mahmut memduh uyan

toplumsal dalganın kırılışı

fatsa (1978/1980)

arayış

Toplumsal Dalganın Kırılışı: Fatsa (1978-1980)

Mahmut Memduh UYAN

Şubat 2004

İÇİNDEKİLER:

Sunuş 5

Giriş 13

Fatsa'da Neler Yaşandı? 17

Fatsa'da Yerel Seçimlere Doğru...! 51

Fikri Sönmez'in Belediye Başkanı Olmasıyla Başlayan Dönem 87

İktidarın, Fatsa'daki Gelişmelere Karşı Tavrı 171

Nokta ... Nokta ... Nokta ... !!! 195

Değerlendirmeler 267

İddianame 277

Fikri Sönmez İçin 295

SUNUŞ

Kitabın kısa öyküsü;

Yakın Tarihimizi bir çok kesim kendi açılarından çarpıtarak topluma sunuyor. Bu çarpıtmaları, yanıltmaları, bir ölçü de olsa ortadan kaldırmak için yakın tarihimizi (1945-1980 arasını) farklı bir açıdan TV belgeseli olarak ortaya koymayı düşündük. Bu uzun bir çalışma olacağı için, öncelikle belirli kırılma dönemlerini, önemli olayları veya tarihi noktaları ele alarak başlamak istedik. 1978-1980 yılları Türkiye açısından bir kırılma ve başka bir sürecin oluşma dönemiydi. Fatsa, sol hareketin o süreçte öne çıkan en somut toplumsal olgusuydu. 1978-1980 yıllarında yaşanan ,toplumsal dalganın kırılışı ve Fatsa'yı bütünselliği içinde anlatmaya çalıştık. Fakat kriz koşulları içinde çalışmamızı sürdüremedik. Tekrar uygun koşulların oluşmasını daha fazla beklemeden çalışmamızı belgesel kitap olarak sunmak istedik. Bu çalışma, yönetmenimiz Bülent Yurdakul'un, kameraman arkadaşların, röportajların bant çözümünü yapan arkadaşların, Fatsa'da ve başka illerde röportajlarda yer alarak birikimlerini bizlerle paylaşan tüm insanların katkılarıyla ortaya çıktı. Fatsa'yı Fatsa yapan, bugün aramızda olmayan yada yaşayan herkesi sevgiyle anarak....

Teşekkürler;
Yerel gazete 'Güneş' in sahibi sayın Feridun Altuntaş'a arşivlerinden yararlandırdığı için,
Günlük gazetelerin arşiv çalışmalarında yardımcı olan Ali Rıza Cihan' a,
Emre Gürbüz, Cem Doğan, Nilgün Çervatoğlu ve bu çalışmada emeği geçen herkese .. tekrar teşekkürler.

M.M. Uyan

Sunuş:

Dünyanın hızla değiştiği, her şeyin çözüldüğü, dağıldığı ve unutulduğu bir dönemi yaşıyoruz.
Günümüzde değişim küreselleşme kavramıyla birlikte anılıyor.
Değişim ve küreselleşme dönemin sihirli sözcükleri gibi!
Kimilerine göre bu kavramlar her şeyi açıklıyor!

Gerçekten küreselleşme ve değişim herkes için aynı anlamı taşıyor mu?
Başka bir deyişle bu kavramlar, gerçekleri tümüyle açıklıyor mu?
Peki küreselleşen ne? Sorunlar mı? Çözümler mi? Teknoloji mi? Üretim mi? Tüketim mi? İletişim mi? Refah mı-açlık mı? Sermayenin serbestliği mi?
Değişen ne?

Geçmiş ne idi?
Geçmiş ne idi ki, bu gün hızlı bir değişim yaşıyoruz?
Nereye doğru değişiyoruz?
Biz neredeydik, dünya ne durumdaydı?
Hızlı değişimle nereye? Nasıl bir toplum olma yolundayız?

Kendi tarihimizi bilmeden, nasıl bir geçmişin içinden geldiğinizi tartışmadan günümüzü ve geleceğimizi nasıl kurabiliriz?

Yakın tarihini değerlendirmeyen, sorgulamayan, tartışmayan bir toplum nasıl kendisini aşabilir?
Belleksiz bir toplum, tıpkı belleksiz bir insan gibidir.
Yaşamı anlık ve günlük sorunlar etrafında gelişir.

Belleksiz bir toplum kendini aşamayan, sıradan sorunlar içinde boğulan bir toplumdur.

Yakın tarihimizi köklü olarak tartışmaya, belleklerimizi canlandırmaya çalışacağız.

Tartışmamız içinde, günümüzün bir çok sorununu daha iyi anlama olanağı bulacağımızı düşünüyoruz.

Belgeselin akışı içinde günümüzün pek çok sorununa ışık tutacak basit ama anlamlı yaklaşımları bulacağımızı söyleyebiliriz.

Yakın tarihimiz toplumsal-siyasal mücadelelerin çok yoğun yaşandığı, yüzyılın on yıla sığdırıldığı bir dönem. Ve hala o günleri doğrudan yaşamış kuşağın geçmişin izleriyle yaşadığı bir toplumsallık içindeyiz.

Toplumsal belleğimizin zayıflığına ve günlük yaşamın gürültüsüne rağmen yakın tarihimiz henüz içimizde bir potansiyel olarak duruyor.
Sanki tartışmaya çekiniyoruz.
Yaşadıklarımızı unutursa geçmişin izleri kaybolur sanıyoruz!
Oysa geçmiş, yaşadığımız her sorunda her olayda karşımıza çıkıyor.
Geçmişi ne unutmak mümkün ne de yaşanmamış saymak.

Kendimizi kandırmayalım! İçimizdeki bu potansiyeli güçlü bir enerjiye dönüştürmek de, başka bir şeye dönüştürmek de kendi ellerimizde.

* * *

Yakın tarihimizi köklü olarak tartışmaya sunmamız oldukça geniş bir çalışma. Bu nedenle yakın tarihimizin bazı dönemlerini, daha yoğun toplumsal siyasal olayların yaşandığı yılları öncelikli olarak sunmaya çalışacağız.

* * *

1945'ler sonrası, toplum, siyasal gelişmeler içinde yer almaya başlamış. 1950'nin ikinci yarısından sonra daha etkin olarak DP iktidarına karşı toplumsal tepkiler görülüyor ve 1960-27 mayıs sonrası dünyadaki gelişmelerden de etkilenerek hızla toplumsal dalga yükselmeye başlamıştır.

1960'larda yükselmeye başlayan toplumsal dalga 1980'lerde kırılmıştır.

Yakın tarihimiz de siyasal-toplumsal sürece en geniş kitlesel katılımın yaşandığı bir dönem olan 1960 sonrası ,egemen düzen tarafından 12 mart ve sonrası süreçte kesilmeye çalışıldı.

Bu dönemde, 1965-1980 arası;
Toplumun değişik kesimleri doğrudan siyasal eylemlilikler içinde yer aldı.
Kitlesel düzeyde en geniş eylemlilikler, çatışmalar, olaylar bu dönemde yaşandı. Toplum sanki yüz yılı 15-20 yıla sıkıştırarak yaşadı.
Büyük şehirlerden köylere kadar insanlar yükselen toplumsal dalga içinde bir biçimde yer aldı.

* * *

1978-80'li yıllar bir yönüyle Türkiye'de 1945-50'li yıllarda başlayan ve biriken, 1960'lı yıllarda yükselen toplumsal dalganın egemen güçler tarafından kırılışının son aşamalarıdır. Bir yönüyle de cuntanın ve farklı bir dönemin koşullarının oluşturulduğu yıllardır. Biraz iddialı biçimde söylersek, iki yılda 1945-50'lerden beri gelişen toplumsal dalganın kırıldığı ve egemen güçlerin farklı bir dönemin temellerini attığı yıllar olmuştur. Başka bir yönüyle de köklü bir hesaplaşmanın yaşandığı yıllar...

* * *

TARİHSEL BİR DÖNEMEÇ 1978-1980; yakın tarihin hesaplaşması bir anlamda. Toplumsal dalganın kırılışı ve "topluma lüks geldiği iddia edilen,12 Martta birçok yanı budanan, egemen güçlerin-sağ politik güçlerin sürekli yok etmek istedikleri 1960 Anayasası ile köklü bir hesaplaşmanın ortaya konduğu yıllardır.

* * *

1978-1980, Ecevit ve CHP iktidarının ve umudun tüketildiği yıllardır.

* * *

İthal ikameci ekonominin iflas ettiği ve yeni ekonomik programların, ihracata yönelik ekonomi, serbest piyasa ekonomisi, özelleştirme vb gündeme geldiği yıllar.

* * *

24 Ocak ekonomik kararlarıyla (istikrar politikalarıyla) Özal'ın ekonomide iş başına geçmesiyle, tarihimizde Özal'lı dönem bu yıllar da (ta ki ölünceye kadar-sonra da Özal'sız olarak Özal'lı yıllar hala devam ediyor) başlamış oldu.

* * *

12 Eylül 1980 Cuntası'nın tüm koşullarının adım adım oluşturulduğu yıllar.

* * *

Toplumu teslim almaya yönelik Maraş, Çorum, vb büyük katliamların gerçekleştirildiği, aydınların, milletvekili- her düzeyden politikacının, emniyet müdürünün, öğretim üyelerinin katledildiği, bombalı saldırıların yaşandığı ve umudun tüketildiği yıllar, faşist güçlerin saldırılarının tam bir terör ve kaosu oluşturduğu yıllar, toplumun kaostan kurtulmak için her türlü otoriteye razı olmaya zorlandığı yıllar. Evet bu yıllar 1978-1980 yıllarıdır.

* *

Özetlersek, 1978-1980 toplumsal dalganın kırıldığı ve günümüzde için de bir çok sorunla birlikte yaşadığımız dönemin temellerinin atıldığı yıllar olmuştur.

* * *

Yaşadığımız sorunları anlamak ve çözüm aramak için, geçmişi tartışmamız gerekiyor.
Çünkü yaşadığımız dönemin temelleri yakın tarihimiz içinde bulunuyor!
Evet, günümüzün sorunlarını anlamak için sorunların kaynağına, temeline bakmalıyız. Özetle, henüz içimizde canlı izleri olan yakın tarihimize bakmalıyız!
Çünkü yaşadığımız kimi sorunlar yakın geçmişimize dayanıyor.

* * *

Günümüzdeki en önemli siyasal-toplumsal sorun ve tartışmalardan birisi demokrasidir.
Demokrasi; günümüzde AB'ye tam üye olma sorunu ve dünya-küreselleşme kavramları etrafında tartışılıyor.
AB'ne katılma sürecindeyiz. Kopenhag Kriterlerine ne kadar uyum sağladığımız ne kadar sağlayamadığımız! Hükümetin hazırladığı "Ulusal Program" AB'ce nasıl karşılandı vs.
Ordu AB'ye girmeye karşı mı değil mi? vb. bir çok soru ve tartışma yaşanıyor.

Tüm bu tartışmalar siyasal-toplumsal yapımızı ne kadar demokratikleştiriyor? Türkiye, AB'ne tam üye olarak girerse demokratikleşme sağlanmış olur mu?

1960 Anayasası "topluma lüks" geldiğini iddia eden egemen güçlerce 12 Mart 1971'de kısmen daha sonra da 12 Eylül 1980'de tümüyle ortadan kaldırılmıştı.

1982 Anayasası kendi koşulları içinde, cunta hüküm sürerken neredeyse %98'e varan bir destekle onaylanmıştı ama daha mürekkebi kurumadan tartışılmaya başlandı.

Günümüzde neredeyse herkes 1982 Anayasasına karşı, TBMM'deki tüm partiler de karşı ama bir türlü 1982 Anayasası köklü olarak değiştirilemiyor!

Ayrıca 1982 Anayasasının neresini ne kadar değiştirmek gerektiği de tartışma konusu!

İşte tam da bu noktada Fatsa'yı tartışmak istiyoruz!

Siyasal ve toplumsal yapımızın "demokratikleşmesi" tartışmasına yakın tarihimizdeki Fatsa olgusu'nun belgesel olarak sunulmasıyla katkı sağlamak istiyoruz!

Fatsa'ya yönelik tüm eleştirilerin ortak noktası Fatsa'nın o günkü Türkiye koşullarında diğer yerlerden "farklı" olmasıdır. Karşı eleştiri yapanlar da olumlu eleştiri yapanlar da genelde Fatsa'nın "farklı" olmasında birleşiyor.
Fatsa'nın farkı nerede başlıyor?
Fatsa, gerçekten ülkenin genelinden ne kadar farklıydı?

İlginç bir deney Fatsa, toplumsal belleğimizde az da olsa iz yapmış bir toplumsal-siyasal olgu.

Sözü uzatmadan toplumsal dalganın kırılışı 1978-1980 Fatsa...

Evet Fatsa olgusunu ortaya çıkaranlar, yaratanlar, doğrudan yaşayanlar anlatacak!
Doğrudan Fatsa olgusunun içinde yer alanlar, görev alanlar, katılanlar, yargılananlar anlatacak!

Fatsa'da ne yaşandı ne oldu?
Niçin Fatsa'ya nokta konmak istendi ve nokta kondu mu?

Bağımsız belediye başkanı Fikri Sönmez, Fatsa olgusundan ayrı düşünülemeyecek kadar kaynaşmış.
Fikri Sönmez'in yaşamı hem Fatsa'yla hem de devrimci hareketle-solla bütünleşmiş.
Fikri Sönmez'in yaşam öyküsü, tümüyle Fatsa'daki toplumsal mücadelenin öyküsü.

Fatsa'nın öyküsü de toplumsal mücadelenin öyküsü durumunda.

Evet öykümüze dönelim, Fatsa'yı anlatmaya başlayalım.

GİRİŞ

FATSA...
FATSA ÜZERİNE...
NOTLAR...
DÜŞÜNCELER...
DEĞERLENDİRMELER...

- Toplumsal belleğimizde Fatsa'yı canlı tutan şey ne, niçin Fatsa unutulmuyor?
- Fatsa, bağımsız bir belediye başkanının seçimi farklı kazanmasıyla mı gündeme geldi?
- Fatsa komünü diye bir şey var mıydı?
- Fatsa komünistlerin kurtarılmış bir bölgesi miydi?
- Fatsa bir kasaba devleti miydi?
- Fatsa'da terör, karmaşa, kaos var mıydı?
- Fatsa'da gerçekten neler yaşandı? a-Belediyecilik, b-Alt yapı-şehircilik, c-Ekonomik, d-Siyasal, e-Sosyal-kültürel
- S. Demirel niçin Çorum'da faşist saldırılar devam ederken, mahallelerde katliamlar, yangınlar devam ederken "Çorum'u bırak, Fatsa'ya bak!" diyerek Fatsa'yı hedef göstermiştir?

- Fatsa, iç savaşın, kaosun yaşandığı bir ülkede farklı bir yaşamın da olabileceğini gösteren alternatif miydi?
- Olayın özü "düzen" Fatsa'yı kendisi için tehlikeli mi gördü!

* * *

S. Demirel, "Fatsa'da meydana gelen olay, *FATSA CUMHURİYETİ* olayıdır. Orada devlet yoktur. Seyirci kalmıştır. Henüz Fatsa'nın başındayız. Kökünde Kızıldere vardır. Bu mesele yarım bırakılamaz. Bırakılırsa yüz Fatsa çıkar" diyordu. [1]

S. Demirel'in Fatsa'ya bakışı bu açıklamasında çok net. Fatsa bırakılırsa hızla yaygınlaşacak ve düzen için tehlike olacaktır. Tehlike büyümeden önlenmelidir. Öyleyse Fatsa yüzlerce olmadan ezilmeliydi.

Küçük bir kasabada halkının, ülkede yaşanan kaos içinde farklı bir yaşamın da olabileceğini ortaya çıkarması, düzeni-egemen güçleri korkutmuştu.

* * *

Yine de "niçin" sorusunu sormadan geçemiyoruz.

Acaba düzen çok mu cılızdı da küçük de olsa farklı gelişmelere tahammülü yoktu?

Sol, ülkede yaşanan terör ve kaosa karşı Fatsaları yüzlerce çoğaltarak farklı bir yaşamında olabileceğini topluma gösterebilir miydi?

Sol-toplumsal güçlerin yükseltmesi gereken alternatif Fatsalar mıydı?

Cunta öncesi son hazırlıklar Fatsa operasyonu ile mi yürütüldü?

Nokta Operasyonu; toplumun gözünde Fatsa bir alternatif konuma yükselmeden, ya da ortada hiçbir çözümün, umudun kalmadığı bir kaos ortamıyla, kendilerini tek çözüm-zorunlu bir müdahale olarak göstermek isteyen güçlerce mi yapıldı? Bu güçler kimdi? Açık ki nokta operasyonunu yapanlardı. Bu güçleri ilerledikçe daha iyi tanıyacağız

---

[1] 3 Ağustos günü yapılan sıkıyönetim koordinasyon toplantısında okuduğu raporunda. -Aktaran, C. Arcayürek Açıklıyor, cilt: 10, S:299 DY, Savunma S: 378'den.

Fatsa'ya "nokta operasyonu" yapılmasıyla ,toplumun kendi kendine basit ve doğrudan bir biçimde yarattığı umut-alternatifte yok edilmek mi istendi?

Parlamentonun aylardır Cumhurbaşkanını seçemediği, hükümetin hiçbir çözüm üretmediği, terör ve kaosun egemen olduğu, toplumun can ve mal güvenliği dışında bir şey düşünemediği koşullar, artık cuntanın kurtarıcı konuma geldiği koşullardı. Acaba Fatsa'daki "nokta operasyonu" da son engellerin ortadan kaldırılması ve toplumun gözünde olabilecek bir küçük umudun da yok edilmesi miydi?

* * *

Oğuzhan Müftüoğlu;

"Fatsa 1975-80 döneminde belki bunu genişleterek Türkiye'nin 1960'lı ve 70'li yıllarının tarihini bir bütün olarak alırsak o dönemin ürünü olan ve o dönem içerisinde Türkiye'de gelişen olayların bir doruk noktasına ulaştığı özgün bir biçim kazandığı yer. Bunu belirtmek gerekiyor. Türkiye'deki 60 ve 80 arasındaki siyasal ve toplumsal gerilimleri, çatışmaları, iç savaş boyutlarına varan bir çatışma ortamını ve toplumsal çalkantıyı hesaba katmadan Fatsa'nın kazandığı anlamı, Fatsa'nın üzerinde bu kadar çok durulmasını açıklamak çok zor."

Fatsa'nın diğer yerlerden farkı, bir yerden sonra başlar!

"Türkiye'deki 75-80 dönemi eğer son yıllardaki, 80 sonrasındaki Kürt meselesi etrafında yürütülen savaş hali bir tarafa bırakılacak olursa, Türkiye'nin en çalkantılı dönemlerinden bir tanesidir bu dönem. Bunun yorumu ayrı, gelişen olayların nasıl geliştiği ve bunun anlamının ne olduğu uzun bir konu. Ama şöyle kısa bir çerçeve çizmek mümkün. Olayların önemli ölçüde iç toplumsal nedenleri vardı. Çok uzun yıllar Türkiye'de uygulana gelen ekonomi politikaları, Türkiye'nin gelişme sürecinin özgünlükleri, çok yoğun sorunları, ekonomik, siyasal, toplumsal sorunları biriktire gelmişti ve Türkiye bir batılılaşma, modernleşme sürecinin belli bir noktasında, son derece keskin çelişkilerle, problemlerle yüz yüze kalmıştı. 75-80 arasındaki yaşanan olayların içerisinde kuşkusuz batı ve dış güçlerin, Türkiye'nin bağımlı olduğu ülkelerin hesaplarıyla gerçekleştirilmiş olan yönleri vardır. Ama bu dönemde meydana gelen olayların tümüyle bir resmi bakış açısının ifade ettiği şekilde bir dış tuzak, bir dış provokasyon olarak açıklamak gerçek dışı gerçeği ifade etmeyen bir yorum olur. Türkiye'nin son derece özgün kendi iç dinamikleri, çelişkileri, bölgesel çelişkileri, mezhep çelişkileri, siyasal çelişkileri ve toplumsal farklılıkları, krizin, toplumsal dönüşümün tam olarak gerçekleşmediği, demokratikleşmenin tam olarak sağlanmadığı bir ortamda içinde yakıcı bir şekilde

kendini hissettirdi ve toplumun bütün katmanları içerisinde bir politikleşme ve bu politikleşmeye bağlantılı olarak uçlaşmış düşünceler arasında bir çatışma hali yaygınlaştı. 75-80 arasında, özellikle 1980, 12 Eylül öncesine gelen dönemde çok büyük bir karamsarlık havası da vardı. Sürekli değişik bölgelerde çatışmalar oluyor, insanlar ölüyor, mahalleler, sokaklar bir hakimiyet alanı haline geliyor. Buralarda insanlar kendi yaşamlarını devam ettirebilmenin güçlükleriyle karşı karışa kalıyorlardı. Ciddi bir, özellikle faşist hareket tarafından, solu imha etme, solu yok etme ve bütün bir ülkeye hakim olma felsefesinin, politikasının hayata geçirildiği bir süreç ve bunun sonucu olarak, atak olan, saldırgan olan sağ kesimdi ve buna karşılık solun, sol görüşlü halk kesiminin kendilerini koruma, kendilerini savunma ve kendilerine bir hayat alanı açma mücadelesi içine girdikleri görülüyordu.

Fatsa bu gerilimleri yaşayan bir bölgeydi ve bir yönüyle bakarsanız, Türkiye'nin diğer bölgelerinde yaşananlardan hemen hemen hiçbir farkı yok gibiydi. Fatsa'nın ayırt ediciliği bir noktadan sonra başladı bana göre. Bir noktadan sonra bu farklılıkların bu benzerliklerden ayrıldığı ve farklı bir yönünün sergilendiği noktada başlar. Türkiye'nin her tarafında çok yoğun olaylar olurken ve Fatsa'da da böyle olaylar olurken, bir dönemden sonra Fatsa'nın içindeki bu gerilimler çatışmalar sona erdi."

FATSA'DA NELER YAŞANDI?

Biz şimdi Fatsa'ya dönelim ve bakalım neler, nasıl yaşanmış!

FATSA'DA NELER YAŞANDI? FATSA, GERÇEKTEN DÜZENİ-EGEMEN GÜÇLERİ KORKUTACAK BAŞKA BİR YAŞAM BİÇİMİ MİYDİ.

Fatsa Doğu Karadeniz Bölgesi'nin yoksul ilçelerinden biriydi. Fatsa yerel seçimlerini bağımsız aday Fikri Sönmez'in kazanmasıyla adı kamuoyunda sıkça duyulmaya başladı.

FATSA'da, halk fındık üreticiliği ve balıkçılıkla yaşamını sürdürmeye çalışıyordu. Fındıkta sömürü kat kattı ve üreticiler tefecilere teslim olmuştu. Daha fındıklar olgunlaşmadan üretici, tefeci ve tüccara borçlanıyordu. Sonra fındıkları tefeci ve tüccarlar çok ucuza alıyorlardı. Satılan fındık borçları karşılamıyordu ve tefecilere üreticilerin bağımlılığı sürekli hale dönüşüyordu.

Fatsalılar, fındıkta sömürüye karşı altmışlı yıllarda ve sonrası bir çok hak arama mitingleri yapmışlardı Bir anlamda Fatsalıların hak arama deneyimleri az da olsa vardı diyebiliriz.

Kadınlar evde, bahçede çalışıyordu, eşleri kahvede kumar oynuyordu. Kadınlar bu durumdan şikayetçiydi.

Fatsalılar da ülke genelindeki karaborsadan, yokluklardan, hükümetlerin taraflı/partizan uygulamalarından, sivil faşistlerin saldırılarından, resmi güçlerin baskı ve teröründen nasibini alıyordu.

Fatsa, her şeye rağmen insanları farklı bir yaşamı aramayı düşünecek kadar umutlu ve güzel bir ilçeydi.

Terör ve kaos içindeki bir ülkede, küçük bir kasabada umutlu olmak, farklı bir yaşam arayışı içinde olmak önemliydi.

Bu önemi düzen de kendi açısından gördü.

* * *

Fatsa'nın geçmişine baktığımızda özelliklede 1964 ve sonrasında bazı kültürel, sanatsal ve toplumsal etkinliklerin geliştiğini görüyoruz. Fatsa ilçe merkezinde kültür derneği, tiyatro, yerel gazete vb. demokratik çabaların yanında zamanla TİP'in de ilçe teşkilatını oluşturduğunu ve çalışmalarını yürüttüğünü görüyoruz.

Fatsa'nın köylerinde kooperatifçilik ve kültürel çalışmalar da yürütülür. Bugün de hatırlanan Beyceli Köylülerinin yürüyüşü gerçekleştirilir.

TÖS ve demokrat, devrimci, aydın öğretmenler Fatsa'nın hem içinde hem köylerinde toplumsal gelişmeler içinde etkin olarak yer alırlar.

Fatsa'yı ve ülke genelini etkileyen olay ise 12 Mart Döneminde yaşanan "30 Mart 1972 Kızıldere" olayıdır. Fatsalı Ahmet Atasoy, Ertan Saruhan ve Nihat Yılmaz da Mahir Çayan'la birlikte Kızıldere olayı içinde yaşamını yitiren on kişi içindedir. Kızıldere olayı ve Kızıldere'de yaşamını yitirenlerin üçünün Fatsalı olması, Fatsalıları doğrudan etkiler. Kızıldere olayı nedeniyle Fikri Sönmez'in de içinde olduğu bazı Fatsalılar tutuklanır.

THKP-C'nin önder kadroları arasında yer alan Ziya Yılmaz da Fatsalıdır.

Fikri Sönmez cezaevinde 22 ay tutuklu kalır ve beraat ederek tahliye olur. 12 Eylül 1980 döneminde Sıkıyönetim Savcısı hazırladığı iddianamede Fikri Sönmez'in "1974 Affıyla" çıktığını iddia eder.

Fikri Sönmez cezaevinden çıktığında bir boşluk dönemindedir.

Fatsa da ülke genelinden o yıllarda farklı değildir. Fikri, Fatsa'daki neredeyse tüm sosyal-toplumsal etkinlikler içinde yer alır. Hatta çoğunun oluşmasını sağlar. Esnaf Spor'dan, kahvelerde okey oynamaya, arkadaş sofraları kurmaya kadar

Türkiye genelinde toplumsal olaylar gelişirken Fatsa da bu sürecin dışında kalamaz ama kendine özgü boyutu da bir yerden sonra ortaya çıkar ve Fatsa olgusu gündeme gelir.

Fatsa'nın farkı nasıl oluşmuş ve nasıl fark edilmiş bunu konu ilerledikçe göreceğiz.

Fatsa'nın geçmişinde belirli bir mücadele birikiminin oluştuğunu görüyoruz ama Fatsa'nın gündeme girişi, esas olarak toplumsal siyasal yaşamda öne çıkışı bir dönemden sonradır. Bu döneme nasıl gelindi ve Fatsa'nın farkı ne? Bunu açığa çıkarmaya çalışacağız.

İlk başlarda toplumsal-siyasal yaşamdaki gelişmeler sınırlı olduğu için bir ölçüde bu bizim belgesel çalışmamıza da yansıyor. Fikri Sönmez'in yaşamı

Fatsa'daki gelişmelerle bütünleşmiş gibi. Bu nedenle Fikri'nin yaşamını da, nası bütünleştiğini de ve kişiliğini de bu süreçte tanıyacağız.

Evet Fatsa'nın farkı nasıl oluştu ve ne zaman diğer yerlerden farklı oldu?

* * *

Fatsa'da 1960'lı yıllarda ilçe merkezinde ve köylerinde yürütülen bugün de hatırlanan toplumsal çabaları kısa bir biçimde Zeki Sarıhan'dan özetleyerek başlıyoruz. Fatsa'da toplumsal etkinliklerin oluşmasında ilerici, aydın, devrimci öğretmenlerin ve o yıllarda üniversitelerde okuyan devrimci öğrencilerin önemli etkileri vardır.

BEYCELİ KÖYÜ ve Köy Çalışmaları

Zeki Sarıhan anlatıyor:

Zeki Sarıhan Beyceli köyünden. Öğrencilik yıllarından itibaren kendi köyünde ve Fatsa'da çeşitli toplumsal çalışmalar içinde yer aldı. Öğretmen olduktan sonra da Fatsa'daki çalışmalar içinde oldu.

"..öğretmen okulu son sınıfta iken köyde bir kütüphane açmış, ardından "Beyceli Kalkındırma Derneği" adıyla bir dernek kurmuştuk.

Beyceli Kalkındırma Derneği Başkanı idim.

Köyün en acil sorunu yoldu.

Köyde Kalkındırma Kooperatifi de kurmuştuk.

Köycülük amaçları için bir yayın organına ihtiyaç vardı. "İleri Köy Gazetesi" Sahibi Ertan Sarıhan, Sorumlu Yazı İşleri Müdürü de (Zeki Sarıhan) bendim.

İlk sayısı 1 Ocak 1966 da çıkan ve adı "İleri Köy" olan gazete, tek yapraktı ve 15 günde bir çıkacaktı.

Gazete, önceleri Fatsa Fikir Kulübü adına yayınlandı."

Fatsa Fikir Kulübü, Ankara ve İstanbul'da okuyan üniversite öğrencileri tarafından kurulmuştu.(1964 de kurulduğu söylenen Fatsa Kültür Derneği değil de doğrusu Fatsa Fikir Kulübü olmalı)

Gazete olarak bazı kampanyalar açtık;

Köylerde açık oturumlar yapılması. Fatsa Kaymakamı Sefer Cansu'nun yaklaşımı olumlu idi. Beyceli, Yassıtaş, Yukarıtepe, Sarmaşık ve daha birkaç köyde köy kalkınması ile ilgili oturumlar düzenlendi.

*Köylerde birer kitaplık açmaya çalışıldı. İleri Köy ve gazeteler yoluyla kitap bağış kampanyası açıldı.

*Köylere sıhhi malzeme bağışı kampanyası ile yardım yapıldı.

*İleri Köy Gazetesi Fatsa Köyleri için "Örnek Muhtar" kampanyası açtı. Fatsa'nın en iyi çalışan 5 muhtarı seçildi. Yapraklı, Sarmaşık, Eskisayaca, Yukarıtepe köylerinde seçilmiş olan muhtarlara kitap, boyunbağı, dolmakalem, bayrak gibi hediyeler verilerek tören yapıldı.

Köylerde Şenlik-1966

1966 yılı baharında Yassıtaş, Meşebükü, Duayeri, Yukarıardıç, Örencik, Demirci Köyü öğretmenleri birleşerek şenlik düzenledik.

Her okul, kendi çalışması olan bir piyes, monolog, şiir, taklit, yarışma gibi etkinlikleri sıra ile sunuyorlardı.

Yassıtaş Köyü'nde kalabalık bir köylü topluluğu önünde ilk kez şenlik sunuldu.

Yukarıardıç Köyü'nde ertesi hafta Topaloğlu Düzlüğü denilen yerde şenlik tekrarlandı.

BEYCELİ KÖYLÜLERİNİN ORDU'YA YÜRÜYÜŞÜ

1967 yılı yazı; Beyceli Köyünün yol sorunu bir türlü Ordu ilindeki yetkililerce çözülmedi.

Köyde çıkarılan duvar gazetesine, "Yol... Yol... Yol..." diye başlık atılacak kadar yol sorunu kendini dayatmıştı.

Cuma günü cuma namazından sonra caminin önünde konuyu tartıştık. Oylama yaptık. Çoğunluk yürüyüş istedi.

Fatsa'da yürüyüş komitesi oluşturuldu.

Ertan Sarıhan çıta ve kartonlarla geldi. Zeki Sarıhan'ın evinde pankartlar hazırlandı. **"Beyceli Köylüleri Yol Yürüyüşünde"** pankartı arkasında yürünecekti. "Yol yol diye inledik, çok martaval dinledik", "Eller aya biz yaya" gibi yazılar vardı.

Fatsa'da kaymakam komitenin ticaretle uğraşan elemanlarını ikna edip yürüyüşten vazgeçirmiş. Köyde hemen Zeki Sarıhan'ın evinde toplanarak Atıf Sarıhan, Erol Sarıhan, Osman Unudur ve Osman Akyüz'den oluşan yeni bir komite seçilir. Hepsi yaşlı insanlar. Yürüyüş için yeni bir gün saptanır.

27 Temmuz 1967 sabahı davul mahalleleri dolaştı ve köylüler yola çıktı. Belki de ilk köylü yürüyüşü idi. Köylüler yola koyuldu. Fatsa'ya inildi. Pazartesi Fatsa'nın Pazarı idi ve Beyceli Köylüleri halkın meraklı bakışları altında Hükümet Konağı önüne kadar yürüdü. Burada öğle yemeği yendikten sonra Ordu'ya hareket edildi. Beyceli Fatsa'ya 30 km idi, Fatsa Ordu arası da 50 km idi. Toplam 82 km yürünmesi gere-kiyordu. Gece Medreseönü'ne varıldı ve orada camide yatıldı. Yaklaşık 100 kişi vardı.

28 Temmuz sabahı yola devam edildi. Perşembe'de bir grup köylüleri karşılayıp, zeytin ekmek sundu. Ordu'ya öğleden sonra varıldı.

Vali Konağının önüne köylüleri bırakmadılar.

Vali Köylülerden temsilci istedi.

Beyceli Köylüleri aralarından on kişi seçti.

Vali Orhan Mirkelamoğlu, köylülerle görüştü. Köylüler dozer istiyorlardı.

Vali ellerinde dozerin olmadığını, iki ay içinde göndereceğini gazeteciler önünde söz veriyordu.
Köylüler dozeri almadan dönmek istemiyordu.
Sonuçta; Beyceli Köylüleri dozeri alamamışlardı ama sözünü almışlardı.
Akşam oluyordu. Polisler alanı terk etmelerini, dağılmalarını istiyordu.
Valilik iki kamyon sağlamıştı. Köylüler türküler söyleyerek Fatsa'ya döndüler.
Yol yürüyüşü hala anlatılır.

Yoksulluk Yürüyüşü

1967 Eylül, Fatsa'da "Yoksulluk Yürüyüşü" yapıldı.
Köylere haber verildi. Bu yürüyüşe katılım fazla olmadı.

Faizciliğe Karşı Bildiri

Fatsa'nın dertlerinden biri de o yıllarda da faizcilikti.
23 köy temsilcisinin, muhtar, Köy Kalkındırma Derneği vb. adı bulunan faizciliğe karşı bir bildiri yayınlandık.
15 Ocak 1967 günü Cumhuriyet Gazetesinde İlhan Selçuk köşesinde bu bildiriyi olduğu gibi yayınladı. And Dergisi ve yerel gazetelerde de yayınlandı.
Fatsa'da TÖS kurulmuştu. Tiyatro çalışmaları vardı.Töb-Der'in de ilk açıldığı yerlerden biriydi Fatsa.
(Zeki Sarıhan anlatıyor bölümü, Zeki Sarıhan'ın "öğretmenim sizi çok seviyoruz" adını verdiği kitabından alıntılara dayanıyor.)

Fatsa'da 1960'lı yıllarda da faizcilik fındık üreticilerinin en büyük sorunlarından biri durumunda.
Fatsa, köylerinde ve merkezinde 1964-65 yıllarından başlayan çeşitli toplumsal çalışmalar belirgin bir sol birikim oluşturmuştu. Bu birikim elbette Fatsa'da sonraki yıllardaki gelişmeleri tümüyle belirlememiş de olsa olumlu anlamda etkilemiştir. Fatsa'da köylülerin, fındık üreticilerinin ekonomik-demokratik mücadele geleneği bir ölçüde işte bu yıllara dayanıyordu.

* * *

Fikri Sönmez, Fatsa'daki tüm gelişmelerin içinde bir biçimde vardır. Fikri Sönmez terzidir, sevilen bir esnaftır. Sakin, dostlarıyla içki sofralarını paylaşan, kahvede okey oynayan, sporu seven, Esnaf Spor futbol takımını oluşturan, Beşiktaş'ı tutan biridir. TİP içinde yer alır, Ziya Yılmaz'dan sonrada ilçe başkanlığı yapar. 12 Mart 1971 döneminde THKP-C, Mahir Çayan ve arkadaşlarının Kızıldere olayından sonra tutuklanır. 22 ay cezaevinde kalır ve beraat ederek çıkar. Fikri Sönmez'in yaşamı toplumsal yaşamın seyriyle birlikte

yükselir, 12 Martta içeri alınır, sonrası tıpkı toplumsal düzeyde oluşan geçici dinginlik gibi Fikri Sönmez'in yaşamı da dingin ama sosyal biçimde sürdürür ve toplumsal dalganın geliştiği süreçte de Fikri Sönmez'in yaşamı siyasal-toplumsal mücadeleyle bütünleşir. Fikri Sönmez de yükselen toplumsal dalgayla yükselir. ve toplumsal dalganın kırılışıyla da ..kırılır..

* * *

Sözü Fatsa'da yaşayanlara bırakalım;

Nurettin Demirbaş

Evet. Doğma büyüme Fatsalıyım.

Buranın iki büyük gelir kaynağı var zaten. Fındık ve bir de denizcilik.

Üretmek yetmiyor. Pazarlamada problem yaşanıyor yani devlet parayı ödemiyor, mecburen yarı fiyatına fındığı tüccarlara vermek zorunda kalıyor vatandaş. Diğer masrafları da çıkınca boşuna bir yıl fındık toplanmış gibi.

Fikri Sönmez, bize göre abi hatta amca sıfatını taşıyordu. Fikri Abinin solcu olduğu burada herkes tarafından bilinirdi. Fatsa'da birinin başına kiremit düşse polisler gelir Fikri Sönmez'i alırdı.

Fikri Sönmez, Nurten Sönmez'le aileler arasındaki geleneksel yaklaşımla evlenirler. Fikri Sönmez 27, Nurten 19 yaşındaydı evlendiklerinde. Çocuklar evliliklerinin ilk yıllarında doğar.

Nurten Sönmez

Evlendiğimizde Fikri 27 yaşındaydı, ben 19'undaydım

Aile sorunumuz yoktu bizim, ekonomik sorunumuz oluyordu. Fikri'nin zamanında hiçbir zaman kavga, küskünlük olmadı, o zaten sevmezdi öyle bir şeyi. Aile içindeki hırıltıyı zırıltıyı hiç seven bir kişi değildi o.

Fatsa'da birinci sınıf terziydi o. Vergisini de öyle verirdi zaten.

Evlilik, 12 Mart Döneminde Kızıldere olayından sonra Fikri Sönmez'in tutuklanmasıyla kesintiye uğrar.

Nurten Sönmez

Sabah saat dörtte ev basılıyor. Bu evde oturmuyorduk o zaman öbür evde oturuyorduk. Ankara ekibi geliyor. İç İşleri bakanı Ferit Kubat falan alıyor, alıyor götürüyorlar onu. Nereye gittiğinden haberimiz yok tabi bizim. 22 gün haberimiz olmadı nerede olduğundan 22 gün diyende bir pusula geldi. Ben Mamak cezaevindeyim dedi.

Yusuf Sönmez

İlk bilinçli hatırladığım anı o 72 baskını yani; babamı, ondan öncesini hatırlamıyorum.

Nurten Sönmez, çocuklar ve aile 22 gün Fikri Sönmez'den haber alamazlar. Ne yapsınlar!

Nurten Sönmez

Hiç ne yaptık bekledik.

Fazlı Hayta

Biz 68 kuşağı üniversitelisiyiz o yıllar. Elbise dikmek gereksinimimiz olduğunda adres Fikri Sönmez iyi bir esnaf, tabi ki elbiselerimizi ona diktiriyoruz.. O'nu çocukluğundan beri tanırız.

67'lerden önce şey yoktu biliyorsunuz, politik olaylar pek olmadığı için her kuşaktan insan her görüşten kimse daha doğrusu herkes adres olurdu orası, şehrin merkezi yerindeydi

Onların futbol alemleri söylenir. Hatta, hatta onun bir terzi arkadaşı vardı, rahmetli oldu Engin Abi. Bununla tek kale maç yaptıkları bile söylenir İstanbul'da o terzilik yıllarında. Daha sonra zaten Fatsa'da bir esnaf sporu kurdu kendisi başkan oldu. Kendi bir topçu grubu vardı, severdi, sosyal faaliyetleri severdi. Her türlü sosyal faaliyetin içinde olmayı isterdi.

Nurten Sönmez

Siyasi dönemden önce onun futbol arkadaşları vardı, esnaf arkadaşları vardı. Daha çok yazın üniversite talebelerine elbise dikerdi o, gençlik kesimine. Siyasi dönemden sonra daha değişik arkadaşlıkları oldu.

Fazlı Hayta

Valla biz 63-66 liselisiyiz. O dönemlerde Türkiye'de olaylar yok. biliyorsunuz 67 yılından sonra Fransa'daki olaylar sıçrayıverdi Türkiye'ye. Ordu lisesinde Kaya Öztaş diye bir Fransızca hocam vardı. Ordu'ya ilk tiyatroyu kurmuştur. Sol içerikliydi adam bir şeyler anlatmaya çalışıyordu ama böyle liselerde bu sağcıdır bu solcudur, işte faşisttir bu komünisttir böyle bir şeyler yoktu.

İsmet Hoşaflıoğlu, Fikri Sönmez'le arkadaşlığını...

1968'de elbise diktiriyordum. Hep ona diktiriyordum. İyi bir terzi olduğu için.

Ben de bankadaydım, buradan ağrı devamlı yolumda oradan gelip geçiyordu. Arkadaşlığımız sohbetliğimiz devam etti böylece.

Nurten Sönmez

Tabi esnaf arkadaşları vardı onun, onu sevenleri vardı. Hala bugün o arkadaşlarının çoğu duruyor. Genelde gurur duyarlardı onunla. Fatsa'nın esnafları genç kısmı çok severdi onu, siyasi dönemden önce.

Siyasi dönemden sonra çokları değişti, değişmedi. Değişmeyen de oldu, değişen de oldu tabi.

Yusuf Sönmez

Babam biraz topa meraklıydı. İyi bir Beşiktaşlıydı, bize de kaldı o. Bizi genelde maçlara götürürdü. İşte Fatsa Esnaf Spordu daha sonraları ise Fatsa Spor'un bütün maçlarına giderdik. Amatör bir iki tiyatro gelirse kesin giderdik. O dönemde babam çıktıktan sonra ilk televizyonlardan biri bizim eve alındı. Genelde haber dinlerken hatırlıyorum onu bir de yani gece Güne Bakış vardı o zamanlar onu iyi hatırlıyorum hafızamda. Yattığım zaman bizim odadaydı televizyon, gelirdi haber dinlerdi.

Nurten Sönmez

Tabi ki iyi babaydı ama şimdiki babalar gibi çocuklara yakınlığı yoktu. Gece 11, çalışma döneminde terzilik gece yapıyordu o. Gece onbirde gelirdi eve onikide. Sabah 9'da kalkar giderdi. Tabi eski dönemler şimdiki gibi açık değildi daha çok çocuklara karşı.

Zamanı yoktu onun. Mesleği ağır meslek olduğu için pek zaman bulamıyordu. Yani arkadaşlarıyla topluma girince sohbet yaptığından dolayı aile içinde zaman bulamıyordu, çocuklarına karşı, ailesine karşı.

Naci Sönmez

Çocuklukla ilgili anılar bır yakalanışı, bu cezaevine girmeden önce 69'mu, 70'mi neydi fındık, meşhur olaylı Ordu Fındık Mitingi. Onun sonrasında hatırladığım bizim bir arabayla annemin köyü olan Çaka'ya götürülüşümüz, orada kalışımız, kendisinin de orada olduğu o gece evin basılması, aşağıda bir mahzene saklanması işte annem tarafından biz niye divanın altına itildik onu da bilemiyorum.

"Baba niçin tutuklandı.. o yaşta ne düşünüldü acaba!.."
Naci Sönmez

Çocuklar bile sokakta Mahir Çayan deyince bu Çıyan-Çayan çağrıştırması gibi tehlikeli tipler olduğuna ilişkin algıladığımız şeylerdi ve gelip Mahir Çayanlar burada kalıyormuş gibi sorularla da karşılaşınca burada yabancı kimse var mı diye bize de sorulunca babamın böyle bir insanlarla ilişkisi olduğunu kavradım.

Cezaevinde ziyaretine gittik. Kartal, Maltepe'de annem, ben, dedem vardı. Ziyarette, Kızıldere muhtarını hatırlıyorum işte yan kabinde. Babam iyiydi, ben utangaç davrandım ve konuşmadım.

Nurten Sönmez, cezaevine görüşe ilk gittiğinde yabancılık çekmez. Karadeniz Kadının gelenekselleşmiş vakur tavrıyla o yılların her türlü yükünü taşır.

Nurten Sönmez

Zaten ben bir defa görüş yaptım. 2,5 senede bir defa görüş yaptım. Selimiye'de görüş yaptırmıyorlardı, görüş yasağı vardı. Maltepe'ye gidince, Maltepe'de bir defa görüş yaptım. Sonra zaten beraat etti, çıktı dışarı.

"Babanın içerde olması, yokluğu ... kim bilir ne sıkıntılar yaşatmıştır..."

Naci Sönmez

Ben çok hissetmedim ama annem çok hissetmiştir herhalde. Kemal Kara'yı hatırlıyorum, 77'de öldürülen Halkevi Başkanı. O zamanlar daha gençti, ondan harçlık aldığımı hatırlıyorum. Yine aile içerisinden işte amcalarım vesaireler. Şöyle bir şey hissettik tabi. Çünkü o zamanlar böyle çok tutuklanan insan kitlesi yoktu. Babam Fatsa'da üç-beş insandan biriydi. Okulda çocukların baban asılacakmış vs. sataşmaları oluyordu. Onların yarattığı zorluklar oluyordu.

Yusuf Sönmez

O dönemde tabi ki ezik, biz birazda ezik büyüdük o dönemde. Gerçi amcamlar falan vardı ama amcamlar babam gibi bakmıyordu. Daha fazla işte olmasaydı, etmeseydi, oldu bir kere hep böyle bakışlarla bizde de öyle bir şey doğdu yani işte hep şöyle derlerdi bana amcamlar. Abim bu işe girmese Fatsa'nın en iyi esnafı olurdu, en zengini olurdu. Biz de çocuktuk keşke öyle olsa yani ekonomik bağlamda kuvvetli olsak diye düşünmüşümdür.

Terzi Dükkanı, Kemal Kara ve bir-iki kalfa tarafından açık tutulur. Dükkan kapanmaz. Bu bir anlamda Fikri'nin Fatsa'da ayakta kalması gibi bir şeydir.

Nurten Sönmez

Beraat edip çıkacağını biliyordum dükkan niye kapansın. Öyle bir yerde dükkan bulamayacağını düşündüm çıkınca.

Muhittin Özyurt

Fikri Sönmez hem erkek işi yapardı, hem kadın terzisiydi ve ailecek işte o günlerde konfeksiyon işi yoktu, tanışmamız oradan başlamıştır.

Elbise dışında işte oyun oynardık. Bazen alemlere giderdik, işte düğün cemiyetlerinde bulunurduk.

Tabi muhabbeti çok severdi. Fikirlere de saygılıydı mesela o dönemlerde Milliyetçi Hareket Partisi İlçe Başkanı Mustafa Karagül vardı onunla fikir tartışması yaparlardı herhangi bir şey yoktu.

"Baba oğul ilişkisi nasıl yaşanıyordu..."

Yusuf Sönmez

Abimle bir gece ne olduysa fazla gürültü yaptık, babam bize bağırdı. Biz bağırtıya da alışık değiliz, evde babam bize bağırmazdı. Evin içinde biz o gece yalandan işte böyle evde boykot vardı, yazılama yaptık evde. Babam kalktı sabah

güldü. Çocuklar da dedi baksana bize karşı örgütlenmiş. Öbür türlü ben annemden bile kaçarken babama sığınırdım. Yani annem bana bir şey yapmasın diye babamın gelme saatini beklerdim. Babam sakin, duygusal bir insandı.

Nurten Sönmez

Tabi illa kendi evladını severdi de şimdiki kadar açık değildi. O yanlış düşüyordu, topluma karşı yanlış düşüyordu.

Naci Sönmez

İçkiyi severdi tabi yani öyle meyhanede oturmayı arkadaşlarıyla sohbet etmeyi severdi. Onun sohbetinden hoşlananlar olurdu öyle çok sıradan halktan. Kendiliğinden oluşan insanlar oluyordu, siyasi fikirlerini paylaşmasalar bile öyle insanlarla da oturduğu, sohbet ettiği olurdu

Nurten Sönmez

Evde de özgürdük yani çocuklarına karşı falan özgürlük yaşatıyordu. Bana da aynısıydı.

Yusuf Sönmez

Şiddet hiç olmadı bizim evde, ben hatırlamam babamın bana, anneme, abime bir el kaldırdığını.

Nurten Sönmez

Evde,mutfakta yemek yapmaya zamanı yoktu. O'na insan yemek yap diyebilir mi? Terzi, iğnenin ucuyla eve bak, siyasetle uğraş, evde yemeği hazırla. Evde sen ne yapıyorsun hanım olarak, ev karısı? Çalışan bir hanım değilim ben.

Fazlı Hayta

İstanbul'da kalıyorduk. Fatsa'ya, gelip gidiyorduk. Fikri Sönmez içeri girdiğinde, Kızıldere olayı diyelim o olaylarda biz burada değildik. Biz İstanbul'daydık ama çıktığında ilk akşam bizimle beraber oldu Maltepe'de cezaevinden ayrıldığında ilk gece beraber olduk. İşte o eski özlemlerini, o akşam bir yer altı meyhanesinde, Kurtuluş'un girişinde bir pasajda güzel bir meyhanemiz vardı. Biz Fatsalılar, gençler o dönemin üniversitelileri toparlanıp kendisine bir ziyafet verdik. O gecede eski İstanbul diyelim şimdiki gibi değil caddelerde o kadar kalabalık değil biz Kurtuluş'tan, Taksim'e kadar bir yürüdük bir yürüdük oralarda belki çiçek pasajında bir yerde bira içmişizdir. Geldik o gece bizde kaldık çıktığının ilk akşamıydı yani.

Vallahi biz çok içerden çıkanlar gördük. Çoğu bazı şeylerden korkmuş olabilir bilmem ne ama Fikri Abi de hiçbir şey hissetmedim ben, aynı nasıl göndermişsek öyle geri gelmiştir. Fikri Abi şen şakrak, e tabi bir aile sorumluluğu var, çoluk çocuğunu ailesini özleyecek bu özlemleri var tabi ama fazlaca bir yıpranmamıştı. Yıpranmış olarak da görmedim yani. Moralinden de bir şey kaybetmemişti zaten diyorum ya onu ben hayatımda hiç moralsiz görmedim. Hayat doluydu yani. Moralsiz hiç görmedim ben. Şunu söyleyeyim sana o kadar çok arkadaşlığımız olmuştur ben Fikri Abiyi moralsiz hiç görmedim o hayat dolu bir insandı.

Nurten Sönmez

Ev çok kalabalıktı önceki gece radyo söyledi Fikri Sönmez beraat etti diye. Tabi herkes duydu onu, çokları karşılamaya gitti Samsun'a falan karşılamaya gitti. Ev zaten küçük bir evde oturuyorduk şu karşıda. Ev tıka basa doldu yani o gelmeden. Kimi karşılamaya gitti, kimi doldu akraba çevresi, kendi arkadaş çevresi çoktu.

"Baba Fikri Sönmez'in tahliyesi..özgürlük ... eve ... Fatsa'ya ... dostlara ..."

Yusuf Sönmez

Okul olarak bayram önceleri trampet falan çalınır, bende trampetteydim. Geçerken bizim evin önünde bir kalabalık var. Tam evin önünden geçiyoruz işte öğretmenim geldi, "baban çıkmış" dedi.

Genelde biz o döneme kadar baba sevgisi falan da aldık ama hatırladığım pek yok. İşte kucakladık ondan sonra şeyler başladı işte o zaman eş dost gelişleri, nitekim biz çocuğuz gene oyunumuza devam ediyoruz.

Naci Sönmez

Trampet takımındaydım okulun, öğretmenimiz başımızda prova yapıyorduk. Tam bizim evin önüne geldiğimizde, bir kalabalık olduğunu camlarda, çevrede insanlar olduğunu fark ettim. O arada camdan da akrabalarımızdan biri, beni görünce baban geldi Naci dedi. O ara öğretmen de izin verdi ben trampeti bıraktım ve eve girdim ve evde izdiham vardı tam anlamıyla ama babam oturmuş heybetli bir şekilde çevresindekilere yattığı yıllarını anlatıyordu, o gece boyu sürdü

Nurten Sönmez

74'ün Mart ayı, Nisan ayında çıktı. Altı sene kaldı zaten, altı sene anca doldu. 74'le 80 arası.

Nurten Sönmez doğal bir biçimde Fikri Sönmez'in 12 Mart'ta içeri girişiyle, nokta operasyonuyla tekrar başlayan ve ölüme kadar varan tutukluluk ve ayrılık dönemini acı biçimde ifade ediyor. Evet altı yıl. Bir insan yaşamında altı yıl çok kısa. Fikri Sönmez bu kısa altı yıla neler sığdırmış...

Nurten Sönmez

Bu evi 77'de yaptık, girdik içine. 77'nin 17 Haziran'ında. Kemal Kara'nın ölüm gecesi girmiştik bu eve. Yoğun geçti, ekonomik yönden yoğun geçti. Ev yaptır, şunu yap, bunu yap dinlenme fırsatı hiç olmadı zaten. Sonra seçimlere girdi öyle yorgunluk.

Fazlı Hayta

Fikri'nin yanına gittin ya da sen niye gitmiyorsun gibi bir söylem burada pek olmazdı. Herkes birbiriyle içli dışlıdır. Hala biz o dönemin faşistleriyle konuşuyoruz, merhaba diyoruz, selamlaşıyoruz.

Nurten Sönmez

Dükkanın adı Olimpiyat terzihanesi, sonra Daşçı diye yazıldı. Daşçı adı onun bir Rum ustası varmış İstanbul'da. O takmış ona Daşçı diye. Yanlışım yoksa öyle hatırlıyorum ben.

Fazlı Hayta

Valla Daşçı'nın yeri diye lakabı bir Daşçı'ydı. Biz de oraya ipten mipten bir Daşçı diye de yazı yazmıştık dükkana. Daşçı'nın yeri diye adlandırıldı.

Yusuf Sönmez

Babamın terzihanesinin adı 'Yoldaş Terzihanesi' Ben gittiğimde genelde dükkan dolu olurdu. İşte babamın yaşıtları bazen gençler de olurdu, bizle de oynarlardı. Biz çocuktuk işte bu senin küçük oğlan falan filan işte dondurmacı vardı yanında ...

Fazlı Hayta

Çınar Restaurant diye bir restaurantımız vardı. O şimdiki modernize olmuş parkımızın içerisinde. Orada içerdik genelde.

Muhabbetin ana konuları o zamanlarda bu kadar politize olmamıştı. Fazla bir politika da yoktu ama yine de güncel konular konuşuluyordu.

Fikri Abinin yanında çalışan Kemal diye bir arkadaşımız vardı. O gece Çınar Restaurant'ta içmeye gittik, toplu olarak, zaten bu içki içme alemlerimiz o zaman 20 kişiden aşağı olmuyor. Sağcı iki tane de arkadaş vardı, onlar da gelmek istediler. E niye götürmedik o zaman sağcı da değillerdi niye götürmedik ya da niye gelmedi acaba gruptan onlarla oturmak istemeyen zannetmiyorum yoktur da ama bir pozisyon oldu gelemediler. O gece o arkadaşlar vasıtasıyla dövüldü çırakları, hiçbir husumet yoktu.

Fatsa'da kamplaşmanın başlaması bir Necati diye polis gelmişti. Valla bizle de görüşüyordu, arkadaşlık da yaptık. .. Fikri Abi'nin yanında çalışan Kemal Kara diye bir arkadaşımız vardı. Ben o zaman -77 olsa gerek- askerdeydim ve bir cumhuriyet gazetesinde okudum, onun bıçaklandığını. Kamplaşma esas kamplaşmalar ondan sonra başladı. Sahilde, Necati'nin olduğunu ve bazı arkadaşlar tarafından bıçaklandığı söylendi Ondan sonra başladı bu kamplaşma olayları. Zannediyorum bundan sonra daha aşırı oldu.

İnsanları kamplara böldüler yani ister istemez bölündü. Biz de belli yerlerde saflarımızı almak mecburiyetinde kaldık. Örneğin diyelim ki biz sosyal demokrattık ve solda görünmek mecburiyetinde kaldık. Sağcılar sağda haliyle sağ tarafta göründüğü bir kamplaşma oldu. Yani 70'ten 74'den sonra falan bu kamplaşmalar aşırı saflara ulaştı.

Mehmet Gümüş

O günlerden bugüne politik anlamda, önemli olayları üç kalemde şöyle söyleyebilirim. Beyceli yürüyüşüdür. Köylülerin çok önemli bir hareketidir. 12 Mart döneminde Kızıldere olaylarında, Fatsa'da ölen 3 tane saygı duyduğumuz insan vardır... Yine o dönemlerden hatırladığım bir lise boykotu vardır. Boykota aktif olarak katıldım. Öğretmen kesiminde gerekse öğrenci kesiminde bir takım politik ilişkiler, çalışmalar vardı. Onlara direkt içinde olmasa bile kimi zaman içinde kimi zaman da ona sempatiyle bakan bir insandım. O dönemlerde ben müzikle de uğraşıyordum. Daha sonradan ben Fatsa'dan 1972 yılında 72-73 döneminde Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik bölümü sınavlarını kazanarak gittim. Öğrencilik yıllarımda da 74-78'e kadar sürmüştür Okulu bitirdikten sonra zaten Fatsa lisesine eş durumundan dolayı 1979 yılında müzik öğretmeni olarak atandım

Fatsalı üç insanın Kızıldere olayında ölmüş olması, onun Fatsa'da yarattığı etki, bir miras bırakmıştır. Kızıldere'nin, THKP-C'nin bıraktığı miras çok önemlidir. THKPC' kadrolarından Ziya Yılmaz Fatsalıdır. Fatsa'da çalışmaları vardır. Kızıldere olaylarından sonraki hareket içerisinde başka söylenmesi gereken bir isim daha vardır. O da Fikri Sönmez'dir. Fikri Sönmez ta o dönemlerde vardır. 71'de tutuklanmıştır Fikri Sönmez.

Fatsa'daki hızlı gelişme 1977-Kemal Kara'nın ölümünden sonra yaşanmıştır.

Fatsa'daki gelişmeleri ben dört başlıkta toplanması gerektiğini düşünürüm. Bir belediye öncesi dönemdir, bunu 68'lerden doğru almak gerekir. Bir yanıyla da 77'lerden almak mümkündür. Kemal Kara'nın ölümünden sonraki döneme kadar indirgemek mümkündür. Halkevi Başkanıdır Kemal Kara ve onun ölümü farklı bir etki yaratmıştır Fatsa'da. Militan mücadelelerin ivme kazandığı bir dönemdir ve bu birinci dönemdir... O militan mücadeleyle birlikte gelişen giderek halk nezdinde itibar kazanan devrimcilerin pratiğe yansıyan çok önemli şeylerinden bir tanesi karaborsayla mücadeledir ve fındık mitingleridir, fındık çalışmalarıdır... Fındık çalışması giderek halkı doğrudan ilgilendiren bir olaydır Fatsa'da.

Karaborsayla olan mücadele şöyle yapılmıştı. Önce tespit ediliyor. Biz stokçunun stok yerini basıyoruz, onu oradan alıyoruz, adama, sen otur diyoruz ve gerçek fiyatına satıyoruz. Yani orada adamın insanları sömürmesini engelliyoruz. Yoksa adamın elinden malı da alınmıyor. Yani çok meşru zeminde yürüyen bir şey. Bu benzinde de böyle olmuştur, yağda da böyle olmuştur, sigarada da böyle olmuştur. Bu devrimcilerin kitlelerle olan ilişkilerini güçlendirmiştir. Yani giderek halk hareketi olmak, kitlelerle kaynaşmak, kitlelerle bütünleşmenin pratikte yansıyan altı çizilmesi gereken gelişmelerinden bir tanesidir karaborsayla mücadele. Bir diğeri de biraz önce söylediğim gibi fındık çalışmasıdır. Fındık Karadeniz'in, özellikle Orta Karadeniz'in en önemli sorunudur. Fındıkta müthiş bir sömürü vardır. Gerek Fatsa'da yaşayan tefeci tüccar düzeyinde gerekse Karadeniz İhracatçılar Birliği dediğimiz o üst birliğin fındığı insanlardan yok pahasına alıp büyük karlarla ihraç edip büyük paralar kazanma noktasındaki sömürüsünün üzerine devrimciler gitmiş, fındık mitingleri düzenlemişler.

Naci Sönmez

Fatsa'da; Kemal Kara öncesi ve Kemal Kara sonrası... Kemal Kara'ya kadar olan dönem, siyasal çatışmanın yoğun yaşanmadığı yani farklı siyasi fikirdekilerle sokakta çok fazla problemin olmadığı bir dönemdi. Ama Fikri Sönmez bir simge. Kızıldere THKP işte 12 Mart dönemi sonrası şöyle bir simge

tabi üç-beş kişi daha var Fatsa'dan içeri girip çıkan. Ama devamlılık konusunda bir simge yani bu iş kaldığı yerden devam edecek mesajını çevresindekilere verebilen bir karizma oluşturması önemli. İşte o dönem daha çok TÖB-DER çevresi öğretmenler, halkevinin kuruluş süreci, TÖB-DER'in kuruluş süreci tüm bunların etkisinde. Fikri Sönmez fiili destekçisi, oluşumunda önemli katkıları olan biri. İşte öğretmenlerin barınma sorunu, ev bulma sorunu, ekonomik sıkıntıları her türlü sorunlarıyla uğraşmış, gençlere abilik yapma özelliği ve o dönem Fikri Sönmez'in bu şeyine güven duyan bir gençlik kitlesi ve işte buna karşı da yürütülen saldırılar ardı ardına başlıyor ve Kemal Kara'nın ölümü bunun en zirve noktası işte.

"Kemal Kara'nın öldürülmesi tesadüf müydü ?.."

Naci Sönmez

Kemal Kara bulunduğu çevrede gençler içerisinde ağırlığı olan, halkevinin de başkanı, bir anlamda önderi. Bir yandan da Fikri Sönmez'in kalfası ve Fikri Sönmez'in de sağ kolu. Faşist güçler tarafından hedef olması Fikri Sönmez'den daha çok Fikri Sönmez'e göz dağı verecek bir şey olarak planlanıyor. Planın içerisinde emniyetten Necati Budak isimli polis memuru ve o zaman sokaktan buldukları, eline bıçak, silah verince kullanmaya müsait tipleri de toplayarak böyle bir iki şey yapıyorlar ve en son olay Kemal Kara'nın öldürülmesiyle sonuçlanıyor.

Fikri Sönmez öldürülse bunun tepkisi çok büyük olur ve bunu göğüsleyemeyiz diye düşünüyorlar herhalde ama Kemal Kara'yı öldürürsek o, o kadar karizmatik biri değildir. Hem Fikri Sönmez ve çevresine de göz dağı olur diye düşünüyorlar ama aksi oluyor tabi. Kemal Kara'nın ölümü Fatsa'da solun önündeki bir-iki sene içerisinde çok ivme kazanmasına, bu tür saldırılara karşı duyarlı bir örgütlü bir kesimin oluşmasına zemin oluşturuyor. Aslında onlar Fatsa'da Kemal Kara'yı öldürmekle, tarihin hatasını yapmışlar. Çünkü Fatsa aslında geçmişi itibariyle çok gerici bir yerdir. Yani şöyle tutucu, geleneksel, devlet ilişkilerine tabi. Örneğin TİP'in örgütlendiği ilk yıllarda TİP, arabasının ters çevrildiği bir kenttir Fatsa. Yumurtalarla taşlandığı bir yerdir. Yani devrimciler deyince o zaman TİP, Türkiye İşçi Partileri deyince dinsizler, allahsızlar geliyormuş diye çok çabuk galeyana getirilen bir halkın olduğu bir kent. Şimdi herkes Fatsa'ya bakınca zaten biraz geçmişe dönüp sanki Fatsa doğma büyüme bir solculuk varmış gibi algılanır aslında bir yanılgıdır Böyle bir tutucu bir kentte işte bir dönemler Ertan Sarıhan'lar işte Fikri Sönmez'ler, O TİP'li, işte Ziya Yılmazlar, TİP'li süreçler ve daha sonra THKP'li yıllarda o dar bir kadro çok yiğitçe burada ve doğruları inadına da topluma anlatabilme becerisini göstermiş ve buna kararlı tipler ve 3 tane şehidi var Kızıldere'de. O da 12 Mart sonrasını ateşleyen bir şeyi yani 3 tane genç insanı Kızıldere'de öldürülmüş bir kent. Şimdi tüm bunlar birleştirilince böyle tutucu bir

kente siyasal mücadele için Fikri Sönmez gibi birinin bu işe devam ediyoruz, arkadaşlarımız boşuna ölmedi Kızıldere'de mesajı o günkü genç kuşaklar için o günkü aydın, devrimci öğretmenler açısından önemli bir ateşleyici görev görüyordu. Esas espri orada. Mesela Fikri Sönmez de olmasaydı ne olabilirdi işte 12 Mart sonrasının yılgınlığı yaşanırdı. Bence, 12 Eylül sonrası böyle bir şey becerilemediği için Fatsa'daki kabuk yırtılamamıştır. Yani mesela bir Fikri Sönmez olamamıştır. 80 cuntası sonrası yani bu işe devam ediyorlar o günü yaşamış ve o güne önderlik etmiş kadro içerisinden yaşam koşulları uygun düşmediği için bir çok insanın Fatsa'da ayak basmamız biraz bizim büyümemize mecbur edilmiştir. Öyle de bir yanı vardır işin. Ama Kemal Kara'nın ölmesi işin zirve noktası tabi.

Yaşar Durmuş

Fatsa'da daha çok 1975'li yıllarda MC döneminde biz lise öğrencileriydik. Okul ve sınıftaki arkadaşlarla yer yer siyasal içerikli tartışmalarımızın yeni başladığı dönemdi. Felsefi boyutta tartışmalarımız olurdu. Bu da daha çok öğretmenlerimizin o dönemde üzerinde durduğu bir konuyla ilintili başlar, değişik düşünceler ortaya çıkardı. Daha çok örneğin felsefe derslerinde yavaş yavaş şekillenmeye başlardı farklı düşünceler. Sağ kesime mensup öğrenciler o dönemde siyasal bir saflaşma olmadığından karşılıklı atışma şeklinde tartışmalar devam ederdi. Bu dönem daha çok yeni şeyler öğrenmeye, kitaplar okumaya, karıştırmaya başladığımız dönemdi. Bunun da bir geçmiş yanı var idi. Geçmiş yanı Fatsa'da THKP-C'nin geçmişte siyasal bir faaliyetlilik sürdürmesinden dolayı idi. Sorguluyorduk o dönemde ne yapmışlar, Fatsa'da neler olmuş, THKP-C mücadelesi içerisinde olan birçok insan Fatsalı oluşu da bunun üzerinde belki etken oluyor idi bizim açımızdan. Örneğin Ziya Yılmaz, Ahmet Atasoy daha birçokları Fatsalı oluşundan dolayı bunların o dönemdeki mücadelelerinden kalan izler de vardı köylerde. Duvar yazıları vardı, onları tanıyan yaşlı insanlar vardı. Okulda bu şekilde bir dönem sınıflarda süren teorik düzlemde o dönemin getirdiği bilgi dağarcığımıza göre tartışmalarımız zamanla sertleşmeye doğru gitti karşıt görüşlü olanlarla, sağ görüşlü olanlarla ve o süreç içerisinde de okudukça, öğrendikçe bilgilerimizin sadece kendi bireysel olarak ifade etmeden öte örgütlenmenin gerektiği fikri de ortaya çıktı.

*

Biz Halkevi örgütlenmesi içerisinde yer aldık. Faşist güçler de Ülkü Ocakları şeklinde örgütlenmeye başladı. Öğretmenler TÖB-DER şeklinde örgütlenirken faşistler ÜLKÜ-BİR şeklinde örgütlendiler. Bu süreç içerisinde zamanla artık tartışma ortamını MHP'liler, faşistler ortadan kaldırmaya başladı. Çünkü o zamanın konjonktür şartları Fatsa için onların lehine gelişmekteydi. Okullarda, imam hatiplerde yoğun bir kadrolaşmaya gittiler öğretmen kadrosu olarak. Bunun sonucu olarak belli öğrencilerle öğretmenlerin okul dışı yaşamda da

ilişkilerini geliştirdiklerini gözlemliyorduk. Zaman içerisinde sokakta sataşmalar, kavgalar, sopalı, taşlı çatışmalar yaşanmaya başladı.

Bunların o dönemde avantajı gençlik içerisinde salgın olan karate kursları, karate okullarına daha çok gençliği toplamayı yeğliyorlardı. Bunda da kısmen o dönemde başarılı oldular. Bu süreç tabi bizi de kendi can güvenliğimizi sağlama noktasında daha da bir araya getirme zaruretini doğurdu. Biz de toplu gezmeye, gideceğimiz yerlere toplu gitmeye özen göstermeye başladık. Süreç içerisinde bu kavgalara şu veya bu şekilde MC dönemindeki faşist idare de taraf olma eğilimi içerisine girdi.

Lise Müdürü Abdullah Barın MHP'liydi. Biz Halkevi bünyesindeki okul dışındaki çalışmalarımızı eğitim çalışmaları şeklinde okuyarak topluca tiyatro, kültürel faaliyetler olarak devam ettiriyor idik. Zaman zaman halka yönelik, halkevi bünyesindeki bildiri, broşür türü dağıttığımız şeyleri sağ kesimden olan faşistler de takip ettiği için okul içerisinde yoğun bir kampanya başlatmışlardı bunlar. İşte sanıyorum 1975 sonu ya da 76 döneminde sokakta dağıttığımız bir bildiriyi birkaç tane yalancı tanıkla birlikte faşist olan birkaç öğrenciyle okul müdürünün organizasyonu sonucu ben disipline verildim. Okul, sınıf içinde bildiri dağıtmak nedeniyle iki gün okuldan uzaklaştırma cezası aldım. Yine bir felsefe dersinde faşistlerle karşılıklı atışmamız sonucu sınıf taraflara ayrılarak, diğer sınıflara da sıçrayan bir kavga meydana geldi okulda. Bu kavgada da okula polis çağrılarak müdür tarafından ben ve birkaç arkadaşım polise teslim edildik. Yine yalancı tanıklarla iki gün daha okuldan uzaklaştırma verilerek Fatsa lisesinden uzaklaştırıldım. 1976 yılı. Halkevi bünyesindeki çalışmalar ve okulda geçen o kısa dönemdeki çalışmalar sonucu küçümsenmeyecek bir sol potansiyel Fatsa lisesinde oluşmuş durumdaydı.

İkrami Çelebi

Ortaokul birinci sınıftayken Mahsuni Şerif'in falan kasetlerini arayan gençlik vardı. Lise gençliği işte. Fatsa'nın farklı bir konumu olduğunu 75-76-77 dönemlerinden sonra o döneme kadar ve ondan sonraki gelişen durumlara da baktığımızda zaten kendiliğinden çıktı. Bir alt yapısı vardı Fatsa'nın. Benim gözlemleyebildiğim kadarıyla işte Beyceliköyü, Sarıhanlar, Ahmet Atasoylar, Ziya Yılmazlar, Nihat Yılmazlar, Fatsa'da yaşadıkları için.

Yaşar Durmuş

Fikri Sönmez'in kalfalarından Mustafa ismindeki arkadaş benim lisede velimdi. Ben, Fikri Abinin dükkanına gider gelirdim.

Fikri Abinin cezaevinden çıktığı dönem, nispeten sakindi. Fikri Abi o dönem çevreyi gözlemlemeyi tercih etti. Birebir gençlikle o dönemde ilişkisi olmadı ama geçmiş politik döneminden esnaflarla oldukça saygın bir ilişkisi olduğunu gözlemliyorduk. Zamanla artık mücadele Halkevi boyutlarını taşmaya başladı. Bir dönem Fatsa sahilde kurulu bulanan Halkevi şubemizle Fikri Abinin olduğu sokağın arasına sıkışmış durumdaydık. MC döneminde güvenli değildi o sokağın dışındaki yerler. Arkadaşlarla oturup konuştuğumuzda bu dar alanı aşmamız gerektiği sonucuna vardık. Daha çok can güvenliğine yönelik bir kaygı ve endişeydi bu ilk başta. Yani daha çok politik bir bilinç taşıma dışarıdaki insanlara o dönem için böyle değil de daha çok ikiz sokağın başını tuttuğumuzda, tutulduğunda faşist militanlar tarafından Fatsa ne kadar artık kültürel birikimi olan devrimci varsa ortadan kaldırmak mümkündü. O şekilde görüyorduk olayı. Bu konuda Fikri Abinin de o süreç içerisinde uyarısı oldu. Benim dükkanımda ve bu sokakta genç kimseyi görmek istemiyorum. Gidin çalışmalarınızı sokaklarda yapın, mahallelerde yapın, olduğunuz mahallede yapın. Sonuçta bunun çok faydasını da gördük. Kendi aramızda durumu değerlendirdik. Fatsa'nın belli başlı büyük mahalleleri vardı. Mağazalarbaşı, Eski Hastanebaşı işte şimdiki Kurtuluş Mahallesi o zaman Sülük Gölü denirdi. Oralarda mekanlar oluşturduk kendimize işte kahvehaneler, o yörede oturan arkadaşlar, o yörede daha çok vaktini geçirmeye, siyasal çalışmasını oralarda yapmaya başladı. Kısa zamanda da dar olan grubumuzun genişlediğini gördük. Gerek lisede olsun, gerek Halkevi bünyesinde olsun her geçen gün bize katılan bizimle ilgilenen insan sayısının arttığını gözlemledik kendi içimizde bu gelişmeler olurken , zamanla mücadelede sertleşmeye başladı.

Halkevi başkanımız o zaman Kemal Kara'ydı. O dönemde artık iş henüz kavgalar faşist güçlerin saldırıları, silahlı bir noktaya varmadığından belki biz o dönem olabilecekleri birebir günlük olarak göremiyorduk belki de örneğin MHP'lilerin kümelendiği park vardı. Orada geceleri sanatçılar çıkar müzik organizeleri olurdu.

İşte bir akşam Kemal Kara ve yanında iki arkadaş parka gidiyorlar, gezmeye, tur atmaya. Geri gelirken zamanı gelince anlatayım ama burada vurgulamak istiyorum. O dönem içerisinde polis içerisinde de bir MHP'li kadrolaşması var. Necati Budak isimli bir polisin arkadaşlarımızı, Kemal Kara ve yanındaki iki arkadaşın park çıkışında üst araması yaptıktan sonra yanındaki bir sivil polisle kendisi de sivil polis. Özellikle bu polis Fatsa'da çok iyi tanınan, deşifre olmuş bir polisti. Çünkü görevi gereği okul kapılarında öğrencilerle muhbirler örgütleyerek o dönemde görev icra ediyordu ve sima olarak herkesin tanıdığı bir polis durumuna düşmüştü. Bu polis ve yanındaki arkadaşlarımızın üst araması yaptıktan sonra 150-200 metre kadar daha sahilden geldiklerinde üç-dört

MHP'li faşistin bıçaklı saldırısına uğrayarak arkadaşımız katledildi. Kemal Kara arkadaşımız orada katledildi.

Fatsa'da Kemal Kara'nın öldürülüşü adeta bir dönüm noktası oldu. Artık işin şakaya gelir yanının olmadığını herkes gördü. Kemal Kara esnaflar arasında da Fatsa halkı arasında da çok sevilen sayılan bir insandı. Büyük bir kalabalıkla cenazesine toplanan kitle, faşistleri daha da ürküttü. Can güvenliği sorunu artık gündemimizin can alıcı noktası haline geldi. Biz artık eskiden toplu gezmeden de öte kendi savunma tedbirlerimizi daha ciddi alma durumunda olduğumuzu gözlemledik. Örneğin çok basit tedbirler alma yoluna gittik. Evlerimize giderken aynı yolları kullanmamaya, değişik ara yollardan gitme gibi basit tedbirlerle başladık. Kemal Kara'nın ölümü halkta da büyük bir infial uyandırdı. Faşistlere karşı büyük bir tepkiyi beraberinde getirdi. Böylesine bir tepkiyi beklemiyor olsalar gerek ki onlar bir süre artık sokakta görünmez oldular.

İkrami Çelebi

76-77 dönemlerinde, Kemal Kara'nın Halkevi başkanı olduğu dönemde vurulması böyle bir kamplaşmayı gündeme getirdi. MHP'nin örgütlenmeye çalışma dönemi,76'dan 78'e kadar bir süreç yaşandı. Onlar halktan uzak ve kopuk oldukları için halk özümseyemedi onları, sevemedi bir türlü. Çünkü onların davranışları ürkütücü ve korkutucuydu.

Lise müdürü Abdullah Barın'dı. Faşistlerin vahşi davranışlarına adeta göz yumuyordu. Biz o zaman çocuktuk ve okullara giderken gerçekten tedirgin oluyorduk Daha sonra işte MC yıkılıp CHP iktidara gelince okulda idarenin değişimiyle birlikte kendiliğinden bir rahatlama oldu. Öğrenciler de o tür hareketlerden hoşlanmıyorlardı. Artık bu insanların gitmesi gerekiyor denildi. İşte 78-79-80 sürecinde okuduğum üç yıl çok rahattı çok güzeldi Fatsa. İnsan ilişkileri insanlar, öğrenciler, öğretmen, öğrenci ilişkileri, halkın kendi aralarındaki ilişkiler çok güzeldi.

Fikri Sönmez Gürcü'dür. Fikri Sönmez tanınmazdan önce Gürcü, Alevi, Sünni ayrımı zaten haftada bir-iki tane insanın öldüğü bir ilçedir burası. Fikri'nin Gürcü olması, mezhep çatışmaları dediğimiz Alevi'ymiş, Sünni'ymiş, Gürcü'ymüş olayını tamamen kırdı. Çünkü o bütün halkla kucaklaştı. Yani ben insanım dedi ve insan olarak çok mütevazı bir biçimde ilgilendiği için o olaylar tamamen bitti. Mezhepçiliğin kırılmasında Kemal Kara'nın da Fikri Sönmez'in yanında çalışmış olması etkili olmuştur. Biri Aleviydi, biri Gürcüydü ve çok yiğit insanlardı ikisi de.

Naci Sönmez

Fatsa'da 78 ve 79 o yıllarda halkın temel problemlerine eğilme o problemlere çözüm üretme noktasında ciddi adımlar atıldı. Bunlardan biri karaborsa, o gün bütün Türkiye'de, Türkiye sathındaki önemli problemleri bunlar. Karaborsayla mücadele aynı zamanda bunun stokçuluğunu yapan ve üç liralık malı on liraya satarak haksız kazanç sağlayan Fatsa'daki çıkar gruplarına karşı mücadele söylem düzeyinden pratiğe indirilmiştir.

Fikri Sönmez önde devrimci gençlik arkasında devletin yapmadığını, belediye zabıtalarının yapmadığını, o günkü resmi kurumların yapmadığı işi bizzat fiili olarak arkasında halk desteğiyle, halkın psikolojik desteğiyle ve fiziki desteğini de arkasına alarak depoların basılması ama bedavaya da satılmaması yani gerçek fiyat üzerinden satılıp ücretinin sahibine halkın da ihtiyaçlarının giderilmesine hizmet eden bir süreç.

Bunun dışında en önemli problem, tefecilik mevzusu. Tefecilik, burada üreticilerin-insanların yılda bir ay fındığa yoğunlaştığı için gelir düzeyleri de diğer zamanlarda boşlukta olduğu için insanlar o yılın onbir ayı, on ayı para problemlerini tüccardan bir sonraki fındığı kadar borçlanarak ve yüksek faizle borçlanarak para alma yolunu seçmişlerdir.

İşte bir anlamda devrimciler o gün buna karşı da mücadeleyi esas almışlardır. Bu iki gelişme yani insanların günlük çıkarına dönük çözüm üretmedeki ciddi adımlar, şöyle bir şey yarattı. Burada kentte bunlar iktidar değil, yönetimde yoklar, belediye yönetiminde yoklar, genel iktidarda yoklar, böyle bir şey yapabiliyorlarsa, iktidarda olmaları halinde halkın hakkını, hukukunu savunma noktasında ciddi şeyler olabileceğine ilişkin toplumda ciddi bir kanaat oluşturdu bunlar.

Sedat Göçmen

Fatsa'da sol hareketin gelişmesinin özgün nedenleri tarihi açıdan ele alınabilir. Türkiye İşçi Partisi'nin kuruluşundan itibaren çalışmalar var. Orada Türkiye solu açısından hakikatten çok kaliteli kadroların çıktığını görüyoruz. Fikri Sönmez var ama Fikri Sönmez'den öncesi var. Ertan Saruhan var. Ziya Yılmazlar var. Onların yaptığı çalışmalar var. TİP içinde ve giderek TİP'ten sonra da Aydınlık Sosyalist dergi çerçevesinde ve giderek Mahir Çayanlar etkisi altında gelişmiş bir sol hareket var.

Kızıldere'deki olaylardan sonra insanlar sinse dahi bir kısım Fikri Sönmez'ler yine bu Hüseyin Gümüş'ler, Hasan Aslan'lar falan bu Ünye'den arkadaşlar bir kısım arkadaşlar cezaevlerinde yatıyor o dönemde. Fakat o hareketlerin belli bir sempatisi var sola karşı. Onlar daha önceden fındık mitingleri yapmışlar, çeşitli protesto hareketleri yapmışlar. Anti-emperyalist eylemler içinde

bulunmuşlar. Köylü mitinglerine falan katılmışlar. Tütün hareketlerinin teşkilatlanmasında çalışmışlar. Böyle kadrolar var ama bu kadrolar esas olarak yok edilmiş. Fatsa'da geçmişin etkisinde kalan insanlar var ama eskiden kalan olarak, temel bir direk olarak Fikri Sönmez görünüyordu.

12 Mart dönemi sonrasındaki solun gelişiminde giderek bütün Karadeniz Bölgesi'nde de ideolojik kamplaşmalar gündeme geliyor. İdeolojik netliğin olmadığı bir dönemde çeşitli tartışmalar oluyordu. Çeşitli siyasi gruplar oluyor ve bütün Karadeniz Bölgesi'nde bunlar teşkilatlanmaya başlıyorlardı. Fatsa'da ise Fikri Sönmez Devrimci Gençlik çerçevesinde kalıyor. Giderek işte Devrimci Yol. Diğer grupların pek etkisi olmuyor. Daha sonra Ziya Yılmaz TKP çerçevesine geçince, Ziya'nın akrabalarından bazıları TKP sempatizanı olur gibi olsalar da doğru dürüst bir siyasi çalışma ve siyasi bir etkinlik gösteremediler. Fatsa'da yani bu tarihi şey bize şöyle bir Fatsa'nın gelişmesine şöyle bir avantaj sağlamıştır. Diğer gruplarla bir didişme yerine Karadeniz bölgesine gittiğimiz zaman böyle bir iki yer birkaç yer daha vardı. Fatsa ideolojik tartışmalar yerine kendi netleşmemizi sağlamıştık zaten. Devrimci Yol olarak o günkü koşullarda bu netleşme çerçevesinde halkın sorunları nelerdir, Fatsa'nın sorunları nelerdir kırsal kesimin sorunları nelerdir. Bunlar üzerine bir araştırma yaptık. Bir program oluşturmaya çalıştık. Sınıfsal bir tahlilini yaptık. Merkezi hareket olarak müdahale ettiğimiz zaman eldeki kadroların durumlarına baktık. Bölge ile ilgili bir program çalışması yaptık.

O günkü koşullarda faşizme karşı mücadele çok ciddi bir öneme sahipti. Ülke genelinde ilan edilmemiş bir iç savaş adım adım gelişmeye başlamıştı. Fatsa da bundan nasibini alıyordu. Fatsa 12 Mart döneminde solcuların ezildiği, en ciddi zayiat verdiği yerlerden biriydi. Diğer yanda ise, 12 Mart döneminde faşistlere devletinde arka çıkmasıyla ciddi bir güç haline gelmişlerdi. Fatsa'da faşist harekete karşı mücadele özel bir öneme sahipti.

Fatsa en azından kırsal kesime doğru kuşbakışı 15-20 km'lik bir alan fındık kuşağıdır. Halkın geçimi ağırlıkla fındık üretiminden geliyor ve fındık üretimiyle ilgili bir çalışmanın özel bir öneme sahip olduğunu düşündük. O günkü koşullarda fındık üretimiyle ilgili neler yapabiliriz? Nasıl bir program yapabiliriz? 1977 sonlarından başlayarak 78 yılı da dahil olmak üzere bir program geliştirmeye başladık.

Fındık bölgesi, Terme'den ta Eynesil'e kadar giden bir kuşaktır. Giresun ve Ordu ağırlıklıdır. Bölgedeki kadrolarımızla, Fikri Sönmez de bunlara dahildir fındık konusunda yapılabileceklerin bir programını oluşturmaya çalıştık. Giresun'da TÖB-DER'de yaptığımız toplantılar oldu. Bu toplantılarda Ertan Saruhan'ın Abisi Yüksek Ziraat Mühendisi Saylan Saruhan, Fisko Birlik'te çalışıyordu. Onun da ciddi katkıları oldu.

Devrimci Yol fındık özel sayısı hazırladık. Afişte fındık üreticilerinin talepleri nelerdir? Taban fiyatından tutun da fındıktaki emperyalist sömürüye dahil olmak üzere afişlerde ön plana çıkardık. Ayrıca bildiriler de çıkardık.

Fatsa'da fındık çalışması yapıyoruz ama daha önce 30 Mart Kızıldere'yi anma çalışmasında kaç kişiyiz biz. Fatsa'da sola sempatizan sayısı çok ama biz yeni bir teşkilatlanma, yeni bir hareket yaratma, merkezi bir siyasi hareket yaratma noktasında hareket ediyoruz. O zaman beş kişilik bir ekip tespit edebildim. Bunlardan isimlerini verebileceğim Aslan Gümüş, Yusuf Atasoy, İlhan Durmuş vardı. İlhan Durmuş yaşı küçük ama çok cevval bir arkadaşımızda. Yani zeki cevval hareketli bir şeydi o. Ahmet Gürler vardı. Bir kişi daha vardı. Aşağı yukarı bir beş kişi yanlarına bazı arkadaşları da alıyorlardı. 30 Mart dediğimiz zaman bütün köy yolları yazılıyor, Fatsa çevresi yazılanıyor. Bu beş kişi sabahlara kadar uyumadan yapıyor. Öğretmenler arasında yine arkadaşlarımız var. Ahmet Özdemir onlar da köyde falan çalışıyor. Ahmet köylerde yani hakikaten güzel çalışmalar yapardı. Fatsa'daki mezarlığa, Karadeniz bölgesindeki bütün arkadaşlarımızı da 30 Mart anması yaptığımızda getiriyorduk. Polisler jandarmalar kuruyorlar kameraları, biz de yürüyerek gidiyoruz. Fındık bahçelerinin içlerinde ayrıca insanlar görev almak durumundaydı. Ertan Saruhan'ın mezarının başına gidiyorduk. Ahmet Atasoy'un mezarı da oradaydı. Ertan Saruhan'ın mezarında Ertan Saruhan'nın babasıgil, Saylan Abi gelirdi. Ertan Abinin, Abisi Saylan Saruhan da konuşsa da, asıl konuşmayı Fikri Abi yapardı genellikle.

1978 Martından sonra fındık çalışmalarına başladık. Fındık özel sayısı var ama bu fındık çalışmaları bir yandan şöyle bir şekilde gidiyor. 117 civarında köy vardı Fatsa'da. Biz şimdi fındık çalışmasına başladığımız zaman dedik ki 117 köye de gideceğiz. Bütün kahvelerin hepsini gezeceğiz. Mahallelerin hepsini gezeceğiz. Şimdi dinamik bir çalışmayla sürdüreceğiz bu özel sayıları bildirileri halkımıza anlatacağız. Karadeniz'in yerleşim özellikleri biraz farklı. Köyler mesela, bir köy en azından beş-altı mahalleden oluşur. Her mahalle arasında kilometrelerce yol vardır. Bunların ortak toplandıkları yer yoktur. Dağın başında deyim yerindeyse halk kendini savunmak zorundadır. Orada bir kolektif bir savunma zemini de yoktur Onun için herkesin tabancası vardır. Yapma da olsa bir tabancası vardır. Kendisini, kendi kendisinin savunmasını yapacak. Şimdi öyle bir siyasi çalışmayı yapacağız eldeki kadro sayısı oldukça sınırlı. O zaman biz bu çalışmayı nasıl yapacağız. Bütün köylere nasıl gideceğiz. Bu bir sorun olarak girdi. O zaman biz dedik ya bu köylerde kahve var mı? Yok. Bu insanlar nerede toplanıyor. Cuma günleri camide, o zaman Cuma günleri gideceğiz. Camilerin önünde, camide imam namaz sırasında hutbesini okuyacak, dışarı çıkacak, çıkınca da bizim arkadaşlarımız kendi hutbesini okuyacak. Bizim hutbemizde emperyalistler sömürüyor, kanımızı emiyor. Faşistler gelişiyor, saldırıyor. Fındıkta sömürü var.

Şöyle şöyle bir miting yapacağız. Fatsa ve Ünye'de miting yapacağız. Ayrıca Giresun'da da, Espiye'de . Yani 1978 yılında üç yerde miting yapma kararı aldık.

Ünye'deki arkadaşlarımızla konuşuyoruz. Öğretmen çoğunlukta. Ya acaba köylerde bu siyasi çalışma yapmanın şartları var mı? Yok mu?Onu bir incelemeye gidelim. Ben de faşistler bütün Türkiye'yi ele geçirmeye uğraşıyorlar. Siyasi çalışmanın koşulları Türkiye'nin her tarafında var. Orada siyasi çalışma koşulları var mı? Yok mu? Diye tespit edilmeye gidilemez ki. Siyasi çalışma yapmaya gidilir. Onlar da köylere gidiyorlardı. Fatsa'nın özelliği baştan itibaren tespit ettiğimiz ne varsa aynısı yapılıyordu. Kahvelerde korsan konuşmalar yapacağız. Şimdi ilk konuşmayı ben yapıyorum kahvede. Bakıyorum İlhan da konuşuyor ama ilk konuşmamda ne konuştuysak onlar gidiyor. 15 gün boyunca gidiyor onlar. 15 gün sonra bir daha kuruyoruz neler yaptık neler yapamadık bir eleştiri toplantısı yapıyoruz falan bir daha kuruyoruz. Bu bir daha gidiyor falan orada bakıyorsun ki bu köy çalışmaları sırasında bazı mahallelere faşist sokmamağa çalışıyor, bu sefer biz gireriz noktasında çatışmalar gündeme geliyor. Çoğunlukla diyeyim aşağı yukarı yüzde 99'unda galip gelen bizimkiler ve bir bakıyorsun bir köyde çalışmaya gitmiş 50-60 kişi bir mahalle gidiyor çalışmaya. Karşı koyanlar var ama sanki köy abluka altına alınmış gibi bir havada çıkıyor bu fındık çalışmasında. Yani öyle bir şey ki faşizme, faşistlerle olan mücadeleyle, fındık mücadeleleri sürüp gidiyor böyle bir noktada.

İlk fındık çalışmalarından birisini Çamaş bölgesinde yapacağız. Çamaş Aşağı Çamaş ve Yukarı Çamaş olmak üzere ikiye ayrılmış. Bu çalışmada Fatsa'daki tüm devrimcileri topluyoruz. Demirci'de ortaokul katipliği yapan Şehittin Tırıç arkadaşımız vardı. Demirci de Çamaş'a bağlıydı. O da dahil olmak üzere Fikri Abi'yi de alıyoruz. O konuşmacı, özel sayılarımızı almışız aşağı Çamaş'a gittik. Şimdi kahvede toplanıyoruz. Afişleri asıyoruz. Kahveye girdik. Kalabalıkça bir kahve. Fikri Sönmez oturdu. Bir hacıyı aldı yanma. Bir tane gençlerden birini aldı yanma. Konuşmaya başladı, çok da güzel konuşuyor. Fındıktaki sömürü, diğer sohbetleri güzel bir şekilde anlatıyor ki, bir bakıyorsun herkesin kafasına yatıyor.

Yukarı Çamaş faşistlerin etkin olduğu bir yer. Şehittin Tırıç arkadaşımız yanımızda. Onun bir dokuzlu star tabancası vardı. Horozu kalkık, mermi ağzında, el belde diğer artık çakaralmaz tabancalarımız olanlar da var. Özel sayılarımız, bildirilerimiz şeyde Fikri Abi'yi kahvede bıraktık. Biz hepimiz birlikte Yukarı Çamaş'a gidiyoruz. Arkamızda faşistler takılmış. Yani dağıtıyoruz ama bildirileri herkese anlatıyoruz. Fındıkta sömürü bu falan diye. Yani es kaza bir şey olsa bizden genellikle hangi siyasetten olursa olsun biraz daha gözü kara özellikleri var. Bereket orada tabancalar falan çekilmedi.

İlk çalışmalara ben de katılıyorum, halkın tepkilerini izlemek açısından. Fındık çalışmaları böyle devam ediyor. Bu arada bölgedeki köylerin bir çoğunda faşistlerde yoğun, solcular da ama özellikle 12 Mart döneminden sonra palazlandırılmış faşistler. Şehittin Tırıç, köyünde bir merkez Çamaş ve bütün Çamaş bölgesindeki köyleri etkileyen bir şey. Bir futbol turnuvası düzenliyor orda. Dağ bayır Demircinin dere kıyısında bir yerde toplanıyor köylüler. Maçtan sonra hadi bakalım Çamaş'a çay içmeye gidiyorlar. Kalabalık dört-beş minibüse doluşuyorlar, gidiyorlar. Başka köylerden insanlar gelmeye başlıyor. Futbol maçı, fındık mitingi bir dönem sonra bir bakıldı ki bütün Çamaş bölgeleri, Çamaş yöresi ki burada Şehittin Tırıç'ın adını hakikaten anmak lazım. Bu arkadaşımız çok iyi teşkilatçı bir arkadaştı. Bir bakıyoruz. Bütün Çamaş bölgesi devrimci olmuş. Bu fındık mitinginden sonraki 79'lara doğru giderken ne oldu? Çamaş köylerindeki faşistlik kavgaları falan azalmış çok az bir yere sıkışmışlar. Ahmet Özdemir Elekçi bölgesinde çalışıyordu ve başka arkadaşlarımız da vardı. Onları görevlendiriyorduk. Ilıca bölgesindeki çalışmalar başlıyor, gelişiyor. Faşistlerle kapışa kapışa da gelişiyor olaylar. Ölen arkadaşlarımız oluyor. Yaralananlar oluyor ama ağırlıkla Fatsa'nın içinde de Kemal Kara 77 Haziran'ında Kemal Kara'nın ölümünden sonra belli bir rahatlama var ama yine de Kurtuluş Mahallesi'nde Beşik Pazarı'nda falan belli yerlerde faşistlerin etkileri var.

79'a doğru yani seçim ortamına giderken fındıkla ilgili bir çalışma var. Faşistlerle olan mücadele devam ediyor ama o günkü koşullarda karaborsa var. Yani istenilen malı bulamıyorsun. O günkü koşullarda rayiç uyguluyordu belediyeler. Bakıyorsun yağ alıyorsun. Yağ beş liraysa on liraya buluyorsun. Benzin fiyatı 100 kuruşsa bulamıyorsun. 120'den 150'den alıyorsun ve herkese de vermiyorlar. Şimdi böyle bir durum karşısında uygulanan bir şey var. Halk nereye kimin karaborsa yaptığını biliyor. Yani alıyor insanlar. O zaman bütün bunlar geliyor, devrimcilere geliyor, arkada da Fikri Abi'ye geliyor. Halkevimiz vardı. Arkadaşlar bu sefer karaborsa yapan yerlere gidiyorlar. Halkın da haberi oluyor. Herkes toplanıyor karaborsa yapılan yere. Ve yağ kaç liradansa o satılıyor. Şeker bulunmuyordu. Şeker satılıyor. Şekerin rayiç fiyatı 100'se 100-100 kuruş alınıyor kim getirdiyse hangi tüccar getirdiyse tüccara 100 kuruş veriliyor. Halk tabi sıraya giriyor orada. Herkes almaya çalışıyor. Bu arada bazen jandarmanın olduğu yerlerde de oluyordu bu ama polis geliyor ya siz nasıl alır satarsınız falan, polisin durumu karaborsacıyı koruyan bir pozisyonda.

Ramazan ayında oruç tutan adam, yağı bulamamış, pirinci alamamış. Hepsi yani rayiç fiyattan alamamış. Yoksa karaborsada var. Şimdi o zaman polisle olan bir kapışmalar oluyor. Polis karaborsacının yanında devrimciler halkın yanında. Böyle bir kapışmalardan da siyasi olarak belli bir gelişme sağlıyor. Bu çatışmalar yani bir güç kazandırıyor bize. Karaborsayla ilgili kısımda benzin geldiği zaman

devrimcilerin başı olarak Fikri'yi görüyor. Dertlerini ona anlatıyor, çözümü onda arıyor. Biz de komitelere yaymaya çalışıyoruz onu. Bir kişinin işi değil devrimcilik. Kolektif bir iştir. O zaman direniş komitelerini, halk komitelerini oluşturmaya çalışıyoruz. Mahallelerde komiteler oluşmuş. Bu arada Fatsa Belediye Başkanı hasta ağır hasta,1979 yılında vefat etti. Fatsa'ya kim belediye başkanı olacak diye sormaya da gerek kalmadı. Yani öyle bir etkili hale gelmişiz ki bu etkinlikte de Fikri Sönmez ayrı bir yere sahipti. Fikri Sönmez belediye başkanı olsun.

Nurettin Demirbaş

Fikri Sönmez'i sevmeyen çok az bir kesim bir de polisler sevmezdi. Halk Fikri Sönmez'i belediye başkanı olmadan da çok seviyordu. Fikri Sönmez bütün toplumla, düğünde, meyhanede yani halkın bulunabileceği her yerde vardı.

Gürsel Altaç

Tamirhanede çalışıyordum. Abimle birlikte oto tamirhanemiz vardı. Beraber çalışıyorduk. O dönemde daha çok mitingler düzenleniyordu. Fatsa'da genellikle fındık mitingleri, fındık fiyatlarının belirlenmesi için. Fındıkta genellikle fiyat verilmiyordu. Fındığın fiyatı çok düşük tutulduğu için Türkiye genelindeki o diğer mitinglerle birlikte, ürün mitingleriyle birlikte fındık mitingleri düzenlenmeye başladı. Sanıyorum 77'den sonra daha yaygın ve Fatsa'nın da çevresini alan bir şekilde mitingler büyümeye başladı. Tabi bizden öncede, Ordu'da yapılıyormuş tek Ordu bölgesinde yani Fatsa'yla diğer ilçelerin katılımıyla oluşuyormuş. Daha sonra Fatsa'da da yaygınlaştı. İşte Fatsa, Ünye diğer ilçelere de yansıdı. Daha sonra Aybastı'da da falan yanılmıyorsam Çamaş, Aybastı'da da yapılması düşünülüyordu. Mitingler içerisinde ister istemez biz de katılıyorduk. Çünkü kendi ürünümüz de var, fındığımız da var. Yani fiyatların yüksek olması için biz de toplum içinde oluyorduk.

Genellikle gençlik önderlik ediyordu bu tür şeylere. Gerek mitinglere olsun gerek Fatsa'da yapılan diğer faaliyetlere o zamanki lise gençliği tabi ki diğer arkadaşlarımız da vardı, bazı insanlar da vardı. Örneğin Fikri Sönmez Abimiz vardı onunla birlikte onun çevresinde olan insanlar vardı. Onların düzenlemesi onların önderliği oldu.

*

Fatsa'da yaşım küçük ama yani 75'den sonrasını az çok biliyorum. Fatsa'nın içerisinde olduğumuz için bu faşist kamplaşmalar 75'lerde başlıyor. İşte ben çok iyi hatırlarım. Liseli gençler randevu alırlardı... Deniz kenarına giderlerdi, kumda kavga ederlerdi. Zaten faşistler burada genellikle judo, karate vs yerleri vardı onları öğreniyorlardı. Yani dövüş sanatını, kavga sanatını dövüş

ederlerdi, dövüş ederlerdi. İşte kim üstün gelirse o işte artık liseli gençlik kavgası mı demek lazım işte o kadar bilinçli olduğunu da sanmıyorum. Çünkü o kadar bilinçli bir şey olsa randevu alınmaz. Daha bilinçli sıçraması 1976 olması gerekiyor. Kemal Kara'nın öldürülmesi olayı var 76 olarak hatırlıyorum ben ama 77 de olabilir.

*

Kemal Kara olayını çok iyi hatırlıyorum sahilde gezerken bir akşam üstü tam gününü hatırlamıyorum aradan çok uzun zaman geçti sahilde gezerken gruplar Fatsa'nın sahili çok büyüktür, uzun şimdi biraz kısaldı da daha önce Bolaman köprüsüne kadar gidiyordu. O süre içerisinde zaten insanlar biraz da birbirlerine karşı gruplar halinde geziliyordu. Biraz önce anlattığım kavgalardan dolayı. Yani tek yakalandığında insanlar dövülüyordu. O liseden gelen kavgaların devamı olarak. Bir akşam üzeri parkta oturduk. Kemal Kara bizim önümüzdeki gruptaydı zaten. Üçerli dörderli kordon halinde geziliyordu. Önümüzde bir kavga oldu böyle karıştı orası, karışınca önümüzde koşmaya başladılar o anda. Kemal Kara bıçaklanmış, bıçak yemiş, yani bir şey anlayamadık. Biz de peşinden koştuk tabi onlarla birlikte Fatsa'nın şehir merkezi var, meydan dediğimiz oraya doğru koştular. Orada eskiden arabalar vardı, jipler vardı. Oraya koştular. Biz de peşlerinden hatta bıçaklandı diye, Kemal bıçaklandı diye bağırmaya başladı bizim arkadaşlar. Biz de sahilden beri önlerini kestirelim dedik. Fatsa'nın Ordu'ya giden yoldan beri önünü kestirmeye gittik o Beşikpazar'ı yönünde meydanda tekrar bıçak atmışlar ona orada düşüyor zaten. Geldiğimizde hastaneye götürmüşlerdi arkadaşlar. Biz çevreyi saralım derken işte hastaneye geldiğimizde öldüğünü duyduk.

O zamana kadar insanlar işte karşıda gördüğümüz insanlar işte MHP'li dediğimiz ülkü ocaklarına giden işte faşist dediğimiz insanlarla o kadar birebir gördüğün yerde dövme, gördüğün yerde vurma ya da bilmem ne yapma diye bir şey yoktu tepki yoktu. Sadece karşı düşüncedeki insanlar olarak görülüp yani diyalog yoktu. En azından diyaloglar kopmuştu ama dediğim gibi öyle birebir şey yoktu yani karşı çıkma yoktu. İşte o olaydan sonra insanlar daha tepkili olmaya başladılar. Yani bence Fatsa'daki ilk olayın çıkma nedeni Kemal Kara'nın öldürülmesidir, bıçaklanmasıdır.

Burada Necati Polis diye bir polis vardı özel eğitimli, özel militan, faşistlerin buradaki yönetimini sağlayan, burada organizesini sağlayan bir insandır o. O akşam oradaydı, Kemal'in vurulduğu yerde. Gerçi daha sonra onu şey yapmadılar ama zaten örgütleyen de oydu burada Fatsa'da polis içerisinde. Polisin zaten bir desteği vardı. Faşistlere karşı yoğun bir desteği vardı. Yani onlar korunuyordu. Ondan sonra tepki daha fazla oluşmaya başladı karşı gruba karşı yani faşistlere karşı daha büyük bir tepki oluşmaya başladı. Bunun karşılığında da

insanlar tabi ki birbirine daha yakın olmaya başladılar bizim insanlarımız. Yani Fatsa'daki bu büyümenin ya da insanları bir araya getirmenin başlangıcını bu olay olarak görüyorum ben. Tabi daha sonra Türkiye genelindeki o işte yöneticilerin yönetememezliği daha doğru olur. Yönetememesi Türkiye'nin insanları daha bilinçli bir konuma getirdi.

Oğuzhan Müftüoğlu

Fatsa'nın geçmişinin, kendi özgün tarihini, 60 sonrasındaki mücadelelerin kuşkusuz daha sonraki gelişmelerde rolü vardır. Ama bunun belirleyici olduğunu zannetmiyorum. Çünkü buna benzer ülkenin birçok yerinde, Fatsa'daki gibi ilerici sol deneylerin yaşandığı yerler vardır. Kızıldere olayıyla, daha sonraki Fatsa'nın gelişiminin kuşkusuz bir rabıtası vardır. En azından Kızıldere olayına karışmış, tutuklanmış, sorgulanmış, işkence görmüş, ceza evinde yatmış çıkmış insanlar vardır. Fatsa'da Fikri Sönmez bunlardan birisidir.

*

Tabii ki Fatsa'nın bu yaşadığı gelişmelerin, Fatsa'da ortaya çıkması böyle bir deneyimin, çeşitli nedenleri içerisinde kendi özgün geçmişi olabilir. Fatsa'da fazla görüş ayrılıklarının olmayışı Devrimci Yol'un o dönemde, işte gelişen olaylar karşısında direniş komiteleri, halk komiteleri fikrini savunuyor olması, bu çatışmaların yarattığı ortamda, solun hakim olduğu yerlerde bir nevi sol anlayışının hayata geçirilebilmesi için halkın katılımını ön plana çıkaran bir anlayışa sahip olması, bunu savunması ki, bu düşünce bir çok sol görüş tarafından popülizm ve işte öncülük fikrinin reddi gibi eleştirilen bir düşüncedir. Halkın inisiyatifinin ön plana çıkarılması gibi bir görüşü savunması devrimci yolun ve Fatsa'da devrimci yolun etkinliğinin değişik tarihsel, kişisel nedenlerle, bu rastlantı da olabilir. Devrim Yol etkinliğinin fazla olması, Fatsa örneğinin öne çıkmasının başlıca nedenlerinden biridir denilebilir. Burada şunu ifade etmek istiyorum. Neden halk inisiyatifinin öne çıkarılması fikrini Devrimci Yol savundu? Bunun teorik öncüleri var. Dünya çapında tartışılan konulardan bir tanesi. Gramsci'nin teorileri, tezleri vardı. Bu biliniyor ve tartışılıyordu bizim çevremiz tarafından. Ama bundan da önemlisi o dönemde yaşanan somut anti-faşist mücadele ortamı içerisinde, solun kendisini eliyle anlatabileceği bir yaklaşım olmasından dolayıdır bu seçilen tercih. Benim için, mesela Yugoslavya'daki anti-faşist direnişçilerin ilkeleri esin kaynağıdır. Orada mücadele sürerken, sanırım Tito'nun bir yaklaşımı vardı. İşte hakimiyet kurduğu devrimci güçlerin, asıl ordunun hakimiyeti ele geçirdiği, faşistleri yenilgiye uğrattığı her yerde, iktidarı, bütün iktidar gücünü halka devretmesi fikrini savunmuştur. Bu solun üzerinde yürütülen ideolojik

propagandayı da, solun savunduğu görüşleri çarpıtarak sunan düşünceleri de en iyi çürütme yollarından biriydi. Sol, özü itibariyle benim inandığım sol düşünce, emekçi halkın kendi kaderi hakkında karar verme hakkına sahip olduğu bir düzeni savunmalıydı ve solun etkili olduğu bir alanda bu anlayışın hayata geçirilmeye çalışılması, solun ne istediğini halka anlatmak açısından, tonlarca kitap sayfalarıyla anlatılmayacak kadar, büyük önem taşıyan bir yaklaşımdı. Fatsa bu düşüncenin hayata geçirilebildiği özgün bir yer olarak ortaya çıktı. Bütün başarısı da özelliği de önemi de bence burada yatıyor.

Yaşar Durmuş

Yaşayarak yaratılmış bir Fatsa, yaşanarak yaratılmış bir Fatsa. ***En önemli unsuru Fatsa'nın, bir gençlik örgütlenmesinden öte gençliğin zamanla ülke gelişmelerine paralel olarak elle tutulur somut şeylere yönelmesiyle birlikte de Fatsa'nın Fatsa olmaya başlaması gündeme geldi.*** O dönemde Fatsa'nın birçok köyünde elektrik yok. Gaz lambalarıyla aydınlanma ihtiyacını sağlıyor köylüler ve o dönemde Ecevit iktidar dönemi. Temel ihtiyaç maddelerinin birçoğu karaborsa, yok. insanlar kilometrelerce uzak köylerden gelerek yağdır, margarindir, mazottur, ne bileyim gaz yağıdır. Bunları uzun kuyruklar oluşturarak temin etme yoluna gidiyor ve çoğu kez de aynı gün geldikleri gün bu ihtiyaçlarını belki yarısı öbür güne bekleme durumuna kalarak temin edebiliyor, o da tamamını değil. Bizim o dönemde gençlik olarak uzun tartışmalar sonucunda gençlik ülke sorunlarının dışında sadece okul sıralarına yaşamı hapsedemez düşüncesiyle, karaborsaya karşı mücadele kampanyası noktasında bir yönelimimiz oldu. Fikri Abi'nin bizi dar alandan çıkarma önerisi ve beraberinde esnaflarla ilişkileri elbette ki yol gösterici oldu ve biz önceleri küçük büfelerden daha çok istihbarat alabildiğimiz için ya da birebir yaşadığımız için bir sigara alırken, bir Samsun alırken o zaman hatırlıyorum 10 bin lira, 10 lira mıydı, 10 bin lira mıydı artık rakamları çoğaldıkça tam yanılıyor da olabilirim. Karaborsada 12,5 olarak satılırdı Samsun ve Maltepe sigaraları. Biz niye bunu böyle satıyorsunuz, yani bunda bir kar marjınız var. Bunu bu şekilde satamazsınız ki o zaman biz Dev-Genç örgütlenmesi Dev-Genç adı esnafta da duyulmaya başlanmış ve öyle tanınır olmuştuk.

Kahve toplantıları yapardık gençlik olarak. Dergilerimizin kahvelerde emperyalizme, oligarşiye karşı, yani propagandasını yaparak satardık. Sadece gençlik içerisine hapsolmaktan çıkmıştık artık ve sonuçta belediyeye önceleri telefon ederek, bizzat giderek karaborsa satışlar olduğunu isim vererek ve o büfelerin etrafından Dev-Gençli arkadaşlar nöbet tutup belediye zabıtaları gelinceye kadar orada durarak sırada olmuş, kuyrukta insanlar var ve bir taraftan propaganda yaparak karaborsanın önüne geçeceğiz, karaborsa yaptırmayacağız, sattırmayacağız şeklinde çalışmalarımız ne yazık ki geceleri daha sonra gördük ki

belediye zabıtalarının alıp götürdüğü karaborsa malları tekrar mal sahiplerine iade ettikleri zaman sonra gördük ve anladık ve bu süre içerisinde küçük esnafın, o büfecilerin gücünüz bize mi yetiyor, madem güçlüsünüz asıl stokçularla uğraşın, asıl stokçuları yakalayın, kocaman mağazalarda tonlarca margarini, benzin istasyonlarında saklı depoları olan benzin istasyoncuları var burada bizden ne istiyorsunuz, ekmek parası çıkarıyoruz dediklerinde durumu yeniden değerlendirdik, söyleyin bize dedik o zaman ve tabi bize halktan da geniş destek almaya başladık. Yoğun destek almaya başladık. Artık yöntem değiştirmeye başladık. Belki çok o günün yasalarına, kurallarına uygun düşmese de bile örgütlüğümüzden gelen gücümüzü kullanmaya başladık. Mal sahibini para kasasının başından ayrılmayarak, para ilişkisine hiç girmeden bu konuda karar almıştık zaten rayiç fiyatı neyse o günün resmi fiyatı neyse sigaraları, margarinleri artık kendimiz halka dağıttırmaya başladık ve en son bir tefeci, büyük bir mağaza sahibinin ihbarını aldık ve oraya yöneldiğimizde ki biz 40-50 kişi civarındaydık Dev-Gençli olarak o zaman. Ama çok büyük bir kitle kalabalığı vardı. Margarin yakaladık. Belki bir kamyon belki iki kamyon. Mal sahibi kaçmıştı, evinden bulup getirdi arkadaşlar. Dükkanı açtırdık ve sırayla herkese kuyrukta ne kadar yeterli olabiliyorsa margarinleri beş'er kiloluk şeklindeydi margarinler halka dağıttırdık ve o sırada diğer taraftan da örgütlü olduğumuz sürece bu tefecilerin, istifçilerin bizim sırtımızdan para kazanamayacağını, biz bunlara dur dediğimiz sürece milyonlarca insanın kanını ememeyeceklerini vurgulayan konuşmalar yaptık. Kalabalık olduğu için de bir elektrik direğine çıkmıştık. Kurşun sesleriyle kalabalık bir panik yaşadı. Bir baktık, jandarma kitlenin üzerine doğru geliyor. Eski hal pazarı bu söylediğim olayın olduğu yer. Tabi o jandarmadan korkmaya alışmış köylü oradaki gençliğin direnişini gördüğünde yalnız bırakmadı. Sloganlar atarak, taşlar atarak jandarmaya Çullunun eteklerine kadar o kitle dağılmadan geri çekile çekile oraya kadar gittik ve sonuçta birkaç mahallede tekrar birleştik.

Bu resmi güçlerin böylesi durumlarda kimlerin yanında yer aldığı konusunda da halka bir fikir verdi. Çok canlı bir örnek verdi ve insanlar bu gençlerin kimsenin malına, kimsenin canına kastetmediğini orada bir karaborsaya bir zaten yoksul olan insanın o dönemdeki mal yokluğunu fırsat bilen fırsatçılara karşı mücadele ettiğini halk yaşayarak gördü. Zaman içerisinde artık mücadele öyle boyutlara ulaştı ki herkes birbirini tanırken artık sayı birden çoğaldı. Yani Fatsa şehir merkezi köylerde de bu olayları birebir gaz yağı almaya gelen margarin almaya gelen yaşadığı için köylerinde de anlatmaya başladılar.

Ve insanlardan talep geldi bize, bizim köyümüze niye gelmiyorsunuz, bizim oralara niye gelmiyorsunuz ve o süreç içerisinde tabi ki dağınık olan başlangıçta kendiliğinden olan bu gelişmeleri örgütlü bir yapıya dönüştürme tartışmaları da yaşanıyor idi ve artık o sürece örgütlü olabildiğince örgütlü bir

müdahalenin gündeme geldiği sürece girildi. İşte sonuç olarak da köylerde örgütlenme gündeme geldi. Fatsa'nın beldelerin örgütlenme geldi. Daha koordineli çalışma gündeme gelmeye başladı o dönem içerisinde. Halkın bu geniş desteği, ara seçimlerdi sanıyorum 77 seçimleri sonrası Fikri Abi'ye esnaftan ve Fatsa'daki yaşayan insanlardan yoğun bir seçimlere gir, adayımız ol şeklinde tavsiyeler geldi. Bizim de handikabımız vardı teorik olarak o dönemde. Bir taraftan meclisin halkın sorunlarına çare olamayacağı tespiti yapıyor iken bir taraftan yerel belediye seçimlerinde aday çıkarmak bir tezatmış gibi başlangıçta geldi ve tartışıldı uzun bir süre.

"Fatsa'da sol hareketin toplumsallaşması..."
Naci Sönmez

Bana göre karaborsa ve tefecilikle mücadele sürecinde başladı yani salt belediye başkanlığı kazanılmasıyla değil. Fatsa'da yakalanan uzun vadeli mücadeleyle bu toplumun bağrında bir seçenek yaratma ilişkisini bir yandan da daha sonra siyasal tespitlerde de argümanlarda da kullanılan şeyleri biraz pratik bir şeyde bulması bir de Sovyetler Birliği işte Doğu Avrupa ülkelerinde çözülüş sürecini tespit eden siyasal hareketin bir yandan da nasıl olması gerektiğini pratik olarak topluma gösterdiği bir kent olarak düşünüyorum. İktidarı kurma işini bugünden yarına bir iş olarak kavramanın sadece söylem düzeyinde bir şey değil aynı zamanda pratik bir göstergesi Fatsa. Böyle olunca hem onu gerçekleştirmeye çalışanlar hem de o güne kadar o propagandaları dinleyen toplum nezdinde ciddi bir bütünleşme oldu.

"FATSA OLGUSU, FATSA HALKININ MÜCADELE GELENEĞİ"- GÜLTEN AKIN - 8.5.1980, DEMOKRAT gazetesinde, kendine özgü şiirsel anlatımıyla Fatsa'nın kısa özgeçmişinden başlayarak izlenimlerini aktarıyor.

Fatsa'daki tarihsel gelişimi ana çizgileriyle şöyle özetleyebiliriz.
"Fatsa'da devrimci hareketin başlangıcı 1964-65 yıllarıdır. Fatsa ne bir günde, ne belediye başkanlığını halkın aldığı altı ayda bu duruma gelmiştir. Fatsa halkı kimin kimden yana olduğunu yaşamın canlı pratiğinden çıkarmıştır.
1964'te ilk örgütlenme "Fatsa Kültür Derneği" ile oldu. Bu dernek halk müziği ve tiyatro çalışmaları yapıyordu. O dönemde fındık sömürüsüne karşı mücadele başlatıldı. Anti-emperyalist bildiriler dağıtıldı. 1965'te TİP kuruldu.

1967'nin en önemli olayı FİSKOBİRLİK'TE ve Fatsa Ziraat Bankası'nın işgalidir. Bu işgalle halk saptadı ki, FİSKOBİRLİK'te köylünün ürünü çalınıyor. Tüccarı bir bölümü fındığın içine taş, kum karıştırınca yakalandı. Bunlardan 17'si mahkemeye verildi. Tutuklandılar. Onları tutuklayan Remzi yargıç sürüldü.

Aynı yıl,fiyat artışları dolayısıyla stokçuluk ve karaborsa başladı. Bazı yiyecek ürünlerinin, tonlarca şekerin vurgun serüvenini halk yaşadı gördü

Bu yılların önemli bir protesto ve hak alma yöntemi yine Fatsa'da başlatıldı. 1966'da Beyceli köylüleri Türkiye'de ilk kez yürüdüler, Ordu'ya vardılar. Vilayet önünde oturdular. Yollarını yapmak için istedikleri aracı aldılar ve köylerine, ona binerek döndüler.

Aynı yıl "Pahalılık ve yoklukla mücadele" yürüyüşü yapıldı.

O günlerde köycülük derneği işlevini yitirdi. Yöneticileri içeri alındı. TÖS üstlendiği grevle bu boşluğu doldurdu. 50 Köyde fındık sömürüsü konusuna ilişkin komiteler kuruldu. Devrimciler büyük saygınlık kazandı.

1969'da Ordu'da tüccarlarda bir miting düzenlediler. Mitingde kavga çıktı. Çeşitli tahriklerle TÖS, pazaryeri basıldı. Bazı yerler yakılıp yıkıldı. Bu arada telaşa kapılan bir tüccar bir apartmanın 4. katından halkın üzerine ateş etti. Kalabalıktan bir yaşlı kişi öldü. Halk bu yüzden anayolu kapattı. Tam 13 saat. Askeri birlikler, cemseler geldi. Halk cemselerin içine doluştu, yürümelerine engel oldu. Olay büyüyecekti. Köylü ikna edildi ve dağılındı. O gün 35 Fatsalı, bir o kadar da Bulancaklı yakalanıp tutuklandı.

1970'den sonra köylerde geniş çalışmalar oldu. 12 Mart Fatsa'ya yaman geldi. Tutuklanmalar. Kızıldere üç oğlunu yitirdi. Acılı analar, babalar eşler kaldı. Şimdi ilk okula giden çocuklar kaldı.

1974'den sonra MHP'nin örgütlenmesi karşısında Fatsa'da devrimci örgütlenme de başladı. Ülkü Ocakları, ÜLKÜ BİR kuruldu ama, Halkevleri ve TÖB-DER de kuruldu. İlk cinayeti faşistler Halkevi Başkanı Kemal Kara'yı öldürerek işlediler. MC dönemlerinde saldırılarını daha da arttırdılar.

TİP ve benzeri örgütlenmelerin halkın desteğine rağmen fazla bir etkinlik gösterememesi sonra da bu etkinliği büsbütün yitirmesi halka kendi örgütlenmesini ancak kendisi gerçekleştirirse etkin ve kalıcı olacağı gerçeğini göstermiştir. Bu anlayışa sahip devrimcilerle bütünleşen Fatsa halkı her türlü baskıya saldırıya karşı kenetlenerek dayanışmasını pekiştirerek 1979'lara gelmiştir.

FATSA'DA YEREL SEÇİMLERE DOĞRU...!

1977'de Belediye Başkanlığı seçimlerini CHP adayı Nazmiye Komitoğlu kazandı. Seçimlerde oy dağılımı şöyle olmuştu.
CHP: 2430 oy , AP: 1340 oy , MSP: 154 oy

* * *

CHP Adayı Nazmiye Komitoğlu seçimler döneminde hastalandı. Ankara'da ameliyat geçirdi. Seçim kampanyalarına katılamadı, hastanedeyken Belediye Başkanlığı seçimlerini kazandı.

Seçimlerde CHP adayı Nazmiye Komitoğlu'nu demokrat, emekli bir öğretmen olduğu için ilerici, demokrat, devrimci kesimler de desteklemiştir.

Nazmiye Komitoğlu kanser olduğu için Belediye Başkanlığını yürütmeye çalışsa da sürdüremedi.

Fatsa CHP İlçe Başkanı Kemal Burnaz Başkan Vekili oldu ve Belediye Başkanı Vekili olarak görev yapmaya başladı.

Kemal Burnaz partizan kişilikli ve çıkar çevreleriyle iyi ilişkisi olan biriydi. CHP'liler bile Kemal Burnaz'ın bu kişiliği nedeniyle ikiye bölündü.

Nazmiye Komitoğlu hastalıktan kurtulamayacağını düşünüp, yeni bir başkan seçilmesi için istifa etti. Kemal Burnaz istifa dilekçelerini işleme koymadı.

Nazmiye Komitoğlu sekiz ay boyunca her ay istifa dilekçesi gönderir ama Kemal Burnaz tarafından işleme bu dilekçeler konmaz.

Haziran ayında NAZMİYE KOMİTOĞLU ölür.

İlçe Seçim Kurulu 26 Ağustos 1979 gününü seçim tarihi olarak belirler.

Aslında Fatsa'da yeni başkanlık seçimleri Nazmiye Komitoğlu 1978'de hastalanıp yatağa düştüğünde başlıyor.

CHP'liler kendi içlerindeki ayrılıklar nedeniyle tek bir aday üzerinde anlaşamıyorlardı. Ayrıca seçimi kaybedeceklerini de düşünüyorlardı.

İşte böyle bir ortamda ilk kez bir kısım CHP'liler FİKRİ SÖNMEZ'E gelip "CHP içinde ayrılık olduğunu, iyi bir aday çıkaramadıklarını ve partinin adayını desteklemeyeceklerini, kendilerinin ayrıca bir aday aradıklarını, eğer, bağımsız olarak adaylığımı koyarsam destekleyeceklerini söylediler." (Fikri Sönmez'in Mahkeme Savunmasından.)

Fikri Sönmez'in adaylık için adının geçtiği tarih 1979 Mart ayları. Yani Belediye Başkanı Nazmiye Komitoğlu'nun hastalıktan kurtulamayacağı kesin ve CHP'lilerin bir kısmı kendi partilerinden umudunu kesmiş olmalı ki Fatsa'da herkesçe tanınan, bilinen, sevilen ve devrimci kişiliğiyle örnek bir insan olan TERZİ FİKRİ SÖNMEZ'e bağımsız aday olması halinde destekleyeceklerini söylüyorlar.

FİKRİ SÖNMEZ (mahkeme savunmasından, BYYD-S.36-37) "Fatsa halkı beni tanır. Mücadelelerimden dolayı tanır. Ancak, böyle bir seçim arifesi ben hiç yaşamadım. Bunun için düşünmem lazım. Var mı böyle bir eğilim? Varsa düşünürüm," dedim.

FİKRİ SÖNMEZ-"Bu anlamda çeşitli mahallelerde, semtlerde, bazı toplantılar yaptım. Kahvelerde insanlarla...ve baktım Fatsa'da karaborsacı, tüccar, faizci, vurguncu haricinde belediyeden çıkarı olmayan geniş bir kesimin desteğini gördüm. Yani, Fatsa'da belediye reisliğini yaparsa Fikri Sönmez yapar, YILLARDAN BERİ KARABORSAYA KARŞI MÜCADELE VEREN HAKSIZLIĞIN KARŞISINDA DİRENEN BİR ADAMDIR, HAYATINI BU YOLA KOYMUŞTUR. Belediye başkanı olursa yararlı olur inancıyla halk bu konuda bir eğilim göstermişti. Bunu tespit ettim."

29 Haziran 1979-GÜNEŞ Gazetesinin değerlendirmesi de oldukça ilginç; FİKRİ SÖNMEZ'İN yaptığı tespitin bir benzerini yapıyor.

29 Haziran 1979-GÜNEŞ gazetesi Feridun Altıntaş *imzasıyla, "FİKRİ SÖNMEZ BELEDİYE BAŞKANLIĞINA ADAY" başlığıyla ilgili haberi veriyordu.*

"...Nazmiye Komitoğlu'ndan boşalan Belediye Başkanlığı için 26 Ağustos'ta seçim yapılacaktır. Partilerin adayları henüz belli değildir. Ancak, kamuoyunda halkın ilan etmiş olduğu tek bir aday gözükmektedir.

Yaptığımız incelemelerde pek çok kişi, Terzi Fikri Sönmez'in yıllardan beri halkın sorunlarıyla ilgilendiğini ve halkın da belediye hizmetlerinde Fikri SÖNMEZ'in tarafsız ve adil bir şekilde başkanlık yapacağına inancı olduğunu belirtmektedir."

* * *

Mehmet Gümüş

Fatsa'da tartıştık seçime girsek nasıl olur diye. Seçime karar verildikten sonra kim olsun? Benim hatırladığım 3 tane aday üzerinde duruldu. Birisi Sezai diye bir öğretmen arkadaşımızdı. Birisi Ertan Saruhan'ın amcasının oğlu yine benim lisede çalıştığım öğretmen arkadaşım Hamdi Saruhan adlı coğrafya öğretmeni arkadaşımızdı. Bir de Fikri Sönmez'in adaylığı konuşulmaya başlanmıştı. Kendi aramızda tartışma yaşanırken. Bu çok sürmedi bizi aşan bir boyutta, halkımız Fikri Sönmez'i başkan adayı olarak ilan etti. Zaten nereye gitsek hangi mahalleye gitsek Fikri Sönmez adayımızdır. Fikri Abinin 70'lerden bu yana çok önemli bir etkisi vardır. Fatsa'da devrimci hareket, devrim deyince Fikri Abi akla geliyordu. Halk onu biliyordu, onu görüyordu, tüm fındık çalışmalarında, tüm karaborsayla ilgili mücadelenin başında Fikri Abi vardı. Bir stokçunun dükkanına gidilecekse başında Fikri Abi vardı. Mallar çıkarılır piyasaya konuşmayı Fikri Abi yapar. Fındık mitinginde konuşmayı Fikri Abi yapar... Dolayısıyla halkımız Fikri Sönmez'i zaten başkan olarak ilan etmişti. İşte çok sık tekrar edilen bir deyim vardır Fatsa'da dinsizin hakkından imansız gelir. Özellikle bizim Gürcü takım söylerdi bunu Fikri Abi Gürcüdür. Ben de gürcü olduğum için. Onun çevresinde çok gericiler vardır. Onun akraba çevresinde. Biraz da işte bu imansız yakıştırması onlardandır. Halkımız seçmişti onu yani bize hiç sormadan. Kendiliğinden seçmişti.

Yanlışı doğruyu onda görüyorduk. Ondan dinliyorduk, fındıkta sömürüyü ondan öğrendik, mitinglerde ondan görüyordu, onu görüyordu, ondan öğreniyordu. Fındıkla ilgili en önemli sorunları halk ne öğrendiyse Fikri Abinin o kalabalık meydanlarda söylediklerinden öğreniyordu. E tabi bununla birlikte köy köy devrimciler gidip, çalışıyorlardı. Kimi zaman Fikri Abiyle gidiliyordu, kimi zaman Fikri Abi olmadan gidiliyordu. Böyle bir süreç yaşandı ve biz de Fikri Abinin aday olması noktasında netleştik ve startı verdik.

Yaşar Durmuş

Halkta burada belediyeciliği yapsa yapsa devrimcilerin gösterebileceği bir adayın yapabileceği kanısının oldukça güçlü olduğunu gördük. Bir mücadelenin üzerinde gelişen bir güven duygusu halkta ve somut olarak gerçekten halkın sorunlarına çözüm bulabilecek ve yüreklice sorunların üzerine gidebilecek olsa olsa devrimcilerin gösterebileceği bir aday duygusu ve güveni halkta oluşmuş idi.

* * *

Halk arasında kendiliğinden hiçte özel bir yönlendirme çabası olmadan, Fikri Sönmez adı ortaya çıktı. Fikri Sönmez'in toplum içinde ki konumu, karaborsacılara-tefecilere karşı mücadelesi, hep ezilenden yana oluşu, baskılara-sömürüye karşı mücadelesi onun Belediye başkanlığı için kendi çaba göstermeden, kendiliğinden adını öne çıkardı.

Oğuzhan Müftüoğlu

Şimdi hatırladığım kadarıyla seçimlerin yapıldığı dönemde nasıl bir seçim siyaseti yapılması konusunda tartıştık biz kendi aramızda genel olarak boykot fikri baskın çıktı. Çünkü sıkı yönetimler vardı, baskı ortamı vardı. Özgürce çalışma ortamının, propaganda ortamının olmadığı bir yerde, varolan baskı ortamını, faşistleri destekleyen siyaset tarzını, onlar karşısında tutarlı bir tavır almayan anlayışları protesto anlamında bir boykot düşüncesinin daha doğru olduğu fikri bize hakim oldu. Birkaç yerde yerel seçimler vardı. Malatya ve Fatsa bunlardan ikisiydi. Buralarda yerel seçimlerin görece farlılıkları dikkate alınarak, belediyeler kuşkusuz merkezi idarenin bir parçasıydı ama görece bir özerkliği ve farklılığı vardı ve yerel inisiyatifin toplumsal inisiyatifin ilk gelişme alanlarından birisi olduğu için biz buralarda seçime girmeyi uygun gördük. Fikri Sönmez'in seçilmiş olması Fatsa'daki kendi komitelerimizin, devrimci topluluğun bir kararıdır. Karar doğrudan doğruya bölgedeki halkın devrimcilerin Fikri'yi sevmelerinden ileri gelen bir şeydir. Fikri kendisini sevdirmiş, sağcısı solcusu, hemen herkese kendisini sevdirmiş bir insandır. Emeği ile geçinen bir insandır. Bunu alay konusu yaptılar. Terzi Fikri filan diye ama bu onun için bir onur meselesi oldu diyebilirim. Fikri'yle seçim öncesinde, aday olmasından sonraki görüşmelerimizde, onu aslında çok büyük bir sorumluluğu üstüne almış olduğu bilinci içerisinde gördüm.

Sedat Göçmen

Fikri Sönmez belediye başkanı olsun. Halktan böyle talepler geliyor. O günkü koşullarda dedik ki bölge komitemiz var bizim. Karadeniz bölge komitesi o. Seçimler yaklaşıyor. Siyasi durumu bir değerlendirelim. Merkeze öneriler götürelim, ne yapılabilir bu seçimlerde. Biz dedik şimdi Fatsa'da belediye seçimleri var. Belediye seçimlerini biz alırız. Kimi göstersek alırız.

Fatsa'da seçimlere doğru giderken aşağı yukarı Fatsa'nın bütün mahallerini hem de köylerini etkileyen siyasi güç biz olduk. Halk hareketi haline geldik sadece gençlerin falan olduğu değil yani 70 yaşındaki ihtiyar da bizden 40 yaşındaki adam da bizden çocuklar da bizden. Başka yerlerde faşist katliamlar oldu. Onları protesto ediyorsun. Fatsa'daki insanlar böyle edilgen bir konumdan çıkıp hakikatten etken ve dinamik insanlar haline geldiler.

Giderek geniş bir kesim bu noktaya doğru gelmeye başladı ve biz yaptığımız çalışmalarla 1979'daki 14 Ekim miydi o seçimlerden çok daha önce aslında o yaptığımız çalışmalarla seçimi kazanmıştık. Yani seçim çalışmalarına değil halkın bütün hayatına, ne gibi sorunlar varsa bütün sorunlara müdahale eden bir anlayışla yaptığımız siyasi çalışmalarla seçimi kazanmıştık.

Nurten Sönmez

Herhalde 'adaylığını' ailesine açacak. Gizli kapaklı işimiz yoktu, niye açmasın ki.

Kendisi kafasına koydu mu yapardı. O konuda öyle sorma şeyini duymazdı zaten. Olumlu karşıladım. Biraz istemiyordum yani ona belediyede rahat vermeyeceklerini biliyordum ama kendi isteyince kim durdurabilirdi ki.

Yusuf Sönmez

Çok sevindim çocuk olarak babam belediye başkanı olacak diye.

Ali Yorulmaz

Fikri Sönmez ve onun gibi düşünenler halka sorunların çözümünde yardımcı oluyordu. Nazmiye Komitoğlu'nun ölmesinden sonra başkan arayışına gidildiğinde halkın zaten o gün devrimci diye adlandırdığımız insanlara karşı bir sempatisi vardı. Fikri Sönmez de yaşı, konumu, toplum içindeki saygın itibariyle aday olarak gösterildi. Yani halkın da beklentisi bu yöndeydi.

Oğuzhan Müftüoğlu

Fikri, üstlendiği sorumluluğun bilincinde ve onun ağırlığı altında görünüyordu. Bir keresinde dedi ki: "Ben seçimi kazanabilirim burada ama

kazanınca ne yapacağız, muhalefette olmanın bir rahatlığı vardır. Her şeyi eleştirirsin, Her şeye kötü dersin Peki, al sen yap dedikleri zaman , ne yapacağız, nasıl yapacağız? Belediyelerin o zamanki olanakları da çok fazla değildi. Şimdi epeyce olanaklara kavuştu. Genelde İller Bankasından alınan cüzi yardımlarla ayakta durmaya çalışıyorlardı. O koşullarda halkın çok büyük bir beklenti içinde olacağını düşünüyordu ve bunları karşılamanın zorluğunu dile getiriyordu. Biz dedik ki, bizim hiç şunu yapacağız bunu yapacağız diye hiçbir vaatte bulunmamamız gerekir. Vaat edebileceğimiz tek bir şey vardır, ne yapacaksak bunu birlikte yapacağız, yapacağımız şeye birlikte karar vereceğiz, buna kendi gücümüzle, kendi imkanlarımızla karar vereceğiz. Bir tek farkımız olacak ötekilerden. Karar verirken halka danışılacaktır. Halk komitelerine danışılacaktır. Ve onların verdikleri kararlar doğrultusunda uygulama yapılacaktır. Belediye kendi iktidarını kendi kullanacaktır. Halka devrederek kullanacaktır. Nitekim Fikri Sönmez daha sonra yargılanırken, bu husus kendi aleyhinde , yani belediye iktidarını halka devretmek, yetkisi olmayanlara devretmek gibi bir suçla da itham edilmiştir. Seçimler kazanıldıktan sonra da bilindiği gibi 11 Halk komitesi diye iddianamelere kadar geçti. Bölgelere ayırmışlardı Fatsa'yı her mahallenin bir halk komitesi vardı, buraya o mahallede yaşayan herkes katılıyordu ve orada seçimler yapılarak, halk komitelerinin yürütmeleri seçiliyordu. Bu yürütmeler bir araya gelerek, belediye sorunlarını belediye başkanıyla beraber tartışıyorlardı ve seçilen belediye meclisleri de resmi belediye meclisleri de bu halk komitelerinin verdiği kararları bir cins danışma kurulu kararı gibi kabul ederek, onları hayata geçiriyordu. Fatsa'da yönetim politikasının belirlenmesi bu şekilde oldu.

* * *

GÜNEŞ gazetesi 6.7.1979 – "Bağımsız Belediye Başkan Adayı Fikri Sönmez'in Halka Açıklaması"

"26.8.1979 tarihinde yapılacak olan belediye başkanlığı seçimine adaylığımı koymuş bulunuyorum...Ben partililere değil bütün Fatsa halkına hizmet etmek için adaylığımı koydum.

Halkımızın siyasi düşüncelerine göre değil, tarafsız adil bir hizmet anlayışıyla görev yapacağım. Çünkü ben herhangi bir partinin adayı değilim.

...şimdiye kadar görev başına gelen belediye başkanları bir avuç karaborsacı, vurguncu, stokçu ve yasa tanımayan çıkarcı çevrelerin desteği ile seçilen belediye başkanları kendilerini seçtirmiş olan çıkarcı çevrelere hizmet etmek zorundaydı...Bir avuç vurguncuya belediyenin bütün nimetlerini yedirmişlerdir. Halkımızı bir avuç zorbaya her alanda soydurmuşlardır.

...Türkiye'nin içinde yaşadığı ekonomik, siyasi, sosyal bunalımın alabildiğine yükseldiği bir dönemde belediye başkanlık seçimlerinin yapılması sırasında biz yoksul emekçi halkı yıllardır AP, CHP, MSP, vs.. gibi partilere ve ırk ayrımına bölmüşler kendileri de bunu değerlendirip bizi soyup soğana çevirmişlerdir. Artık biz onların oyununa gelmeyeceğiz, emekçi halktan yana olmayan kukla adayları seçmemeliyiz.
...Kısır partiler çekişmesi şeklinde değil, bir avuç soyguncu ile halkımız arasında geçecektir bu seçim."

Ali Yorulmaz

Vaat kendiliğinden gelişen şey o insanların dürüstlüğü, tarafsız belediyeciliği ve bunun gibi şeyler. Beklentiyi ve halkın hala beklediği şeyler.

Fazlı Hayta

Tabi ki bir şeyler vaat edilmiştir, kenarda köşede olmayacak şeyler, yapılamayacak mesela en önemli konu bugünkü şehrimizde şu anda şehrin içerisine giriş hiç yoktu, sahilden içeriye giriş yollarımız yoktu, arka caddelerde yol yoktu, hiç yoktu.

Hiç yolumuz yok, ne arka caddelerde ne ana caddede. Şu andaki sahil caddesinden içeriye giriş yok, şehrin içine giriş yok. bunlar vaat edilmiştir, geldiğimizde yapacağız denmiştir. E birtakım uygunsuz büfeler varmış onlar yerlerinden kalkacak denmiştir. Esnafa da daha derli toplu bir şey vaat edilmiştir. Mesela diyelim ki zabıtadan şikayetçisiniz mesela vaat edilmiştir tabi ki vaatsiz gelemezsiniz buraya ben belediye başkanı olayım diye de çıkıp belediye başkanı olamazsınız, yapmazlar insanı, bir şeyler vaat edeceksiniz.

Seçim konuşmalarından sonraki toplantılarda beraber olmuşuzdur. Seçim konuşmasında değil de daha sonraki toplantılarda bazı şeyleri değerlendirme yapmışızdır. Mesela seçimden önceki bir akşam seçim ertesi gün seçim olacak ondan önceki bir akşamda bizde yattı mesela arkadaşlarıyla beraber yani konuşurduk, görüşürdük, karşılıklı fikir alış verişimiz olurdu.

Naci Sönmez

Hatırladığım bir şey var. O resmi de çok severim babamın elinde sigara, önünde çay bardağı, saçları ter bölmüş şöyle ayırmış saçlarını işte o haldeydi yani bir de yazdı, yaz aylarıydı, sıcaktı ve doğal olarak çok yorgun ve çok harıl harıl her akşam bir kahvede, her gün bir insan kitlesi içerisinde sürekli bu işi, hatırladığım yani sizinle birlikte yapacağım mesajını işlemesini hatırlıyorum.

Etkinlik olarak kahve etkinlikleri oldu zaten. Yani daha çok kahve toplantısı, daha çok ev toplantısı, daha çok insanlara siyaset konuşma, şimdi biraz daha çok işte mesela babamın ofisi yoktu, hatırlamıyorum. Mesela şimdi aday olup afişi olmayan bir aday yoktur herhalde. Yani tanıtım araçlarından biri afiştir, televizyon reklamlarıdır falan. Mesela babamın hiç caddede ben afiş hatırlamıyorum yani yanlış hatırlamıyorsam hiç afişini görmedim yani bu da bağımsız devrimci adaydır diye reklamı yapıldığı afişi yok. Reklamı şöyle yaptı bütün toplumsal dokuya temas etti yani birebir hem de yanındaki arkadaşlarıyla.

13 Temmuz 1979 Güneş Gazetesi, "Bağımsız Belediye Başkanı Adayı Fikri Sönmez'in Belediye Konusunda Açıklaması"

Saygıdeğer Fatsa'lılar bir Belediyeden halk olarak hizmet bekliyorsak seçeceğimiz Belediye başkanından aşağıdaki hususlara sahip olup olmadığına dikkatli bakmalıyız.

Belediye başkanının sarhoş ayyaş olup olmadığını, kumarbaz olup olmadığını, karaborsacı faizci olup olmadığını, faizcilerle kol kola gezip gezmediğini, Belediye çıkarlarını kullananlarla yakın ilişkiler içinde olup olmadığını, Halkla hayatları boyunca seçimler dışında oturup oturmadığını, aşırı partizan zihniyetine sahip olup olmadığını, karakteri torpil, rüşvet, imtiyaz vermeye müsait olup olmadığını, haksızlık karşısında her türlü şartta karşı çıkıp çıkmayacağını, Belediye içinde disiplin otorite sağlayıp sağlayamayacağını, kara-borsa stok mallara karşı mücadele verip veremeyeceğini, halkımızın çıkarlarını kendi özel çıkarlarından üstün tutup tutamayacağını ve buna benzer karakter yapısı halktan yana olup olmadığına iyi bakılmalıdır. Halka hizmet edecek olan belediye başkanı halka ters düşen davranış ve uygulamalarda bulunmadığı ölçülerde başarılı olur.

Ben belediye başkanı adayı olarak yukarıda bahsi geçen konularda on beş senelik siyasi yaşantımda halkımın mutluluğu için halkımın karaborsadan, yokluktan faizden kurtulabilmesi için hayatın her alanında mücadele sürdürmüşümdür. Bu uğurda yaşantımdan, sıhhatimden ve geçimimden fedakarlıklar yaparak gücümün yettiği oranda mücadele ettim ve halende ediyorum.

Benim belediye başkanlığını kazanmam yıllar boyu halkım için verdiğim kutsal mücadelenin Fatsa halkı tarafından onaylanmasıdır. Bu anlamda benim için bu seçimin önemi vardır. Yoksa halkımın yoksulluktan soygundan ve sömürüden kurtuluş mücadelesinde geçmişte olduğu gibi gelecekte de belediye başkanı olsam da olmasam da halkımın başucundayım. Soygun ve sömürü düzenine karşı mücadelem ömrümün sonuna dek sürecektir.

Önümüzdeki belediye başkanlığı seçiminde daha önce söylediğim gibi bir avuç çıkar çevrelerinin çıkartacağı kukla adaylarla halkımızın adayı arasında geçecektir. Zafer yoksul halkın olacaktır. Belediye başkan adayı olarak bütün Fatsalılara saygılar sunar, mutluluklar dilerim
Bağımsız Belediye Başkan Adayı Fikri Sönmez.

* * *

FİKRİ SÖNMEZ'İN ADAYLIK BAŞVURUSUNDA KARŞILAŞTIĞI ENGELLER! (Fikri Sönmez'in Mahkeme savunmasından BYYD-S.38)

"Ben hayatımda seçimlere hiç katılmadım...Bilgim yoktur. Ve bundan dolayı dilekçemi İlçe Seçim Kurulu'na, Hakim Beye götürdüğümde, kendisi bana bir liste verdi. "Şu şu eksiklikleri tamamla...İşte askerlik şubesidir, savcılık sicil şeyidir, bilmem nedir...işte o kanuni şeyleri tamamla getir" dedi bana. Ben de onları getirdim. Orada çok ilginç bir durum oldu. Ben dosyamı tamamlayıp kendisine verince, "Hakim Bey tamam mı ?" dedim. "tamam", dedi. "Bir eksiklik olmasın, sonra bir aksaklık çıkar" dedim. "Yok, tamam" dedi. "Benim fazla bilgim yoktur, onun için endişe ediyorum" dedim, ayrıca belirttim. "Yok, öyle bir şey olursa bildiririz biz" dedi. Dedim ki: "Benim bildiğim kadarıyla bağımsız adayların bir miktar para yatırmaları gerekiyor" Hakim Bey bana "BU GENEL SEÇİMLER İÇİN, BAĞIMSIZ MİLLETVEKİLLERİ İÇİNDİR. YOKSA, YEREL TÖNETİMLER İÇİN BÖYLE BİR ŞEY YOKTUR ..."Dedi. ...O zamanki yasalara göre seçimlere yirmi gün kala adaylıklar kesinleşecek. Daha sonra aday müracaatı resmen mümkün değil...Üç saat kala İlçe Seçim Kurulu'ndan bir katip gelerek; İlçe Seçim Kurulu Başkanı'nın beni istediğini söyledi. Gittiğimde, Hakim Bey bana aynen şöyle dedi. "FİKRİ BEY 57.600 LİRA PARA YATIRMANIZ GEREKİYORMUŞ"

...Ben kendilerine "ZAMANINDA SÖYLEMİŞTİM, BU PARA İŞİ OLACAK DİYE, ŞİMDİ BEN PARAYI BULAMAZSAM NE OLACAK?" Dedim. "ADAYLIĞIN KESİNLEŞMEZ , BİZE YAZI YENİ GELDİ" dedi.

Ben o söylediğim 15 gün önceki müracaatım döneminde bu tür şey olabileceği düşüncesiyle kendi çevremden , arkadaşlarımdan ve imkanlarından zorlayarak 50000 lira para hazırlamıştım. Kalanı da döndüm o iki saat içinde tamamladım. Ve getirdim,yatırdım ve adaylığımı bu şekilde kesinleştirmiş oldum.

* * *

6 Temmuz 1979 GÜNEŞ Gazetesi Sıtkı Pazarbaşı imzasıyla "Fatsa Belediye Başkanlığı Seçimi Erteleniyor mu?" başlığıyla geniş bir haber yayınladı. Haberde özetle seçimin ertelenmesi üzerine konuşulan rivayetler aktarılıyor. Bu rivayetler bir süre sonra gerçekleştiği için haber daha bir önem kazanıyor.

Seçimleri kaybedeceğini düşünen CHP İlçe yöneticileri Başbakan Bülent Ecevit'e kadar çıkıp, "FATSA BELEDİYE SEÇİMLERİNİ BİZ KAYBEDİYORUZ, FATSA'DA VE ÖNÜMÜZDE 14 EKİM SEÇİMLERİ VAR. FATSA GİBİ YERDE BİZ SEÇİMİ KAYBEDERSEK, TÜRKİYE ÇAPINDA ÇOK OLUMSUZ BİR PROPOĞANDA OLUR. BU, SEÇİMİN SÜRESİZ ERTELENMESİ LAZIMDIR." Şeklinde Bülent Ecevit'e meseleyi dayatıyorlar.

-ECEVİT, "ANCAK SİZE BİR İYİLİK YAPABİLİRİM, ÖNÜMÜZDE 14 EKİM ARA SEÇİMLERİ VARDIR. TÜRKİYE'DE 5 TANE DAHA İLÇE BOŞALMIŞ, BELEDİYE SEÇİMLERİ VAR, ONLARIN HEPSİYLE BİRLİKTE 14 EKİM'E UZATABİLİRİM; SİZE DE BU ARADA BİR ÇALIŞMA FIRSATI VEREBİLİRİM, GİDİN ÇALIŞIN KAZANIN SEÇİMİ. BEN NE YAPAYIM" diyor.

Seçimler, Yüksek Seçim Kurulu tarafından gerçekten 14 Ekim ara seçimlerine alınıyor.

10 Ağustos 1979 GÜNEŞ – Sıtkı Pazarbaşı imzasıyla"Fatsa Belediye Başkanlığı Ara Seçimi İptal Edildi" haberi veriliyor.

* * *

Belediye seçimlerini kendilerinin kaybedeceğini ve Bağımsız aday Fikri Sönmez'in kazanacağını düşünerek seçimi engellemeye çalışanlar sadece CHP'lilerle sınırlı değil. ÜGD'li faşistler Fatsa'da bazı olaylar yaratarak, seçimleri ertelettirip, bu arada FİKRİ SÖNMEZ'İ ORTADAN KALDIRABİLİRİZ, anlayışıyla saldırılara başlamışlardır.

* * *

Yusuf Sönmez

Şimdi Fikri Sönmez var. Şimdi bunu istemeyen belli bir güç de var. Yani Türkiye'de var. Yani sade Fatsa değil. İstemiyor yani. Çünkü devamlı tırmanan bir kitle var. Bu kitle de halk kitlesi sonuçta. Ne demeye geliyorsa şimdi. Şimdi istenmez tabii ki. Böyle bir durum şimdi. Fikri Sönmez gibi Türkiye'de 20 kişi 30 kişi çıktığı zaman, bunun da önünü belki bu kadar rahat alamayacaklar. Bu arada da sivil kişileri kullanmaya başladılar. Bunlar da bizim akrabamızdı, zaten yabancılarımız değildi.

21 Eylül 1979 GÜNEŞ Gazetesi "FİKRİ SÖNMEZ'E EVİNİN ÖNÜNDE KURŞUN ATILDI" haberini veriyor.

Bağımsız aday FİKRİ SÖNMEZ'E yönelik ilk SİLAHLI SALDIRI!
FİKRİ SÖNMEZ;(Mahkeme savunmasından)
Tarih 5 Eylül 1979;

"İkinci seçim -erteleme,14 Ekim- için müracaatlar yeniden yapıldıktan sonra, adaylığım kesinleştikten, iki akşam sonra , yani seçimlere 19 gün kala evime araba ile gelip kapının zilini çaldığım zaman, üç ayrı yerden yaylım ateşine tutuldum. Büyük bir tesadüfle yani orada bir yere yatmakla mı, elimde olmayarak bir hareketle nasıl kurtul uğumu ben bilmiyorum-bacağımdan iki yerden yara ile kurtuldum."

Yusuf Sönmez

Birinde beraberdik birinde be yoktum. İlk saldırı şöyle Celal dayımla olan bir saldırı var. Artık ilk mi ikinci mi bilmiyorum.

Onda yaralanmıştı zaten. Bat mla biz, amcamla biz aynı bir o yanda ekmek fırını var, orada durduk ekmek alıyorlardı. Biz dedik alırız. Siz gidin önden, aynı evde duruyoruz o zaman amcam falan bir evde, işte ekmeği biz aldık. Onlar önden çıktı. O ara amcam fırının sahibiyle 3 dakika bilemedin 4 dakika muhabbet etti. Biz evin yanma geldiğimizde, olay bitmişti. Yani çatışma vardı. İşte babam falan, Celal Dayım falan vardı. İşte o ara işte 1-2 polis falan da gelmişti. Yani o dönem, o 5 dakika da 10 dakika da belki biz 15 dakika da kalmış olabiliriz. Yani orada işte şeyler çaldı. Biz geldiğimizde evin önü şey olmuştu. Babamı da götürüyorlardı, bacağından yaralanmıştı. Öbürünü hatırlamıyorum.

Ben sade o anda şeyi hatırlıyorum. İşte o evin önüne geldiğim zaman oradaki bir kalabalık, annemin ağlamalarını falan hatırlıyorum. Babamı zaten görememiştim. Babam ben gelene kadar herhalde araca bindirilmişti. Öbür gün gördüm. Sonuçta ölüm falan olmadığı için biz alışıktık bir defa. Yani sahilden

tabanca atılırdı bizim eve karşı. Genelde hep tedirgin yaşadığımız için o dönemde.

Şöyle derdi babam: İşte bizim ev biraz daha geniş duvarlı. Televizyon falan seyrederken, kirişlerin arka taraflarında da oturun. İşte babam o zaman sahil tarafında olan camlara çelik şey çekti. Hani boydan olmasın diye. Öyle ufak tefek önlemler ama, şey olarak biz geziyorduk. Yani gene bize pek bir şey yoktu. Çocuktuk sonuçta.

Nurten Sönmez

İlk uğrayışında evde değildim ben, köydeydim. Ne yapayım zaten bekliyordum öyle bir şey. Herhalde olabilirdi. O ilk olma bir şey değildi ki. Her an ben onun ne olacağını, kurşunlanacağını, içeri alınacağını falan bekliyordum zaten. Haliyle tedirgin, tedirgin oluyorsun herhalde.

Naci Sönmez

Bu saldırı evin önünde burada oluyor ve sivil faşistler tarafından gerçekleştiriliyor. Ama sonuç itibariyle arkasındaki güçler daha derin güçler tabi. Daha doğrusu Fatsa'daki seçim iki kaza geçirdi yani bir kaza geçirdi zaten. Seçimi iptal ettirmek için uğraştılar, tarihini değiştirmek için uğraştılar. Bunlar becerilemedi. Bunlar yapılamayınca bu sefer 14 Ekim'e pardon seçimin tarihi bir değişti 14 Ekim'e alındı. Önce Ağustos veya Temmuz'du tam hatırlayamıyorum ben şimdi tarihleri ama Ekim'in 14 üne alındı. Biraz provokatif bir ortam yaratıldı. Fatsa'yı terörize etmeye yönelik birtakım şeyler oldu. İşte bunun için de, bu seçimin iptal edilmesi için de bazı olaylar olması gerekiyordu. İşte bu saldırılar da böyle saldırılar, buna hizmet eden saldırılar. Yalnız babam o birinci suikasttan ayağından bir iki yara dışında ucuz kurtardı. İkincisinde arabada olduğu varsayılarak evin önünde o zamanlar annemin amcasının oğlu babamın da kalfasıydı bizde kalıyordu. O geliyor arabayla o indiği halde arabaya ateş ediliyor, arabada başkaları da, babamın olabileceği düşünülerek, ikinci bir saldırı bu ama babam yok fiili olarak. Konuşma yaptığı kahve taranıyor konuşmasından sonra. Orada bir vatandaş öldü, bir de saldırganlardan biri kendi arkadaşlarının kurşunuyla öldü ve oradan iki kişi felç kaldı mesela yürüyemez halktan insanlar bunlar belden aşağısı tutmuyor ve bu tür şeyler oldu. Bu saldırıların esas hedefi bu seçimleri provoke etmek, erteletmek, yapılmamasını sağlamak. Çünkü görünen köy kılavuz istemiyordu, olay belliydi. Devrimciler Fatsa'da ciddi bir süreçten geliyorlardı ve halkın gönlünde ciddi bir yer edinmişlerdi ve bu yerin karşılığı da Fikri Sönmez'in belediye başkanı seçilmesiyle zuhur edecekti. Bunu

gören güçler bunu şey yaptılar hatta MSP milletvekili Yozgat milletvekillerinin burada bombalı vs. yakalanmaları işte bir sürü plan ve entrika içinde olmaları böyle açıklanabilir ancak.

Bu saldırılar yılgınlık yarattı mı ?

Hayır, hayır. Belki de daha fazla bu işin üstesinden gelme inancı oluşmuştur diye düşünüyorum. Ama daha tedbirli, adayı koruyan, ucuz bir şekilde gitmesini olanaklı kılmayan tabi tedbirler alınmıştır ama herhangi bir yılgınlık olduğunu zannetmiyorum.

Fikri Sönmez

"Bu birinci saldırının hemen peşinden Kaymakam, Emniyet Amiri, Jandarma Bölük Komutanı ve Savcı, dördü beni Kaymakamlığa çağırdılar. ...yaralıydım... Ben olayı anlattım ve olayda saldırganları tanıdım. Çünkü, mahallenin çocukları, aynı mahallede oturuyoruz o insanlarla ve tanıdım. Çok yakın mesafeden atmışlardı. Yani, benim silahım olsaydı, tertipli olsaydım vururdum da. Bugün de burada bir adam öldürmekten yargılanabilirdim. Ama, öyle bir şeyi o saate kadar düşünmediğim için, öyle bir niyetim olmadığı için silahsızdım. Silah da taşımıyordum zaten, ve anlattım. Kimlerin olduğunu ve bunları kimlerin tertiplediğini de. İSİMLE, YANİ KURŞUNU BUNLAR BUNLAR ATTILAR, ama esasen bu çocuklar suçlu değildir, bunu tertipleyenler şunlar şunlardır diye Kaymakama da Savcıya da , Jandarma komutanına da, Emniyet Amirine de anlattım.-SİZ GİDİN BİZ HALLEDERİZ – dediler.

* * *

FİKRİ SÖNMEZ, savunmasından- anlatmaya devam ediyor. "Daha sonra kendi kendime karar aldım. Yani eve gitmeme kararı. Seçimler boyunca eve gitmeme kararı aldım. Yakınlarıma, akrabalarıma ve her akşam değişik bir eve gitme şeklinde bir önlem aldım. BAKTIM ADAMLAR VURACAK BENİ."

* * *

FİKRİ SÖNMEZ'E İKİNCİ SİLAHLI SALDIRI

5 Ekim 1979 GÜNEŞ Gazetesi, "FİKRİ SÖNMEZ'İN OTOSU EVİNİN ÖNÜNDE TARANDI" haberini veriyor. Tarih 3 Ekim 1979, "Aynı yerde ben zannedilerek, içinde kayınbiraderim olan taksi tarandı. Bu sefer

arabadan inmeye de fırsat tanınmıyor, araba taranıyor. Ve arabanın şoförü hafif yaralı kaçabiliyor ve o şekilde kurtuluyorlar.

* * *

"İkinci saldırı sonrası-Kaymakam, Savcı, Emniyet Amiri, J. Bölük Komutanı-, tekrar çağırdılar. Tekrar aynı şeyleri bir daha anlattım. Gene -GİDİN BİZ BAKARIZ – dediler."

* * *

Tarih 5 Ekim 1979, saat 20.30 sıraları;
FİKRİ SÖNMEZ-savunmasında anlatmaya devam ediyor-,
"Kurtuluş Mahallesi'nde bir kahve toplantım var. Konuşmamı yaptım. Ayrıldım oradan. ...ayrıldıktan hemen yarım saat sonra, kahve basmaya üç maskeli geliyor. Ancak toplantının bitmiş olduğunu görüyorlar. 10-15 dakika bir zamanlama oluyor bu arada. Gelmişken herhalde boş dönmeyelim, diyorlar. Orada bir ara kahvesi, çayhane var. O kahvede insanlar televizyon seyrederken kahveye dalıyorlar. Maskeli hepsi zaten. İki kişi dalıyor içeriye. Kahveyi tarıyorlar. Orada TEVRAT GÜLER isminde birisi ölüyor. İki kişi halen felçli, yatıyor. Saldırganlardan biri orada kendi arkadaşlarından mı yoksa oradaki insanlar tarafından mı orasını ben bilemem orada olmadığım için bir saldırgan da orada -Sezai Güngör- ölüyor. MASKESİ İLE HER ŞEYİ İLE ORADA KALIYOR."

* * *

FİKRİ SÖNMEZ, bu olay üzerine aynı yetkili kişiler tarafından tekrar çağırılır.(savunmasında anlatıyor) Ve Kaymakamlık odasında; "GEÇENLERDE BİZ SİZİN ANLATTIĞINIZI SEÇİM MANEVRASI YAPIYOR, İŞTE POLİTİKACILAR BÖYLE YAPAR, ÖBÜR TARAFA BASKI YAPSIN DİYE, BİZE BÖYLE BÖYLE LAFLAR SÖYLÜYOR DİYE DEĞERLENDİRDİK. YANILDIĞIMIZI ANLADIK. EĞER BU İNSANLAR KİMSE, KİM OLABİLECEKLERİNİ BİLİYORSAN, BİZE ANLAT, BU SEFER BİZ CİDDİ OLARAK ÜZERİNE GİDECEĞİZ..." Dediler.

* * *

Oysa Fikri Sönmez daha önce iki kez bildiklerini yetkililere anlatmıştı; ama onlar güya karşı tarafa baskı yapmaları için iftira atıldığını sanmışmışlar!

FİKRİ SÖNMEZ, bir kez daha anlatır: "Ben baskını yapanları anlattım. İsim, isim, birisinin Sezai Güngör olduğunu, zaten ölü olarak orada kaldığını, o akşam bana saldıranlardan birinin de o olduğunu, RECAİ GENÇ ve İSMAİL YILMAZ olduğunu üçünün bana saldırdığını, bu üç eyleminde failinin bunlar olduğunu anlattım ve bunları BULMAK İSTİYORSANIZ Konakbaşı Köyünde falanca ev, gidin silahı ile birlikte alın gelin, ben de burada oturuyorum, dedim.

Ve atladılar arabaya gittiler, yarım saat, bir saat sonra geldiler. Ve eylemde kullandıkları silahla beraber geldiler. BULDULAR, ALDILAR, GELDİLER, BASİT, ZOR BİR İŞ DEĞİL, AÇIK AÇIĞA YAPIYORLAR.

Ve bu gün Erzincan 2 numaralı Askeri Mahkemesi tarafından biri idama, biri 36 yıla mı bilmiyorum, Yargıtay'dan herhalde temyizde bozulmuş, tekrar yargılanıyorlar."

Tarih 12 Eylül 1979, gece, FATSA'DA,

YOZGAT-MSP Milletvekili HÜSEYİN ERDAL, yanında dört tane ÇORUM,YOZGAT illerinde ARANAN , BİR SÜRÜ EYLEMDEN ARANAN dört tane MİLİTANLA beraber SİLAHLI BOMBALI YAKALANIYORLAR.

FİKRİ SÖNMEZ –savunmasında olayı anlatıyor,

"Gece yarısı saat bir sıralarında benim olan, eskiden bana ait olan terzi dükkanın 100-150m önünde taksiyi durdurmuşlar ve-daha önce söylemiştim işte, tedbir alınmıştı bazı yerlere jandarma ve komando birliği tarafından-askerler, jandarmalar gezerken şüpheleniyorlar iki kişiden, benim terzihanenin ara sokağında;-Kimsiniz necisiniz- derken, jandarmalar arama yapmak istiyor, üstlerini aratmak istemiyorlar.-BİZ İLERİDE MİLLETVEKİLİ VAR O'NUN ARKADAŞIYIZ –falan diyorlar. Emniyete getiriyorlar. Emniyette üst-baş araması yapıyorlar. HEPSİ SİLAHLI ÇIKIYORLAR, arabayı arıyorlar, ARABADA ALTI TANE PATLAMAYA HAZIR BOMBA, DİNAMİT, BİR TANE SAATLİ BOMBA, ÇOK MİKTARDA BOMBA YAPIMINDA KULLANILAN MALZEME İLE YAKALANIYORLAR.

HÜSEYİN ERDAL elindeki çantayı aratmak istemiyor. Kendisinin Yozgat MSP Milletvekili olduğunu, Rize'den Erbakan hocanın mitinginden geldiğini, gece uykusu gelip, otel aradıklarını falan söylüyor.

Yetkililer inanmıyor.

O gün CHP'nin seçimleri yürütmek için Fatsa'da bulunan Ordu Milletvekili ERTUĞRUL GÜNAY'I olduğu yerden kaldırmışlar, gece getirmişler,yüzleştirmişler. Cidden Hüseyin Erdal olduğunu, MSP Milletvekili olduğunu Ertuğrul Günay söylüyor ilgililere, güvenliğini alıyorlar. Samsun'a kadar yolcu ediyorlar.

* * *

BU DURUMUN YORUMU, YORUMSUZ OLSUN!!!

* * *

Olayın olduğu gece Fikri Sönmez, Fazlı Hayta'nın evindedir. Fazlı Hayta olayı "yaşamamız bile mucizeydi" diye anlatıyor.

Fazlı Hayta

Provokasyon çabaları oldu. Yani bu mihrakları şehir içi olarak da kabul etmiyorum, dış mihraklar olmuştur. Nitekim o bahsettiğimiz bizde yatma olayı akşam sahilde bir şey yakalandı, bir arabanın içerisinde bombayla ilgili bir güncel gazetede o günkü yerel gazetelerde değil de Türkiye genelindeki bütün gazetelerde vardı. Bir milletvekili zannediyorum. MSP mi vardı, Yozgat milletvekili bombayla yakalandı. Mesela ne amaçla gelmiş olabilir bilemiyorum yani Fatsa'da niye olsun o gece.

Yaşamamız bile bir mucize diye değerlendiriyorum. Ya biz takip edilmiş olsaydık, o bomba nereye konacaktı, öyle ya bir yere konacaktı o bomba. Ne maksatla gelmiş olabilir. Onların hepsi şeylerde ama bizim fazla bir bilgimiz yok o hususta yakalandı işte bomba konuldu falan o kadar bir bilgi sızdırıldı gitti, öyle kapandı. Yani dış mihrak dediğin olaylar olmuştur. Tabi provokasyon olmuştur, provoke etmeye çalışmışlardır ama taban vardı o zaman, Ordu'da taban vardı. Baştan koyduk ya altı tane milletvekili çıkarmışız CHP olarak yani burada fazla bir zorlamaya gerek kalmaz. Önceki belediye başkanı zaten CHP'li, başarısız olmuş. Ha diyelim ki az daha bir solun bir ılımlısı bir daha az daha katı kurallı olan gelmiş, fazla bir şey değiştirmez yani neticede biz yörenin insanıyız. Birbirimize katlanırdık yani.

* * *

FİKRİ SÖNMEZ, bu olayı öğrenir öğrenmez bir çok adayın kolay kolay yapmayacağı bir davranış gösterir. İnsani sorumluluğun gerektirdiği bir davranıştır bu.

"Kaymakama gittim.-BEN, SEÇİM ÇALIŞMALARIMI DURDURUYORUM. Yani bundan böyle ne meydanda ne kahvede ne bir yerde seçim toplantısı yapmıyorum. Çünkü, KOYARLAR BİR YERE SAATLİ BOMBA, BİR TOPLANTIDA BİR SÜRÜ İNSAN ÖLÜR. BEN BELEDİYE BAŞKANI OLSAM DA OLMASAM DA OLUR. AMA BU İNSANLARIN KATLEDİLMESİNE GÖZ YUMAMAM. Bu şekilde seçim faaliyetlerimi dört gün kala durdurdum."

19 Ekim 1979 GÜNEŞ Gazetesi bu olayı "Seçimden İki Gece Evvel Fatsa Halkı Gerçekten Büyük Bir Badire Atlattı mı? Başlığıyla vermiştir.(Haber gazete haftalık olduğu için seçim sonuçlarının verildiği sayıda veriliyor.)

* * *

FATSA'YA, bu sıralarda Giresun'dan, Samsun'dan Toplum Polisi ve Komando Birliği getirilir. FİKRİ SÖNMEZ'İN evi en az beş altı asker bekçi, polisle korumaya alınır. FİKRİ SÖNMEZ bu durumu savunmasında "...benim evime en az beş altı asker, bekçi, polis de koydular. Muhasaraya aldılar, yani 'güvence'ye aldılar."

* * *

Halkevi Binasını, TÖB-DER Binasını, Bankaları da korumaya alıyor güvenlik güçleri.

* * *

Ali Yorulmaz

Yani şu aday çekilsin, işte birebir Fikri Sönmez'e oy versin diye bir şey yok. .. Seçimler gayet demokratik yani hiç baskısız gayet rahat bir şekilde geçti.

Nurten Demirbaş

Tabi her aday rahatça seçim çalışmalarını yürüttü, bütün adaylar ama tabi biz hariç.

Mehmet Gümüş

Nasıl bir seçim çalışması yürüteceğimizi tartıştık. Öncelikle Fatsa'yı mahalleleri böldük. Zaten belli bir şekillenmeler vardı. O dönemdeki hareketimizin geldiği nokta nedeniyle mahallelerde zaten görevli arkadaşlarımız vardı. Aklımda kaldığı kadarıyla Fatsa'yı onbir mahalleye böldük. O mahallelerde görevli arkadaşlarımız vardı. Görevli arkadaşlarımızın kitle ilişkileri vardı. Dolayısıyla mahallelerden doğru seçim çalışmasına başladık. Seçim çalışması başladığında bir program yaptık. Bizi halkımız zaten tanımıştı. Nerde tanımıştı? Karaborsayla mücadelede tanımıştı. Daha önce seçimler konuşulmazken tanımıştı. Nerde tanımıştı? Fındıktaki sömürüyü ortaya çıkarttığımız dönemlerde tanımıştı. Nerde tanımıştı? Fındık mitinglerinde o binleri meydanlara yayarken, yığma çalışmalarında, insanları mitinge taşımadan önceki fındıkla ilgili çalışmalarımızda tanımıştı halkımız bizi. Dolayısıyla devrimcilerin neler yapmak istediklerini halk biliyordu. Karaborsa çok önemliydi, direkt halkı ilgilendiren bir olaydı. Zaten karaborsayla ilgilenen insanlar seçime talipti. Bu çok önemlidir. Dolayısıyla bizim halkımızın eğer belediyeyi alırsak nasıl bir belediye anlayışı, en azından şunu görüyordu halk bir programı bütünüyle görmese bile rüşvetin olmadığı, karaborsanın olmadığı, soygunun, sömürünün olmadığı, kimsenin hakkının yenmediği herkese adil bir şekilde hizmetin dağıtılacağı, en haklı, en doğru, en güzeli, en iyisini bizim yapabileceğimiz noktasında halkımız netti. Önceki yaptıklarımızdan dolayı. Zaten büyük bir teveccüh olmuştu şey bizim belediye başkanlığına aday olmamıza çok büyük bir teveccüh olmasının nedeni de buydu. Bir de belediyenin o dönemdeki yaptıkları var tabi. Fatsa belediyesinde o zaman çok bilinen uygulamalar vardı. Aklımda kaldığı kadarıyla un konusunda. O zaman un dağıtılıyordu Fatsa'da fırınlara ve sürekli söylenirdi. Bu unu belli iki tane tüccar alırdı, onların ihalesiyle olurdu bu. Sadece aracıya para vermekten başka bir şeye , öteye gitmeyen bir şeydi. Oysa onurlu vatandaş, bir meclisi üyesi ya da belediyeye direkt gelir, fırınlara dağılabilirdi. Araya aracı konuluyordu. Aracı belediyeye satıyordu. Dolayısıyla o fırınlara dağıtılıyordu. Ya da önce belediye alıyordu, tersini söyleyelim bunun, o aracıya veriyordu, aracı da fırınlara dağıtıyordu. Bu halkımız dillendirdiği şeylerdi. Bunun dışında Fatsa belediyesinde o döneme, tam teker teker hatırlamıyorum ama o dönemde bilinen halkımızın da bildiği kayırmacılık işte iltimas, rüşvet gibi şeyler söylenip duruyordu zaten. İşte yollarda yapılan evler vardı, işte imara uymayan apartmanlar vardı, işte 20 yıl, 30 yıldan bu yana o dönemdeki tarihiyle söylüyorum ondan öncesine işte yıkılması gereken ya da yol geçmesi gereken yollar geçmemiştir. Kimi insanların belediyeyle olan ilişkileri nedeniyle

korunuyordu onlar. Ama birtakım yerlerden geçmişti. Yani birtakım insan kayrılmamıştı. Kayrılan insanlarda Fatsa'nın nüfuslu insanlarıydı. Bunları halk biliyordu. Canı yanan insanlar vardı. Tam bunlar teker teker toplandı ve seçimde bunlar kullanıldı. Bunların bir program içerisinde yapılacağı kimsenin kayrılmayacağı, Fikri Abi söylerdi sürekli, yani bu konuda biz doğruya bakacağız. Biz şu mahalledeki bir ağanın yada şu mahalledeki bir fındık tüccarını ya da şu mahalledeki bir arsa sahibinin yada toprak sahibinin sözüyle hareket etmeyeceğiz. Halkımızın çıkarına uyanlar neyse onu yapacağız özleminde yürüyen bir seçim çalışmasıydı ve bunu birlikte yapacağız deniyordu ve sürekli altı çizilen bir şey vardı. Söz , yetki, karar ki dedik halka bu halka birlikte yapacağız. Bunu kabartamaya çalıştık. Yani belediye başkanı gelmişti daha önce, daha önceki belediyelerde. Belediyede işler bir mahallenin işleri belediyede tartışılırdı. Belediye başkanı yada çevresindeki meclis üyeleri karar verilirdi, yapılırdı. Onun değişeceğini artık yerinden yönetimin başlayacağının farklı bir demokrasi örneği sunuluyordu. Mahallelerdeki sorunları mahallenin bizzat halkının tespit edeceği o sorunlara halkın sahip çıkması gerektiği halkında yardımcı olması gerektiği ve mahalle halkının istekleri doğrultusunda belediyenin yardım götüreceği yani halkın yönetime katılacağı ben bir şey yapmayacağım birlikte yapacağız. Zaten onun mahkemede de çok önemli bir sloganlaşmış bir sözü vardır Fikri Abi'nin. "Ben ne yaptımsa halkımla birlikte yaptım"ın da içinde saklı bir sözdür bu ve seçimde biz bunları dillendirdik.

Sorunu belediye başkanı tespit etmeyecek, mahalleli tespit edecek. Çözümünü mahalleli ile birlikte tartışılacak ve belediyenin imkanları ile mahallenin imkanları birleştirilerek sorun çözülecek. İşin aslında özünde yatan felsefe budur. Yani Fatsa'daki yerel yönetim anlayışının özünde aslında bu yatar halka birlikte öyle zaten sloganlaşmış sözün, söz, yetki , karar, iktidar halka sözü de bunun içinde saklı. Seçim çalışmaları işte bu söylemler üzerinde bu felsefe üzerinde özetle yürüdü.

Nurettin Demirbaş

Biz varolanı anlattık vatandaşa zaten, vatandaşın kendine has rahatsızlığı var. Unu yok, tuzu yok, kabuğu yok, bilmem nesi yok. Bundan önceki dönemlerde de olmamış zaten. Tabi bu arada da bunun sonu ne diyelim karaborsa Türkiye'nin genelinde varken benzin yokken, mazot yokken, yağ tuz şeker yokken çözüm olmayacağı gözüktü. Yani zaten o da esas alınarak vatandaşa anlattık. İşte bunu hep birlikte olursak beraber bu sorunları ancak çözeriz.

Şu söylendi yani. Bu sömürü düzenine son verileceği, burada Fatsa'da karaborsaya son verileceğine dair sözler verildi. Yani, yoksa biz gelirsek diğer

kalıplaşmış şeyler gibi işte şunu yaparız, bunu yaparız gibi değil ama ancak birlikte bir işi ancak yaparız, halkın katılımıyla olur. Söz ve karar sahibi olursanız biz bu düşündüklerimizi gerçekleştirebiliriz dendi. Verilen vaatler böylesi vaatlerdi

Mehmet Gümüş seçim çalışmaları ...!

Bu gün altını çizdiğim en önemli nokta o seçimdeki demokratizmdir. Biz özellikle buna çok dikkat ettik. Hatta herkesin seçime girebileceğini, girmesi gerektiğini, bizim de girmemiz gerektiğini, bizim seçime girmemizin engellenmemesi gerektiği gibi başkalarının da engellenmemesi gerektiğine inanıyorduk. Seçimlerden çok daha öncelerde kitlelerle sıcak bağımız olduğu için, halka kendimizi anlatmada çok sıkıntı çekmedik. Ama birileri buna engel olmak istedi. Özellikle o dönemdeki siyasal yapının sivil uzantılarından bilinçli olanlar, özellikle bilinçli olanlar rahatsız oldular. Köylerde saldırılar oldu, Fikri Sönmez birkaç kez saldırıya uğradı, kurşun atıldı Fikri Sönmez'e. Öldürülmek istendi. Ama özellikle iktidar çevresi sistemin rahatsızlığı daha sonraları başladı. Çünkü bu beklenmiyordu bir kere. Fatsa'da böyle bir gelişmelerin çok farkında değildi ilk zamanlarda. Fark edildiği zamanlarda da iktidar açısından söylüyorum tahminime göre iş işten geçmişti.

Rahattık, farklı bir ruhla farklı bir çabayla çalışıyorduk. Günümüzün tümünü ona ayırırdık. Fatsa lisesinde müzik öğretmeniydim o zaman. O dönemlerde çalışmaya giderdim gece üç'lere kadar seçim çalışması yapardık. En son hangi evdeysek o evde yatardım. Sabahleyin direkt okula giderdim. Yani eve gitmeden okula öğrencilerimin yanına giderdim. Böyle bir ruhla çalışıyorduk.

CHP'nin çalışmasını biz hiç engellemedik ve CHP'nin çalışmasında ve diğer partilerin çalışmasında da özellikle ön ayak olduk. Hatta şunu savunduk, onların kimi zaman güvenliğini de biz alalım. Bizim arkadaşlarımızla gelsin. Güvenlik noktasında da sıkıntıyı engelleyelim diye onlara önerilerimizde oldu.

Bizim alacağımız oya bir gölge düşmesin diye azami dikkati sarf ettik O zaman sistemin en köklü partileri Adalet Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisiydi .Adalet partinin adayı vardı ve Cumhuriyet Halk Partisinin adayı da bizim öğretmen bir arkadaşımızdı Zeki hala arkadaşımızdır bizim. Yani o adayların seçime girmesini kolaylaştırmak için üzerimize düşen görevi de yaptık. Güvenlik noktasında da yani onlar seçim propagandası sırasında birileri bir saldırı yapar işte bunu da devrimciler yaptı demesinler diye kimi zaman onlara söyleyerek teklif ederek kimi zaman onların haberi olmadan, onların güvenliğini uzaktan aldığımızı, onları izlediğimizi hatırlarım. Onların çok rahat seçim yapmasını

istiyorduk. Çünkü bize gölge düşmesin, zaten onlar çok rahat bir şekilde seçim propagandasını yaptılar. Sonuçta demokratik bir anlayışla yürümüştür.

* * *

20 Temmuz 1979 GÜNEŞ Gazetesi Sıtkı Pazarbaşı'nın 'Hangi Adayın Kazanacağını Soruyorlar Bize!..'

Daha önce de alıntı yaptığımız FATSA yerel basını, GÜNEŞ GAZETESİ ; AP'li HİKMET ALTINTAŞ'IN sahibi olduğu bir gazetedir. Bu gazetenin yazarı, Sıtkı PAZARBAŞI seçimle ilgili makalesinde (20-8-1979) FİKRİ SÖNMEZ'LE ilgili oldukça gerçekçi değerlendirmeler yazıyor.

"...Fikri SÖNMEZ bu kasabada,

Bir gün evvel on liraya sattığı malı bir gün sonra 'yok' deyip, üçüncü günü 50 liraya satan ticaret ahlakı yoksunu vurguncular,

Kış aylarının dondurucu soğuğundan çoluk-çocuğu tir tir titreyen halkın başvurularına rağmen bir çuval kabuğu çok görüp, yok diyerek, belediye rayicinin çok üstündeki fiyatlarla kamyonlar dolusu kabuğu başka il ve ilçelere sevk eden fabrikatörler.

Bir kilo yağ için fırsatı ganimet bilerek, Ramazan ayının kutsiyet ve mukaddesatını unutarak, vicdanlarını körleştiren stokçu karaborsacılar,

Hastalarını doktora yetiştirebilmek için benzin bulamayan şoförlere rağmen benzin kaçakçılığı yapan benzin istasyonu sahipleri,

Gaz kuyruklarında geç saatlere kadar sıra bekleyip, sonunda gaz bitti diyerek, halkı dağıtıp karaborsa gaz aktaran şirketler,

En önemli gıda maddelerini 'yok'diyerek, zaman zaman suni buhran yaratıp, depolara dolduran istifçiler,

Hele hele rayiç vermekle sanki bütün işleri bitmiş gibi, verdiği rayiçleri dahi kontrol etme lüzumunu duymayan belediye yetkilileri ve diğer ilgililer,

(...)

İŞTE BUNLAR FİKRİ SÖNMEZ'İ BELEDİYE BAŞKANI SEÇTİRECEKLERDİR."

* * *

AP'li bir kişinin sahip olduğu yerel GÜNEŞ Gazetesi'nin yazarı, Sıtkı PAZARBAŞI'nın değerlendirmesin de, Bağımsız Aday Fikri Sönmez'in halk tarafından desteklendiğini, sadece bir avuç soyguncu, karaborsacı,vurguncunun

karşı olduğunu, seçimin sonucunun çok önceden belli olduğunu, bu nedenle de bilinen güçlerin seçimi engellemeye çalıştığını çok açık görüyoruz.

* * *

FATSA-GÜNEŞ 27.7.1979-Fikri Sönmez'in Halka Açıklaması;

"...Burada bütün amaç halkımızın kendi yönetimine başvurmasını güçleri yeterse engellemektir. Çünkü belediyede halk söz sahibi olursa şunu biliyorlar ki kimse karaborsa yapamayacak. Kimse kaba kuvvetle belediyenin sırtından geçinemeyecek. Kimse kendi özel çıkarları için halka gidecek olan hizmetleri engelleyemeyecek. Kimse belediyeyi çıkarlarına alet edemeyecek Kimse, halkımız soğuktan titrerken on liralık kabuğu kırk liraya satamayacak. Kimse Şehir İmar Planı'nı her yıl kendi arsalarına göre değiştiremeyecek...Her şeyi para ile pul ile yapabileceklerini sanmaktadırlar. Halkımızın sermaye sınıfının besleme adaylarına cevabı acı olacaktır.

...Biz devrimciler-Devrimci Yolcular-halkın kendisinin söz ve karar sahibi olduğu bir belediyecilik anlayışını savunuyoruz ve diyoruz ki BELEDİYEDE HALK YÖNETİMİ"

* * *

FATSA-GÜNEŞ 7.9.1979 Bağımsız Aday Fikri Sönmez'in Halka açıklamaları;

"...Halkımız 14 Ekim seçimlerinden sonra halkın belediyesini yaratırken devrimci yolumuzun ışığı altında halkımızın katacağı güçle halkla beraber neler başarabileceğimizi dostta, düşmanda görecektir. Biz Devrimciler egemen sınıfın adayları gibi hayali vaatler vermiyoruz. Bizim vaadimiz Devrimci Yol'umuzun ışığıdır. Bu ışığın altında Fatsa halkı yalnız bir belediye başkanını değil, aynı zamanda belediye yönetiminde yeni bir dünya görüşünü de getirmiş olacaktır. Bu düşünce belediyede halkımızın söz ve karar sahibi olmasını sağlayacaktır. Bu görüş İşçi sınıfımızın ve emekçi halkımızın dünya görüşüdür. Şimdiye kadar belediyede hakim olan görüş, soygun ve sömürü düzeninin dünya görüşü idi. Egemen sınıfın düşüncesi olan bu düşünceden dolayıdır ki halkımıza yıllar boyu zam zülüm ve işkenceden başka hayat hakkı tanınmamıştır..."

* * *

FATSA-GÜNEŞ 28.9.1979 Belediye Başkan Adayı Fikri Sönmez'le mülakat:

Ben Fikri Sönmez olarak tek başına bir aday değilim, Türkiye devrimci hareketinin göstermiş olduğu adayım. Bu seçim Türkiye'de ilk defa devrimcilerin kazanmış olduğu bir seçim olacaktır.

Şimdiye kadar egemen sınıf arasında yapılırdı bu tür seçimler,oysa şimdi seçimler Fatsa'mızda egemen güçlerle halk güçleri arasında geçmek doğrultusundadır. Burada zarara uğrayacak olan halkımız değil, soygunu, sömürüyü sanat haline getirmiş olan egemen sınıfı olacaktır..."

* * *

İsmet Hoşaflıoğlu

Özel vaatlerde bulunmadı. Şöyle bulundu yalnız Fatsa'nın dedi çok ihtiyacı var dedi. Mesele büfeler var dedi gereksiz yerlerde. Onları yıkacağım dedi. Yollar açacağım dedi. Yani Atatürk'ün Ankara'ya eski yol yapması gibi öyle misal yapacağım dedi yani.

* * *

FİKRİ SÖNMEZ'İN, seçim konuşmalarından izlenimler;
FATSA-GÜNEŞ 5.10.1979,

-Biz esnaf düşmanı değil, esnafın teminatıyız, esnafın güvencesiyiz. Vurguncu, soyguncu, karaborsacı, stokçu olanın düşmanıyız, bizden onlar korksunlar.

-Biz diğer adaylar gibi söz vermiyoruz. Çünkü bizde kararı halk komiteleri, Direniş Komiteleri verir, Belediye Başkanına veya ilgili kuruluşlara tatbik ettirir.

-Bize umut olarak bakmayınız, biz umut değiliz. Kendine umut süsü verenleri gördük, umut sizsiniz, söz sahibi sizsiniz.

-Belediye Başkanı kim olursa olsun, belediyeyi biz yöneteceğiz, bunu beraberce örgütleyip yapacağız..."

* * *

Sedat Göçmen

Biz seçimlere doğru giderken çeşitli engellemeler oldu. Fikri Sönmez'e yapılan saldırılar da var ama ondan önce biz hakikatten iyi örgütlendik. Seçimler üzerine yeniden bir örgütlenme. Fatsa içindeki örgütlenme var ama seçimlere doğru tekrardan bir örgütlenme gündeme getirdik. Bu daha yaygın ve daha geniş bir örgütlenme oldu. Seçimlerle ilgili örgütlenme ve bu yaptığımız şeylerle Fatsa'nın köylerinde olan arkadaşlarımızın da Fatsa'da oy kullanmasını sağlanmasını istedik. O günkü koşullarda yani bunların Fatsa'da da evleri var. Köylerde de. Yani bu arkadaşlarımız mutlaka Fatsa'ya geçsinler, gelsinler burada oylarını kullansınlar. Bunlarla ilgili bütün mahalleler, bütün evler defalarca gidildi veya 3096 oy almıştık. Biz seçimlerde binin üzerinde insan bir fiili seçim çalışmasına katılmıştı. 1500 belki 3000 falan diyeceğim çünkü çok abartı gelecek ama binin üzerinde adam hiç ummadığımız adamlar Fikri Sönmez için çalışmıştır. Yani bunlar yaparsa Fatsa'da bir şey yaparsa bunlar yapacak. Yani canı gönülden devrimci olduğundan da değil de adam belki ama bunlar yapacak. Bunlar bir şeyi değiştirecek. Bunlara bir şans verin. Bir de Fikri Sönmez'in durduğu yer de önemli. TİP'te parti başkanıyken Fatsa İlçe Başkanıyken taşlarla, sopalarla dövdükleri adam Fikri Sönmez. Yani konuşma yapıyor. Konuşmasını zorla kestikleri adam. Ondan sonra 12 Mart olmuş. Kızıldere olayları olmuş. Cezaevlerine falan düşmüş. Ondan sonraki zamanda düğünde, dernekte, kahvede okey oynarken bile konuştuğu, durduğu yer aynı. Yani fikriyat olarak aynı. Böyle bir güveni de var. Giderek o yaygın bir çalışma bir kadrolaşmayla iç içe geçince toplumsallaşma da gündeme geliyor.

O zaman buradaki bu çalışmaları yapabilecek noktası bunlar yapacak. Fikri Sönmez yapacak noktasına, devrimciler yapacak noktasına geldiler ve o noktada, o noktadan sonra seçim çalışmalarına bizim örgütlediğimiz 80 kişi belirlediysek, bir mahallede bu bir bakıyorsun 100 kişi oluyor. Adamlar hakikatten çalışıyor. Ee gidiyorlar alıyorlar. Ona vereceğiz, buna vereceğiz bu seçim çalışmaları sırasında Ertuğrul Günay da gelmişti. Oradaki belediye CHP'liydi o zaman. CHP milletvekiliydi. Ertuğrul Günay da CHP Zeki Muslu için çalışma yapıyordu. Fakat yani oraya geldiği zaman abandone vaziyetteydi çocuklar. Şey ha böyle bir çalışma görmedim ben demek zorunda kalmıştık. Çünkü hakikatten seçim çalışmaları çok güzel bir şekilde sürdürülmüştü. Bu seçim çalışmaları ya demokratik miydi diye soruyorsun? Hakikatten demokratikti. Yani hiçbir Allah'ın kuluna bir fiske vurulmadığı gibi hiçbir şey olmamıştı. Demokratikliğin öne geçilmesi için bir takım şeyler yapılmıştı. Fikri Sönmez'e iki defa silahlı saldırı düzenlendi. Bir tanesinde ramak kaldı. Yani adam kafasına atmaya niyetlenmiş. iki kurşunun ikisi buradan şey yapmış. Yani

suratında iz bırakmıştı. Yakarak geçmiş kurşun yani böyle teğet geçmek derler ya. Öyle bir teğet geçme. Bacağından falan da yaralanmıştı. Ondan sonra Fikri Abi'ye yapılan saldırıdan sonra Tevrat Güller'in kahvede kahve taranması maskeli bir tarzda geliyor bunlar. Kahveyi falan tarıyorlar.

Seçim çalışmaları sırasında ve seçimler olduğu zaman biz ne kadar oy alacağız bilmiyoruz. Ama çalışmalarımız iyi gidiyor, mutlaka alacağız diyoruz. Hiçbir seçim tecrübemizde yok Herkes bize vericeğiz diyor ama ya alacak mıyız almayacak mıyız? Fark ne kadar olacak? Sandıklar açıldığı zaman gördük ki çalışmalarımız hakikatten meyve vermiş. 3096 oy Fikri Sönmez, 700-800 civarında Adalet partinin adayı, CHP'nin adayı da 1100 civarında. Yani bunların ikisinin toplamını zaten tekrar kere
katlıyor Fikri Sönmez'in aldığı oylar. Yani bu oylarda bir hile var mı hile falan asla yok.

Yaşar Durmuş

Fikri Sönmez bu zamana kadar alışılmışın dışında bir programla çıktı seçim çalışmalarına Bu da, bu ilçeyi, bu belediyeyi sizinle birlikte yöneteceğiz. Benim ilkem bu, bunu takip edeceksiniz. Tek bir insanın belediyeyi yönetmesi mümkün değil. Bu sorunların altından kalkması da mümkün değil. Her şeyi sizle birlikte başaracağız diye bir söylemle seçim çalışmaların başladık. Çünkü bunu söylerken şuna vurgu yapmak istiyorduk. Fatsa ilçesi yıllardan bu yana bütün belediye başkanlarının gelip geçmiştir. Dokunamadıkları birçok sorun Fatsa halkı tarafından yaşanmıştır. Kaçak elektrik, kaçak su kullanımı, imar dışı yapılanma, kaçak katlar, bunlar Fatsa'daki gelirin belli kaymağını yiyen ve dokunulmayan belli kesime ait olduğu için her başkan seçimlerde aday başka partilerin adayları bunları yapacağım, yıkacağım demesine rağmen hiçbir zaman başarılı olamamış, ona kalkışamamıştır. Çünkü arkasında güç olmadığı için, arkasında halk olmadığı için sadece söylemde kalmıştır. Fikri Abi konuyu da çok açık ve yalın bir dille ifade etti. Ben sizlerle birlikte yapacağım, önümde kimse duramaz hiçbir güç tanımıyorum halkın gücünün karşısında. Dahası biliyorum bizim çalışmalarımızda sizinle birlikte yönetime geldiğimiz zaman başka engellemeler de olacak.

Ve haliyle karşılarında onlara rağmen seçilmiş bir belediye başkanının önüne birtakım zorluklar çıkaracaklarını görmemek mümkün değildi. bunlar seçim konuşmalarında açık ifade edildi. Seçim çalışmalarını diğer partililerin yaptığı gibi yapmadık.

İşte mahalle, birim birim toplantılar her mahallede yapılarak gidildi. Bu çalışmalar içerisinde diğer adayların da aynı şekilde seçim dönemi boyunca siyasal belediye seçim çalışmaları oldu ve biz hiçbir zaman onları engelleyici ya

da onlarla aynı döneme, aynı mekana denk gelen bir çalışmadan kaçındık. Yani bunlar konu yapması, bütün adaylar özgürce çalışmalarını yaptılar. Ki devlet olanaklarıyla birlikte yaptılar. Bu süreçte asıl seçimlerde seçim çalışmaları kısıtlanan engel çıkarılan belediye başkan adayı, bağımsız belediye başkanı Fikri Sönmez'in çalışmaları daha çok korkutmaya yönelik, tehdide yönelik bütün güçlerle birlikte, devlet güçlerini de arkalarına alarak bunu yaptılar. Hatta ilginç, o dönemin CHP milletvekillerinden Ertuğrul Günay ve Temel Ateş seçim çalışmalarını yürütmek üzere partisi tarafından Fatsa'ya gönderilmiş belediye seçimleri için iki milletvekiliydi CHP'nin. Bir tarafta Mağzalarbaşı'nda Ertuğrul Günay belediye adayını desteklemek için çalışma yaparken, biz de merkezdeki bir kahvede o gece seçim konuşması vardı Fikri Abi'nin. Fatsa'ya asker yığılmıştı seçim çalışmaları nedeniyle. Biz şunu görüyorduk askerin Fatsa'da çok sayıda sokak başlarını tutması halkta panik havası estirilmesi Fatsa'da sanki olay varmış gibi gösterilmesi, bu oyun nedeni de seçimlere bağımsız devrimci belediye başkan adayı olarak Fikri Sönmez'in çıkması dolaylı olarak halka burada olayların başlangıcı, olaylar olursa, bunlar olur gibi mesaj verme amacı güdüyor idi.

Fatsa'da olmayan bir şey vardı. Başlangıçta anlattığım gibi Kemal Kara'nın faşistlerce katledilmesinden sonra kitlelerden destek bulamayacağını anlayan faşist güçler Fatsa'yı zamanla terk etmek zorunda kaldılar. O siyasal süreç sonucunda Fatsa'da sokak kavgası yok. Fatsa'da çatışma yok. Bir seçim atmosferine girilmiş ve asker yığılmış Fatsa'ya. Bundan bir yorum çıkarmanın gerektiği ortadaydı ve biz seçim çalışmalarında zaman zaman Fikri Abi'nin olay yokken bu askerin işi ne? İktidar partisine seslenirken bunu ifade etmişti. Yani neye ihtiyaç hissetinizde askeri Fatsa'ya getirdiniz. Burada bir asayişi gerektiren asayişin sağlamam durumu mu var diye bunu belli konuşmalarında vurgulamıştı. O Mağzalarbaşı'ndaki konuşmasında Ertuğrul Günay ajitatör bir dille halka diyor ki. Dev-Gençli arkadaşlarım, Fatsa'da askerin ne işi var. Zaman açısından geçtiği için şeyi kaçırıyorum. Bu olayda o dönem Milli Selamet Partisi'nin milletvekili olan Hüseyin Erdal ve arkadaşlarının arabasında gece saat bir-iki sularında askerler geldikten sonra patlamaya hazır bombalar ve silahlarla yakalanan ülkücülerin yakalanması sonucunda cevap veriyor. Zaman sonra yani askerin Fatsa'ya niye getirdiğini bizin daha önce askerin getirilmesini eleştirilerimize yönelik olarak işte bunun için asker vardı, getirdik askeri diyor. Yani bu tabi ki bir kendini savunma duygusuydu. İçi boş bir savunma duygusuydu. Çünkü MHP'lilerin, faşistlerin Fatsa'ya böyle bir seçim kampanyasında bir milletvekilinin arabasıyla geleceğini Ertuğrul Günay nereden biliyordu da böle bir savunma hazırlasın. O değildi tabi ki baştaki ama faşist güçlerde boş durmadı.

Asker tesadüfen onları İş Bankasının önünde yakaladı. Daha sonra da Fatsa'dan bir gece mi , iki gece mi ne tuttular, apar topar Fatsa'dan kaçırdılar bunları. Yani Fatsa'daki seçimleri kana boyama, terör estirme, her fırsatta yenilemeye, tekrarlamaya çalıştılar. Bu süre içerisinde de Fikri Abi'ye suikast yapıldı. Tam evine giderken evinin karşısında bekçinin, ki emniyetten seçim çalışmaları içerisinde bir bekçi de görevlendirildiği halde evini beklemesi için ki orada MHP'liler sigara içerek, uzun süre kaçta gelip gittiğini takip etmiş olsalar ki birkaç yerden çapraz ateşe tuttular. Fikri Abi ani refleksle kendini yere atarak ayağından yaralandı. Ona rağmen o süreç içerisinde bu engellemelere rağmen seçim sonuçları açıklandı. Hiçbir şaibeye meydan vermeyecek bir şekilde mevcut sistem partilerinin toplamının üzerinde oy alarak Fikri Sönmez belediye başkanı seçildi.

Nurettin Demirbaş

Şimdi ben o zaman devlet memuruydum. İzlenimlerim %90 bu iş bu seçimi alır diye, seçime üç–dört kala böyle bir düşünce belirdi. Tabi herkes tahmin etti gelişmeleri. Görüştüğüm insanların çoğu böyle düşünüyordu ve yanılmadım da o konuda.

Naci Sönmez

Tabi ki o gün Fikri Sönmez ve o günkü siyasi hareketin yakaladığı çizginin karşı tarafa, rakip güçlere karşı sınırlayıcı anti-demokratik demeyeyim de onların demokratik haklarını kullanmada zorlandıkları birtakım şeyler psikolojik ortam yaratmıştır nedir? Üstünlük halidir bu yani sizden daha üstünü varsa o bir toplumsal baskılanma da yaratır aynı zamanda. Sizin birçok yerde konuşma yapmanıza engel olan veya konuşurken fazla soruyla bunaltan veya bırakın bu işleri yıllardan beri böyle yapıyorsunuz deyip tersleyen birçok şey olay olmuştur. Bu o dönemki seçimlerde de olmuştur. Fikri Sönmez karşılaşmamıştır böyle şeylerle. Çünkü onun öncesinde karaborsayla, tefecilikle mücadelede önemli bir seçime aday olduğu zaman söylememiştir o yapacağı şeyleri aslında bir yaparak geldiği bir süreç var aşağıdan yukarıya doğru yani ben gelirsem sizi kurtarırım üzerinden bir ayda aday olup ortaya çıkmış biri olmadığı için ona öyle bir tepki olmadı ama diğerleri açısından yıllarca iktidar olmuşlar, vs olmuşlar, genel iktidarı paylaşmışlar o yüzden sorun vardı. Benim bizzat şahit olduğum değil de daha sonraki yıllarda o günkü CHP adayından duyduğum şeyler var. Mesela Mağazabaşı Mahallesi'nde, işte Sakarya Mahallesi'nde bir kahve konuşması yapılırken dışarıda bir-iki el mermi atıldığı gibi bir iddiası oldu. Bu ne derece doğrudur bilmiyorum ama onun dışında öyle ciddi bir spekülasyon bile duymuş değilim. Bu anlamda demokratiktir. İkincisi seçimlerde baskı işte

psikolojik bir baskı olabilir. yani Fikri Sönmez'in yarattığı havanın diğerlerinde yarattığı bir baskı olabilir. Hatta, hatta kararsız seçmenlerin tehdit edilebileceğini düşünmüyorum, kesinlikle olduğunu da zannetmiyorum. Böyle bir iddia 12 Eylül sonrası koşullarda bile ortaya atılamadı. Ne mahkeme belgelerinde, ne savcılık soruşturmalarında, ne polis tahkikatlarında Fikri Sönmez aleyhinde çalışan güçlerde böyle şeyler ortaya çıkartmadılar, çıkartamadılar daha doğrusu.

Ama şöyle şeyler olmuştur. Kararsızdır adam yani çıkar solda, düşünmüş olabilir, çıkarı da için düşünmüş olabilir. yani ben vermezsem belli olur falan filan gibi o psikolojik gürültüye oy kullanmış bir kesimde yani başka koşullarda Fikri Sönmez'e oy vermeyecek biri, devrimci bir adaya oy vermeyecek biri böyle koşullarda oy vermiş olabilir. baskı ancak böyle psikolojik bir şey olmuş olabilir.

Mehmet Gümüş seçim gününü ...

Seçim günü arabası olan arabasını verdi seçmenleri taşımak için. Halkımızın büyük bir bölümü, en az 300-400 insan aktif görev almıştır devrimcilerle birlikte. Oy kullanmanın ötesinde örgütlenme düzeyinde. Yani bir üst çember düşünün aktif görev alan onun yanındaki bir daha geniş çember düşünün, onun yanında bir daha geniş bir çember düşünün ama bu çemberleri çoğalttığımız zaman, topladığımız zaman yani ben 200 ile 400 insanın çok aktif bir şekilde seçim günü görev aldığı söyleyebilirim. Yani arabalarını katmıştır hiç para almadan. Biz ona araba parası da ödemedik. En çok arabada bizdeydi. İnsanlardan at arabasını da verenler de oldu. At arabasıyla seçim sandığını götürdüğümüz insanlar da oldu. Yani bambaşka bir ruh, bambaşka karnaval, bambaşka şey yaşandı. Seçim günü saat beşte tabi her seçimde sandıkta bizim görevli arkadaşlarımız vardı. Sandık açıldığı zaman en yakın evden telefon açılıyordu, Yeni Gün kahvesi bizim seçim büromuzdu. Yeni Gün Kahvesi'nde dakika dakika sonuçlar geliyordu. Saat beşte sandıklar açılmaya başladığı zaman ilk haber beşi çeyrek geçe geldiği zaman her mahalleden bir tek merkezden yani CHP'nin çok yoğun olduğu yerden başa baş gittik orada. Onun dışındaki o mahallelerden gelen tüm oylar ta ilk dakikadan itibaren müthiş bir farkla seçim sonuçları gelmeye başladı.

Kazanacağımızı tahmin ediyorduk ama böyle bir fark da beklemiyorduk. 3100 civarında tam bilmiyorum oy aldık. O günkü konuşmayı hiç unutmam. Fikri Abi de bizim evdeydi. Seçim sonuçları saat altı, altı buçuğa

doğru tam netleşince Fikri Abi'yi evden aldık. Çok kısa bir konuşma yaptı. O seçimlerde söylediği o önemli sözlerini tekrarladı. "Ben hepinizin belediye başkanıyım. Buradaki çalışmaları hep birlikte yapacağız. Ben tek başıma hiçbir şey yapamam sizinle birlikte yapacağım. Siz ne derseniz siz neye karar verirseniz onu yapacağız. Öbür adaylar bizim arkadaşlarımızdır. Kimse onlara değişik gözle bakmamalıdır. O seçmenlere değişik gözle bakmamalıdır. O seçmenlerde bizim halkımızın hizmet yönünden hiçbir farkı olmayacaktır. Aynı şekilde adil davranacağız. Farklı düşünen arkadaşlarımızı da eleştireceğiz" demiştir. Yer yerinden oynadı o gün Cumhuriyet meydanında, işte kendiliğinden insanlar aktı oraya birden o meydan doldu. O meydan ne kadar insan aldığını bilmiyorum ama 5 bin aşağı değildir. Çok duygusal bir andı onu hiç unutamam. Kimileri ağlıyordu. Kimileri müthiş bir tezahürat vardı. Fikri Abi zaten fazla konuşamadı. Yani bir iki-üç dakika konuşabildi, sonrada evine bıraktık

* * *

YAPILAN BÜTÜN SALDIRILAR VE ENGELLEMELERE RAĞMEN SEÇİMLERİ FİKRİ SÖNMEZ AÇIK FARKLA KAZANDI:

AP—adayı,A. Rıza ÖZMADEN...859 oy aldı
CHP—adayı Zeki MUSLU... ... .1133 oy aldı
Devrimci Bağımsız Aday Fikri SÖNMEZ ...3096 oy aldı

Diğer iki adayın toplamından 1000 oy fazlasıyla Fikri Sönmez Belediye Başkanlığını kazanıyor.

1977 Seçimlerinde partilerin aldığı oyları hatırlarsak

CHP-Adayı, Nazmiye Komitoğlu: 2430 oy
AP- Adayı...:1340 oy
MSP-Adayı...:154 oy

İKİ SEÇİM SONUÇLARINI DEĞERLENDİRİRSEK; CHP, AP ve MSP'ye 1977 seçimlerinde oy veren seçmenler, 14 Ekim 1979 seçimlerinde büyük çoğunlukla Bağımsız Aday Fikri Sönmez'e oy vermişlerdir.

* * *

Seçim sonrası Fikri Sönmez'in evi o akşam dostlarıyla dolar.

Nurten Sönmez

Ev zaten arkadaşlarından, dostlarından gelenden sabaha kadar zaten kaynadı evin içerisi.

Naci Sönmez

Seçim kazanıldığında yanında değildim ama kazanıldığını hepimiz biliyorduk ve meydanda bir buluşma oldu.

Yusuf Sönmez

O gün biz geziyorduk seçim sandıklarında, 13- 14 yaşındaydım. Sandık sandık geziyorduk. Öyle bir arkadaş grubumuz vardı, üç-dört kişi. Kazandı falan deyince eve geldim. Babam da evdeydi zaten. İşte telefonlar başladı, işte kutlama, şu bu falan.

Nurettin Demirbaş

Valla seçimden önce kazanamaz diyenler bile bizim Fikri demeye başladı. Seçim öncesi komünist Fikri diyenlerin seçim sonrası kazandıktan sonra bizim Fikri dediğini duydum.

Fazlı Hayta

Tabi ki sevinilmiştir ama neyi niye göre kutlayacaksınız. Yani netice de oy vermeyen de bizim halkımız böyle bir aşırı bir kutlama olmamıştır ama ayrıca sevinilmiştir tabi.

İçki alemlerinde kutlamışızdır, olmuştur yani öyle bir toplantılarımız olmuştur ama bu aşırıya kaçmamıştır. Yani siz kazanamadınız bak biz kazandık kutluyoruz, bunlar aşırı şeyler hiç, şu anda da tasvip etmediğimiz olaylar.

19 Ekim 1979 Güneş Gazetesi, "Belediye Başkanlığını Fikri Sönmez Kazandı" başlığıyla Sıtkı Pazarbaşı imzasıyla verdi.

29 sandıktan 5044 geçerli oy çıkmış, 141 oy iptal edilmiştir. M.K. Paşa Mahallesindeki iki sandıkta C.H.P. 24 oy üstünlük sağlamış, diğer bütün sandıklarda Bağımsız aday üstünlük sağlamıştır. A.P. ise C.H.P.'yi dokuz sandıkta geçebilmiştir.

* * *

İsmet Hoşaflıoğlu

Takdirle karşılandı, herkes takdir etti. Alkış, bayram havası gitti.

* * *

26 Ekim 1979 Güneş Gazetesi; "Seçimler ve Fatsa" başlığıyla, Hikmet Altıntaş imzasıyla verilen haberde seçimin demokratik bir seçim olduğu anlatılıyor.

Türkiye'de Senatonun üçte birini ve açık beş milletvekilliği seçimini ezici bir çoğunlukla A.P. kazanmış oldu. Fatsa'da ise Fikri Sönmez büyük bir oy üstünlüğü ile belediye başkanı seçildi. Genelde her türlü propagandalara rağmen halkımızın demokratik yoldan ayrılmadığı ve çözümü demokraside aradığını seçime katılma ile de ispatlamış oldu.

Halkımız otoriter bir başkan aramıştır. Yönetim boşluğunu görmüştür. Yıllardır Fatsa'mızdaki türlü nedenlerle göremediği belediyeyi bulmak istemiştir. Çoğunluk bu isteğini Fikri Sönmez'de bulacağına inandığı içindir ki ezici bir çoğunlukla oyunu ona vermiştir.

Halkımızın oylarıyla gelmiş bir başkana halkımıza götürülecek hizmette gerek meclis üyeleri olarak gerekse vatandaş olarak yardımcı olmak tabii görevimizdir.

Seçimleri Bağımsız Devrimci Aday Fikri Sönmez kazanması üzerine ; sağ basın ve faşist yayınlarda "devrimcilerin baskı ve zorla seçimi aldığı" iddia edilmişti.

12 Eylül 1980'den sonra da Askeri Mahkeme Savcısının iddiası da benzer biçimde"... Terzi Fikri Sönmez'in başkan seçilmesi Devrimci Yol örgütünün planlı ve yoğun çabası sonucu Fatsa'nın yapısal bozukluklarından faydalanarak tarafsız kesimin kışkırtılıp kandırılması, karşı görüşlülerin ise İttihat ve Terakki Partisinin sopalı seçimlerine benzer şekilde sindirilmesi suretiyle vukuu bulmuştur." Olmuştu.

* * *

Bağımsız Devrimci Aday Fikri Sönmez'in seçimlerde maskeli-silahlı faşistlerin saldırılarına iki kez nasıl uğradığını daha önce belirtmiştik. Fikri Sönmez faşistlerin bir saldırısından yaralı olarak canını zor kurtarmıştı. Yine Fikri Sönmez araba içinde sanılarak taranır, şoför yaralanır. Fikri Sönmez'in

seçim çalışmalarını engellemek için konuşma yaptığı kahveye Maskeli faşistler baskın yapar, Fikri Sönmez gitmiştir ama faşistler halkı silahla tararlar. Kahvedeki halk da cevap verir. Halktan insanlar yaralandı, Tevrat Güler öldü ama Maskeli faşist Sezai Güngör de ölür, maskesiyle silahıyla kahve içinde kalır.

* * *

Seçimler; Fikri Sönmez'e ve çalışmalarına yönelik faşist saldırı ve engellemeler dışında oldukça demokratik biçimde geçiyor. Fikri Sönmez dışındaki adaylar seçim kampanyalarını engelsiz ve saldırıya uğramadan yürütüyor.

* * *

Bağımsız Devrimci Aday Fikri Sönmez'in seçim çalışmaları çok güçlü, yaygın ve tüm baskılara-saldırılara rağmen yürütülüyor. Devrimciler, halkın da yoğun olarak desteklediği Bağımsız adaylarının seçim çalışmalarını her mahallede komiteler kurarak yaygın biçimde gerçekleştiriyor.

* * *

Muhittin Özyurt

Ben sandık başkanıydım o anda tabi ki burada belli bir güç vardı karşısında seçilmemesi için ama halk seçti, halk kendiliğinden seçti. Halka baskı olmadı, hele hele ben sandık başkanıyken kimse gelip de bir telkinde bulunmadı. Demokratik oldu bana göre.

Nurettin Demirbaş

Kurtuluş Mahallesi sandık başkanıydım. Şu andaki seçim gibi normaldi. Yani sandık başkanı yanında heyetiyle birlikte. Zaten ben diğer adayların hepsini tanıyordum, merhabalaşıyorum yani. Şimdi işte yine o insanlar bu sokakta merhabalaştığımız insanlardı. Şimdi orada bir bölüm var. İşte seçim böyle oldu, ben sandık başında bir şey görmedim. Dışarıda asker yine ben açtığım sandığı, hepsinin gözünün önünde açtım, sayımı yaptım. Askeriye polis otosuna bindim. İlçe seçime götürüp teslim ettim hakime.

"FATSA OLGUSU
BELEDİYENİN HALK YÖNETİMİNE GEÇMESİ"
Demokrat , 9 Mayıs 1980

Seçim kampanyası döneminde uyulan ilke şu olmuştu: Halka umut ve vaat vermemek.(abç.)
Günler faşist saldırılara karşı durma ve örgütlenmeyle geçti. 1979 yılı belediye seçimi gelip çattığında Fatsa halkı kendi sorunlarına sahip çıkmanın devrimci birlikteliğin kararını vermişti.
Haziran ayında Fatsa belediye başkanının ölümü üzerine seçim gündeme gelince, halkın büyük bir kesimi devrimcilerin bir aday çıkarmalarını isteyen kampanyayı başlattılar. Bu istem, ilerici devrimci, demokrat kesimle, demokratik kitle örgütlerinde tartışıldı. 20 gün süren araştırma döneminde halkın içtenliği, kararlılığı saptandı.
Bir bağımsız adayla seçime girilme kararı alındı. Bu aday da yine demokratik yöntemlerle saptandı. Yaşı, mesleği,geçmiş devrimci kişiliği, bütün nitelikleri tartışma konusu edilen kişiler içinden her yerde bir tek aday üstünde ısrarla duruldu: Fikri Sönmez, açıklandı. Aday saptaması ve seçim çalışmaları hep halkla birlikte, halkın içinde yapıldı. Mahalleler de seçim kurulları oluşturuldu. Bu kurulların yaptığı çalışmalarda görülen halk desteği o günden durumu belli etmişti.
Çıkar grupları bütün güçlerini seferber ediyorlardı. Ankara'dan seçim engellenmeye çalışılıyordu. Seçimleri 14 Ekim 1979'a ertelettiler. Soluklarının genişleyeceğini sanıyorlardı. Oysa bu sürede devrimciler yaradı. Gerek CHP'nin, gerek AP'nin dürüst kanadı kendi partilerine karşı tavır koyarak, bağımsız adayı desteklediler. Halkın kararlılığı bu kez başka yollarla kırılmak istendi. Aday Fikri Sönmez iki kez silahlı saldırıya uğradı. Birinde iki yerinden yaralandı, arabası delik deşik edildi. Ötekinde, arabadaki yakınını Fikri Sönmez sanıp yaylım ateşine tuttular, şoför yaralandı. Olağanüstü sakin geçen bir seçim gününden sonra, halkın oylarının %70'ini alarak belediye başkanı oldu. AP'nin adayı 800 CHP adayı 1100 oy alırken, Fikri Sönmez'in aldığı oy sayısı ikisinin aldığı oy sayısından 1000 fazlasıyla 3096 idi.
Seçim kampanyası döneminde uyulan ilke şu olmuştu: Halka umut ve vaat vermemek. Yıllarca düzen partilerinin umut ve vaatleriyle avutulmuşlardı.
Umut ve vaatlerini unutmuşlar üstelik onların yerine dertler getirmişlerdi. Halka, devrimci adaylarından bir şey beklenmemesi, ancak kendi güçlü kollarıyla kendi sorunlarını çözebilecekleri anlatıldı.

Öyleyse kişilere umut bağlanmamalıdır. Halkın umudu kendisi, kendi sorunlarını doğru devrimci kavrayışı ve örgütlenmesidir.

... ...

FATSA'DA BU OLAYLAR YAŞANIRKEN ÜLKE GENELİNDE NELER OLUYORDU? ÇARPICI BİRKAÇ NOT DÜŞELİM!

ECEVİT HÜKÜMETİ DÖNEMİNDEKİ SIKIYÖNETİM UYGULAMALARI SIRASINDA , Ocak 1979'dan Ekim 1979'a kadar , toplam olaylar içinde 879 kişi ölmüştü. Ölenlerin 317'si sol, 269'u sağ görüşlüydü. 43 güvenlik görevlisi, 11 çocuk, diğer görüşlerden51 ve görüşü tespit edilemeyen188 kişi öldürülmüştü.

Ordu, daha Temmuz 1979'da yönetime el koymaya hazırlanmış, tarih de saptanmıştı: 29 Eylül 1979. 14 Ekim seçimleri ve sonucu olan gelişmeler, müdahalenin sonraya bırakılmasını ve "bir müdahale ortamının olgunlaşmasını sağlayacak" olayların adım adım gelişmesini beklemeyi(!!) getirdi.

Faruk Sükan, Ordu müdahalesinin kokusunu alınca 19 Eylül'de hükümetten istifa etti.

Türkiye böyle bir ortam içinde seçime gidiyordu.

14 Ekim 1979 Senato Kısmi Yenileme Seçimleri :

Seçimlerde CHP oy kaybına uğradı. AP ise oylarını korudu ama 50 senatörlükten 33'ünü, 5 milletvekilliğinin de hepsini kazandı.

Bağımsız Aday Fikri Sönmez'in Fatsa Belediye Başkanlığını kazandığı seçimlerde CHP seçimleri kaybetti. CHP Hükümeti seçim sonrası istifa etti. Seçimlerin kapsamlı bir değerlendirmesi ayrı bir çalışma konusu olabilir. Kısaca değinirsek CHP hükümeti seçimlerden önce desteklerini büyük ölçüde yitirmişti.

CHP Hükümeti, faşist terörü engellemek bir yana, önce sivil sıkıyönetim, daha sonra faşistlerin Maraş Katliamı ile birlikte sıkıyönetim ilan

etti. Halka umut vaat eden Ecevit, halkın can ve mal güvenliğini sağlayamadı, egemen güçlerin taleplerini de gerçekleştiremedi sonuç olarak desteklerini seçim öncesi yitirmişti.

1979 baharında işadamları günlük gazetelerde hükümet aleyhinde büyük ilanlar verdiler. "İşadamları Muhtırası" olarak anılan ilanlar hükümetin ilk kuruluşundaki desteğini kaybettiğini de gösteriyordu.

İşadamları "Şiddetle ihtiyaç duyduğumuz dış kredilerle, uyguladığımız ekonomik sistem birbirine çok yakın bağlıdır. Pazar ekonomisinden giderek uzaklaşan bir anlayışla ne Batı dünyasında hak ettiğimiz yeri, ne yeterli kredileri, ne yatırımlara gerekli dış sermayeyi bulabiliriz."

Günümüzdeki Ecevit ile geçmişteki Ecevit'i kıyaslarsak tam o günlerde ne yapmaya çalışmışsa şimdi tersini yapmaya çalışıyor diyebiliriz. Kuşkusuz dünya çok değişti ama politikaların bu kadarda eksensiz-kemiksiz olması, dostların ve düşmanların yer değiştirmesi de çok yadırgatıcı değil mi?

FİKRİ SÖNMEZ'İN BELEDİYE BAŞKANI OLMASIYLA BAŞLAYAN DÖNEM

"Belediye Başkanı olarak iki seçeneğim vardı. Ya egemenlerin kiralık uşaklığını yapacaktım ve refah içinde yaşayacaktım, ya da halkımın gönüllü hizmetkarlığını yapacaktım ve de yoksulluğu, mahpusluğu, işkenceyi hatta ölümü de göze alacaktım. Ben ikincisini tercih ettim." (Fikri Sönmez.)

Gerçekten de Fikri Sönmez'in yaşamı sözünü ettiği gibi gelişti. Konuştuğu gibi yaşadı ve halkının hizmetkarı oldu ve yoksulluğu, işkenceyi, mahpusluğu yaşadı. ... ve aynen göze aldığı gibi de öldü! Konuştuğu gibi yaşadı, yaşadığı gibi de konuştu.

"Halk, yönetime katılmıştır. Belediyenin aldığı tüm kararlar halkla tartışılmıştır. Halkın onayı olmayan hiçbir iş belediye tarafından yapılmamıştır. Tek cümleyle halk, belediyede söz ve karar sahibi kılınmıştır. Demokrasinin gereği de budur." (Fikri Sönmez)

14 Ekim 1979'da Fatsa Belediye Başkanlığı seçimlerini Halkın büyük desteğiyle kazanan Fikri Sönmez Fatsa Halkıyla birlikte, 12 Temmuz1980, nokta operasyonuna kadar geçen sekiz (8) ay gibi kısa bir dönemde, iki-üç dönemde yapılamayacak işleri başararak ve hepsinden önemlisi de farklı bir yaşamı-kardeşlik,birlik,dayanışma içinde yeni bir yaşamı oluşturarak "terör ve kaos içindeki bir ülkede" farklı bir yaşamında olabileceğini göstermişti.

"Fatsa Belediye Başkanlığım sırasında ... ... Ben ne iş yaptıysam, Fatsa halkıyla beraber yaptım. ... Tüm yaptıklarımı halkın katkılarıyla yaptım. Bu çalışmalarıma Fatsa'lı gençler de katılmışlardır. Bu insanlar çeşitli siyasi düşüncelerin taraftarı olabilirler. .. Bu durumu değerlendirmek benim görevim de değildir." (Fikri Sönmez)

Nurten Demirbaş

Fikri Sönmez seçimleri kazandığında tabi ki büyük bir bayram havası yaşandı Fatsa'da. Hem de çok büyük bir bayram yaşandı.

Valla herkes sevindi daha çok bunu mesela ilk başkanlığını şey yaptığında Fatsa'ya otobüs getirmişti. İlk defa üç tane, üçtü tabi herhalde yanlış hatırlamıyorsam otobüs getirdi ve insanlarla davul zurna şenlik yaptık bütün halkla beraber.

Fazlı Hayta

Bütün kapılar açılmıştır ben sana söyleyeyim. zabıtasından başkanına kadar bütün kapılar açıldı. Bunlar oldu. Şikayeti olanlar direk Fikri beye ulaşabilirlerdi.

E tabi, halkın belediye. Dedik ya zaten baştan kapılarımız açılmıştı yani belediyede pek öyle bir zorluk yoktu, zaten ömrü fazla olmadı. Biliyorsunuz altı ay gibi kısa bir dönemdir. Yani yılı bir yaşına değdiremedik belediyeyi bir yaşatamadık yani bir yaş grubuna giremedi.

Gürsel Altaç

Bence Fatsa'nın ayrı olması, belediye ile birlikte halkın iktidarda olmasıydı. Biz iktidarda olarak görüyorum kendimi o dönemde iktidardaydık biz, Fatsa'nın iktidarında ve Türkiye genelinde örnek teşkil edecekti. Buradan baktığımızda Fatsa'nın bir ayrıcalığı görülüyor. Evet bence belki küçük bir belediye idi ama halkın yönetimi olarak değerlendirmek daha doğru olur. Halkın yönetimiydi, halkın iktidara gelmesi olarak değerlendirmek gerekiyor. Fatsa gerçekten çok önemliydi.

Belediye gerçekten önemli bir kurum o değişimin yaşanması için bir araç olarak görmek gerekiyor.

Muhittin Özyurt

Biz belediyenin halkla bütünleştiğini gördük. Bir arabaya binmeden sokak sokak dolaşıp eksiklikler nelerdir, kendiliğinden, kendi gözüyle görüp ona karar vermesidir. Yani halkın yönetimi budur zaten. Halkla belediye zaten iç içe olması lazımdı. Fikri Sönmez'in amacıda oydu zaten.

Ben bankacı olarak örneğin bir gün yanına gittim, çay içerken bir bayan geldi. Bayanında burada beyi biraz alkol bağımlısıymış falan sordu ve benimde komşummuş, hiç haberim yok yani aynı mahalleden. Dedi senin şikayetin ne?Sen dedi bu dükkanı kapat dedi Fikri beye, sen bu dükkanı kapat. Kapatırsan bu dükkanı bu alkol alamaz eve de doğru dürüst gelir. O da demiştir ki ona 'bacım ben senin bu dükkanını kapatırsam senin bu çocukların nereden rızıklanacak' diye cevap vermiştir yani yoksa kapat derse kapattırırdı.

Belediyenin şöyle şeyi vardır ki mesela vatandaş ev taşıyacak parası yok. Belediyenin aracını gönderir işte onlara yardımcı olur bu gibi faaliyetleri çoktu.

Tabi işimiz olduğu zaman gider söylerdik Ona ulaşamayan kişilerde bize gelirdi vasıta biz olurduk ama öyle katı vasıta değildi, olurdu ve biz isteklerini götürürdük yani.

Şimdi yanlış olan tabi ki olmuştur ama biz hepsini bilmek şeyinde değiliz, zorunda değiliz. Göremediğimiz şeylerde vardır, yanlış olanda vardır ama yanlışlar zamanla doğruya çevrilmiştir.

Nurten Demirbaş

Her istediği şekilde belediyeye bütün halk girip çıkabiliyordu.

Tabi halkın belediyesiydi.

Siyasi görüşü değişik de olsa giriyorlardı.

Hiç bir ayırım yapmadı.Belediye halkla kaynaşan hepsi halkla beraberdi Benim ilk gözüme çarpan mesela stoklar vardı, yağlar, kabuklar, şekerler o zamanda, dönemlerde büyük sıkıntılar vardı. Belediye başkanı bunları çıkartıp halka esnaftan kendi alıp halka tekrar dağıtmıştır. Parasını ödeyip almıştır.

Vallahi o zamanda çok şeyler değişti Fatsa'da tabi özgürce çok özgürce geziliyordu Fatsa'da. bir de, iki de sokağa çık, hiçbir korkusuzca geziyordun ve bunu bütün bayanlarda aynı şekilde yaşamışlardır.

Yusuf Sönmez

Ben fazla gitmezdim belediyeye genelde. Hafta harçlığı almaya falan gittiğimizde, yani öyle halk herkes giderdi ama biz o kadar gitmezdik. Belediyede babamın illa yanına gidelim, yanında duralım falan. Ben eski belediye binasına 10 kere gitmemişimdir.

Babam eve geldiği zaman, terzilik zamanında o kadar yorgun olmazdı ama belediye başkanıyken bayağı yorgundu.

Yaşar Durmuş

Belediye seçimleriyle birlikte artık insan ilişkileri daha da yoğunlaştı. Çünkü bir şehirde yaşayan insanların belediyelerle birebir ilişkileri var. Sorunlarının çözüm yeri belediyeler. Suyu akmıyorsa, elektriği yanmıyorsa ne bileyim mahallesinde bir kanalizasyon patlamışsa bu vesileyle devrimcilerle aynı zamanda insanlarla ilişkilerinde birebir ilişkileri daha da geliştirdiler. Çünkü belediye çalışmaları içerisinde devrimcilerde gönüllü olarak bir parçası oldular. Hal böyle olunca sorunların ötesinde de günlük yaşamdan insanlar birbiriyle alışkanlıklarından konuşur, sohbet eder oldu. Öyle enteresan sohbetler olmaya başladı ki insanlar arasında örneğin kadın erkek ilişkileri, evlilik ilişkilerinden tutunda Karadeniz'de eskiden erkekler kahvehanelerde vakit öldüren, meyhanelerde içki tüketen bir yaşam tarzına, kumara yaygın olan bir bölgedir. İşsizlik nedeniyle erkeklerde çoktur bu. Ama bu belediyedeki bu Fikri Sönmez döneminden sonra insanların yaşamlarında birtakım şeyler değişmeye başladı ve insanlar yaşamlarından haz almaya artık uğraşılarının içerisine yararlı uğraşlar girmeye başladı. Kültürel etkileşimde oldu gençlikle, devrimcilerle örneğin artık kadınlar kocalarının sürekli kumar oynadığını, içki içtiğini rahatlıkla söyleme cesareti, söyleyebilir hale geldiler sohbetler sırasında. Kocaları da bunu rahat karşılar duruma geldi. Çünkü onlarında ilişkileri, birebir ilişkiler gelişmeye başladı. Bu karşılıklı yoğun insan ilişkisi belediyeyle, devrimcilerle sıklaştıkça artık nasıl yaşanması gerektiğini, nasıl adam gibi olunması gerektiğini buralarda boşuna beyhude vakit kaybetmenin kendimizden birtakım şeyleri alıp götürdüğünü, çocuklarımızdan, ailemizden, yaşamımızdan alıp götürdüğünü insanlar görmeye başladı. Yaşamda daha ciddi şeylerle ilgilenmenin, koyun sürüsü olmadığımızın farkına varmamızın gerektiği şeklinde siyasal bilincin oluşmasına da kitlelerde hız kazandırdı.

Naci Sönmez

Devrimciler seçim propagandaları dönemince ne yapılacağını anlatıyorlardı, nasıl yapılacağını anlatıyorlardı. Bir defa her şeyi halkla birlikte yapacaklarını söylüyorlardı. İki bunun için komiteler kuracaklarını söylüyorlardı. Böyle projeler hazırdı zaten ve zaten hemen gelir gelmez ilk bir ay içerisinde bu mahalle komiteleri oluşturuldu ve ondan sonrada işte Fatsa'nın temel sorunları ve halkla birlikte o komiteler aracılığıyla plan, program çerçevesinde işte önce çamurla mücadele, sokakların kötü durumuyla mücadele. Halkın yani en çok çile çektiği sorunlara el atma tabi bunu bir anlamda kültürel ve sosyal açıdan da dolduracak mesela Kültür Şenliği. Bunların hepsi dokuz ayda olduğu için şimdi belki onu daha başka şeylerde takip edecekti ama böyle bir program vardı yani

programsız değildi. Nasıl bir yönetim olacağını zaten halkla tartışarak seçimden önce o noktaya gelmişlerdi ve doğal olarak onu uygulamaya geçirdiler.

Ahmet Özdemir

Çok boyutlu sorunlar vardı. Biz etken bir planlamayla bu sorunların altından nasıl kalkabiliriz, üzerinde düşünmeye başladık. Seçim çalışması sırasında insanların, özellikle belediyede çalışanların kaygıları vardı. Çünkü belediyede çalışanların çoğu daha önceki yönetimlerde belediyeye alınmış kişilerdi. İçlerinde işte devrimci demokrat insanlar bir parça olduğu gibi çokları da, daha önceki iktidarlara göre kendilerini konumlamış insanlardı. O yüzden de bizi işten çıkarırlar diye bir genel yaygın endişeleri vardı. Bunları da değerlendirdik tabi olayda. Bu toplantılar mahallelerdeki yapılan toplantılar aynı zamanda belediye çalışanlarında kendi oturdukları mahallelerde katıldığı toplantılarda oldu. Onlarda izledi bu toplantıyı. Hatta belediye içinde bir dizi birim birim toplantılar yapıldı. Belediyenin nasıl yeniden konumlanacağı yeniden yapılanacağı üzerine bir dizi toplantılar oldu. Burada bir takım uyarılar oldu.

Uyarıları doğrudan bizim yapmamız yani devrimcilerin yapması yerine belediyedeki çalışan arkadaşların yaptığı gibi bir hat izledik. *"Bu belediye bir defa halkın belediyesi olacak. Bir defa daha önceki mevcut olan çıkar gruplarının ilişkilerinin belediyesi olmayacak. Onlar adına iş yapmayacak. Onlar halk ne kadar etkiye sahipse, bu belediyedeki olanaklardan yararlanma hakkına sahipse onlarda o kadar bu hakka sahip olmalılar"* çerçevesinde konuşmalarımız oldu.

Burada kusurlu davrananların hızla kendi birimlerinde kendi kusurlarını gidermeleri gerekir diye bir hat daha belirledik. Bu biraz ileride oluşabilecek halk mahkemeleri iddiasına kaynaklık etti bence. Çünkü böyle halk mahkemesi diye daha sonradan söz edilen genel çapta biraz mahkemeye benzeyen bir tarzdan çok insanlar kendi sorunlarını nasıl geliştirirler olayıydı. Bu daha sonra çarpıtılarak halk mahkemesine benzetilmeye çalışıldı. *Belediye çalışanlarının içerisinde faşist eğilimler eğilimli olanlarda vardı. Bunlarla ilişkileri olanlarda vardı. Öncelikli bunlar korkuyorlardı. Onlar dahi işten atılmadı. Tek bir kişi işten atılmadı. Tek bir personelin yeri değiştirilmedi. Sadece takviye olarak 7 kişi belediyeye alındı. Bunlardan bir tanesi benim. Yeni bir birim oluşturuldu. Halkla ilişkiler birimi.*

Halkla ilişkiler biriminin de sorumluluklarını yapacağı işleri falan belirledik. Halkla ilişkiler doğrudan halkın geldiği oradan diğer belediye birimleriyle kendi sorunlarını o kanalla çözdüğü bir birim olarak işlev gördü. Belediye başkanıyla da ilişkiler biraz halkla ilişkilerden doğru kurulmaya başlandı. Yani bütün belediye çalışmaları, belediye halkla ilişkilere gelen sorunların belediye başkanına, belediye başkanından gerekli olanların, gerekli zemin ve zamanlarda meclis üyelerine, encümen üyelerine, hatta en geneldeki birimlerdeki birim

komiteleşmesine kadar yöneldi. Yani belediye içerisindeki alanlarında nasıl ki mahallede bir komiteleşme süreci yaşanmışsa orada da komiteleşmeler yaşandı. Diyelim ki fen işlerinde üç kişilik bir komite vardı. Bu üç kişilik komite fen işlerinde işlerin nasıl yürütüldüğünü denetleyen, yürüten onu genişleten kendi içerisinde büyüten anlamlı hale getiren işlevlere sahipti. Aynı zamanda bir tarafında işçi çalışması gibi bir çalışma yürüdü o süre içerisinde. Yani işçilerinde iş düzeyinin yükseltilmesini ekonomik demokratik taleplerinin anlaşılmasını, algılamasını, kavranmasını, geliştirilmesini de hedefleyen bir çalışmaydı.

Başka bölgelerde de başka işçi çalışmasını yürüten arkadaşlar vardı. Onlarda orada benzer çalışmalar yürüttüler. Dolayısıyla Fatsa'daki yapılan çalışmalar böyle gençler açısından özel bir önem arz etti. Çünkü onlarla ilgili çalışmaları da başka bir alanda ifade etmek gerekiyor. Böyle işçilerin işte belediyede çalışan memurların hatta o zamanda işte adliyede örgütlü olan öğretmenler ayrı kendi bünyesinde zaten örgütlüydü ve bu çalışmalar içerisinde oturdukları mahalleden doğru görev alıyorlardı. Birde işte diğer memurların yürüttüğü çalışmalar vardı. Memur örgütlenmesi. Yani toparlarsam hepsini *Fatsa'da ne kadar insan yaşıyorsa insanların ortak olan çıkarları yönünde herkesin her alan her meslek grubu kendi yaşamsal sürecini yeniden örgütlemeye başladı.*

26 Ekim 1979 Güneş Gazetesi; "Belediye Başkanı Fikri Sönmez Tekrar Ankara'ya Gitti" Haberini veriyor. Haber daha çok Fikri Sönmez'in İller Bankasından aldığı kaynağı ve kısa bir süre içinde yaptıklarını sıcağı sıcağına açıklaması.

"Ankara'da İller Bankasından Pazar yer için 300.000 normal belediye payı olarak 500.000 yol yapımı parke için 100.000 bozuk olan elektrik trafosu için 750.000 TL. Turizm Bakanlığından Belediyeye yardım ceman altı milyon lira alındı. Ticaret Bakanlığından 20-30 ton yağ sağlanmıştır. Yeni itfaiye yakında gelecektir. İlk taksiti 200.000 Lirası ödenmiştir. Her mahalleye su pompalarının bozukluğundan su verilememektedir. Pompaların değiştirilmesi için gerekli rapor hazırlanmıştır, yenisi getirilip takılacaktır. Vaat ettiğimiz Lokantanın (Sami Yücel) yıkımına en kısa zamanda başlanacaktır. İçindeki müstecir eşyalarını boşaltmıştır. Malpazarı karşısında Ali Eriş'in binası yıkılmış, sahile yol sağlanmıştır.
Otobüs terminalinin bitirilmesi için çalışmalar hızlandırılmıştır. Karayollarından bu günlerde dozer gelecek ve terminalin daha geniş bir alana yerleşimi

sağlanacaktır." Fikri Sönmez daha tebrikleri kabulü bitmeden yaptıklarımız bunlardır demiştir.

Ali Yorulmaz

Halkla ilişkiler sanki vakıf çay ocağı gibiydi. Gelirdi vatandaş otururdu, dinlenirdi, canı sıkılan sorunlarını anlatırdı.. Yani böyle amir memur ilişkisi işte birilerinin karşısında yakayı kapatma işte öyle işyerinde ast üst ilişkisi. Halkla ilişkilerde alabildiğine sıcak. Çünkü sonuçta halk getirdi seni oraya ve halk adına olduğunu iddia ediyorsun. Halk belediyede istediği şikayeti, yani yeri geldiği zaman masaya yumruğunu vuruyordu. Demokrasi vardı. Yani halk memnundu. Belediyede çalışanlar memnundu, belediyeyi idare edenler memnundu. Demokrasi de bu olsa gerek.

Fatsa'da insanların bakış açısı biraz da şuydu. Devrimciler dürüst insanlar, tarafsız insanlar yani insanlara karşı önyargısız, olaylara karşı önyargısız. Yani objektif tanındıkları için sorunlarını ya birimdeki çalışan insanlara ve yahut da kendine göre değerini anlatabileceği insanlara iletip, sorunlara yardımcı olmasını bekliyordu. Yani sorunları daha ılımlı, daha rahat. Sorunları artık sürtüşmede olabilir ya da başka kişisel sorunda olabilir. Çözümünde dayanışmayı, kendinde değil de birilerinin fikrine baş vurarak, üstesinden gelmediği konuyu halletme yoluna gidiyordu.

Sedat Göçmen

Halkın yönettiği bir Fatsa. Yani burada seçeceğiniz kişi Fikri Sönmez değil kendinizi seçeceksiniz. Biz bu belediyeyi biz yönetmeyiz. Siz yöneteceksiniz. Halkm yönettiği bir belediye.

Bunu formüle etmeye çalıştık ve o noktada tabi bizim direniş komiteleri anlayışımız vardı. Direniş komiteleri ana fikri faşistlere karşı halkın direnişini teşkilatlanmasıydı. Ama halkın demokrasiyi öğrendiği demokrasi okulu da olarak düşündüğümüz bir kısmı vardı. O nokta ağırlıkla gündeme geldi ve halk komiteleri dedik. Fatsa'yla formüle ettiğimiz kısım bu. Halk komiteleri kısmı oldu. O da Fatsa'da yaptığımız bir şey oldu. Halkla birlikte yürüyeceğiz, halk yönetecek, halk komiteleri yönetecek ana fikir buydu.

Gürsel Altaç

Bugün belediye başkanının yanına gitme şansın yok. Belediye başkanının yanına giremiyorum, almıyor, görüşemiyorsun yani bir sorunlarını iletemiyorsun nereye gideceksin alt birimlere gideceksin yani kendisine ulaşma şansın hiç yok. Dilekçe ile ulaşacaksın o dönemde insanlar şunu gördü. Yani bir sorunları olduğu

zaman ki sorunlar her zaman oluyor zaten var bugünde var. Direkt halkla ilişkiler bölümünde belediye başkanının kendisiyle ki zaten o dönemde Fikri Abimiz şeydi, başkan. Sokaklarda gezerdi. Yani gider vatandaşın çayını içerdi. Kahvelere gider oyun oynardı, otururdu vatandaşı dinlerdi. Yani insanlar şunu gördü kendisinden biri yani bizim belediyemiz bizim insanlarımız, bizim sorunlarımızla ilgileniyor bunların başka düşünceleri yok. bunlar Fatsa'da kendi yönetimini oluşmuş, halkın yönetimini oluşmuş, bizim yönetimimizi oluşturmuş bir insan olarak insanlar grubu olarak görülüyordu.

Mustafa Altaç

Ya ne bileyim eşitlik vardı. İşte farklı olan oydu. Yani farklı.

Ben şimdi bir ruhsat almak için kahveme, gittim. Bizzat belediye başkanına gittim. Tuvalet olmadan ruhsat veremeyiz dedi ve onu o şekilde bir şeyler yaptık oraya. Tuvalet yakın olduğunu halde söylediğime rağmen ruhsat verilmedi bana işte o tuvaleti yaptırdık ondan sonra ruhsat aldık.

İsmet Hoşaflıoğlu

Ya belediye büyük bir çığır açtı. Yani ilk defa böyle Türkiye'de görülmüştür böyle Fatsa gibi bir yerde.

Şimdi Fikri Sönmez belediye başkanı olduğu zamanda çoğu kesim dedi biz ne cahilmişiz ki daha keşke bundan önce bunu yapsaydık diyen vatandaşlar çok oldu. Keşke bunu seçseydik, bunu yapsaydık, böyle bir bilgisi vardı. Böyle güzelleştirme şeyi vardı diyenler çok oldu.

Fikri iyi bir demokrat bir adamdı. Çoluğuna çocuğuna bağlı, halkına bağlı böyle gariban tarafı tutan, yalnız böyle aşırı zengini de sevmedi.

Ahmet Özdemir

Belediyenin çalışma programı oluştuğunda, önemli sorunlardan bir tanesi de Fatsa'nın sokaklarının dar olması nedeniyle mevcut araçların dar sokaklara park edilişi sorun yaratıyordu. Bu sorunu çözmek için biz insanlarla konuştuk ama bu konuşmalar böyle sözel düzeyde ikili düzeyde falan oldu ya da seçimler sırasında konuştuğumuz biçimiyle kaldı. Bu arada biz kendimiz içinde bir çözüm üretmiştik. Yani araçlara, garaj tespit etmiştik bir yerde, sahile yakın bir yerde garaja çekebileceklerini söyledik. Belediye hoparlöründen günlerce duyuruldu bu. Böyle bir süreç yaşandı buna bağlı olarak da esnaflar bu dar sokakları bir de dışarıya tezgah atarak sorun yaratıyorlardı. Onlar da uyarıldı. Gitti zabıtalar, tek tek bunları aktardılar, anlattılar, böyle sorun oluyor dediler. Bir başka sorun da inşaat artıkları vardı. Onlar da yollara dökülüyordu. Onların da bir düzene sokulması gerekiyordu. Bütün bunlar üzerinden şöyle bir 15-20 gün kadar bir süre, denetim süreci geçirildi.

Bu sürecin ardında da bir kısım insanlar buna uydu ama insanların çoğu gene eski alışkanlıklarındaydılar. Gene araçlarını insanlar daha önceden nereye park ediyorlarsa oraya park ediyorlardı. Pek sözümüz kar etmedi. Bunu üzerine değerlendirme yaptık. Belediyedeki o ilişki kendi iletişimimiz içerisinde bir değerlendirme yaptık. O değerlendirmenin sonucu da yarın denetime çıkacaktık ve bu denetimde bütün bu uyarılara rağmen, uyarılara uygun davranmayanlara ceza yazacaktık. Zabıta arkadaşlarla sabahleyin düştük yola. İşte dışarıda tezgah atmış insanlara da cezalar yazdık, yanlış park eden araçlara da cezalar yazdık. O arada çok ilginç bir ceza da trafik polisine yazdık.

Trafik polisi de bankaya giriyor. Yola olduğu gibi kendi aracını park ediyor. Çünkü hemen yanındaki araçlara ceza yazınca, trafik polisine ceza yazmamanın doğru olmayacağını düşündük biz. Tuttuk trafik polisine de ceza yazdık. Polis de tebessümle bize bir şey de diyemedi. Tamam haklısınız dedi o kadar. Neyse akşam, akşam oldu ama telefonlarla tepkiler almaya başladık. Tek tek insanlar geldiler. Özellikle biraz cezalardan zarar gören, biraz küçük esnaf durumundaki insanlar dediler ki ya yanlış yaptınız. Bize ceza yazmamalıydınız dediler ya da duyarlı kesim bizim çalışma yöntemimizi bilen kesim, bizi doğrudan, bizim söylediklerimizle eleştirmeye başladılar. Dediler ki siz böyle yapmazdınız, siz toplardınız insanları, buna nasıl çözüm üretilecekse ortak çözüm bulurdunuz. Çünkü bir sürü alanda böyle yaptınız fakat bize gelince tuttunuz ceza uygulaması yaptınız dediler. Doğru yapmadınız diye eleştirdiler bizi. Bizde bir değerlendirme yaptık bunun üzerine. Sonra hemen bir gün içerisinde bütün insanlara duyurular yapıldı. Bütün şoförler, bütün esnaflar, bir de o inşaat artıkları ile ilgili olan herkese de duyuruldu. Bu sokakları daraltan, ilgili bütün insanlara duyurulan bir toplantı duyurusuyla biz o dönemin park sinemasında, park sineması mıydı, yok lale sinemasında bir araya geldik. Şimdi burada iki tane anlayış kendisini ifade ediyordu. Anlayıştan bir tanesi, siz doğru yapıyorsunuz. Yani insanlara böyle anlata anlata, bu insanlar ne zaman bunu kavrayacaklar. Anlata anlata siz biz gördük ki, siz belediye hoparlörünün her gün üç defa beş kez bunu uyarmasına rağmen hala insanlar bunu yapmıyorsa o zaman ortada bir kasıt var dediler ve siz bu kastın karşısında elbette ki ceza yazmakla, yasaları uygulamış oldunuz dediler. Oysa orada, o dönemde bizim uygulamamızla, bu söylemin farklı bir boyut içerdiğini başka grup ifade etti. Başka grup da dedi di hayır dedi. Tamam belki ceza yazmanız belediye yasaları açısından doğru olabilir ama sizin belediyecilik anlayışınız açısından bu yöntem doğru bir yöntem değil dediler bize. Belediye başkanımız Fikri Sönmez geldi, konuştu. Bunu onaylayan bir konuşma yaptı. Dedi ki bu konuda ilgili arkadaşlarda öz eleştirisini versinler dedi. Ben kendi adıma sizin Fatsa halkı adına, sizin adınıza özür diliyorum. Böyle bir yanlış yaptık, hata yaptık bu hatadan en uygun bir biçimde geri döneceğiz. Bir daha da böyle bir şey

yapmayacağız dedi. Bizde tek tek öz eleştirimizi verdik. İnsanlar bu konuda ne düşünüyorlarsa konuştular. Sonuçta şöyle bir sonuç çıktı ortaya. O zaman nasıl çözeceğiz, nasıl çözeceğimiz yönünde de ortaklaştığımız nokta şurasıydı.

Belediye her sokağın başına ya da her sokağa bir zabıta dikemez. Bu denetimi biz kolektif yapacağız. Yani sokakta bir tane araç varsa bu aracı uyarma görevi de bizim olacak dediler. Böylelikle bir çözüm bulundu.

Ali Yorulmaz

Ben seçimden aşağı yukarı bir buçuk ay falan sonra işe girdim belediyede. İlk defa Fatsa'da olmayan bir şey yaptık biz. Bu otobüs yani şehirler arası yolcu taşıyan otobüslerin, minibüslerin olduğu yerde gişe yoktu. Biz önce gişe açtık. Fatsa'yı buna alıştırdık. İşte çok cüzi bir miktarda yani belki orda çalışan işçinin maaşını dahi kurtaramayacak bir fiyatla garaj giriş çıkışını, ben aşağı yukarı bir üç-üçbuçuk ay orada kaldım. Daha sonra belki daha faydalı olacağıma inandıkları için fen işlerinde işçi başı olarak çalışmaya başladım. Yani iki arkadaştık. Ben o arkadaşa yardımcıydım.

Fikri Sönmez'in belediyeye gelmesiyle, Fatsa'da yolu olmayan yer vardı. Belediye sınırları içinde olup da 67-69'da belediyeye bağlanmış yolu, suyu, şu mahalle Fatsa'ya iki km falan şehir merkezine ya 69'dan beri ya da 67'den beri belediyeyiz. Elektriği yoktu biz belediyeyi aldığımız zaman. Biz belediye imkanlarıyla kablo alıp elektriği kendimiz çektik. Yani işte hizmetlerden birisi de bu. Yol Fatsa'da şu anda şehir merkezine tekabül ediyor. Giyan Köy denilen yer vardı. Kurtuluş mahallesinde yolu yoktu. Yol Fikri Sönmez'in zamanında açıldı. Fatsa'nın ana yollarından bir tanesi şu anda dolmuş hatlarının olduğu yol var Kurtuluş mahallesinde arka yol bataklıktı. Küçükgöl denilen yer bataklıktı. Yani önceki belediyelerin çok rahat yapabileceği hizmetlerdi bunlar. Biz yani benim belediyede çalıştığım dönemlerde alt yapıya önem verdik.

İkrami Çelebi

Şimdi bir hareketlenme başlamıştı bütün kesimlerde ama süre çok kısaydı. 8-9 aylık bir süreç içerisinde çok büyük değişimlerin beklenmesi mümkün değildi. Vardı o kıvılcımlar, o hareketlenmeler başlamıştı. Kadınlarımızın şu an bile gece yalnız sokakta gezemediği dönemleri yaşıyoruz ama o dönemde gece saat ikisinde komşusuna gidip, komşusundan gelebiliyordu, bir miting alanına gidebiliyordu. Bir başkanın konuşması varmış denildiğinde okullarda ya da işte kahve kapılarında sokaklarda her yerde o kadınlar, oralarda kendilerine özel bir sorular da sorabiliyorlardı. Etkinlik şeydi yani o değişim süreci başlamıştı ama süre kısa olduğu için ne kadar başarılı olabildik.

Nurettin Demirbaş

Bütünüyle zihniyeti değiştirdi. Zaten de korkulan oydu.

Şu andaki mevcut belediyeler ben Fatsa belediyesi için söylüyorum.200 kişiye belediyecilik yapar ama Fikri Sönmez'in belediye başkanı olduğu belediye anlayışı Fatsa nüfusunun tamamına hitap eden belediye anlayışıydı. Aradaki fark da budur. Rahatsızlık da bundan kaynaklanır.

Zaten belediyenin kapısına halkla ilişkiler oturtulmuştu giriş kapısına, orada üç-dört tane görevli vardı. Bir defa rahat girmesi değil nereye gideceğine, nasıl yapılacağı konusunda ön bilgiyi alıp hiç zorluk çekmeden her tarafa gidebiliyordu. Örneğin yaşlı bir kadın geldiğinde oğlum kaçıncı katında elektrik, su. Birisi koluna girip götürürdü yani sorunları ile ilgili yani kaynaşma böyleydi. Şimdi kapıda zabıtaya sorsan bana ne der çıkar işin içerisinden. Bu bir anlayış farkı tabi.

Belediyeden hiçbir işçi çıkartılmadı. Fikri Sönmez beni belediyeden çıkarttı diyebilecek bir insan Fatsa'da yoktur. Bir önceki belediye başkanının zabıta amiriyle çalıştı yani ama kendisine yeni personel aldı. Tabi bu işleri nasıl yapacak yani oraya yeni bir anlayış getirdi ama hiç kimse işten çıkartılmadı.

HALK KOMİTELERİ:

9 Kasım 1979 Güneş Gazetesi, "Mahalle Komiteleri Kuruldu-İhtiyaçları Beş Kişilik Komite Tespit Edecek" başlığıyla verdiği haberde; "Belediye Başkanı Fikri Sönmez seçim konuşmalarında tatbike koyacağı mahalle komitelerini oluşturmuştur. **yedi mahallesi olan şehrimizde beşer kişilik mahalle komiteleri kurulmuştur. Bunlar halkın ihtiyacını tespit edip belediyeye götüreceklerdir. Fındık kabuğu, yağ v.s. İhtiyaçları kapı kapı dolaşarak bu komiteler tespit etmektedirler.** Dumlupınar Okulu'ndaki **Halk Komitesi Seçimleri Toplantısında** konuşan belediye başkanı Fikri Sönmez: **"Mahalle Komiteleri vasıtasıyla *halk kendi kendini idare etmiş oluyor.*** Bu güne kadar ağaların dediği oluyordu şimdi ***halkın dediği olacak.*** bir hafta içinde önemli miktarda tuz ve yağ stoklarını ele geçirdik ve el koyduk" demiştir.

* * *

"Fatsa, halkın kendi kendini yönetmesinin bir örneğidir. ...

Ali Yorulmaz

Belediye seçimi Fikir Sönmez tarafından alındıktan sonra mahalle komitelerine gidildi. Kahve toplantıları ya da işte böyle toplumu alabilecek büyük salonlarda ki genelde kahveler oluyordu. Halk çağrılıyordu, anlatılıyordu işte belediyeyle aranızda bir aracı yani korumacı insanlar seçilsin. Yani sorunlarınızı bir iletecek insan seçilsin. Aranızda güvendiğiniz, mahallede hatırı sayılan böyle insanlar seçin diyorduk. Oradan işte mahalleden birileri aday gösteriliyordu. sekiz-on-onbeş kişi aday oluyordu. Her mahalleden işte onbir mahallesi vardı Fatsa'nın, beşer kişi halkın oyuyla, halkın kendi içinden böyle birilerinin dayatmasıyla falan değil, yani bu işe zaman ayırabilecek, halkın sorununu en uzak mahalleden en yakın mahalleden belediyeye iletebilecek insanlar seçildi. Yani seçen halk, bunda dayatma falan yok.

Bizim mahallede bizim bu konuda pek bir şey aldığımızı söyleyemem. O zaman Fatsa'da kabuk sıkıntısı vardı. Fındık kabuğu, yakacak olarak kullanılıyor burada fındık kabuğu sorunu vardı. Yani belediyede fındık kabuğunun dışarı kaçmasın diye Fatsa'da o zaman fındık kırımı yapan özel sektör bayağı vardı şu anda yok. O kabukların kaçışını engellemek için ilçe dışına yani fabrikalarla anlaşıyordu bize kota ayırın biz fakir fukaraya bedeli mukabilinde, yani parasını belediye falan vermiyordu. Yani vatandaşa bedeli mukabilinde kabuk verin diyordu. Biz, bizimle beraber çalışan arkadaşlar sonuçta belediyeden kabuk istemeye gider durama kaldık biz. Çünkü en büyük sorun o zaman yakacak sorunuydu. İşte bunun dışında elektrik belediyedeydi o zaman elektrik dağıtımı, su, arazi, mahalledeki ufak tefek sorunlar var. Bunun dışında şey yok. Yani sade bunlara belediyeye iletilirdi. O zaman belediyede halkla ilişkiler kurulmuştu. Halkla ilişkilerdeki görevli arkadaş not alıyordu, sıraya koyuluyordu. Artık güç yettiğince, belediyenin olanakları el verdiğince hizmet ulaştırılıyordu. Komitelerin görevi oydu o dönem, yani o kadar çalışabildi.

"Büyük partilerimizin karizmatik liderler önderliğinde sonuçsuz uğraşıları yanında bu küçük kasabadaki örgüt çalışması, halka dayanan, halkın siyasal katılımının doruğa ulaştığı yeni demokrasi örneği ne kadar anlamlı." **Asistan Doktor Yazgülü Aldoğan-9.5.1980-Demokrat**

İkrami Çelebi

Şimdi halk komiteleri o dönemlerde işte ilkokullarda yer yer kahvehanelerde toplantılar yapılarak bizim sorunlarımızı Fatsa'nın sorunlarını biz belki göremeyebilir, işte yetişemeyebiliriz öyle bir komiteler oluşturalım, bağımsız bir biçimde herkes adaylar gösterildi, işte ben aday olmak istiyorum falan filan o insanlar aldıkları oy oranıyla komiteler oluşturuldu mahallelerde. İşte komitelerde nedir, o mahalleyle o mahalle sakinlerinin sorunları yada o mahallede yapılacak eksiklikler falan birlikte gidilip tartışılıp işte ne yapılacaksa belediyeyle birlikte yani daha sıkı fıkı bir kenetleşme halkın belediyeyle işte bir bağı gibi düşünüyorum ben.

Nurettin Demirbaş

Eğer bir mahalleye bir şey yapılacaksa o mahalleyi önceden ziyaret edip işte mahallenin ileri gelenleri ile birlikte sorunun ne olduğu, nasıl çözüleceği tartışılır, mahalle ile birlikte bir karar alıp bir olayın çözümüne gidilirse orada pek problem olacağım zannetmiyorum. Onlar alışmışlardır. O encümen arkadaşlar kimisi belki şimdide encümendir. Onlar belediye başkanı gibi maaş alacaklar, onların dediği olacak yani hükümdarlık sona ermiştir. Doğrudur, halk yetki ve söz ve karar sahibi zaten şiar bu idi belediyenin her tarafında yazılan

*

Şimdi şöyle diyelim muhtarlarda dahil arkadaş işte mahallenin ileri gelenleri aday çıkın bu mahallenin sorunlarını belediyeye iletmek belediyeyle yan yana siz sorunları getirmezseniz göremez bir çoğu ama bu mahallede olan yeni bir sorun getirin çözümünü birlikte tartışalım nasıl çözeceğimizi düşünelim. Komiteler seçimler yapıldı, sandıklar kuruldu dörder, beşer komite seçildi. Bunlar mahalledeki işte elektrik yoksa elektrik, kanalizasyon yoksa işte bu tür istekleri bu adamlar belediyeye ilettiler.

Siyasi ayırım hiç gözetilmedi bu konuda.

Bırakan olursa yerine mahalleden başka biri ben bakayım diyordu devam ediyordu. Öyle yeniden bir seçim yapılmadı. Yani çünkü o kadar uzun süre olmadı.

*

Şimdi muhtar partinin elemanıdır. O bir daha ki seçimi alabilmek için mahallesinde o tür adamların ihtiyaçlarını göz önünde bulundurur. Aslında bizim düşündüğümüz öylesi bir uygulama değildi. Tamamını kapsayan bir uygulamaydı. İçinde olsun ama tek olmasın düşüncesiydi. Şimdi bırak onu mahalledeki muhtarı imam bile hangi parti tayin ettiyse ona göre vaaz yapıyor camide yani onun önüne geçen bir belediyecilik anlayışını uygulamaktı.

Naci Sönmez

Bugüne kadar Türkiye'deki Cumhuriyet tarihi boyunca yaşanmış en güçlü demokratikleşme süreci diye düşünüyorum. Kent açısından somutlarsak, işte halk bizzat kendi problemlerini kendi çözüyor işte komiteler aracılığıyla.

Fazlı Hayta

Mahalle komiteleri vardı. Örneğin ben size şimdi fındık kabuğundan bir tane komite söyleyeyim. Kurtuluş'ta bir komite kuruldu. Bunların başında da şu anda müteahhitlik yapan Anudoğlu nedir ismi acaba ismi, Kemal Şentürk diye bir arkadaşımız komiteye girdi. Kendiside hacıdır şu anda hacılara gitmiştir. Kemal abi bu işleri orada 10 çuvalı geçmemek kaydıyla vatandaşa kabuk, belediye vasıtasıyla kabuk dağıtılıyordu ve bizim bu arkadaşımız bu kabuk olayından yargılanmıştır daha sonraki dönemlerde komiteler kuruldu halka yardım etmek için belli komiteler vardı, belli komiteler kurulmuştur.

*

Başkana zannediyorum kabuk dağıtılması konusunda şikayetler gelmiştir. Nedir bu şikayetler işte vatandaş elli çuval alıyor ben beş çuval alamıyorum gibi o zamda mahalle, mahalle sevilen insanlar kimse gelsinler bir komite oluşturalım biz de fabrikalara söyleyelim ne dağıtılacak beşer beşer yada onar onar dağıtılsın diye talep gelmiştir. Talep karşısında bunlar doğmuştur yoksa kendiliğinden buraya biz gidip siz siz komite olun, burada kabuk dağıtın öyle bir şey olmamıştır.

Gürsel Altaç

Komitelerin sadece işte belediye ile halkın arasındaki bir bağı kuracak komiteler olarak görülüyordu belki o dönem ama şimdi bugün baktığımızda daha farklı görüyorum. İşlevi daha farklı olan.

Burada insanların yönetime katılma fikri bence daha önemli burada yani mahalle komitelerinde işte yani alt birim dediğim işte mahalle komiteleri dediğim işte mahalleden belediyeye, belediyeden iktidara olarak görmek gerekiyor. İşte insanlar o döneme kadar hiçbir yerlerde olmamışlar, yönetimin kademeleri de olmamışlar. Yani bir sorumluluk sahibi olmamışlar. Mahallelerinde işte belediyede vs'de onla birlikte bu sorumluluk bilinci, yönetme yani insanları, insanlarla birlikte bir şeyleri kotarma bir şeyleri kurtarma bilinci gelişti bence.

As. Dr. Tuğrul Eryılmaz (7.5.1980- Demokrat)

"Fatsa'da 'halk kendi kendini yönetemez. İlle de tepesinde güçlü bir otoriteye gereksinim vardır' diye özetlenebilecek egemen sınıf savının somut olarak iflas ettiğini gördük. Adı çevresinde ne denli spekülasyonlar yapılan halk komitelerinin ne denli etkin ve gerçekten demokratik

çalıştıklarına tanık olduk. Belediye Başkanı Fikri Sönmez'in de dediği gibi, Belediye artık kararların alındığı bir otorite olmaktan çıkmış, yerel yönetim esprisine uygun olarak, halkın aldığı karaların onaylandığı bir makam konumuna girmiş. Yöre halkı Başkanlık kapısının sürekli olarak açık olduğunu özenle belirtiyorlar ki Fatsa'da bulunduğumuz 3-4 günlük dönem içinde bunu biz de gözledik.

Fatsa'da halk komitelerinde devrimci öğelerin yanı sıra CHP'li, AP'li ve MSP'li Fatsa'lıların da aktif görev alması, Türkiye'de ki her tür demokrasi şampiyonunun ders alması gereken bir durum.

Fatsa aydınlık bir yolda ama yolculuk daha yeni başlamış. Her türlü etkileşim tüm dinamiği ile sürüyor. Öğrenirken öğretiyor, öğretirken öğreniyorsunuz."

Sedat Göçmen

Seçimden öncede mahallelerde böyle bir direniş komiteleri oluşturmaya çalışıyorduk. Çekirdekleri vardı bunların. Seçimlerden önce de, seçimler sırasında da biraz daha genişleyerek oldu. Yani bir çekirdek genişlemesi oldu. Seçimlerden sonra ilk yaptığımız, halk yönetimi falan dedik ya halk komitelerini nasıl yapacağız. Fatsa o günkü koşullarda yedi tane mahalleden oluşuyor. İşte Sakarya mahallesi, Kurtuluş mahallesi, Dumlupınar mahallesi falan diye sayıyorsun. Mandıra mahallesi falan gibi mahalleleri sayıyorsun. yedi tane mahalle var. Fakat bazı Hanlı gibi bazı yerler falan var. Onlar Yedikapı, Mangan, Mangaz gibi unuttum şimdi ismini, aklımda kalmamış. Biraz daha Fatsa'nın dışında yerlerde var. O zaman Fatsa'yı biz onbir bölgeye ayırdık. yedi mahalleden onbir tane seçim bölgesi yaptık ve bu onbir yerden okul varsa okul, nerede toplanabileceğimiz yerleri belirledik. Toplantılar yapacağız, seçim yapacağız tekrardan. Yani herkes seçime katılacak bir daha oy kullanacak ki bu halk komitelerinin yürütücülerini seçelim. Halk komitelerinde mahallenin büyüklüğüne göre yedi yada üç kişiden bazıları da beş de olabilir ama azami yedi asgari üç kişiden oluşacak tarzda. Belli bir program oluşturduk ve bu programı oluştururken de uzun vadedeki programın yani belediye çalışmalarında yapılacakların taslağını hazırladık. Belediye başkanının ve belediyelilerin oluşturduğu yeni bir ekip oluşturuyoruz. Eski çalışanlar duruyor, yeni altı-yedi arkadaş ilave ettik. Fatsa'da halkla ilişkiler bürosu diye bir büro oluşturduk. Ahmet Özdemir'i öğretmenlikten istifa ettirdik, oraya getirdik. Kemal Atasoy vardı. O Fatsa belediyesinde çalışıyordu, o belediyeden girdi. Aynur Tandoganı belediyeye aldık. O belediye komitesi içerisine girdi. Seher Fikri Abi'nin sekreteri oldu, o da yine bu halkla ilişkiler arasındaydı. Bir iki arkadaşımız daha vardı. Böyle bir halkla ilişkiler bürosu oluşturuldu. Bu büro deyim yerindeyse

oradaki bütün çalışmaların merkezi halini aldı. Can damarı halini aldı. Örgütlendiği taraf bu. Eski çalışanlar duruyorlar. Duruyorlar ama bunlarla toplantılar yapmaya başladık. Bunlar o günkü koşullarda belediyeden aylarca paralarını alamamışlar. Rüşvet, almayacaksınız. Rüşvet alana hemen yol verilecek. O zamanki koşullarda belediyenin geliri ne olabilir ne bitebilir onlar üzerinde tartışmalarımız oldu. O noktada o günkü gazetelere yansıyan bir şey vardı. İşçilerle toplu sözleşme yapıldı. Toplu sözleşmeyle verilen haklar yani önceki ücreti 100'se 200'ü aşan bir şey oldu. Çalışanların geçimini, parasını da verecek bir noktaya geldik. Parasını da vermeye başladık. Onlarla ilgili biraz sora daha sonra anlatabilir şeyi. Kısacası eskiden çalışanlar üzerine yoğun bir eğitim çalışmalarına başladık. Bazıları solcu oldu bunların. Bir kısmı eski şeylerine devam ettiler ama işlerinin hakkını vermeye başladılar. Yani öyle rüşvet ve benzeri şeylerin halkın işini yapamama gibi bir durum olmadı. Çünkü halka ilişkiler bürosu aynı zamanda seçtiğimiz onbir tane mahalle komitesi yada halk komitesinde insan yürütücülerinin de toplandığı yer noktasına geldi. Şimdi onbir tane ki mahalle toplantısına girdiğimiz zaman mahalle toplantısı yaptığımız zaman tek tek toplantıların yapıyoruz. Mandıra'da bir toplantı yapıyoruz mesela. Mandıra'da ziraat okulu vardı. O okulda bakıyorsun yüzlerce insan. Çoluk çocuklarda geçiyor tabi orada şey değil. Çocukları koşturuyor. Şey yapıyor falan. Toplantıda program taslağı da konuşuyoruz. Kimler aday olacak onlar şey yapıyor. Karı koca girdi mesela, kadın kazandı. Erkek kazanamadı. İlginç şeyler oluyor. Bakıyorsun halkımız konuşuyor ama fazla konuşma noktasında değil. Oyları kullanma noktasında. Fikri Abi ve oradaki belediye de halkla ilişkiler komitesinden arkadaşlar konuşuyor ve onları izliyorlar... Diğer mahallelerde toplantılar yapıldı. Seçimler yapıldı. Seçimlerde halk komiteleri oluştu. Halk komiteleri tekrardan program, hangi mahalleye öncelik verilecek, hangi mahallelerin trafosu önce yapılacak. Su meselesi acil olan mahallelere nasıl takviyeler yapılacak. İller Bankasından kaynak alınabilir mi alınamaz mı? Bütün bunların hepsi tartışılıyor. Gelirler, giderler, eldeki paramız bu, şu falan diye. Yani orada bir taraftan da şey yapıyorsun. Ya bizim gelirimiz yok değil. Gelirimiz bu. Şu ihtiyaçlarımız var. Bu ihtiyaçları şöyle, nasıl karşılayabiliriz. Önceliği de tartıştırdığımız bir şeyler hale geldi. Fakat ilk halk komiteleri toplantısında halkımız konuşmuyor fazla. Daha çok o seçilmiş adamlardan bazıları konuşuyor. Fikri Abi konuşuyor, belediyeden bir iki arkadaşa görev veriyor. Giderek daha zaman içerisinde bu konuşmalar gelişmeye başladı.

* * *

"Yerel yönetimler demokrasilerin okuludur" diyordu Fikri Sönmez. Fatsa'da Belediye Başkanlığının ilk günlerinden başlayarak kurulan Mahalle

Komiteleri vasıtasıyla Halkın doğrudan katılımıyla demokrasi yaşama geçirilmeye çalışılıyor.

Fatsa'da onbir mahallede beşer kişiden oluşan halk komiteleri oluşturuluyor. Belediyenin tüm uygulamaları öncelikle Halk Komitelerinin kararlarıyla ve bu kararların Belediye meclisi tarafından kabul edilmesiyle gerçekleşiyor.

Fatsa'da yaşanan halkın doğrudan katıldığı bir demokrasi deneyi olarak da görülebilir. onbir mahallede Halk Komitelerinin gerçekleştirdiği toplantılara genel olarak (her bir toplantıya 200-300 kişi katıldığını belirtiliyor deneyi yaşayanlar) 2000-3000 arası kişinin tartışarak belirlediği kararlarla Fatsa'da Komitelerinin belirlemediği, tartışmadığı hiçbir şey yapılmıyor.

Belediye Meclisinin toplantıları Fatsa mahallelerine canlı bir biçimde yayınlanıyor. Belediye meclisinin üyeleri önceki seçimde kazanan kişilerden oluşuyor. 26 Kişilik Mecliste CHP-16, AP-8, MSP-1, DP-1 üye olarak yer alıyor ama meclis halkın aldığı kararları kabul etmenin, tartışmanın dışında bir şey yapamıyor. Çünkü halka karşı çıkma, içinde yaşadığı topluma karşı olma anlamına geliyor. Meclis üyeleri de genel olarak halkın kararlarına katılıyor diyebiliriz.

Halk Komitelerinin seçimi o mahallede oturan ve isteyen kadın erkek herkesin katılımıyla demokratik bir biçimde gerçekleşiyor. Mahalle halkı dışından seçimi belirlemek pek de olanaklı değil. Komiteye girmek isteyen kişinin halk içinde çalışarak kendini seçtirecek oyu alması gerekiyor. Fatsa'da ki Halk Komiteleri deneyimini, Doğrudan Demokrasinin basit ama doğrudan bir biçimde uygulanışı olarak değerlendirebiliriz.

Belediye iki ayda bir icraatlarının doğrudan hesabını vermek ve halkın yeni görüşünü ve önerilerini almak için geniş katılımlı toplantılar yapmayı seçim sürecinde bir anlamda vaat ediyor. Geniş katılımlı halk toplantılarının ilki de 18.12.1979 günü Cem sinemasında saat 17:30 da yapılıyor.

21 Aralık 1979 GÜNEŞ Gazetesi:

Belediye Başkanı Fikri Sönmez'in
Halkla Yaptığı Toplantı

Sıtkı Pazarbaşı imzasıyla ilk sayfayı kaplayan haber; Fikri Sönmez'in nasıl bir demokrasi, yerel yönetim, iktidar anlayışı taşıdığını gösteren örneklerden sadece biridir. 18/12/1979 günü saat 17:30'da Cem sinemasında toplanan halka yapılan icraatların hesabı verilmiş, bazı yanlışlıkların özeleştirisi yapılmıştır.

Fikri Sönmez konuşmasına, "Seçim öncesi programımızda vaat etmiştik, çalışmalarımızın sonuçlarını her iki ayda bir yapacağımız toplantılarla halkımıza hesap verecek ve halkımızın görüşlerini alacağız demiştik. Vaat ettiğimiz

toplantıların ilkini bugün yapıyor ve iş başına gelişimizin iki aylık çalışmaları hakkında hesap veriyoruz." Diyerek başlamıştır. Toplantı icraatların anlatımı, yapılan yanlışların tespiti ve ilerde nelerin nasıl yapılmasının belirlenmesiyle bitmiştir. Bu işleyiş 'temsili' değil 'Doğrudan Demokrasi'nin bir örneği gibi.

* * *

Oğuzhan Müftüoğlu

Bu düzenin içerisinde, her yönüyle kapitalizm kurallarıyla kuşatılmış bir toplum içerisinde gerçek bir halk demokrasisinin, gerçek bir doğrudan demokrasisinin olmasını beklemek gerçekçi değildir. Doğru değildir. Bu ancak bir katılımcı demokrasi örneğidir ve gelişme yönünde, tarihi gelişmenin yönünü, halkın çalışanların, emekçilerin inisiyatifinin arttığı yönetim şekillerine doğru değiştiren bir örnek olması, onun bir nüvesi olması bakımından görmek gerekiyor. Yoksa devlet sermaye kapitalizm, kapitalizmin bireyselliği esas alan özel teşebbüsün karı bireysel çıkarları esas alan bütün kuralları ayaktayken, tam anlamıyla bu sistemden kopuş ve tam anlamıyla bir doğrudan demokrasi hayata geçirmek mümkün değildir. Onun için biz bu tür halk komitelerine genelde bir halk iktidarı demiyorduk da halk iktidarının bir nüvesi, çekirdeği gibi görüyorduk ve katılımcı bir demokrasinin, halkın en azından verilecek kararlarda etkinliğinin arttırıldığı bir sisteme doğru evrilmenin ve bu tür yönetim tarzının üstünlüğünü göstermenin, halka anlatmanın bir ifadesi olarak görüyorduk.

Belediye Özerkliği ve Fatsa Deneyimi Üzerine
Dr. Can Hamamcı-SBF Şehircilik Asistanı. (Demokrat-5.Eylül.1980)

1973 yerel seçimlerinden beri "halkçı, üretici belediye" kavramı sloganlaşmıştır.

Kabaca özetlenen bu çerçeve içinde belediyecilikte bir aşama yapılma yeni kent yönetimi yöntemleri geliştirilip sergilenmek isteniyor.

Bu çabaların özellikle 1973 yılı yerel seçimlerinde yoğunlaştığını ve devrimci belediyeler hareketinin başladığını görüyoruz. Bundan böyle imarcı belediyeciliğe karşı "halkçı, üretici belediye" kavramı sloganlaşıyor. Amaç halktan yana ve kaynak üreten belediye modelleri yetiştirmek oluyor. Belediye nedir, ne olmalıdır soruları giderek belediyeciliği salt bayındırlık hizmetleri tekelinden çıkararak, sosyal ve ekonomik içeriğini kazandıran tartışmalara, hatta uygulamalara konu yapıyor.

Öteki kapitalist ülkelerde, özellikle İtalya ve Fransa'da uzun süredir kent yönetimlerinin büyük bir bölümünü solun kazanması, buralarda yeni

yönetim anlayışlarının geliştirilmesi, bizdeki model arayışlarına yeni boyutlar getiriyor.

Bu dönemde üzerinde en çok durulan konu belediyelerin demokratikleştirilmesi oldu. Yığınların kent yönetiminde söz sahibi olmadığı, ulusal düzeyde olduğu gibi yerel düzeyde de karar alma mekanizmasının dışında kaldığı vurgulandı. Yönetilenlerin yönetimde etkin olabilmesinin yolları araştırılmaya başlandı. Öz yönetimden, mahalle komitelerine kadar değişik modeller üzerinde duruldu. Nitekim demokratik sol CHP Genel Başkanı "Yasal olanaklarını azami ölçüde kullanarak, hatta zorlayarak belediye başkanlarının semtleri, sokakları örgütlemelerinde büyük yararlar" gördüğünü belirtmiş, 1977 yerel seçimlerinden önce de mahalle komiteleri pek çok CHP'li belediye başkan adaylarınca savunulmuş, hatta seçim ertesi bazılarınca da uygulanmıştır.

Genel ve serbest seçim ilkesi gerek ulusal, gerek yerel düzeyde siyasal yaşama yığınların katıldığı izlenimi verebilir. Oysa siyasal yaşama katılma, iktidarda söz sahibi olma yalnız dört yılda bir oy vererek sağlanamaz. Gerçekten kimlerin toplumdaki karar mekanizmalarının başına geçtiği, kararları yönlendirme gücüne sahip olduğu araştırılırsa, temsili demokrasilerde yığınları siyasal yaşama katmak için yeni yöntemlere gerek duyulacaktır.

Bunun ise düzenden çıkarı olanların, statükocuların sert tepkisini çekmesi doğaldır.

Kentleri mahalle düzeyinde örgütlemek, yönetilenleri bu yoldan yönetime ortak etme yolları aramak bir bakıma temsil edilmeme sorununa bir çözüm getirmek oluyor. Bilgi verme, danışma, mahalle örgütleri üzerinde en çok üzerinde durulan katılma biçimleri oluyor.

Diğer kapitalist ülkelerde, örneğin Fransa'da sol belediyelerde yerel demokrasiyi geliştirmek belediye ile belde halkını bütünleştirmek amacıyla kullanılan temel araç mahalle komiteleri oluyor.

Günümüzde kent halkıyla ilişki kurmayan belediye başkanı yok gibi. Başkan sağ veya sol bir siyaset benimsesin, doğrudan veya dolaylı olarak temsil ettiği kimselerle bir bağ kurmak zorunda. Belediye işleriyle ilgili bilgi verme, yapılacak işleri danışma, benimsenen siyaset doğrultusunda değişik yöntemlerle uygulanıyor. Bülten çıkarmak, basın toplantısı yapmak v.b. bilgi verme, şikayet kutuları, anketler ve yüzyüze ilişkilerle halkın eğilimini saptama, danışma yolları bu amaçla kullanılıyor. Ancak bu yöntemlerle halkın yönetime katılmasını gerçekleştirmek, katılmanın sözde bir katılma olmasını önlemek için sol belediyelerin mahalle komitelerini temel aldıklarını görüyoruz. Mahallenin tüm oturanlarının

oluşturduğu mahalle meclislerince seçilen komiteler, mahallenin sorunlarını, gereksinimlerini belediyeye iletmekte, önerilerde bulunmaktadır. Belediye meclisi de o mahalleyi ilgilendiren ilgilendiren bir karar almadan önce komiteye danışmaktadır. Bu durumda komiteler belediyenin yetkili organları dışında, ancak onlara yol gösterici ve halkı kendi işlerine, kent politikasına sahip çıkmaya itici birimler oluyor.
Belde halkını belediye yönetimine ortak etmek için uygulanan katılma yöntemlerinin en ilginci ve Batıdaki örneklerini anımsatan biçimi Fatsa'da sergilendi. Fatsa'da yedişer kişiden oluşan onbir mahalle komitesi oluşturuldu. Komite üyeleriyse mahalle sakinlerince seçiliyordu. Mahalle komitesi sorunları belediyeye aktaran, aynı zamanda da izleyen bir rol oynuyordu. Bunun yanısıra belediye içinde bir Halkla İlişkiler Müdürlüğü kuruldu. Bu birimin görevi ise mahalle komitelerinden gelen veya halkın doğrudan belediyeye başvurarak duyurduğu sorun ve dilekleri kısacası tüm belde halkından gelen bilgileri toplamak ve değerlendirmekti. Halkla İlişkiler Müdürlüğü kanalıyla sorunlar belediye encümenine sunuluyordu.

ÇAMURA SON KAMPANYASI:

Gürsel Altaç

Fatsa yaşanılacak bir yer değildi. Fatsa tamamen çamur deryası içerisindeydi. Şu anda gerçi temizlendi büyük bölümü göl halindeydi. Fatsa biraz zemin olarak alçakta olduğu için sulak bir yerdi. İşte derelerden gelen su Fatsa'yı çamur deryası haline getiriyordu. Sonuçta insanlar bir çözüm üretmesi gerekiyordu. O da nedir çözümü en iyi yapabilecek yerel yönetimlerdir. Yerel yönetimler olarak gördük o süreçte yerel yönetimler nedir? En önce yaşanılabilir bir yer düzenlemek

Oğuzhan Müftüoğlu

Fikri Sönmez'le ve diğer arkadaşlarla oranın sorunlarıyla ilgili görüşmek imkanım oldu. Bir iki anekdot, belki bu Çamur Kampanyası nasıl karar verildi deniyor? Biraz eğlenceli bir şey vardı benim için. Bir gece Fikri Sönmez'le buluşup Fatsa'nın içerisinde bir sokakta, Jipe binip yaylaya gidecektir. Yolda yürürken sürekli olarak çamur çok tuhaf bir çamuru vardı Fatsa'nın yapışkan, kırmızı, mengez dedikleri türden ve ayakkabıların altına birikiyor ve kopmuyor, temizlenmiyor, yürütmüyordu insanı nerdeyse. İşte taşlara basarak yürümeye

çalışıyorsun. Toprağa basarsan ayağının altında iki-üç cm kalınlığında, koca bir çamur tabakası birikiyor. Epeyce bir sıkıntısını çektikten sonra Fikri'yle buluşunca dedim ki, biz burada ilk olarak halkın her gün karşılaştığı sıkıntılardan başlayalım. Deniz kenarlarında çakıllar dolu bu taşları alıp çamurların üzerine atalım taşlı olsun yollar hiç değilse. Başka bir şeye gücümüz yetmese, asfalt yapamasak bile. Tabi öyle bir takılmıştık, sonra bu "Çamur Kampanyasının" başlamasında bu bir esin kaynağı olmuştur. Halkın yüz yüze kaldığı ve her gün karşılaştığı sorunları çözmekten başlamak düşüncesi etkin olmuştur. Tabi ki halkla, komitelerle tartışarak, böyle bir şeyi yapabilir miyiz nasıl yaparız, bunları tartıştıktan sonra buna karar vermişlerdir.

16 Kasım 1979 Güneş Gazetesi;
"TÜRKİYE'DE İLK DEFA ÖRNEK BİR BELEDİYE ÇALIŞMASI"

Belediye Salı günü başlattığı çakıllama kampanyasını büyük bir hızla sürdürmektedir.

Belediye önünde davul zurna eşliğinde başlayan kampanyaya Samsun, Ünye, Ordu, Perşembe, Artvin, Giresun, Rize, Trabzon-Tirebolu ve başka yerlerden gelenlere Fatsa'dan da ilavelerle her gün 150-200 kişi bilfiil katılmaktadır. Yakın belediyelerden, YSE, Karayolları, İller Bankası araçlarıyla üç günde iki km yol onarılmış ve açılmıştır. Her gün müteahhitler ve şahısların 20-30 kamyon, beş-on Traktör ve pek çok at arabası bu dayanışma çalışmalarına katılmaktadırlar. Dışardan gelen misafirler mahalle sakinlerinin evlerinde kalmakta olup çalışmalar yarın akşama kadar sürecektir.

Belediye Başkanı ve Belediye mensupları da kampanyada her gün çalışmaktadır.

Naci Sönmez (Lise'den katılım)

Birçok arkadaşımız dışında çok fazla şey yoktu sadece şeyde çamura son kampanyasında biz her sınıftan her gün sayıyı hatırlamıyorum ama beş kişi falan olabilir belki sokaklarda çalışama üzere öğrenciler dayanışma gösteriyorduk. İşte 13 sınıfımız vardı. Örneğin lisede onüç sınıftan beşer kişi gidiyorsa işte ya 60-70-80 kişi neyse her gün okuldan gidiyordu sıralıca. Bunun dışında sadece bir-iki bayan arkadaşımız lise öğrencisi belediyenin mahalle çalışmalarına katılıyorlardı. Çünkü kadınların siyasal eğitiminin yetersizliği hatta sosyal ilişkilerinin yetersizliği düşünülecek olursa daha çok işte okulda okuyan genç kızlar daha

siyasallaşıyorlardı ve doğal olarak belediyenin çalışmalarında kadınlar üzerinde kadınlarında bu işe katılmasında etkili oluyorlardı.

Yusuf Sönmez

Çuflu tarafındaydı herhalde. Bizden de uzak, yollarda greyderlerin açtığı yerlerden elimizle yetişebildiğimiz çok kalabalıktı zaten -yani biz çocuk olarak işte 20 kişi falan vardık- taşları alıyorsun, yola düşen taşları kıyıya koyuyorsun. Herkes evinin önünü süpürüyor. Herkes kendine göre bir alanı var öyle bir çamura son kampanyasına katıldım ben.

Orda o gün 20 kişiydik. Yani öyle her gün 20 kişi, 25 kişi gezdiğimiz yoktu. Yani gelen iki kişi, üç kişi ama o gün 20, 30 tane bir genç vardı yani bizim genç, değil de çocuk vardı yani o kampanyada bizde içindeydik.

Ali Yorulmaz

Fatsa'da zaten sorunların en büyüğü çamurdu. Yani Fatsa iki tane tepenin iki-üç tane Kördere dediğimiz derenin taşkınlarına maruz kalan bir yer. Yani parkesi de çamurlu, asfaltı da çamurluydu. Ha bunu önlemenin yolu ya da bunu bertaraf etmenin yolu işte böylesi bir kampanyaydı. Bu halkın katılımıyla belediyenin personeliyle değil de halkın çevredeki işte yardımsever insanların, yardımsever derken hani Fatsa'nın temiz olmasını isteyen insanların katılımıyla en büyük ilk kampanya Çamura Son Kampanyasıydı. Yani hiç beklentisiz yani bir sürü insan, bu kampanyayı duyan bir sürü çevre il ve ilçelerden insanlar bu kampanyaya katılıp Fatsa'nın çamurunun kalkması için uğraştılar, çaba harcadılar.

Şimdi biz belediyeyle irtibatlı olduğumuz için kampanyayı tabi gönülden destekliyoruz. Bizde mahallelerimize anlattık. Geldik işte böyle böyle bir durum var. Yani şunu da diyen oldu. Benim kapımın çamurumu size mi kalacak. Belediye hayır dedi, bugün orası yarın burası, yani giden arkadaşlar bizim mahallenin hemen hemen çoğu gitti bizimle birlikte. Çapasıyla, kazmasıyla, küreğiyle. Hiçbir şey dayatmasız, coşkuyla. Bizim evinin önünün temizlediğimiz adam balkonda çay içiyordu, biz adamın evinin önünde çamurunu sıyırdık şehirde. Pijamasıyla oturuyordu adam, o kalabalığın içinde kadın-erkek kalabalığı içinde pijamasının dahi üzerine pantolon giymeyi düşünmeyen adamın evinin önünde biz çamur sıyırdık temizledik. Ama mahalleli yemeğini verdi o gelenlerin. Köylerden inenlerin ya da başka yerlerden gelenlerin. O benim katıldığım kampanya oydu ilk etapta

Fazlı Hayta

Belediyenin yaptığı ilk önce bir imece usulü dediğimiz bu kampanyalar başladı. Şehrimizde de o dönemde aşağı yukarı bir 200 ün üzerinde çalışmak için ciddi ciddi çalışmak için insanlar geldi. Diyelim Artvin yöresinden geldi, Karadeniz'den, Türkiye'nin dört tarafından sol kesimden insanlar geldi çalışmak için ve bir çalışma kampanyası başladı. İşte o dönemde açılan yollar şimdi ki bakıyoruz da gelmiş geçmiş belediye reislerinin, iki dönem belediye reisliği yapanlarda dahil içinde hiç birisinin yapamadığı hizmetler yapılmıştır. Mesela yollar açılmıştır. Şu günkü belediye başkanları dahi açamaz. Şehrimizin arka caddeleri, ön kısım değil bir ana caddemiz vardı zaten ama arkada hiç yol yoktu. Arka caddeler komple açıldı. Kimse bunu inkar edemez. Mesela şehrin içine girişler komple, ben size sayayım bir hastane sapağı, iki Malpazarı sapağı, üç Fiskobirlik sapağı, bir tanede hapishane sapağı olmak üzer dört-beş tane şehrin içine giriş açıldı. Şu anda bile yapmanız mümkün değil. Bırak politikayı şeyle karşılaşırsınız yani büyük bir tepkiyle karşılaşırsınız vatandaşın yerini alamazsınız yani sahilde bir hasbelkader bir yer almış onu gasp edemezsiniz. Şu anda bile yapmanız mümkün değil. O dönemde kolaylıkla yapıldı yani.

Etkinliklere halk katıldı. Yani güzelliğin yanında herkes olur. Eğer iyi bir şey yapmak istiyorsanız yanınızda hep bir saf bulursunuz ama bunun sonunu çirkinleştiriyorsanız kimseyi bulamazsınız. Bu böyledir her dönemde öyledir yani.

Sedat Göçmen

Şimdi biz çamura son kampanyasını başlatırken Fatsa'da ilk yapacağımız iş yani burada bir iş değişiyor. Yani bir şoka ihtiyaç var. Ama bu şokun başarılı olması lazım. Yani öyle bir yapalım ki çok uzun bir sürede yapılacak bir işi kısa sürede bitirelim ve de başarılı bitsin. Bu çamura son kampanyasını becerebiliriz. Dedik çamurdan başlayacağız. Kampanyanın adını da Çamura son kampanyası ama Çamura son kampanyası olmasa da bir başka kampanya yapacaktık biz. Yani farklı bir şok bunlar, farklı insanlar, farklı anlayışla geldiler bu farkı göstermek zorundayız. Bunları yapacak noktasını ilk adımı bu çamura son kampanyası. Fatsa çevresi, Ordu bölgesindeki bütün bölgelere haber gönderdik. O zaman Adalet partisi vardı. Adalet partili CHP'li belediyeler hepsi aşağıya yukarı bizim şeyimize olumlu katkı verdiler. Bazıları kamyon gönderdiler. Bazıları dozer, kepçe, işte damperli kamyonlar gönderenler oldu. Kadrolarıyla birlikte gönderdiler. Onların bir listesini aldık. Karadeniz bölgesinin her tarafı da kampanyaya katılım sağlayacak. Artvin Şavşat'tan da gelen oldu. Ardanuç'dan, Hopa'dan, Kemalpaşa'dan da, Rize'den de, Samsundan da, Çarşamba'dan da. Ya oradan biz ve Fatsa'nın köylerinden, Fatsa'nın mahallerindeki şeye de baktık. Kadroya da baktığımız zaman gelecek araçlarla birlikte aşağı yukarı işi garanti edecek.

Fatsa'nın içinden çok fazla katılım olmasa da işi götürebilecek, işin hakkından gelebilecek bir organizasyon yaptık. Dışardan gelen insanları ayrıca TMMOB'tan falan gelenlerde olmuştu. Bunları yatıracak evleri yiyecekleri, yiyeceklerin nasıl olacağını falan organize etmiştik ve bu çamura son kampanyası ilk ciddi kampanya, halk komiteleri de oluşmuş oldu o dönemde. Ve kampanyaya başladık. Kadınlar özellikle sokaklar da yemek yapıyorlar, kasalarla hamsi alıyorlar, hamsileri ayıklıyorlar, fasulye turşularını pişiriyorlar, pilavlar yapılıyor. Bir bakıyorsun her sokakta masalar dizilmiş. O üçüncü günden sonra belki, masalar dizilmiş. Masalarda akşam yemeği yiyor herkes. Yani sohbeti, çalışması güzel de sohbeti yemeği de güzel oluyor. Öyle bir birlikte olma. O konuda biz imece geleneğinden de yararlandık tabi.

* * *

Çamura Son Kampanyası seçimden hemen sonra ve Bağımsız Belediye Başkanının ve Halk Komitelerinin ilk ve en önemli kampanyası-icraatı denebilir.

-Fatsa'da önceki dönemden kalma belediyenin bir kanalizasyon sorunu vardı. Önceki Belediye Başkanı kanalizasyonu yapma işini bir müteahhide vermişti. Müteahhit bütün caddeleri, sokakları kazmış, bir tarafa parke taşlarını yığmış,bir tarafa çamuru. Karadeniz Bölgesinin yağışlı bir iklimi olduğu düşünülürse, her yağışta neredeyse tüm şehir bataklığa dönüşüyordu.

-Araba, taksi vb istediği yere gidemez olmuştu.

-İlkokul çocukları okullarına gidemez olmuşlardı.

-Belediye Başkanı Fikri Sönmez'in ve Halk Komitelerinin mahallelerde yaptıkları ilk toplantılarda halkın çözülmesi gereken ilk sorun olarak Fatsa sokaklarının çamurdan temizlenmesi tespit ediliyordu.

-Belediye Fen İşleri bu işlerin dört yılda bitirilemeyeceğini söylüyor.

-Belediye Başkanı ve Komiteler bu durumu tekrar halkla tartışır ve ortak vardıkları sonuç; "imkanlar yoksa, herkes kendi evinin önünü temizlerse bu iş biter" düşüncesi etrafında bir kampanyayla sorunu çözmedir. Kampanyanın adı "Çamura Son Kampanyası" olarak belirlenir.

-Belediye Başkanı, Teknik Elemanlar ve Mahalle Komiteleri Kampanyanın programını hazırlar.

----Ordu, Ünye, Aybastı, Korgan, Kumru, Perşembe,Yalıköy, Medreseönü, Bolaman, Ilıca, Gürgentepe, Yukarı Çamaş, Aşağı Çamaş, Çatak, Çatalpınar Belediyeleri araçlarını altı günlüğüne Fatsa Belediyesinin hizmetine verirler.

----Kara Yolları, DSİ,vb devlet kuruluşlarının ellerinde bulunan güçlü araçlar Fatsa Belediyesinin hizmetine istenir ve alınır.

----Arabası, traktörü vb taşıtı olan Fatsalılar bir günlüğüne benzini belediyeden olmak üzere istenir. Halk gönüllü olarak verir.

----Belediye, mahallelerden insanları, okullardan öğrencileri kazma işinde çalışmak üzere örgütledi.

----Çevre Belediyelerin teknik elemanları, diğer belediyelerin işçileri, Belediye Başkanları da gelip kampanyaya katıldılar.

----Fatsalılar gelen misafirleri evlerinde ağırladılar, kadınlar yemek hazırladı.

----Kadınların önce birkaçı kendiliğinden çalışanlara yemek hazırladı, sonra bu durum yaygınlaştı. Kadınlar kahvede oturan ve çalışmayan eşlerini utandırıp çalışmaya kattılar. Erkekler eşlerinden utanıp kahveleri bıraktı ve çalışmalara katıldılar. Bir anlamda erkekleri kadınlar yönlendirdi.

----altı günlük kampanya içinde birde dört km.lik cadde açıldı.

Tüm bunları birlikte düşününce, yeni seçilen Bağımsız Belediye Başkanının, Halk Komiteleriyle, Halkla birlikte altı günlük bir kampanyayla yaptığı ilk iş toplumsal açıdan önemli ve büyük bir iştir.

Bu kampanya içinde Fatsa halkı çevre ilçelerden ve köylerden gelen insanlarla kaynaştı, dostluğu ve dayanışmayı yaşadı.

Çamura Son Kampanyası yedinci gün halkın geniş bir katılımıyla şenlik havasında yürüyüşle-mitingle hep birlikte kutlanarak bitirilir.

Nurten Demirbaş

Çakıllama kampanyası, çamur kampanyası bütün halka duyuruldu, herkes kendi evinin önünden başlayarak çalıştı. Türkiye'nin bütün her yerinden insanlar geldi. İnsanları bu Fatsa halkı ağırladı. Çakıllma kampanyaları sabah başladı akşam bitti ve Fatsa halkı o misafirleri evlerinde ağrladı.

Valla kadınlar yemek yaptılar mesela mahallelerde çalışmalar çamurlama kampanyalarında bütün mahallede çalışmalar vardı. Bu mahallede oturanlar herkes yemek genellikle en çok yemek destekleri.

Belediye Başkanı Fikri Sönmez'in basın açıklaması ...23.11.1979. Fatsa-Güneş

"13 Kasım'da başlayan 'çakıllama kampanyası'18 Kasım'da bitmiştir. Amaçlanan işler başarılmıştır. Fatsa'nın mahalle ve semtleri çamurdan arındırılmış ... çakıllama bitirilmiştir. ..."

Ahmet Özdemir

Çamura son kampanyası seçim çalışması sırasında insanların sorunlarını tespit ederken en temel sorunlardan bir tanesiydi. Biz A mahallesindeki yaptığımız her toplantıda şu yöntemi izledik. Önce mahallenin birikmiş ortaklaşmış sorunları nelerdir. Bu sorunlara nasıl bir öncelik sonralık sıralaması yapabiliriz. Fatsa'nın her tarafı kazılmıştı. Her taraftan çamurlar fışkırıyordu. Çamurdan insanlar geçemez durumdaydılar sokaktan sokağa. Dolayısıyla öncelikli iş bu çamurun ortadan kaldırılmasıydı. Sokaklar bu alt kazılar nedeniyle çok kötü durumdaydı. Bunların döşenmesi gerekiyordu açılacak bir dizi yollar vardı. Bunlarla ilgili yolların açılması gerekiyordu. Yeni imar planına göre yeni düzenlemelerin yapılması gerekiyordu. Bir imar ayrıca bir imar planı çalışmasının yürütülmesi gerekiyordu. Daha önceden belediye meclis kararlarıyla açılması gereken bir dizi yollar var yıkılması gereken bir dizi binalar var. Bunlar belli güçlerin kendi konumlarından kaynaklı olarak hiçbir belediye başkanı tarafından yıktırılamadığı yerlerdi. Onlarında yıkılması gerekiyordu. Onlar konusunda çok zorluk çekmedik. İşte bak şunların yıkamadıklarını bunlar geldiler birlikte yıktılar. Aslında insanlara böyle bir sonuç fazlaca bir onur vermeye başladı. Fazlaca bir güven vermeye başladı. Bütün bunların toplamıydı aslında çamura son kampanyası. Bir başka açıdan çamura son kampanyası bizim açımızdan şöyle bir şeyi ifade ediyordu. Halk katıldığı bir şeyin başarısını görmeli. Hele hele de ortak yaptığı bir şeyin başarısını görmeli. Buradan bir sonuç çıkarmalı onu da sahiplenmeli. O mücadele hattını o kendini ortaya koyduğu yüreğini beynini ortaya koyduğu, enerjisini ortaya koyduğu işin sonucunda bu işi bende yaptım diyebilmeliydi ve bunu çok kısa süre içerisinde yapmalıydı. Bu birazda şok bir şeydi.

İlk sorunun çözümünü hemen bir meclis toplantısı ardından hızla mahalle giderek halk komiteleri adını almaya başladı o mahalle komitelerinin seçimi oluşumu oradan da bir programın oluşması süreci bizi 14 Ekim'den 8 Kasıma kadar getirdi yani bir aya yakın bir süre içerisinde bunları tamamladık. 8 Kasımdan önceki haftada yoğunlukla belediyenin teknik komitesi bu işin içerisindeki olan siyasi komite mahalle komitelerinin buna benzer talepleri hepsini birleştirdik. O birleşimin içerisinden çamura son kampanyası gibi bir kampanyanın önerilmesi kararına varıldı. Bu karada oralarda biçimlendiği için kolaylıkla belediye

meclisinden geçti. Meclisten geçtikten sonra planlanmaya başladı işte. 8 Kasımla 14 Kasım arasındaki süre bir haftalık bir süreydi. Bir hafta içerisinde bizim planladığımız program yağmur yağarsa bütünüyle hüsranla sonuçlanabilirdi. İyi ki yağmur yağmadı o hafta içerisinde. ..

Bir hafta içerisinde bunlar yapılabilir miydi? Kimse yapılabileceği düşüncesinde değildi. Hatta ben bile o dönemdeki düşüncemi ifade ettiğimde bir hafta bize çok zor gelebilir diye düşünüyordum. Diğer arkadaşlarımızın genel kanıları bir hafta içerisinde bunu yapalım. Çünkü süre bizim için çok kıymetli bir de şok bir şey yapmamız gerekiyordu. İnsanlar hani öyle bir şey görsünler ki ya bir araya gelince insanlar böyle üç yılda onüç yılda yapılabilecek şeyleri birkaç haftaya ya da bir haftaya birkaç güne sığdırabilirler izlenimi insanların üzerinde doğsun istiyorlardı. Doğruydu. Tabi sonradan gördük doğru böyle olmasının, birazda şanstı ama doğruydu.

Fen işlerindeki arkadaşlarla yapılacak çalışmaları belirledik. Bunları şu kadar araç gereçle bu kadar insan gücüyle ne zaman nasıl yapabiliriz? Daha önceden varolan belediye ilişkileriyle bunlar sekiz-on yılda ancak gerçekleştirilebilir işler dediler. Daha sonra dedik ki yani biz tamam şu anda bizim şunlar şu kadar avantajımız var bu avantajlarla yaparsak ne kadar olur. Hiçte öyle bir haftaya kimse yaklaşmadı. Belki bir yıl dediler. Biraz iki yıl dediler ama sonuçta onların düşüncelerini almış olduk Nihai kararda bir hafta içerisinde sonuçlandı öyle çıktı. Şimdi bir haftalık kararı aldık ama abi biz. Bizi zor basmaya başladı. 1 hafta yani çamura son kampanyası işi gözümüzde büyüyor o kadar iş var hızla hızlı bir planlamaya girdik. Abi uykularımızı o dönemde şöyle bir hatırlarsak hiç kimsenin sanıyorum üç saatten iki saatten fazla uykusu olmadı. Özellikle o hafta içerisinde. Zaman zaman başkanı dinlendiriyor, dinlenmesi gerekiyordu. Sağlık durumu o zamanda nefes darlığı vardı kısmen özen gösteriyorduk ona ama gene de o şevkle olayın içerisindeydi. Bir planlama yaptık. Bütün bunları neyle yapacağız,araçları belirledik. Araçlar konusunda özellikle hiç beklemediğimiz dayanışmalar gördük. Mesela bütün orada AP'li belediyelerin damperli kamyonlarını, dozerlerini nesi varsa yol çalışmasıyla ilgili hemen her şeyini aldık. Yani verdiler bize. Öyle bir dayanışma olayı yaşandı. Gürgentepe belediyesinden, Bolaman belediyesinden, Yalıköy belediyesinden, civar belediye, Perşembe belediyesinden Ordu belediyesine kadar o civardaki bütün belediyeleri belki birkaç belediyeden yardım almamış olabiliriz. Onları da tam olarak hatırlayamıyorum şimdi ama o destekleri aldık. Onlar koyduk kağıt üzerinde hangi mahalleye ne kadar kamyon ne kadar dozer ne kadar bilmem ne girecek onları belirledik. Hangi mahallede ne kadar insan konumlanacak bu çalışma içerisinde onları belirledik ve böyle bizim de şaşırdığımız bir şey oldu ki yani böyle 90 tilkinin kuyruğu birbirine

değmeden o bir haftayı nasıl bitirdiğimizi ben hala anlayamıyorum. Hala düşündüğümde zor geliyor bana nasıl yaptık diye.

Çamura son kampanyasına insanların katılımı şöyle bir seyir izledi. Fatsa'da böyle bir kolektif faaliyet ilk kez olduğu için biz faaliyeti, çok duyarlı olanlardan başlayarak ören bir hat izledik. Mahalle komitelerimiz vardı, hazır. Bunların etrafındaki ikinci eksende örgütlenmeler içersinde çalışmalar içerisinde yer alan insanlar vardı. Bir de o mahallede oturan duyarlı insanları vardı. Belediye seçimlerine katılmış seçimler içerisinde bizden yana tavır koymuş bizim gibi propagandamızı yapmış. Bunlar vardı ama konuşmakla yapmak ayrı bir şeydi. Burada aslında test edilecek bir şey oluşacaktı ve o test yaşandı.

Biz çalışmalara başladık her şeyi organize ettik. Sabahtan bütün araçlar ilgili mahallelere gitti. İşte kampanyalar, dozerler, el arabaları, at arabaları, traktörler çok yoğun bir taşıt aracının olduğu kazma, kürek vs el gücüne de, bilek gücüne de dayalı araçlarında olduğu tarzda bir konumlama oldu. Onlar paylaştırıldı bütün mahallelere. Köylerden onar kişilik ekipler geldi. Onlarda belli mahallelere yerleştirildi. Bizim ilk çalışmaya başlayan grup köylerden gelen bizim komitelerle ilk kendi eksenimizin içerisinde olan insanlar oldu. Bunu birinci eksen sayarsak ikinci eksendeki insanlar sadece ya bu çamura son kampanyasında ne yapacaklar bakalım bunlar diye bakar oldular. Yani izler oldular. Şimdi ilk gün biz bütün mahalleleri geziyoruz. Çalışmaların olduğu mahalleleri geziyoruz. Olayı anlamaya çalışıyoruz ama insanlar doğal daha önceki iş seyri neyse yaşam seyri içerisindeler. Herkes, kahveye gidenler kahveye gidiyor iş adamları işine gidiyor, sokakta gezen tozan sokakta geziyor ama bir yerde insanlar çalışıyor orda. Çalışanlarından çoğu o mahalleli değil. Çoğu o mahallenin dışındaki insanlar. İki günden sonra yavaş yavaş ilk duyarlılığı bu noktada kadınlar gösterdiler.

Kadınlar o çalışanlara yemek indirmeye başladılar. Daha sonra kocalarını ya da evdeki erkekleri bu çalışmaya katılması yönünde motive ettiler. Sayı tedrici olarak büyümeye başladı ikinci üçüncü gün. Hatta burada bu alanda bizde bir dizi bunu güçlendirecek çalışmalar yürüttük. Gittik kahvelerdeki insanlarla konuştuk. Kahvede oturuyor tam o çalışma yürüyor biz onlara gittik anlattık durumu, böyle bir çalışma var. Adam kahveden çıkıyor gene gidebileceği yere gidiyor ya da şöyle işte göstermelik olarak biraz çalışıyor. Tekrar gidiyor. Yani şu hazza varabilmiş değillerdi insanlar ortak çalışmanın hazzını görmeleri gerekiyordu. Bunu bir-iki-üç gün içerisinde görenler gördü. Görenlerle bir çoğalma süreci yaşandı ve şöyle diyebilirim yedi gün bittiğinde altı gün aslında yedinci gün tam bir final günüydü. Yürüyüş günüydü bizim. altıncı gün bittiğinde bizim daha önceki çalışmalardaki seçim çalışmalarına veya benzeri çalışmalara katılan insanların sayısı atıyorum bir mahallede 30'sa bu belki 40'a, 50'ye çıktı 100'e çıkmadı.

Çamura son kampanyası aslında yedi günle sınırlanmış gibi gözükse de bütün süreçte devam eden bir kampanyaydı. Oradan biz köylere doğru gitmeye başladık. Köylerden de talep gelmeye başladı. Köy yolları açılmaya başlanıldı. Köy yollarında, köylerde komiteler halk komiteleri oluşmaya başladı. Onların kendi sorunlarını nasıl çözebileceğine yönelik kararların sonucu oluşan çalışmalar başladı. Asıl eksenimiz o zaman genişledi bizim. Atılan taşın genişlemesi bizi ilk planda yakın köylere oradan uzak köylere diğer ilçelere Türkiye'nin de sesi duyulduğu ölçüde de başka yerlerine kadar taşındı.

İkrami Çelebi

Kahve toplantılarında insanlar o kadar duyarlı duruyorlardı ki çamura son kampanyası başlatıldı. Hiç unutmuyorum 80 yaşının üzerinde ak sakallı bir ihtiyar şunu söyleyebildi. Yani ilk kez böyle bir belediye başkanı görüyorum dedi ve bir saat kazmayı elinden bıraktırmadık. Çullu yolu yapıyoruz ve dipte on cm çamur kaplamıştı taş döşemelerin üzerine. Teknolojide o kadar gelişmemişti. Çevre belediyelerde yardımcı oldular. O çamurları çok kısa bir sürede temizlendi. İstimlak edilemeyen yerler vardı işte o dönemde Fatsa'da. Diğer belediye başkanlarının başaramadığı şeyler istimlaklar, yol yapımları, yol genişletmeler, yol çalışmaları çok, en fazla olduğu dönemlerdi o dönemler Fatsa'da

Gürsel Altaç

Belediye seçimlerinden sonra düzenlenen kampanyalarda şunu yaşadık biz. ***İnsanların dayanışma ruhu.*** Bugün, geriye doğru baktığımda en önemli gördüğüm şey o. Yoksa çamuru herkes temizler. Bugünkü belediyelerde temizliyor. Yani bugün Fatsa'da çamur yok. Bu günkü teknolojiyle, makinelerle, yolları yapmak çok kolay. Ama o dönem içerisinde Artvin'den, Samsun'dan yani yurdun büyük bir bölümünden yani Karadeniz Bölgesi içerisinde zaten mahalleler, köyler içerisinden Türkiye'nin büyük bir bölümünden insanlar buraya geldi, kampanyaya katıldı. Fatsa'nın çamurunu temizleme kampanyasına katıldı. Tabi o günkü koşullarda ben o insanların niyetini çok fazla bilmem, niye geldiklerini ama sonuçta Fatsa'yı temizlediler bu insanlar ve bu ilk başta belki Fatsa insanları şey görmediler. İlk baştanda Fatsa insanından dışarıdan gelen insanların çoğu balkondan oturuyordu yani adamın evinin önü temizleniyor balkonda oturuyor, katılmıyor ama üç-dört gün sonraki süreçte herkes eline birer kazma birer şey alanlar çalışmaya katıldılar.

30 Kasım 1979 GÜNEŞ Gazetesi;
"Belediye Meclisi Başkanı Tasvip Etti."

Belediye Meclisi dün yaptığı toplantıda belediye başkanının bir buçuk aylık icraatını ittifakla tasvip etti.
Başkan bir buçuk aylık çalışmalarını izah ederken meclisin, encümenin ve halkımızın müşterek çalışmaları neticesi üç yılda yapılamayacak çakıllama kampanyasındaki hizmetleri bir haftada yaptık dedi.
Başarımızın nedeni ise değişen zihniyetin gidişi ve yönetime halkın gelişi idi. ...
Belediye demek yol demektir. Kısa zamanda uzun yılların biriktirdiği ve yapmadığı yol problemlerinin bir çoğunu hallettik açtık fakat daha çok yol açacağız bu hizmeti halkımıza götürmekte devam edeceğiz.
Merkez Caminin etrafının pisliğini temizledik ve betonlamayı düşünüyoruz.
Belediye gelirlerini çok fasılalarda iki misli artırdık. Balık rüsumunda ise bir yılda alınan 39 bin liraya karşı bir günde 5 ila 50 bin lira arasında yükselttik.
Şişeleme bayiliğini halk yararına iptal ettik onu da un satışını da belediyece kendimiz yapacağız.

FATSA HALK KÜLTÜR ŞENLİĞİ 8-14 NİSAN:

Fatsa Halkının yaşadığı kültürü ve kültürel değişimi en iyi gösteren etkinlik. Şenliğin katılımcıları, üreticileri, izleyicileri olarak bütünüyle Fatsa Halkıyla birlikte gerçekleşmiş bir etkinlik olarak görülmeli.

Oğuzhan Müftüoğlu

Fatsa Kültür şenliği de şöyle bir düşüncenin örneği diyebilirim. Pek çok yerlerde, solun etkin olduğu yerlerde sağcıların, faşist baskıların kırıldığı, nispeten bir rahatlamanın olduğu yerlerde bir durağanlık gözüküyordu. Bir yandan sol bir bölge haline geliyordu ama bir taraftan mevcut, burjuva kültür onun bütün yozlaşmışlığı, bütün o bireyci kültür olabildiğince sürüyordu ve yeni bir hayat anlayışının filizlenmesi, gelişmesi kendiliğinden çok mümkün olmuyordu. Özellikle dağlık bölgelerdeki, orman köylerinde filan kışın çok uzun dönem yollar kapanıyor. Herkes evlerine kapanıyor ve oturup köylüler ya da işte orada yaşayan insanlar bir araya gelip birbirlerine kitap okuyarak bir şeyler vermeye çalışıyorlardı halka özellikle devrimci, ilerici öğretmenler . Bir öğretmenin anısı vardı. Artvin'in Bulanık Köyünde, kışları İnce Memed okurken bir hoş oldum diyordu. Başka yapacak bir şey bulamıyorum diyordu. Bu nedenle biz bu tür bölgelerde işte iç çatışmaların, sürtüşmelerin, sol kavganın, sol içi kavganın, sol sağ kavgasının

dışına çıkılabilen yerlerde kültürel etkinliklerin yoğunlaştırılması ve halkın eğitim bilincinin geliştirilmesi için etkinlikler düzenlenmesini düşünüyorduk. Bunun için örnek yerler, örnek uygulamalar ortaya çıkarma düşüncesi vardı. Fatsa'ya bir gittiğimde de karşılaştığım şey çok da farklı değildi. Tabii Fatsa dağ köyleri gibi değil, sinemalar var tabii sinemalarda oynayan filmler, o zamanlar yaygın olan yoz filmler. Öyle bir yer düşünün ki, bir yandan her yerde gazetelerde tv'lerde sol cumhuriyeti, Fatsa cumhuriyeti diye geçiyor ama bir taraftan da oradaki hayata baktığın zaman ülkenin herhangi bir yerinde varolan olumsuzluklardan kurtulabilmiş değil, aynı hayat sergileniyor. Fatsa Kültür Şenliği oradaki arkadaşlarla konuşmamız içerisinde gelişen bir şey oldu. Ankara'da bir komite kuruldu, sanatçıların katıldığı, kültür adamlarının katıldığı bir komite kuruldu. Onların hazırlıklarını yaptılar ve bir hafta on gün boyunca Fatsa Kültür Şenlik kapsamı içerisinde sayısız paneller, söyleşiler, tiyatro gösterileri, özel sinema gösterileri, yarışmalar, spor yarışmaları düzenlendi. Ve o çerçeve içerisinde İstanbul'daki sanatçıların, Can Yüceller Murat Belgeler Fatsa'ya gitti, etkinliklere katıldı. Can Yücel'in bir anısı ya da Murat Belgeydi hatırladım. Birçok ağır konulu bir paneli, başı yaşmaklı, başörtülü kadınların, yaşlı insanların hıncahınç doldurduğu bir 500 kişilik salonda insanların bir paneli oturup sıkılmadan izledikleri, sıkılmadıkları, sorular sordukları şeklinde anlatımları vardı. Bu da halkın politikleşmesinin ne derece önemli olduğunu ortaya koyan bir şey. Büyükşehirlerde aydınların bile salonlarında, bir panelde 50 kişiyi 100 kişiyi bir araya getirmediği bir ortamda, Fatsa'da yaşanan böyle bir olay, oranın özgürlüğünü, halkın politikleşmesini, katılımını vurgulaması açısından da önemli bir şeydir diye düşünüyorum.

Ahmet Özdemir

Çalışma programının oluşumunda mahalledeki yürüttüğümüz çalışmaların hatta seçim öncesinden de yürütülen çalışmaların bir birikimi oluştu. Bu birikimin ardından sorunlar belirlenmişti. Bu sorunlar sıralamaya konuldu. Acil sorunlar, orta vadede sorunlar, daha sonra çözülecek sorunlar biçiminde. Burada daha çok gene bütün mahallelerden insanlarında talep ettiği bizlerinde özel olarak insanların yoğun dışarıdan gelen o dönemin işte sinemalarıyla, sinema kanallarıyla ya da başka iletişim kanallarıyla etkilendiği, o burjuva ideolojisine karşı, burjuva kültürüne karşı hem bir taraftan insanların yeni bir kültürünün oluşması gerektiğini hem de insanların böyle okumaya, doğru filmler daha doğrusu o dönemin konumundan farklı, kendilerini geliştirmeye kendi estetik yanlarını geliştirmeye yönelik bir çabanın da gerekli olduğu vurgulanmıştı. O sorunlardan bir tanesi de insanların bir kampanyayla bu alana yoğunlaşmasını

sağlamak olabilirdi. Bu tartışmaların üzerinden doğru işte kültür şenliği düşüncesi ortaya çıktı.

Belediye Başkanı Fikri Sönmez'in Halk Şenliğindeki Konuşması, Fatsa-Güneş Gazetesi, 11.4.1980

Fatsa halkı adına Fatsa Belediye Başkanı olarak; kentimize gelen misafir dostlarımıza hoş geldiniz diyor ve 8-14 Nisan tarihleri arasında sürecek olan Halk Şenliğini açıyorum.

Hakim sınıfların bunalımı her geçen gün derinleşmekte ve bunun faturası halka yüklenmek istenmektedir. Faşizmin yeni MC saldırısı, sürgünü, kıyımı, zammı ve yokluğu beraberinde getirerek halkımızın üstüne bir kabus gibi çökmüştür.

Hakim sınıflar esir bir toplum yaratmaya çalışmaktadır. Faşist saldırı politikalarının amacı bizi bir kan gölünde boğmaya ve teslim almaya yöneliktir. Böylelikle kapılar açık faşizme geçmek için aralanmak isteniyor. Ancak onların tüm çabaları emekçi halkımızın devrimci mücadelesiyle boşa çıkarılacaktır.

Fatsa'da halk kendi yönetimini kurma mücadelesine 1964'lerde başladı. Hakim sınıflara karşı amansız bir mücadele verdi. Bu mücadelede düşenler oldu.

Ama Fatsa'da halkın haklı ve sabırlı mücadelesi bugün Fatsa'da halkın kendi yönetimini yarattı. Bugün, yönetimde falanca belediye başkanı değil, halkın kendisi vardır. Fatsa halkı, hem kendi kendini yönetip,hem de yönetimde olmalıdır. Yönetimde bulunarak faşizme karşı verdiği mücadeleyi daha da yükseltmek, örgütlenmesini sağlamlaştırmak, hakim sınıfların halk üzerindeki tüm (ideolojik, kültürel, siyasal) etkinliklerini kırmak için alabildiğine yoğun bir mücadelenin içindedir.

Bu anlamda, Fatsa Halk Kültür Şenliği emekçi halkımızın faşizme, zamma, zulme karşı verdiği kararlı mücadelenin bir parçasıdır. Bu mücadeleden ayrı düşünülemez. Bu şenlik Tariş'te Cibali'de Gültepe'de baskı ve teröre boyun eğmeyen 24 ARALIK Maraş Katliamını tüm yurtta protesto eden, faşizme karşı şehit düşen, mahpuslarda, işkence tezgahlarında direnen halkın şenliğidir.

Bu mücadeleyi yükseltenlerin şenliğidir...

Bizler için kültür, hakim sınıfların halka kendi yoz, uyuşturucu kültürünü şırınga etme çabalarından kaynaklanan yalan, demagoji ve gerçeklerin sürekli olarak çarpıtılmasına karşı halkın tepkisini hedefine ulaştırmak için, kurtuluşunun kendi iktidarına varma yolunun kültürünü,yani kendi kültürünü, yani kendi kavgasını yaygınlaştırmak, sistemleştirmek, büyütmek, yükseltmek için halkın

kendi yarattığı değerlere sahip çıkması ve mücadeleyi bütün gerekleriyle yüklenmesidir.

...şenlikteki etkinlikler bizler için şenlik sonrasında da evlerde, mahallelerde, köylerde, tarlalarda ve fabrikalarda ömür boyu devam edecek olan görevler bütünüdür. İşte bizim kültür ve şenlik anlayışımız budur.
YAŞASIN HALKIMIZIN HAKLI VE ÖRGÜTLÜ MÜCADELESİ

HALK KÜLTÜR ŞENLİĞİ DEVAM EDİYOR

Fatsa Belediyesinin tertip ettiği Halk şenliği 8 Nisan Salı günü Fatsa Belediyesi önünde yağmur olmasına rağmen büyük bir kalabalıkla başlamıştır.
Başlangıç törenine civar kasaba ve köylerden gelenlerle birlikte **Kaymakam ve diğer resmi zevata katılmışlardır.** Ticaret Lise'si Müdürü Mustafa Ünüvar'ın takdim konuşmasından sonra Belediye Başkanı Fikri Sönmez ile Ankaralı şair, yazar Gülten Akın'da birer konuşma yapmışlardır.

Açılış törenini sergilerin açılması ve "Çocuk Saati" izledi. Çocuk Saati'nde, "Keloğlanın Becerikli Eşeği" adlı çocuk oyunu Halkevleri Tiyatrosu tarafından sergilendi. Fatsa Çocuk Korosu da bir dinleti sundu. Daha sonra "Halk Gecesi"nde, Fatsa Halk Korosu, Halk Oyunları, SBF Tiyatro Topluluğu, şiirler ve halk ozanları ilgiyle izlendiler.

Ayni akşam Park Sinemasında slayt gösterisi, Cem Sinemasında halk ozanları,Lale Sinemasında, tiyatro,PARK Sinemasında Kara Çarşaflı Gelin filmi, Şan Sinemasında Maden gösterilmiştir.
Bütün gösterilerde çok büyük bir topluluk hazır bulunmuştur.

Şenliğe gelen mesajlar;

"CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit; "Belediyenizce düzenlenen Fatsa Halk Şenliğini kutlarım. Şenliğinizin başarıyla geçmesini dilerim."

"İstanbul Belediye Başkanı Aytekin Kotil; "Halk kültürünü yabancı kültür etkilerinden arındırıp, toplumun egemen kültürü haline dönüştürme çabanızı kutlar şenliğin yöre yaşamına olumlu katkılar getirmesini dilerim."

"Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Dr.Cevat Geray; "Halk ve Belediyenin tümleşmesi ve toplumda belediye anlayışının geliştirilmesi yolunda olumlu katkıları olacağı inancıyla kişiliğinizde Fatsa halkı ve şenliğe katılanlara esenlikler ve başarılar dilerim."

"İstanbul Barosu Başkanı Orhan Apaydın; "Şenliğinizin başarılı geçmesini diler, Fatsa halkını saygıyla selamlarım."

"Halkevleri Genel Başkanı Ahmet Yıldız; "Yöresel etkinliği ilçe sınırlarını çok aşan ve toplumsal oluşumdaki olumlu katkıları da sayısal

büyüklüğün çok üstünde olan yiğit devrimci Fatsalı hemşerilerimi gönülden kutlamaktan derin bir mutluluk duymaktayım."

"Sosyalist Devrim Partisi Başkanı Cenan Bıçakcı; "Yöre halkının kültür ve bilincine katkısı olacağını umduğum şenliğe katılamadığımdan üzgünüm. Başarılar dilerim."

"Cumhuriyet Senatosu Başkan Vekili Mehmet Ünaldı; "Şahsınızda bütün Fatsalıların mutlu gününü kutlar sevgi ve saygılar sunarım."

CHP Gençlik Kolları Başkanı Mete Belovacıklı, Niğde Milletvekili Yılmaz Cemal Bor, Zonguldak Senatörü Mehmet Ali Pestilci, Edirne Senatörü Süleyman Sırrı Ergun, Yozgat Milletvekili Veli Zeren, milletvekilleri Temel Ateş, Mustafa Gazalcı, Süleyman Genç, Ferhat Aslantaş, Kemal Anadol, Tabii Senatör Suphi Gürsoytrak, Köy-Kop Genel Başkanı ve Adana Milletvekili Nedim Tarhan ve birçok kişi destek ve kutlama mesajı göndermiştir.

İkramî Çelebi

Ben halk şenliklerinde flüt çalıyordum. Halk korusunda halk şenliklerinde görev aldım orada çalıştım biraz, birkaç gün, bir hafta süresince, bir haftaydı zaten. Çok coşkuluydu. Halk, halk evlerde bütün köy ya da şehir halkı evlerini açtı, misafir ettiler. Çok korkunç bir kalabalıktı o süreç içerisinde, bir haftalık süre içinde.

Halk müziği koro, koromuz halk müziğiydi. Halk müziğiydi. Bağlama, flüt, kaval vardı. Çocuk korosu vardı daha sonra aynı dönemde Ahmet Özdemir çocuk korosunu çalıştırıyordu ve çok başarılıydı, daha etkiliydi.

Şenlikte ikinci gün;

Şenliğin ikinci günü köy gezileri yapıldı. Tepecik ve Yassıtaş köylerinde tiyatro, halk oyunları ve halk ozanları etkinlikleri sunuldu. Gece Fatsa'da ODTÜ Korosu, halk oyunları ekipleri, halk ozanları, tiyatro gösterilerinden oluşan Halk Gecesi ve gene tiyatro ve film gösterileri yapıldı. Fatsa Gençlik Tiyatrosu tarafından hazırlanan "Yeniden Doğarız Ölümlerde" sergilendi.

Üçüncü gün;

Köy gezileri tekrarlandı. Ordu Belediye Tiyatrosu tarafından hazırlanan "El Üstünde Kimin Eli Var" adlı çocuk oyunu iki kez sergilendi. Aynı grup tarafından hazırlanan "Kendini Yazan Şarkı" adlı oyun izlendi. "Konut Sorunu" konulu slayt gösterisini, içinde Fatsa Çocuk Korosu, halk oyunları ekipleri, şiirler, Halk ozanları ve SBF Tiyatro Topluluğu tarafından hazırlanan "Partizan" adlı oyunun yer aldığı Halk Gecesi izledi.

Dördüncü gün;

Köy gezilerine devam edildi. Giresun Gençlik Tiyatro'sunun hazırladığı skeçler ilgiyle izlendi. Film gösterileri yinelendi. "TV'de dizi filmler" konulu panel yapıldı. Gece, ODTÜ Korosu, halk oyunları ekipleri ve halk ozanlarının katıldığı Halk Gecesi Halkevleri Tiyatro grubunun hazırladığı "Evler Evler" ve film gösterileriyle sürdü.

Beşinci gün

Fatsa Çocuk Korosu ve "Keloğlanın Becerikli Eşeği" oyunu ile başladı. Çocuk Saati, öğleden sonra yinelendi. Spor etkinlikleri başlatıldı. Voleybol ve futbol karşılaşmaları yanı sıra bisiklet yarışları da yapıldı. "Basının İşlevi" konulu panelden sonra Halk Gecesi, tiyatro ve film gösterileri yinelendi. "Direnmek" konulu slayt gösterisi ve Güner Sarıoğlu'nun "Ladik 76" adlı kısa metrajlı filmi de günün etkinlikleri arasında yer aldı.

Karma Resim Sergisinde, Seyit Bozdoğan, Nedret Sekban, Hüseyin Koldaş, Nihat Kahraman, Asım İşler, Cahit Koççoban,Faruk Cimok ve Bahattin Bozdoğan'ın eserleri yer aldı.

Fotoğraf Sergisinde; Celal Ertem, desenleriyle Abidin Dino, Atilla Kanbir, Cahit Koççoban, Süleyman Bilgin. Şiirleriyle Gülten Akın. Karikatür sergisine ise Karikatürcüler Derneğince seçilen yapıtlar sergilendi.

Gülten Akın (Demokrat-7.5.1980)

"Kültür Mücadelesi Halkın Yaşam Mücadelesinin Bir Parçasıdır."

Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Belediyenin arkasındaki alanda, damlarda, pencerelerde birbirine kenetlenmiş denecek sıklıkta insan. Üzüm salkımları gibi sarkıyorlar alana doğru. Arı nasıl oğul verir bilir misiniz? Günü yettiğinde kovandan bir bölük genç arı çıkar. Önce dağınıktır. Birkaç kişi ellerine aldıkları taşları birbirine vurarak, o biçim sesler çıkararak 'kon, kon, kon'diye bağırarak oğul arıların bir dalda toplanmasını sağlarlar. Üst üste birikip bir üzüm salkımına benzeyen arı topluluğu oradan önce bir sepete, sonra da bir yeni kovana alınır. Dallarda arı gibi oğullarla öylece dolmuştu. Fatsa Belediyesi Başkanı Fikri Sönmez şenliğin açış konuşmasını yapıyordu. Yağmur yağıyordu. Kimse yerinden kıpırdamıyordu. Yağmur biraz sonra iri taneli doluya dönüştü. Önde kadınlar, çocuklar, yaşlılar. Hiç değilse yaşlılar alandan ayrılır artık, diye bekliyoruz. Küçük gülleler gibi düşen doludan kollarıyla başlarını koruyarak dinliyorlar. Başkan şenliğe çağrılmış konuklara hoş geldiniz diyor.

-Dostlar, şenlik sözü kimseyi yanıltmasın. Amacımız eğlendirerek rahatlatmak, egemen sınıfların kullandığı yoz bir yolu bir kez daha denemek değildir. Kültür mücadelesi de halkımızın her alanda verdiği 'yaşam mücadelesinin bir parçasıdır.'
Alkışlanıyordu. 'Yaşasın Halkın Belediyesi' sloganı söyleniyordu.
Kaymakam, öteki yetkililer oradaydılar. Onlar da dinliyorlardı. Başkanlık odasına dönüldü. Sergilerin açılışına gidilmesi düşünülüyordu. Haber geldi ki, halk sergileri kendisi açmış, tören mören aldırmadan. Bir sinemanın üç katının girişlerinde sergilenmiş fotoğraflar, resimler, şiirler, karikatürler büyük bir ilgiyle seyrediliyor, inceleniyor, okunuyor. İzlenimler açılmış olan deftere yazılıyor. Defterin önünde bir kuyruk oluşmuş. Özellikle genç insanlar izlenimlerini yazmayı görev bellemişler.
Şenliğin ana etkinlikleri, Halk Geceleri, Tiyatro ve Film gösterileri, Mimarlar Odasının sunduğu slayt gösterileri, paneller ve Çocuk Saati. Halk Gecelerinde çeşitli topluluklarca sunulan halk oyunları, koro, halk ozanları, iki kişilik türkü ve saz gösterileri izlendi. Şenliğe çağrılan ünlü ozanlar dinlendi. Gençler şiir okudu. Kısa oyunlar gösterildi. Bütün bu etkinliklerin dağıtıldığı üç sinema da şenlik boyunca hıncahınç doldu. Bir o kadar insan, içinde çevre illerden, ilçelerden gelmiş olanlar da bulunarak, dışarılarda bekleştiler. İçeriye girebilmek umuduyla. İlk iki günde 70.000 kişinin şenlikleri izlediği saptandı.
Etkinliklerden bir bölüğü köylere götürüldü.
Yağmur yağıyordu. Bazen çisil çisil ama çoğu kez yolda yolakta olanı, tarlada olanı, alanda olanı ıslatarak. Biz büyük kentlerden gelenler doğrusu ilk kez görüyorduk, yağmurun tipini, içe işleyen serinliğin, terlemelerin ardından yağmurla, yelle birden soğumaların, sabah yenilen birkaç lokmayla geceyi bulmanın bunca hiçe sayıldığını.
Bu bir eğlence açlığı değil, halkın kendi kültür doğrultusuna bilinçli olarak sahip çıkmasıydı.

Mehmet Gümüş

Halk kültür şenliği çok önemliydi. Bu işin kültürel boyutu da olmalıydı ki o düşünülmüştü ve o yapıldı. Yapılan hizmetleri, kültürel boyutuyla beslemezseniz yaptığınız şeyler askıda kalır. Bir taraftan Fatsa'da bir hayat tarzı örgütlenmeye çalışılırken bu hayat tarzının kültürel boyutu da düşünülerek o hayat tarzına kültürel boyutuyla endekslenmesi gereken bir tarz, bir yaşam biçimi orada örülmeye çalışıldı. Buna da biz halk kültür şenliği dedik. Özellikle yerel motiflerin öne çıkması gerektiği dolayısıyla Fatsa'da bu kültür şenliğinde Fatsa'dan ne katabiliriz tartıştık, dışarıdan ne katabiliriz tartıştık. Dışarıdan gelecek olan

etkinlikler netleşti. Fatsa'da yapılan bizimde yapabileceklerinizi derleyip toparladık. Fatsa özelinde üç şey yaptık. Birincisi bir halk korusu, ben müzik öğretmeniydim o zaman. Ben bir müzik öğretmeni olmam nedeniyle işin estetik boyutu her zaman önemlidir bir sanat için ama adına halk korosu dediğimiz için 70 yaşındaki bir vatandaşlarımızda vardı. 50 sinde vatandaşlarımızda vardı. Yani 20-70 arasındaki yaş grubunda yarısı erkek yarısı kız şey bayan olan yaş grubundan içinde 20-70 yaş arasındaki insanlardan oluşan ve elimden geldiğince de işin estetik boyutunu da ihmal etmeden ama o halkımızın yaşlı insanlarını da işin içine katarak bir halk korusu yaptım. Sonuçta korodaki insanların hiçbirisi müzisyen değildi. Onlar benim eğitmeye çalıştığım insanlardı. Bu bir ve ikincisi ve en çok da öne çıkanda çocuk korosu olmuştur. Çocuk korosuna teknik boyutuyla katkım çok oldu ama çocuk korosunu da Ahmet Özdemir arkadaşımız yetiştirdi. Teknik düzeyde, müzik öğretmeni olmam nedeniyle katkılarım olmuştur. Hatta benim halk korosunda Ahmet Özdemir'in kendiside vardır zaten. Ahmet Özdemir benim koromun elemanıydı aynı zamanda. Bu ikincisi. Önemli bir şey de yine o zaman o halk kültür şenliği kapsamında yaptığımız sportif faaliyetlerdir mahallede spor yarışmaları düzenledik. Futbol yarışmaları düzenledik hatta bir tanesinde de kavga çıktı. Yani biz birinci olacağız işte kupayı belediye başkanı verecek, mahallelerde işte futbol takımları çıktı. Kaç mahalle olduğunu bilmiyorum ama dört-beş tane futbol takımı vardı aralarında. Bir mahalle kazandı. Hatta birde kavga çıktı. En sonunda mahalleli arkadaşlarımız kavga ettiler.

Fatsa'da yine yerel düzeyde bir tiyatro yaptık. Dışarıdan gelenler, dışarıdan gelen etkinliklerle bizim yerel düzeyde hazırladığımız etkinlikleri hepsini masaya koyduk. Daha önceden belli olmuştu bunlar ve bu tartışmaların içerisinde aktif olarak yer aldım. Bu etkinliği, Fatsa'ya, insanlara nasıl izleteceğimizin koşullarının kitlelerle bunun nasıl ulaştıracağımızın tartışmalarını yaptık. dört sinema vardı. Biz kapalı salonlardaki etkinliklerimizi buraya taşıdık. üç tane sinemada daha çok sinema gösterileri yaptık. Yani o dönemlerde işte ilişki aramızdaki olan sinema çevresindeki arkadaşlarımızdan gelen, seçilen filmler geldi. Aynı anda üç sinemada film oynadı. O sinemalara filmleri yerleştirdik ve daha önceden de bu programı çok iyi bir şekilde halkımıza broşürlerle ve afişlerle ulaştırdık. Yani bir hafta önce halkımız eline o broşürü aldığı zaman şu sinemada şu film oynuyor, şu sinemada şu tiyatro gösterisi var, şu sinemada şöyle bir müzik etkinliği var, açık havada da şöyle bir gösteri var diye saatlerini görüyordu. Yani bütünüyle programı gören halk kendine göre programda yapmıştı. Yani şu gün şunu izlersek, şu günde şunu izlersek programın bütünün ancak yada en çoğunu böyle izleyebilirim noktasında tartışıldığına çok rastlamışımdır. Yani bu etkinlikler Fatsa'daki kapalı salonlarda, kimi zaman da açık havada çok iyi bir şekilde harmanlandı. Halk geceleri Cem sinemasında yapıldı. Cem sineması, 1500 kişinin sığabildiği, o zaman sinema çok

moda olduğu için sinema çoktu her yerde. Şimdi öyle salonlar yok. şimdi bir tane sinema var Fatsa'da, Cem sineması ama o zaman vardı. En büyük sinemada Cem sineması olduğu için halk geceleri orada yapılırdı. Orada daha çok müzik gösterileri yapılırdı. Diğer yerlerde de tiyatro ve sinema gösterileri yapılırdı. Açık havada da kimi zaman spontane tiyatro gösterileri, mesela geliyordu bir tiyatro grubu hiçbir şey olmadan gidiyordu meydanın bir tanesinde hemen o anda aletlerini eğer bu bir tiyatro oyunuysa, stand-up'sa yada küçük bir pandomimse hemen sokakta anında gösteri, kim varsa 10 kişiyse 10 kişiye, o anda sokakta kim varsa. Zaten o başladığı zaman hemen bir 100 kişi oluyordu ya da hemen anında 200 kişi oluyordu.

Ayrıca bu gösteriler bu etkinlikler Fatsa'yla sınırlı kalmadı. Fatsa'nın yakın beldelerine gitti. Örneğin Ilıca'ya gitti. Zaten oradan büyük tepkiler geldi. Bize niye gelmiyorsunuz diye. Aslancami'ye gitti. Bugün yani Fatsa'nın çevresindeki yakın yerleşim bölgelerine de etkinliklerimizi taşıdık. O bölge halkının düzeyini de düşünerek hangi oyun, hangi tiyatro gösterisi, hangi sinema oraya uygun düşerse, oraya, o beldenin, o halkın yanına götürdük etkinliği. Kimi zamanda o halkı etkinliğe taşıdık. Öyle zaman oldu ki örneğin ilginç bir olay olmuştu o dönemde. Mandıra mahallesindeki halkımız bir oyun izlemişler. Onu bir kere daha izlemek istediğin söylediler. Hakikaten sonuçta oraya sanatçıların tiyatro gösterisiydi bu. Gelen insanlarında programları var tabi. Sanatçı insanla bakış açımız halkımızın bakış açısı o zaman nasıl olacak bilemiyorum ama illa oynanacak dendi. Neyse mahalleli 300-400 kişi birikti, Mandıra halkı birikti, belediye önünde gösteri yapıyor yani miting yapıyor. Belediyeyi protesto ediyorlar. Fikri Sönmezi halkımız protesto ediyor. Niye şu oyun bir daha niye oynanmıyor. Şu oyunu isteriz, şu oyunu isteriz falan filan diye böyle bir ilginç protestoya da tanık olmuşuzdur ve Mandıra halkının baskısıyla o oyun yenilmiştir. Program dışına çıkılmıştır.

Birtakım sanatsal gösteriler yapılırken diğer yandan da yapılan çok önemli paneller, söyleşiler var. Yani aynı saatlere denk geliyor ve ilginçtir panel ve söyleşilerde panelist arkadaşlarımız o zaman işte Can Yücel'i hatırlarım... O panelist arkadaşlarımızın büyük bir bölümü biz panellerimizde bu kadar insana rastlamıyoruz. Onlar içinde önemli bir anı olmuştur. Panellerde de çok önemli izleyici paneller ve söyleşileri izlemiştir. Panellerin konusu o dönemdeki belediye anlayışıdır. Artı Fatsa'ya gelen bugün bile çok içinde, aynı şey gibi örneğin Savaş Ay gibi aklımda o kaldığı için söylüyorum. Yine Milliyet'ten Erhan Tekyıldız, Can Yücel, tiyatro ve sinema yazarları, sinemacılar birçokları çok önemli insanlar Fatsa'ya gelmiştir. Fatsa'yı incelemişlerdir. Kahveye de gidip halkla sohbet etmişlerdir. Örneğin biz insanlarda şöyle bir yanımızda vardır. Halk kültür şenliğinde isteyen sanatçı arkadaşlarımızın talep olduğu halde onlarla bir toplantı

yaptık biz. O gelen sanat çevresiyle, dedik ki bu konuda dışarıdan gelen yazar, çizer arkadaşlarımıza sanatçı arkadaşlarımız hangi kahveye hangi mahalleye gitmek isterlerse hangi konuyu, hangi soruyu halkımızla paylaşmak, sormak isterlerse biz onlara önderlik, öncülük edeceğiz, götüreceğiz dedik. O konuda isteyenler oldu. Rasgele kahvelere getirdik insanları, kahvelerde oturdular, insanlarla söyleştiler. Özellikle yazarlar. Özellikle Fatsa'da ne olup bitiyor diye, Fatsa'dan duyulanlar abartılı mıdır ya da Fatsa'da olup bitenlerle ilgili masal mıdır nedir diye bunu öğrenmek istediler. Ayrıntılı araştırma yapanlarda geldi ve onları biz istedikleri yerlere götürdük. Halkımızla karşılaştırdık. Halkımıza sorular sordular. Halkımızdan yanıtlar aldılar.

Halk Geceleri Cem Sinemasında oldu. Biz kendimizce nasıl bir sinema, nasıl bir tiyatro, nasıl bir müzik konusunda halk gecelerinde konsere, programa başlamadan önce tartışmalar açtık. Örneğin çıktı o dönemdeki müzisyen arkadaşlarımız işte mistik müzik budur, devrimci müzik budur, evrensel müzik budur noktasında tartışmalar yaptık. Bir araya geldi üç kişi dört kişi beş kişi müzisyenler, gelen müzisyenler, müzisyen arkadaşlarımız da katıldı. Gelen sanatçılarda katıldı. Program başlamadan önce nasıl bir müzik anlayışı, nasıl bir sanat anlayışı, nasıl bir kültür anlayışı noktasında geniş kitleler üzerinde birer saatlik tartışmalar açtık ve doğru müzik budur, yanlış müzik budur. Doğru tiyatro budur, yanlış tiyatro budur yada doğru tiyatro bu olabilir, yanlış tiyatro bu olabilir, doğru müzik bu olabilir gibi bugünden baktığımda şimdi biz, şimdi bugünkü sanat anlamında, müzik anlamında genel olarak kültür sanat boyutunda bugünkü düzeyim olsaydı belki çok daha bugün şimdi orada birtakım yanlışlarda bugünden baktığımda görüyorum ama onlar tabi bilinçli yapılan şeyler değildi. Onları da söz edebilirdik tabi orada biz nasıl bir müzik derken kimi zaman eksik de önermişiz de bugün ben onu görebiliyorum ama bugünkü formasyonla o günkü şey bir değildi tabi. Çok samimi, içtenliğimizle anlattığımız şeylerdi.

FATSA ŞENLİĞİ: ALIŞILMAMIŞ BİR DENEY –Cumhuriyet 17 Nisan1980-Sükran Ketenci

Fatsa Belediye Başkanı Fikri Sönmez "Fatsa Halk Şenliği Fatsalıların bugüne kadar ne yaptıklarını değerlendirmeye yarayacak" diyor.

Fatsa Belediyesi 8-14 Nisan tarihleri arasında bir şenlik düzenledi. ...basın nedense bu şenliğe hemen hemen hiç önem vermedi. Oysa şenliğe katılan az sayıda gazeteci, daha çok sayıda sanatçı, yazar bilim adamları Fatsa'da gördükleri karşısında şaşkına dönmüşlerdi.

"Fatsa Halk Şenliği" daha önce izledikleri, yada Kültür Şenliği denince hayal güçlerinde şekillenen şenliklerin hiç birine benzemiyordu. Büyük kentlerden gelenleri daha da çok şaşırtan Fatsa Belediyesi çevresinde gelişen bir başka yaşam biçimi ve çocuğundan, 70 yaşındakine kadar Fatsalıların alışılmışın dışındaki davranışları oldu.

Can Yücel, Murat Belge, Ali İhsan Mıhçı'nın kültür üzerine tek kelime ile "entelektüel" düzeyde yaptıkları bir tartışmayı başlarında beyaz tülbent ve köy giysileri ile 40-50 yaşın üstünde kadınların, sakallı hocaların ve hatta bazı çocuklu anne babaların dinleyebileceklerini düşünebilir misiniz? İki saatten fazla süren böyle bir tartışmadan sıkıldığı için zaman zaman ağlayan çocuğa kimsenin müdahale etmediğini ancak sesini çok yükselttiğinde onu susturamayan annenin dışarıya çıkıp yiyecek bir şey aldıktan sonra tekrar dinlemek üzere içeri girdiğini ...
Halk gecesinde sazla söylenen bir marşa, modern giysili bir ODTÜ öğrencisi ile temiz giyimli başı eşarpla örtülü 50'nin üstünde bir kasaba kadınının yan yana oturdukları yerden eşlik edecekleri ...
Dört-beş aylık bir çalışma sonucunda Fatsa Halk Korosu, Çocuk Korosu, Tiyatrosu, sanat harikası yaratmasalar bile büyük kentlerdeki pek çok benzerleri ile yarışabilecek düzeye geldiklerini. Örneğin halk korosunda öğrencilerden,esnaftan,araba tamircisinden, 55 yaşın üstündeki dedeye kadar her kademeden Fatsalının görev aldığını
Büyük kentlerden gelen konukların kahve sohbetlerine belindeki peştamalı çıkarmadan katılan kadınlar olduğunu ...
Kentlerden gelen konukların Fatsalıların evlerinde ağırlandıkları, hazırlık yapmasına karşın evine konuk gelmeyen ailenin bunu kendisine hakaret saydığını. Bir şey yemeye ya da ufak bir anı eşyası almaya kalkan yabancılarla satıcılar arasında para alınmak istenmemesi yüzünden tartışma çıktığını ...

Belediye Başkanı, şenlik gereksinmesini neden duyduklarını şöyle anlatıyor:
"Biz Türkiye ve dünya genelini bir yana atarak Fatsa'da düzeni değiştirme iddiasında değiliz. Ancak, halka kendi gücü ile neler yapabileceğini göstermek istiyoruz. Halk Komiteleri kuruldu bazı işler yapıldı. Ama halk artık bir davası için mahkemeye gitmese bile bize başvuruyor. Oysa kendi kendine yetmesi yaptığını kavraması kültür savaşı gerekiyor. Fatsa Halk Şenliği Fatsalıların bugüne kadar ne yaptıklarını değerlendirmelerine yarayacaktır. Hem de Fatsa'da halka

rağmen bir şeyler yapıldığı propagandasını yayanlar için halkın hangi tarafta olduğunu gösterme açısından iyi bir sergileme olacaktır."

-Fatsa "Halk Kültür Şenliği" Fatsa Belediyesinin 1980-Şubat dönemi hazırladığı belediye bütçesinde adı geçen şenliğin kararını almış ve bütçeye bu konuda ödenek koymuştu. ...1980 Şubat dönemi meclis toplantısında alınan bu karar dosyanızda (mahkemede) mevcuttur." -Mahkeme iddianamesinde şenlik kararını Devrimci Yol'un merkez komitesinin aldığı iddia ediliyordu!

-Şenlik başlama törenine Fatsa Kaymakamı ve diğer resmi zevat katılıyor ve açış konuşmalarını dinliyorlar."Devleti yıkmayı amaçlayan Dev-Yol örgütünün şenliğinin açılışına devletin Kaymakamı ve diğer resmi zevatı da katılarak bu suça ortak oluyorlar!.."

-Belediye Başkanı Fikri Sönmez şenliğin amacını anlatan bir konuşma yapıyor. Bu konuşma TRT-Trabzon Bölge Radyosundan Fikri Sönmez'in sesiyle yayınlanıyor.

-Halkevleri Genel Merkezi Tiyatrosuyla, Folklor Ekibiyle, Korsuyla katılmıştır.

-ODTÜ Tiyatrosuyla, Korosuyla, Folkloruyla ve çeşitli etkinlikleriyle katılmıştır.

-Ordu Belediye Tiyatrosu katılmıştır.

-Giresun Aksu Şenliği Folklor Ekibi katılmıştır.

-Resim Sergisi açılmıştır, Kitap Kampanyası düzenlenmiştir. Ankara Belediyesi çocuk kitapları göndermiş ve bu kitaplar köylerde çocuklara dağıtılmıştır.

-Tanınmış yazar, sanatçı,gazeteciler ve bilim adamları şenliğe katılmış ve çeşitli söyleşi, panel, seminer vb etkinlikler yapılmıştır. Can Yücel, Murat Belge, M. Tali Öngören, Şükran Ketenci, Gülten Akın, Ali İhsan Mıhçı, Yaşar Gören, Doç.Dr. Ünsal Oskay, Asistan Dr. Yazgülü Aldoğan, Adnan Yücel, Ahmet Abakay

Fatsa Halk Kültür Şenliğinde düzenlenen ilk panelin konusu, 'TV'de Dizi Filmler'di. Özkan Yıldırım yönetimindeki oturuma, DOÇ. Dr. Ünsal Oskay, Can Yücel, Oğuz Türkyılmaz, As. Tuğrul Eryılmaz ve Yılmaz Dağdeviren konuşmacı olarak katıldılar.

'Basının İşlevi' konulu panele Arslan Başer Kafaoğlu, Yazgülü Aldoğan, Ahmet Abakay, İbrahim Hitay, Şükran Ketenci konuşmacı olarak yer aldı, oturumu Turhan Salman yönetti.

'Kültür Üzerine' panelinde Can Yücel, Murat Belge ve Ali İhsan Mıhçı söyleşti.

'Halkın Belediyesi Nasıl Olmalı?'konulu tartışmalı toplantıya Belediye Başkanı Fikri Sönmez, Meral Çakmak, Mustafa Ünüvar ve Mimarlar Odasından bir temsilci katıldı.

Son yapılan panel 'TRT'nin Haber Politikası' konuluydu. Oğuz Türkyılmaz'ın yönettiği toplantıya Mahmut Tali Öngören, Emil Galip Sandalcı, Esen Ünür ve Nili Tılaber konuşmacı olarak katıldılar.

-Film ve slayt gösterimi yapılmıştır. KARA ÇARŞAFLI GELİN, MADEN, UMUT, ZAVALLILAR filmleri gösterilmiştir.

Ahmet Özdemir

Çamura son kampanyasından sonra hızla biz Fatsa'da değişik alanların sorunlarını onlarla birlikte çözmeye yönelmeye başladık. Örneğin sinemacılar, sinemada oynatılan filmler insanların tepkisini çekiyordu. Dolayısıyla bütün sinemacılarla görüştük. Fatsa halkına yararlı, nasıl bir film oynatma düşünürsünüz. İnsanlarla, bu çalışmaların, sinemacılarla yaptığımız bu toplantıların içerisinde halktan da insanlar olduğu için, onlarda yani bu veya benzeri filmlerin yerine daha nitelikli filmlerin getirilmesi yönünde önermeler getirmişlerdir. Onlarda bu önermelerin üzerine kendi sinemalarında oynatacakları filmleri de buna göre düzenleyeceklerini söylemişlerdi. Sinemanın Fatsa ölçeğinde sorunlarını aktarmışlardı onlar. Bu sorunların, sorunlar konusunda halktan nasıl, ne beklediklerini, ne istediklerini de ifade etmişlerdi. Bu filmlerin ücretinden tutunda niteliklerine kadar her şeyi ifade eden toplantılardı.

Daha sonra bu toplantılar işte kahvecilerin toplantılarına dönüştü. Bütün kahvelerdeki meşrubat, çay fiyatlarının belirlenmesi yönündeki toplantılar birlikte belirlendi. Sonra garajlarda ulaşımla ilgili sorunlar vardı. Kimi bürolar vardı, simsarlar vardı. Buradan para kazanan insanlar vardı. Bunların sorunları birlikte oturularak bütün bu alanla ilgili olan kişiler tarafından konuşuldu, tartışıldı, çözüldü. Bununla ilgili önermeler çıktı ortaya. Sonuçlara insanlar birlikte katıldılar. Daha ötesinde, daha önceden belediyenin mevcut kiralık yerleri vardı, binaları vardı. Bütün bunların sahipleriyle bir toplantı yapıldı. Bunlar elden ele verile verile hava parası dediğimiz çok yoğun paralar kazanılıyordu o sıralarda. Onlar üzerinde çözümler üretilmeye çalışıldı. Diğer taraftan daha önceden belediye kaynakları birkaç, bir çok kişiye partizanlık ilişkisinden doğru yada çıkar ilişkisinden doğru belediye yönetimindeki insanların ilişkilerinden doğru, doğrudan verilmişti. Belediye buralardan çok az paralar alıyordu ve de çok büyük paraları da bu gruplar ele geçiriyorlardı. Buna benzer sorunlar vardı. O ilgili insanların o tür sorunlarını da o tarz bir yöntemle çözmeye çalıştık o dönemlerde. İşte bütün bunların sonucu olarak da böyle yoğun bir insanların kendilerini geliştirebilecekleri, kendilerini

eğitebilecekleri, kendilerini sanatsal, kültürel olarak da geliştirebilecekleri bir alana yönelme gibi bir eğilim doğdu. Bu eğilim üzerinden doğru kültür sanat şenliği işte Fatsa halk şenliği halk kültür şenliği düşüncesi ortaya çıktı bu düşünce daha sonra belediye meclisine sunuldu. Mecliste kabul edildi. Muhtemelen daha dar düşünülüyordu ama süreç içerisinde şenlik kapsamı genişledi şenliğe bütün şenlik için 1 kez Fatsa'daki bütün sinemalar hazırlandı. 1 hafta boyunca film gösterimleri bir sinemada, tiyatro gösterileri başka bir sinemada, panel benzeri etkinlikler bir başka sinemada gösterildi. Birde halk konserleri biçiminde bir etkinlikte bir başka sinemada gösterildi. Yani o süre içerisinde bir haftalık süre içerisinde Fatsa'daki mevcut sinemaların tümü hem iki matineleri, hem akşam matineleri dolu olmak koşuluyla yoğun bir kültür sanat faaliyetleri süreci yaşandı.

Artık biraz da gözler Fatsa'da olana bitene dönüktü. Böyle bir kültür şenliğine insanların ilgisinin de bu yanıyla yoğunlaşması da düşünülerek biz bir dönem sonra Fatsa'yı, Fatsa dışına da bu şenliği duyurarak tanıtmak anlatmak düşüncesine yöneldik. Sonuçta şenliğe katılanların sayısı yanlış hatırlamıyorsam. 39 bin. Fatsa'nın nüfusunun 19.500 olduğu bir yerde büyük bir rakamdır. Bu sayı daha çok köylerden, Fatsa'ya yakın ilçelerden gelen insanlarla oluşmuş bir sayıdır. Bir diğeri de Karadeniz Bölgesinden, Ankara'dan, İstanbul'dan ülkenin değişik yerlerden ve Fatsa'yı merak eden Fatsa'daki gelişmeleri öyle uzaktan da yakından da izleyen yazar, sanatçı, aydın insanlarında Fatsa'ya yöneldiği bir kültür şenliği oldu bu şenlik. Şimdi kültür şenliği düşüncesi bu duyurularıyla birlikte programında nasıl bir program içerdiği de önümüzdeydi. Ne yapılacaktı kültür şenliğinde. Ne tür etkinlikler düşünülüyordu. Bir kez Fatsa tiyatro yapan bir yerdi. Ben bilirim ta 72'den beri Fatsa'da TÖB-DER'li öğretmenler ilişkileri üzerinden, örgütlenmeleri üzerinden tiyatrolar yapıldı her yıl, daha sonra 75-76 yılında halk evi hemen kendi grubunda tiyatrolar yapmaya başladı kendi ölçeği içerisinde. Karadeniz belediye tiyatrosu gibi Ordu da sürekli var olan yıllardır bu işi yapan tiyatro, bir tiyatro vardı Karadeniz Tiyatrosu. Onların oyunlarını düşündük ilk planda. Bunun dışında da başka bölgelerden tiyatro gruplarının çağırılması gibi bir durum çıktı. Onlarda mesela Ankara'dan bir tiyatro grubu geldi. Şimdi adını tam olarak hatırlamıyorum ama bir yada iki tiyatro grubu daha gelmişti. Sanırım altı-yedi tane tiyatro grubu bir hafta boyunca tiyatro sahnesinde gösteri yaptılar.

Dönemin toplumsal ilişkilerini ele alan filmler toparlanmıştı. bir hafta boyunca çok yoğunda ilgi gördü.

Fatsa halkının alışık olmadığı bir başka alanda işte forumların, panellerin olduğu alandı. Şimdi biz biliyorduk ki insanları böyle bu şenlikte kendi isteğine bıraktığımızda kimi alanları, kimi sinemalar çok fazla dolu olacak kimileri çok boş

kalacaktı. O yüzden bir planlamada yapıldı. Örneğin Fatsa'nın mahalleleri içerisinde bir planlamada yapıldı. Yani herkes, her etkinliği izlesin planlamasıydı bu. O yüzden de işte A köyündeki, C köyündeki insanlar işte Pazartesi gün paneli, Salı gün sinemayı, Çarşamba gün halk konserlerini, Perşembe günde tiyatroyu izleyebilecek biçimde bu duyurular yapıldı. Öyle oldu ve bütün salonlarda hemen herkes bütün etkinliklerde izleyen, bir halk izledi bunun içerisinde şimdi halkın çok yabancı oldukları alanda şeydi tabi, Panellerinin olduğu tiyatronun salondaki gelişmeler etkinliklerdi. İnsanlar bir taraftan izleyici oldular. Panelin ne olduğunu açık oturumu ne olduğunu bu söyleşilerin ne olduğunu orada gördüler ve bunun konuşmacıları da bu kadar büyük bir kitleye ilk defa kalabalık, coşkulu, istekli bir kitleye ama ne olduğunu da pek anlamadan oraya gelen bir kitleye bir şeyler söylemeye kalktılar yani ele alınan konuları açmaya anlatmaya kalktılar, şimdi bu yanıyla da hem bir taraftan bir kültürel, bilgisel bir düzey orada kendisini bir biçimiyle ifade etti, gösterdi hemen. Birkaç tane panel etkinliğinden insanların böyle çok donanımlı çıkmaları mümkün değildi. Ama onlar şöyle bir gördüler, geçtiler aslında birde sanatçıları gördüler yani. Can Yücel gibi birisini gördüler yada Şükran Ketenci gibi birisini gördüler. Mahmut Talip Öngören gibisini gördüler onlarla konuştular. Onlara sorular sordular. Belki de daha önceden tanımıyorlardı bunları ama orada tanıdılar, tanıştılar onların hakkında. Bu insanların evlerine gittiler, konuk oldular vs oldular. Burada bir parantez açarak söyleyeyim, konuk dedim de mesela o şenlik süresince dışarıdan gelen hiçbir insan otellerde kalmadı sadece Can Yücel ilk gece bir otelde kaldı. Sanıyorum ilk gece ya da ikinci gece olması lazım bu konuda panelde eleştirildiği için o da halkın içerisine daha sonra girmeye başladı.

Halk konserleri çok fazla ilgi gören bir etkinlik oldu. İnsanlar Ali Asker'i dinliyorlardı ama yüz yüze hiç görüşmemişlerdi, Feyzullah Çınar'ı dinliyorlardı o sıralar ama hiç görmemişlerdi İnsanların kendisine bıraksaydık belki iki kez üç kez hep Ali Asker dinlemek isteyeceklerdi yada onun gibi sanatçıları dinlemek isteyeceklerdi.

Kültür şenlikleri için biz "Fatsa'dan doğru ne yapabiliriz"i de tartıştık. Fatsa bu kültür şenliğine kültürel olarak ne katacak, ne tür etkinlikler katacak bunu da düşündük bunların içerisinde hemen işte öğretmenlerin oynadığı bir oyun vardı. Yeniden doğarız ölümlerden adlı oyununa onlar hızla hazırlandılar. Hızla hazırlanan bir başka şeyde çocuk korosu idi. Mesela çocuk korosu hazırlanma işini benim yapabileceğimi söylemişti arkadaşlar. Çocuk korosunuda hızla hazırlamamız gerekiyordu. Ben o dönemde belediyedeki işlerimi onun dışındaki diğer işlerimin bütününü bıraktım, 20 gün içerisinde çocuk korosunu çıkarmam gerekiyordu. Programımı ona göre yaptım. 20 gün içerisinde çocuk korosu şenliğe hazır hale geldi. Şimdi çocuk korosuna daha sonra döneceğimde bir şöyle bir toparlama yapıp

ondan sonra döneyim istiyorum. Çocuk korosunun dışında bir tiyatro gösterisi, bir çocuk korosu, bir de halk korosu yapabiliriz dedik. Halk korosunu da Mehmet Gümüş arkadaşımız hemen liseden, gençlerden hazırladı. Bu gençlerin içerisinde 70 yaşında bir dedemizde vardı, Mehmet Sesişen. O aramızdan ayrıldı. Ama Mehmet Sesişen o halk korosundaki insanları da motive eden bir Mehmet Sesişen'dir. Sesi çok o kadar şen değildi ama öyle istekliydi, yüreği gençti, bulunduğu yere coşku taşıyordu.

Orta yaşta insanlar da halk korosunda yer aldılar. Gençlik koronun içerisinde yer aldı. Böyle nitelik olarak belki çok fazla sesi yada kulak özellikleri, müzik ile ilgili donanımları çok iyi olmayan insanlarda olsa halktan insanlardı. Fakat birazda kalite açısından da onun içerinde bu koroyu sürükleyen insanlarda vardı. Kaldı ki bu iki etkinlik daha sonra çocuk korosuyla halk korosu etkinliği başka alanlarda taşındı. Örneğin ODTÜ, ODTÜ'deki yapılan ODTÜ şenliğinde hem şenliğin başlangıcında hem de bitiminde bu topluluklar orda gösteriler yaptılar.

Adnan Yücel..8.5.1980-Demokrat

"Fatsa Halk Şenliği, emekçi halktan yana değişen bir yaşam biçiminin yani kültürün oluşmasında atılan ilk adım olarak değerlendirilmelidir. Hatta bu şenlik bence devrimcilerin kültürel mücadelelerinde bir dönüm noktasıdır. Bugüne dek kültürel etkinliklerin yalnızca entelektüel aydınlar tarafından yapıldığını hepimiz biliyoruz. Ama Fatsa Halk Korosu'nda yaşlı erkeklerle yaşlı kadınları, gençlerle bir arada gördük. Yani elli yaşında sıradan bir vatandaş koroda görev almak için nota çalışmaları yapmıştı. Bu somut örnekler Fatsa Halkı'nın kültürel çalışmalara ne denli büyük önem verdiğini açıkça göstermektedir. Zaten önemli olan da halkın kendi dışındaki sanatçılarla yetinmesi değil, kendi sanatçısını kendi bağrından çıkarmasıdır."

Ahmet Özdemir ÇOCUK KOROSUNU anlatıyor.

Çocuk korosu için 20 gün süremiz vardı. 20 günün ilk haftasında ben hemen hızla okullara girdim. Okullardan yetenek düzeyi iyi olan öğrencileri belirledim, seçtim. Oradan bir koro oluşturduk. Daha önceden öğretmenlik sırasındaki çocuk müzikleri konusunda denemelerim vardı. Bunlara çocuklarla biz yaşadıklarından yola çıkarak sözler yazmaya yöneldik. Kimi ipuçları vererek yaptırıyordum ben bu işi. O ipuçlarını çocuklar geliştiriyorlardı ve süreç içerisinde orda ki yazılan şarkılar biraz çocukların şarkıları oldu. Çok sempatiktiler, herkes çocuk korosunu böyle benimsedi. Nerdeyse gittiğimiz her yerde çocuk korosu flaş

olan bir gruptu. Herkesin kucaklarındaydılar ve süreç içerisinde de bunlar fazlaca yetkinleştiler, siyasallaştılar.

Çocuklar öyle bir hale geldi ki örneğin 79 Fındık Mitingleri öncesi bir miting olmuştu. O mitinge çocuklar çok yoğun hazırlanmaya başladılar ve çok da böyle sayısını tam veremesem de bile şöyle bir 300 – 400 kişilik yürüyüş kortejinde bir çocuk topluluğunu oluşturan, örgütleyen bir ilişkiyi de içinde barındırdı o çocuk hareketi o dönemde. Kendi sloganlarını da bizzat o yaştaki insanlar tarafından kendileri ürettiler. Örneğin o mitingdeki pankartı hiç unutmuyorum "Savulun soyguncular bizde geliyoruz" altında Devrimci – çocuk imzası vardı. Örneğin çocuklar bu çalışmaları nasıl yürütüyorlardı? Sınıflara giriyorlarmış, ilkokul öğrencileri bunlar. Öğretmenden izin alıyorlarmış, hocam arkadaşlarla işte miting konusunda birkaç dakika konuşabilir miyiz diyorlarmış ve başlıyorlarmış konuşmaya işte mitingi anlatıyorlarmış işte hangi gün nereye gelinecek, nerede bulunulacak, ne tür işler yapılacak bunları anlatıp çıkıyorlarmış. Bütün sınıfları böyle gezmişler.

Avrupa'dan Çeltek, Fatsa gibi yerleri araştırmak, incelemek için bir gözlemci grubu gelmişti. Bunlar Fatsa'daki birtakım gelişmeleri gittiler, gezdiler, gördüler, araştırdılar, şekillerini falan yaptılar. Birde çocuk korosunu da görelim demişler. Bizde o sırada provadayız. Bir ilkokulun sınıfını kullanıyoruz prova için, geldiler bizden izin istediler, provamızı izlediler sonuna kadar. Sonuçta da çocuklara bir şeyler sorabilir miyiz dediler. Bu koro için nasıl oluştuğu, ne bekliyorsunuz tarzında çok böyle bir koroya sorulabilecek genel sorular sordular. Daha sonra çocuklar biz size soru sorabilir miyiz dediler. Buyurun sorun dediler. Çevirmen çocukların sorularını sorarak onlara yöneltti. Çocuklar ilginç sorular sormaya başladılar. Birisi kalktı dedi ki Almanya'daki Baader-Meinhof Örgütü'nü nasıl görüyorsunuz? Size göre nasıl bir örgüt dediler. Çok şaşkınlığa uğradılar, ilk soruydu bu. Böyle bir şey beklemiyorlardı. Birden de kendilerinin Baader-Meinhof 'la böyle yakın gibi hemen onu çağrıştırır gibi bir yerde durmalarını da pek kabullenemedikleri için hemen böyle "No, No" dediler. Sonraki gelen sorularda buna benzer sorulardı. Bir başka da çocuk Nazi savaş suçlularının Alman Hükümeti tarafından nasıl değerlendirildiğini, onlara ne yapıldığını sordu. Tabi bu sorular oradaki grubunda beklemediği doğrudan bizimde beklemediğimiz sorulardı Aklımda kalan bir başka soruda Devrimci – Yol örgütlenmesiyle Almanya'daki diğer devrimci örgütlenmeler arasında bir bağlantı var mı? Devrimci – Yol örgütlenmesini oradaki devrimci insanlar biliyorlar mı? Siz bunu bilerek mi geldiniz buraya diye sorular geldi.

Bir başka gösteriye giderken Artvin şenliği olabilir. Öğrencilerden bir tanesi geldi, size bir şey sormak istiyorum. Bu devrimci-yol'la kurtuluş arasında ne tür bir fark vardır dedi. Bunu öğrenmek istiyorum dedi. Bu oniki yaşında bir kız öğrencimizdi.

Bende dedim ki niye öğrenmek istiyorsun dedim. Öğrenmek istememin nedeni şu dedi. Benim ablam Devrimci Yol'cu dedi. Fakat enişte dedi Kurtuluşçu. Bunlar dedi ikide bir tartışıyorlar. Hatta tartışmaları giderek kavgaya falan dönüşüyor dedi. Ben dedi bir şeyler öğrenmeliyim ki bunlara bir şey söylemem lazım dedi. Şimdi burada siyasal ihtiyaç gibi bir şeyin ortaya çıktığını seziyor insan tabi böyle şeyler olunca. Bir istek oluşuyor çocuklarda, öğrenme isteği oluşuyor ve buda onları kişiliklerinin üzerinde giderek politikleştiriyor. Hatta çocuklar kendi aralarında konuşuyorlar. İşte Fatsa'ya faşistler saldırırlarsa bunlar, herkes kuş lastik edinmişler bir yerlerden, evlerinin köşesine kenarına kuş lastik taşları taşıyorlar. İlerde böyle bir saldırı olursa kuş lastikle kendilerini savunacaklar. Böyle de bir pozisyonda var işin içerisinde. Böyle büyüklerin silahlandığı, silah taşıdığı bir bölgede kendileri silah taşıyamayacağı için o Filistinli çocuklardan da etkilenerek, kuş lastik olayını da hatırlıyorum, kuş lastik kullanmaları yada sahibi olmaları gerektiğini de hatırlıyorum. Şimdi bütün bunların sonucu şu; çocukların hem yapacağı şarkılara yansıyor çocukların politik etkilenmeleri hem de başkaları çocukları politik böylesine politik gördükçe çocuklara yoğunda bir ilgi gösteriliyor. Bu ilgiyi biz Artvin'de de gördük işte Banaz Pir Sultan Abdal şenliğinde de gördük. Ankara'daki ODTÜ şenliğinde de gördük. Yani buralarda bizim çocuklar el üstünde tutuldular. Onlarla herkes sohbet ekmek istedi. Herkes Fatsa'yı onlardan öğrenmek istedi

Sedat Göçmen

79'da şimdi bütün bunlar olurken bir seks filmleri furyası var tabi. Fatsa'da da sinemalarda seks filmleri oynuyor. Bizim Oğuz Fatsa'ya geldiği zaman şey yapıyor, bakıyor sinemanın afişlerine Çilli Yavrum Çilli, Hasan Almaz Basan Alır yada işte o tür filmler. Biz bambaşka bir hayat sürüyoruz sinemaya giden adamlar bunu görüyor.

Bizde şimdi mücadele öyle hızlı gelişiyor ki halkı biraz daha uzun vadeli bir şeye hazırlayalım. Yok muhbirlik yaparsa, yok bu muhbirler nasıl cezalandırılıyormuş. Bir kısım skeçler yaparız. İşte şarkı türkü gibi şeyler geliyor zaten bizim Selda'yı getirmiştik... Ali Asker'i tabi dinliyoruz Onları biz getiriyorduk Arada bir geceler falan yapıyoruz.. Şimdi bakıyorsun kültür hayat farklı bir şeyde gidiyor. Bir de mücadelenin gerektirdiği bir şeyler var. Şimdi biz burada buna müdahale etmemiz lazım diye düşünüyoruz. Benim ki biraz daha yerel bir düşünceydi. Yani köyleri de, kahveleri de kapsayacak orada yerel skeçler oynatırız. Kitap okuma alışkanlığı geliştirmek için okuma seansları düzenleriz. Sokak tiyatroları düzenleriz gibi bir şeylerimiz vardı. Daha sonra ta Ankara'dan İstanbul'dan arkadaşlarında katıldığı daha farklı propaganda yanını da şey yapan daha gelişkin bir hal aldı. İşte resimler geldi. Farklı ressamların resimleri geliyor. Resim sergisi açıldı Fatsa'da. Halkımız geliyor. Şiir sergileri açıldı. Şairler geliyor.

Diğer sanatçılar geliyor. Bilim adamları geliyor. Ve de biz Fatsa'da da bu kampanyaya bir hazırlık yapılıyor. Oyun ekipleri hazırlanıyor. Çocuk korosu hazırlanıyor, halk korusu hazırlanıyor. Şiir okuma yarışması düzenledik. Ve de belediyeden birileri yapıyor. O ilginç olduğu için ayrı değil. Şiir okuma yarışmasına 100'lerce insan katılıyor. Gidip sahneye okuyacak. Şiirinde yani güzelliği sadece kelimelerin yazılışında değil bir sonuçta bir güzellik gerekiyor ama halkımız oradaki insanlara ha biz okuyacağız. Sonuçta 15-20 kişi kadarıysa şiir yarışmasını okumaya hak kazanmışlar.

Bunlarda yüzü aşkın insanın arasından seçilmiş şeyler ve de halkımız ezberlemiş. İşte o zaman bir şey dikkatimi çekti. Hani insan pısar, halk arasında kitle arasında konuşmaktan korkar falan ya genelde böyle bir eğilim vardır. Ya biz oradaki durumu tersine çevirmişiz. O tersine çevirmede yani böyle hakikatten atak, dışa dönük, kendini göstermek isteyen bir insan haline getirmişiz ama şimdi ürettiğimiz şey de pek iyi değil. Şiirlerin okunuşu mesela. O dikkatimi çekmişti. Ve tabi kültür şenliğinde yerel insanlar bir şokla karşı karşıya kaldılar. Dışarıdan gelenler. Ankara'dan, İstanbul'dan. O şokun birinci noktası ya burada her an hayatları tehlikede bu aydınların o profesörler falan var ya her an bir faşist öldürülür, bilmem ne olur falan diye sanatçılar bakıyorlar orada faşistler gelip adamları öldürme şeyi yok. Köylü, eşarplı kadınlar geliyorlar, resimlere bakıyorlar, şiirleri okumaya çalışıyorlar. Çoluk çocuk, yaşlı, köylerden gelenler oluyor. Ha bu kültür şenliğini köylere yaydık mesela Çatalpınar'dı, Çamaştı o tür yerlere gösteriler düzenliyorsun, film gösterileri yapılıyor, bisiklet yarışları, futbol turnuvası yani hayatın bu sportif ve kültürel olanları neyse şey yapmaya başladık. En iyi herkesin beklediği sanatçı tabi şey Ali Asker. Ali Asker gelmiş. Mehmet Gümüşlerin evinde kalıyor. Mehmet Gümüş'de. Ya bu Ali Asker gelecek mi diyor.

Fakat halktan yana hava çok farklı bir hava oldu. Dışarıdan gelenlerin ,burada siz Halk Cumhuriyetini kurmuşsunuz. Polis geliyor müdahale etmiyor. Kaymakam geliyor. Konuşma yapıyor. Kaymakam konuşmasını alkışlıyor. Belediye başkanı da konuşuyor o kültür şenliğinde. Açılış konuşmasını falan. Yani öyle bir öyle bir hava ki insanı çarpıyor. Hem kolektifçe bir eğlenme yapılanları öğreniyorlar. Bunların çoğunu da Murat Belgeler gelmişti. Can Yücel'ler falan. Bunların çoğu da şeye gidiyorlar. Halkın evlerinde kalıyorlar.

Mahmut Tali Öngören (Demokrat-7.5.1980)
"Fatsa gerçeğinden korkacaklar çok olacak"
"Fatsa'da insanı etkileyen en önemli gerçek orada yaşayan halkın bilinç düzeyidir. Yaşlı başlı insanların sağlam inançları, kararlılıkları ve sorunlara doğru yaklaşımları ve bu gibi düşünceleri arı bir dille

açıklamaları Türkiye'de yeni ve sağlam bir gerçeğin Fatsa'da oluştuğunu etkileyici bir biçimde anlatıyor insana.
Eğer gençler, yetişkinler, yaşlılar, çocuklar ve kadınlar bir araya gelip hem sorunların kökenlerinde yatan nedenleri görebiliyorlarsa hem bu sorunları ortadan kaldırmak için topluca uğraş verebiliyorlarsa bu gerçekten çok kimse korkacak ve bu gerçeği çok kimse kıskanacaktır.
İçkisini kumarını bırakıp, işine dönen erkekleri görünce, faşizmin tehlikesini anlatan yaşlı kadınları dinleyince, halkın kendi kasabasının en ağır işlerini çoluk çocuk birlikte yaptığını öğrenince, bütün bu uğraşlara faşist olmamak koşuluyla her partiye ve her görüşe sahip kimselerin katılabileceğini anlayınca, din adamlarının Fatsa'da ki çabanın yararlarını halka anlattığını duyunca, bu eylemlerden korkacakların ve kıskanacakların sayısı elbette bir hayli yüksek olur."

Pertev Aksakal

Halk Fatsa'daki kültür etkinliklerine beldelerden, köylerden gidip hatta arabalarla, kamyonlarla, otobüslerle böyle dalga dalga gittiği, izleyip geceleyin döndüğünü biliyorum. Öyle katılımlar olurdu. Hatta çok fazla bir akım olduğu için zaman zaman beldelerde yapmaya başlamıştık bunları giderek kültür şenliğini beldelerde de kültür şenliği boyunca oldu. Beldelerde de yine insanların gelip o alanları doldurduğu, o salonları doldurduğu ve bizzat bunları dikkatle ilgiyle izlediğini tanık olduk o dönemde.

Şimdi köydeki benim bulunduğum bölgede Ilıca'da böyle bir şey kültür etkinlikleri yapıldı. Çeşitli sanatçılar geldiler, konserler verdiler ve orada halkın büyük bir çoğunluğu katıldı. Bunları izledik. Özellikle kadınların çok daha yakın bölgelerde böyle bir etkinlikler olduğu zaman daha fazla katıldığını gözlemlemek mümkündü. Fatsa'ya da gidiyorlardı ama daha yakın olduğu zaman daha büyük bir kadın kitlesinin katılıyordu. Dışarıdan gelen sanatçıların konserleri, etkinlik düzenlemeleri biçiminde şenlikler gerçekleşti. Yani onun dışında paneller falan düzenlenmişti işte. Dışarıdan gelen yazarlar, gazeteciler ve panelistler falan onların içlerine katılırlardı. Bütün kadınlar izlerlerdi.

Can Yücel (Demokrat- 6.5.1980)
Kendini Kurtarmış Bir Yer

Bir zamanlar ateşli bir tartışma vardı devrimciler arasında. Devrim kırdan kente mi, kentten kıra doğru mu olacak diye. Ben de "Yolda olacak" diye seçeneği üçlerdim aklımca. Benim bu kestirmeci buluşum Yol'un önemini küçültmez, elbet. Fatsa'da olup bitenleri anlatırken de bir yol örneğinden başlayacağım söze.

Başkanlık seçimleri kazanılıp, devrimciler işe el koydukça, bakmışlar ki, o usule, plana aykırı, öyle ruhsatsızca yolun ortasına burunlamış ucube yapıların tümü için istimlak bedeli ödeneli yıllar olmuş. Yine de eski belediyeler forslu hemşehrilerine ait olan bu yapılara cesaret edip de tek bir kazma bile vuramamışlar. Halkın gözünde, sokaklara bel vermiş olan bu yapılar, yerel yönetimin hem aczini, hem güvenilmezliğini simgeliyormuş bir bakıma. Fikri Sönmez mahalle komiteleriyle danışıp tartıştıktan sonra, emri vermiş, dozerler bu göz ağrılarını ortadan kaldırıvermişler. Bu "olmazı olur yapan" köktenci girişim, tabiri caizse, daha sonra atılacak adımlara yol açmış. Ve yönetimin güvenirliğinden de öte, bir düzine çıkarcının karşısında devrimcilerin güçlülüğünü saptamış. İktidara gelenler gerçekten iktidarlı, halk gözüyle görmüş bunu. Böylece hanidir ellerini, kollarını bağlayan büyü bir çırpıda bozulmuş, ürkekliğin boyun eğikliğinin yerine kendi hakkı ve hayrı için topluca çalışma kararlılığı gelmiş. Yani halkın iktidarı halklaştırması, onu kendine mal etmesi, ona sahip çıkması yolu açılmış. Bunun üzerinedir ki, Başkanlık, yolları çakıllama önerisini semt ve mahalle komiteleri aracılığıyla halkın önüne getirdikte, bir kafa, el ve oybirliği tomurcuklanıvermiş. Ekipler kurup, koyulmuşlar işe. Fatsa'nın diz boyu çamuru iki-üç ay içinde süpürülüp gitmiş. Şimdi "Kimselerin beş yılda haka başa getiremeyeceği işi biz, bir hamlede becerdik" diye öğünüyorlardı haklı olarak. Belediye'nin dozerleri artık, usta ekiplerin öncülüğünde, komşu ilçeleri de çakıllamak üzere seferber ve seferi...

Bu oluşumu böyle belirledikten sonra, zaman içre gerilere gidelim, seçim öncesi ne olup bitti, ona bakalım. Yurdumuzu kasıp kavuran Ekonomik Anarşi Fatsa'da da hüküm-ferma. Yağ yok, çay yok, gaz yok, cıgara yok... Devrimciler dükkanların önündeki kuyruklarla eğleşecek yerde, Karaborsa'nın depolardan dallanan budaklanan kellesini budayıveriyorlar. Yok diye bir bok kalmıyor, başlıyor bolluk, bu da *Öniktidar* kavramına ışık tutan bir olay! Buzu kırıp, altında murat suyunu gözlere ayan etmek gerek! Harbi, yani militanca eylem, siyasal eylemle iç içe yürüdükte iki eylem türü birbirini tekmilleyen bir hız ve ağırlık kazanıyor ve giderek devinme gücü büyüyor. Devrimcilerin engelleri kırarak yığınlara sundukları eylem önerileri, yığınlarca gerçekleştirme sürecine sokuldukta, yeni yeni birleşimleri, yeni yaklaşımları gelberi ediyor. Böyle böyle halkla bütünleşmiş bir devrim yöntemi ve modeli geliştiriliyor. Bu örgensel, organik gelişim, devrimcilerin kendilerini halkın eğilimlerine, gereksinimlerine yabancı, hatta ters düşürecek ileri-geriliklere kapılmalarını önlüyor. Bu değiştirerek değişme tutumu, bu deneyerek deneme yöntemi, hem devrimcilere halkın nabzını sekmemecesine dinleme olanağı sağlıyor, hem de halkı yönetilmişliğin edilgenliğinden kurtararak yaratıcılığa sevkediyor. Giderek de yönetenle yönetilen arasında ki ayrım ortadan kalkıyor. Ergeçsel (nihai)

çözümlemede, devletin zorlayıcı aygıtlarını önce defterden silip, sonra gerçek demokrasinin kurulmasına geçme biçimindeki iki aşamalı plan yerine, bu iki işlemi devrim sürecinin her anında iç içe yürütme ufku böylece açılmış oluyor. Yerel yönetimler, hem birimlerinin küçük olması dolayısıyla böyle bir deneme için biçilmiş kaftan, hem devrimi bir *süreç* değil, bir an olarak görme yanılgısını saf dışı etme bakımından elverişli ortamlar oluşturuyor. Öte yandan sınıf çözümlemesinde, analizin de devrimsel eylemi meçhul bir ileri tarihe erteleme sonucunu doğuracak toptancılıklara sapacak yerde, yerel toplumu oluşturan halk katmanları arasında çelişkileri göz ardı etmeden buluşma noktaları bulmak, ittifaklar oluşturmak mümkün oluyor. Nitekim Fatsa'da köylü, devrimci, işçi ve esnaf arasındaki birlik böylesine bir birlik. Bu birlik toplumun devrim doğrultusunda değişmesinden yararlanan ve yararlanacak olan halkın böyle bir değişmeden zarar göreceklerin, yani sömürücülerin karşısındaki birliği. Onun içindir ki, köylüler kamyonlara doluşmuş, öyle devrimci marşlar okuyarak Fatsa şenliğine güle oynaya geliyorlar. Onun içindir ki bakkala gidip satın aldığımız cıgaranın parasını vermeye davrandığımızda, Bakkal "Siz şenliğimizin konuğusunuz, sok bakalım paranı cebine!" diyor...

Bu toplu kaynaşmanın bir başka sonucu da kadın-erkek, yetişkin-çocuk arasındaki çelişkilerin sağlıklı birleşimlere doğru götürülmüş oluşu. Gayrı, çocuk da, kadın da erkek karşısında erkin. Kişilik sahibi, çünkü devrime sahip çıkmış. Kadın kocasının karşısında el pençe divan durmuyor, ne de çocuk babasının karşısında iki büklüm. Devrim yolunda hepsi yan yanalar hepsi çünkü. O güzelim çocuk korosunun başarısı bu yüzden. Bacıların, konukları yolda çevirip, hanelerine konuk gelmişizcesine, dostça elimizi sıkmaları bu yüzden.

Fatsa'da yeni bir yaşama örneği oluşuyor, yeni bir üretim biçimine doğru ve buna paralel yeni bir kültür, yeni bir ekin elbet. Fatsa Kültür Şenliğinin anlamı buydu...

Ha onu da unutmadan söyleyeyim, Fatsa'da hır-gür, vur-kır yok. Düzeni düzen olan yerde, Dirlik-Düzenlik de oluyor... Bizim sağır sultanlara bu duyurulur mu acaba? Sanmam!...

KARABORSAYA KARŞI MÜCADELE:

-Fındık kabuğu, demir, çimento, kömür, margarin, omo-tursil vb, sigara, gaz, benzin, mazot, et vb temel ihtiyaç maddeleri 1978-1979'ların Türkiye'sinde bulmak olanaklı değildi. Her şey karaborsaydı ve çok pahalıydı.

Ahmet Özdemir

Fındık kabuğu olayı o dönemde 14 Ekim seçimlerinden hemen sonraki süreci ifade ediyor ve kışa geliyordu. Artık kırımların başladığı fındıkların içlerinin ayrılıp, kabuklarının yakacak olarak kullanıldığı bir yerdi Fatsa. Bu kabukları da çuval çuval satılıyordu. Yakacak olarak herkes sobasında bunu kış boyu kullanıyordu. Şimdi bunu daha önceden fabrikatörler, hatırı sayılı kişilere fazla fazla veriliyor. Halkta bu kabuktan çok az yararlanıyordu. Kalan bölümü de karaborsaya çıkıyordu. Yani bir çuval kabuk üç lira ise o zaman siz onu on liradan almak zorunda kalıyordunuz. Şimdi biz bu konuda da daha önceki kullandığımız yöntemi fındık kıran fabrikatörler üzerinde de denedik. Bunda da başarılı oluk. Fabrikatörlerle konuştuk, dedik ki ya bunu adil dağıtalım yani böyle hem karaborsa gibi bir durum yaratılıyor. Halk bundan yararlanamıyor hem de doğru da bir şey değil dedik o dönemde. Bunları onlar bunları istemeyerekte olsa kabullendiler. Sonuçta gündelik, haftalık fabrikanın ne kadar fındık kırdığı tespitleri yapıldı. Onların sonuçları alındı. O sonuçlar üzerinde de bir dönem halkla ilişkiler merkezli ama asıl işi halk komitelerinin yürüttüğü bir kabuk dağıtım planlaması yapıldı, iş yürütüldü.

Kabuk dağıtımı olayı aslında bizi çok uğraştıran bir olaydı. Yani biz böyle yoğun, halkın belki kendisinin zaman içerisinde bu ilişkileri düzenleyebileceği bir işin altına girdik ama çok yorulduk. Orada bizim yanılgılarımızda şundan oldu. Eşitlikçi bir hak tutturduk. Yani oysa mutlak eşitlik yoktu, doğruda değildi. Tamam çok ihtiyacı olan insanları tespit ettik. Önce kabuğa çok ihtiyacı olan insanları tespit ettirdik daha doğrusu mahalle komitelerindeki halk komitelerindeki insanlara. Ama bunlarda yanılgılar falan oldu. İşte kötüye kullandılar onu. Dediğim gibi diğer taraftan buna benzer başka bir örnekte bu mutlak eşitlikle ilgili, anlayışı ile ilgili örnek herkese aynı uygulamayı yapmak o yüzdenden de ona yapıyoruz, size de aynı uygulamayı yapıyoruz. Bunda bir terslik yok diyebilmek için.

-Fatsa Belediyesi temel ihtiyaç maddelerini halka ulaştırmak için yoğun bir çalışma içindeydi. Belediye TANSA kanalıyla halka bulunmayan temel ihtiyaç malzemelerini ulaştırmaya çalışıyordu.

-Belediye; Hizmet Komiteleri ve Halk Komiteleriyle birlikte kentte karaborsaya karşı etkin bir mücadele yürüttü. Neredeyse şehir tümüyle kontrol altına alınmıştı. Bir mahallede alaf yığınları altında şehri yakacak kadar benzin bulunmuştu. Bunlar, Fatsa Belediyesi Encümen tutanaklarında mevcuttur.

-CHP'li encümen üyesi Cevat Biricik'in mağazasında 110 koli yağ yakalanmıştır ve hakkında gerekli işlemler yapılmıştır.

-Fatsa'da devrimciler halkla birlikte karaborsaya karşı mücadele etmişlerdir.

-Halk karaborsa satış yapan yerleri tespit ediyor, satışları engelliyor ve belediyeden de gelen görevlilerle birlikte halka normal fiyatlarıyla satılıyordu.

-Bu uygulamalar yasal olmasına rağmen, güvenlik güçleri karaborsacıların yanında yer alıyordu. H.'k bu gibi durumlarda güvenlik güçlerini protesto ediyordu.

-Karaborsacılar, stokçular Belediyeye, komitelere, devrimcilere kendilerine engel oldukları için düşman oldular ve güvenlik güçlerine, mahkemeler yalan- yanlış ifadeler verdiler.

Karaborsacıların stoğu tespit edilince, halkla birlikte basılıyor, belediyenin görevlileri gerekli işlemleri yaparken bir yandan da karaborsacılara, soyguncular a karşı yüksekçe bir yerden de konuşmalar yapılıyordu.

Ahmet Özdemir

Karaborsaya karşı mücadele, seçimlerden sonra belediyenin bu konudaki yaptığı işlerin belediye kanalıyla yürütülen işlerin ne, nasıl olduğu yönde birtakım açıklıklar kaldı, oraya değinelim. Bir kez haber alma olayı halkın duyarlılığına bağlı bir şeydi. Biz hiçbir mahallede, hiçbir dükkanın önünde durma şansımız yoktu. İnsanlar gelip geçerlerdi ama sigara almak isteyen insan kendisine sigara yok denilip de ardından gelen birisine el altından sigara verildiğini görüldüğünde o insanlar o duyarlıklarını gösterip, gelip burada karaborsa sigara satılıyor diyordu ya da başkası işte o dönem için diyelim ki sıvıyağ, margarin alıyordu. Bir başkasına verildiğini görüyordu o. Kendisine verilmediğini görüyordu. Bunlar çocukların bile bu konuda denetimci olduğundan söz etmiştir. Böyle ulaşıyordu. Belediyeye böyle ulaşıyordu. Daha sonrada bunlar nereden yapılıyorsa gidiyor, belediye yetkilileri, zabıta kanalıyla bunları o dönemin fiyatlarıyla halka sunuyordu.

Mustafa Altaç

Ya şimdi stok yapanların işte depolardan alt katlardan çıktılar, çıkardılar şeyleri. Bunları halka sattılar neyse fiyatı. Maltepe sigarası dışarıdan geliyordu, karaborsa satılıyordu o zaman. Şeker öyleydi, yağ öyleydi, Sana yağı öyleydi.

Sedat Göçmen

Belediyeyi de alınca artık karaborsanın hiç işlemediği yerlerden birisi haline geldi Fatsa. Yani karaborsa işi tamamen aşağı yukarı biter hale geldi. Belediyenin denetimleri artık önceden halkın denetimi oluyordu. Şimdi resmi bir denetimde başlayınca daha bir hızla gelişmeye başladı.

TEFECİĞE KARŞI MÜCADELE:

Tefeciliğe karşı mücadele, fındıkta sömürüye karşı mücadelenin bir parçasıdır.

-Bir avuç tefeci tüccar fındık üreticisinin alınterine el koyuyordu.

-Tefeciler, yasal faiz %20 olduğu halde %100-200'ler civarında faiz alıyorlardı.

-Üreticiler borç aldığı tefeciye ucuz fiyattan fındığını satmak zorunda kalıyor ama borcunu bile ödeyemiyordu. Üretici bu durumda fındık bahçesini yok pahasına satmak zorunda kalıyordu.

-Fındık Mitinglerinde tefeciliğe karşı tepkiler güçlü olmuştur

-Devrimcilerin mücadelesi bir ölçüde tefeciliği engellemiştir.

-Tefeciler ya tefeciliği bırakmış yada tefeciliği yapabileceği koşulları bulamamıştır.

* *

Sedat Göçmen

Tefecilere karşı daha ciddi mücadelelerde programlamıştık. 1979'a gelindiği zaman tefecilere karşı mücadele biraz daha öne geçti. Çünkü çok yakıcı bir sorun. Bir baktık halk boş senetleri tefecilerden alıp boş kendi imzaları var senetlerde, alıp yırtmaya başladılar. Yer yer bu tefecilerden senetler alınıp yakıldı ve halk hakikatten de sırtında çok ciddi bir yük kambur gitmiş oldu. Yani böyle ekonomik olarak bir refaha ermiş oldular.

KUMARA, İÇKİYE, KÖTÜ ALIŞKANLIKLARA KARŞI MÜCADELE:

Özellikle çalışmayıp kahvehanelerde kumar oynayan, içki içen, kadınlar çalışırken tembellik yapan kocaların alışkanlıklarının yok edilmesini en çok kadınlar destekliyor. Bu konuda gerçekleştirilen somut çabalar oldukça ilginç!

"...400'e yakın profesyonel kumarbazı olduğu söylenen mahallede açılan kampanya sonunda profesyoneller kumarı bırakmışlar. Mahallenin şimdi bir de amatör tiyatrosu, özel müzik grubu var. Tabii bu işten en çok kadınlar sevinçli. Sefalet, dayak sona ermiş. ..."Şükran Ketenci-17 Nisan 1980. Cumhurivet .

* * *

"Fatsa'nın yeni bağımsız yerel yönetimine kim en çok destek oluyor, biliyor musunuz? Kadınlar. Çünkü bu belediyeyi kuran devrimciler onların

erkeklerini sarhoşluktan, kumardan ve kahvelerden kurtarmışlar. Biraz para kazanan erkekler hemen soluğu içkide, kağıt oyununda ve tavlada alırmış eskiden. Başı sıkışınca evine koşup karısının boynundaki beşibiryerdeyi de aynı amaçla koparırmış. 'Şimdi hepsi işinde gücünde.' diyor evinde bizi konuk eden bir kadın." ...M. Tali Öngören-Haziran 1980.Türkiye Yazıları.

* * *

Nurten Demirbaş

Tabi mesela eşler içen eşler olursa oluyordu ki nitekim de vardı eşler içiyordu. Bayanlar gelip sorunlarını anlattığında güzelce eşlerinle konuşuluyordu, anlatılıyordu, izah ediliyordu ve bu problemler çözülüyordu rahatlık sağlanıyordu, yani çözüyorduk genellikle de çözülüyordu.

İçki kaldırıldı, sokaklarda rahatsız edilmeler oluyordu bunlar kaldırıldı. Yani lafın kısası bence en güzeli o dönemlerin en şeyleri özgürce yani rahatça sokağa çakabilmekti rahatça saat 12 de olsa de olsa sokaklara çıkabiliyordu bayanlar.

Ahmet Özdemir

Fatsa'da suç oranı azalmıştı. Nereye kadar azalmıştı. 200 civarında Fatsa cezaevinin mevcudu vardır. Burada en son işte son benim aldığım veri 13 kişiye kadar inmiştir cezaevinde kalan tutuklu sayısı. Zaten hükümlüler Ünye cezaevi ya da Ordu cezaevine gönderiliyordu. Sorunun demek ki bütün mahallelerde halk tarafından kendi sorunlarının çözüldüğü bir süreç yaşandı ki fazlaca yargı erkine gerek kalmadı. Sonra suç polisle bağlantılı olan suçlarda da bir azalma oldu. Poliste pek fazla bir işle uğraşmaz hale geldi.

Naci Sönmez

Fatsa'da bir anlamda halkla bu bütünleşme sağlandıktan sonra adeta adliye binasındaki memurların işi azaldı. Adli vakalar azalmaya başladı. Kentte hatta o adli vakaların bir çoğu problem halindeyken bile artık mahkeme savcılara gerek kalmadan o mahalledeki insanlar tarafından sorunun çözümü noktasında fiili adımlar atıldı. Halk işin peşine düşünce hırsızlar hırsızlık yapamaz duruma geldiler. Yapanlarda tespit edildikleri zaman teşhir oldular. Mesela ben şöyle bir şeyi hatırlıyorum bir polis eşinin bile eşinden dolayı çektiği sıkıntılar yani alkolü fazla alan bir eşi varmış. Emniyet müdürü çözememiş işte devletin başka organları kadının bu çilesine çözüm bulamamışlar kadın şiddete de maruz kalıyormuş ve doğal olarak en sonunda Fikri Sönmez'e kadar gitmiş belediyede demiş benim böyle bir sıkıntım var sonucunda tamam biz ilgileniriz senin işinle demiş. O polis memuruna da gerekli uyarı yapılmış. Sonuç olarak bu tür olaylar bile Fatsa'da artık güven kaynağının çözücü kaynağın neresi olduğu noktasında hem halkta bir şey

yaratmıştı hem de bir yönetim anlayışı olarak demokratik olarak katılma noktasında rahatlıkla ben burada ciddiye alınırım fikirlerin kıymetlidir değerlendirmeye alınır diye düşünür toplum.

Pertev Aksakal

Özellikle seçimlerden sonra yani Fatsa belediye seçimlerini devrimci adayın kazanmasından sonra Fatsa tarihinde ilk defa cezaevlerine düşen insan sayısıyla mahkemeye başvuran insan sayısında çok minimum bir olay var. Yani çok az insanın belki beş kişi belki altı kişi yani sayısını bilmiyorum ama o zamanki yapılan basından veya o zaman gözlemleyen şeylerden okuduğum kadarıyla Fatsa cezaevinde çok az insan bulunduğu ve aynı zamanda adliyeye başvurunun çok azaldığı hemen hemen sıfır denecek düzeye indiği biçimindeydi. Bunun nedeni halk kendi sorunlarını kendisi çözmesinden kaynaklanıyor olmaktadır. Çünkü bütün sorunları çözebiliyor. Aslında Türkiye'nin 70 yıllık tarihinde ilk defa halk, halk olmanın bir tadına varıyor. Yani hakikaten biz, varlığımızın bir nedeni varken hakikaten biz bunlara söz sahibi olmamız gerekiyormuş, konuşmamız gerekiyormuş. Biz karar almamız gerekiyormuş gibi bir başka bir anlayışla farklı bir yaşam tarzını az olsa küçükte olsa onu görmeye başlamıştı.

* * *

KENT MİMARİSİ, ALT-YAPI ve BELEDİYECİLİK ÇALIŞMALARI:

14 Aralık 1979 Güneş Gazetesi, Sıtkı Pazarbaşı imzasıyla **"Belediye Başkanları ve Hizmetleri"** başlığıyla ilk sayfadan geniş bir haber yayınladı.

Seçimden sonra henüz ikinci ay dolarken Belediye Başkanı Fikri Sönmez'in icraatlarını sıralayarak, kendinden önceki Fatsa'ya emeği geçen başkanlarla kıyaslıyor. "Şayet bir gün Fatsa'da, zamanımıza kadar gerçek hizmet vermiş belediye başkanlarının büyütülmüş resimleri bir yere asılırsa hiç şüphesiz bunlar A. Cevat Güvenkaya, Atıf Topaloğlu, Nihat Kutsal ve bu günkü reis Fikri Sönmez olacaktır." İki ay dolmadan bu denli bir kıyaslama, belirtme Fikri Sönmez'le başlayan dönemin etkisini gücünü göstermesi açısından anlamlı bir haber.

Çamura Son Kampanyası, Belediyenin Halk Komiteleriyle birlikte aldığı ilk kararı. FATSA'nın çamurdan geçilmeyen sokaklarının altı gün gibi kısa bir süre içinde çakıllanması ve çukurların kapatılması, halkın geniş katılımı ve çalışmasıyla gerçekleştiriliyor.

Belediye uzmanlarının dört yılda bitmez dediği olay Halk Komitelerinin aldığı karar ve uygulama ile halkın kadın erkek geniş katılımı, çevre belediyelerin desteği ile planlı bir çalışmayla altı günde bitiriliyor.
Yedinci gün halkın geniş katılımıyla çamurdan kurtuluş ve kampanyanın başarısı yürüyüş ve mitingle şenlik havasında kutlandı.

Mustafa Altaç

Benim dükkanımın önünde yola gelen bir dükkan vardı o zaman deniz lokantası diye burası uzun süreden beri yıkılmadı. Tam yolun ortasındaydı. İşte Fikri geldikten sonra burası yıkıldı. Geldi dedi işte senden şerefiye parası alacağım dedi orayı yıktık dedi ve bu şekilde bu konuşmamız oldu yani.

Kente, Samsun-Ordu ana yolundan üç olan giriş yediye çıkarılıyor. İmar yasasına göre bazı binalar istimlak edilerek dört yeni giriş açılıyor.

İçme Suyunun düzenli olarak sağlanması Fatsa'nın üçte birinin içme suyu akmıyordu. Hastanebaşı, Akıl Tepesi, Çullu ve Mandıra semtlerinde su yıllardır akmıyordu. Yeni bir depo yapılarak, eski pompalar tamir edilerek su akıtılır. Çullu ve Sakarya Halk Komiteleriyle birlikte halk kazma-kürek çalışarak bu hizmetler gerçekleştiriliyor.

Kentin yetersiz olan elektrik sorununun giderilmesi:Yeni trafolar sağlayarak geçici de olsa bu sorun çözülüyor.

Cadde açılması: Dumlupınar Mahallesi'nden Kurtuluşa kadar üçüncü bir anayol açıldı. İstimlak bedeli o günün koşullarında kolay karşılanamayacak bir yol açılıyor.

Kurtuluş Mahallesi'nden Sivaslar semtine iki-üç km yol ilk kez yapılıyor. Daha önceleri patikadan başka yol bulunmayan bir semt Sivaslar.

Evkaf Mahallesine elektrik,su getirildi. Yol, sokak vb ise nokta operasyonu nedeniyle gerçekleştirilemiyor.

Kent Merkezinde ki daha önceden yıkım kararı olmasına rağmen yıkılamayan binaların yıkılması.

Kurtuluş Mahallesinde ki bataklığın halkla birlikte çalışarak kurtulması: Mahallenin tam ortasında bulunan bataklık tüm mahalleye hastalık ve mikrop saçıyordu.

İtfaiye için halk yardım kampanyası açarak kendiliğinden 250 bin TL toplayarak eski araçları tamir etmiş ve bu sorunu bir ölçüde çözmüştür.

Köfteciler, "seçimden önce bazı kişiler bize, 'devrimci aday, seçimi kazanırsa arabalarınızı elinizden alacak. Onlar mülkiyete karşıdır' dedi"

Tabii ki biz biraz korktuk. Fakat beklediğimiz gibi olmadı. Yeni Belediye bize dükkanlara geçmek isteyip istemediğimizi sordu. Sonra belediyenin arsası

üzerine kendimiz dükkanlarımızı yaptırdık. Parası olmayanlara da halk yardım etti. Kısa süre sonra hem biz rahat ettik hem de vatandaş temiz köfte yer oldu. "Belediyemiz bizden yana."

Muhittin Özyurt

Uygulamaları daha çok yol açmak, yollara engel olan binaları yıkmak, sahil yolundan şehre giriş yoktu, dört beş yere giriş yaptı ve şehrin arka tarafında kapalı yani bahçeli kısım vardı ve arka yol, şehirden de bir yol açtı, yolları birbirine birleştirdi, bir hava aldırdı şehre.

30.5.1980 Güneş Gazetesi Sayfa:2
BELEDİYE ÇALIŞMALARI

İCME SUYU

Belediye kendi imkanlarını zorlayıp halkla birlikte eski su borularından da faydalanmak suretiyle Şerefiye Mahallesi ve Çullu bölgesindeki susuzluğa son verdi.

İTFAİYE AROZÖZÜ

Eski itfaiye arozözü halktan toplanan yardım ve belediye imkanlarıyla yepyeni bir itfaiye arozözü daha kazanmış oldu.

İtfaiye amiri Dursun Demirkan ve bir komitenin topladığı paralara belediyede imkanını ekleyince şehrimiz ikinci bir itfaiye aracına sahip oldu.

DERE ISLAHI

Mağazalar başındaki sağlık açısından da son derece tehlikeli derenin ıslahı çalışmaları da bir hayli ilerledi. Halktan toplanan çimento parası dışındaki diğer yapım işlerini makine parkı ve işçileriyle belediye karşılayacak.

PARKE TASI

Kanalizasyon müteahhidinin kanalizasyon yaparken dikkat etmeden toprakla birlikte döktüğü parke taşları yağmurlardan sonra ırmak kenarında bulundu. beş kamyon kadar olacağı tahmin edilen taş taşınmaya başladı.

SOĞUK DEPO

Mezbaha ve soğuk deponun daha hizmete açılmadan farelerce tahrip edilen kabloları ve tesisatı yeniden yapılmaya başlanıldı ve soğuk depo olarak da hizmete açma durumu tetkiki yapıldı. Soğuk deponun bir aya kadar hizmete açılacağı sanılmaktadır.

BELEDİYE DÜKKANLARI

Belediyece, belediye yanına yaptırılmakta olan yeni dükkanların yapımına devam ediliyor. Yeni dükkanlar yapıldıktan sonra tercihen dükkanı olmayanlara verilecek.

3 OTOBÜS

Büyük otobüslerin elverişsiz olduğu anlaşılınca birini Yalıköy belediyesine satan belediyemiz, üç orta boy otobüs alma yoluna gitmiş ve ucuz olması içinde DMO'den alma çalışmalarını hızlandırmıştır. Dört buçuk milyon liranın yatırılmasından sonra otobüslerimiz hizmete gireceklerdir.

ÇİMENTO

Sanayi bakanlığının şehrimize İzmir'den tahsis ettiği 1500 ton çimentonun TANSA eliyle getirtilmesi için çaba gösteren belediye beş gündür tatil günleri de dahil banka şubesini açık bulundurmasına rağmen gerekli ilgiyi göremedi. Halk peşin para yatırmaya nedense ilgi göstermedi dört buçuk milyon beklenene karşılık 700 bin lira toplandı.

BELEDİYENİN GELİRLERİNİN ARTMASI:

Fikri Sönmez'in Belediye Başkanlığı döneminde çalışanların maaşları hiç aksamamış. Daha önce çalışanların beş-altı ay maaş alamadıkları oluyordu.

Ahmet Özdemir

Şimdi, bir kez Fatsa belediye başkanlığını, seçimi bağımsız adayın olmasından sonra yani o yönetim değişikliğinden sonra Fatsa'ya iktidar ilişkileri koptu birden. Hemen seçimden sonra Ankara'ya ödenek alınması için gidilerken bile epey güçlükler çekildi. Ardından tek tek siyasal ve ekonomik ambargolar uygulanmaya başlandı. Fatsa gerçekten bir adacık olarak kaldı o koca Türkiye'nin içerisinde. Belki bu paralel çizgiyi şöyle kurmak mümkündü. Fatsa'lar çoğalmaması gerekiyor. Fatsa'lardan başka Fatsa'lara doğru yönelik bir hattın önüne ne tür bir engel konulabilir yönünde bir planlama vardı. Kaldı ki o dönemdeki devlet güvenlik kurulunun kararlarında da Fatsa olayının gündeme geldiğini, mutlaka Fatsa'ların çoğalmaması gerektiğini biliyoruz. Şimdi böyle bir şey olunca da Fatsa artık gerçekten biz söylediğimiz düşünceler etrafında kendisini örgütlemek zorundaydı. Bir zorunlulukta haline geldi. Hiçbir yerden destek alamayacak, ekonomik destek Fatsa o zaman kendi yağıyla kavrulacak. Şimdi bir taraftan yapılacak bir dizi iş var, yapılanda bir dizi iş var. Örneğin çamura son kampanyası böyle o dönemin paralarıyla milyonlarla ifade edilemeyecek oranda

meblağları tutan bir çalışmaydı. Ama ona rağmen bunun altından kalkıldı. Nasıl kalktık olmayan şeyleri biraz aslında yer altına çekilmiş olan şeyleri yer üstüne çıkararak yaptık bu işi. Daha çok sıkıntımız, o dönemde araç sıkıntımız yoktu, onu iyi örgütlemiştik ama bu araçlara koyacağımız benzin sıkıntımız vardı. Mesela Samsun'a gidildi. İşte Petrol Ofisinden soruldu. Size böyle bir şey tahsis edemeyiz. Siz nasıl olsa Rusya'dan getiriyorsunuz bu işi diyebilecek kadar Fatsa'ya benzin, yakıt vermeme gibi bir hat izlendi. Ama bunu biz muhtemelen halkın mazotu nereden bulabileceği sorusunu da açığa çıkarmasıyla bulabildik. O dönemde tırlarla işte Irak'tan, işte yurtdışından kamyon seferleri yapan insanlar biliniyordu. Onları bize insanlar tek tek bildirdiler. Onlara gidildi, konuşuldu. Böyle bir çabaya destek olmaları istendi. Belki zor kullanılmadı bu insanlara ama yapılacak iş gösterildi, vermesen yarın başıma başka bir şey gelir, bizi yanlış anlarlar gibi bir tarzı da içeren noktada kimileri isteyerek, kimileri de böyle istemeyerekte o benzinlerini, yakıtlarını bize verdiler ama onların ücretleri ödendi. Şimdi diğer yandan belediye kendisine göre bir bütçe hazırladı. Bütçe belediye kaynaklarının tam kapasiteyle kullanılmasını gerektiriyordu. Daha önceki bütçe atıyorum belediyenin diyelim ki 10 milyarlık bir bütçesi varsa o dönemde bunun nerdeyse 8-9 milyarı belediye dışı kaynaklarla, belediye dışı çevrelere falan akıyordu. Belediyeye akmıyordu. Biz "belediye bağlantılı ne varsa belediye ilişkileri içerisinde bunu yapabilir miyiz"i tartıştık. Sonuçta yapabiliriz noktasında bir hedef çizdik önümüze, onun programını yaptık ve hızla mesela un bayiliklerini belediye kendisi üstlendi. Bundan çıkarılanlarla biz epey çalıştık. Şişeleme ve su tesisleri vardı. Belediye kendisi üstlendi. Başkasına bunlar verilmişti. Onlarda milyonlarca para kırıyorlardı bu ilişkinin üzerinden doğru. Liman gelirleri vardı. Liman gelirleri çok ilginçtir şu anda epey yıllar geçti üzerinden ama şöyle iki milyonluk, üç milyonluk bir gelir ki sekiz ayda, yılda gelen gelir liman gelirlerinden bu kadar bir miktarı içerirken biz sanıyorum bir gecede 108 milyon liralık, 108 bin liralık belki bin şu anda rakamları yanlış telaffuz edebilirim bin liralık bir gelire ulaştık. Yani bu biraz sıkı bir ilişki gerektiriyordu, sıkı bir denetim gerektiriyordu. Buna benzer belediye kendi işçilerine ücret vermeyen bir yerdeydi bizden önce ama bütün işçiler hiçbir dönemde ücretini alamaz bir pozisyonda olmadılar. Tam tersine çokta iyi bir toplu sözleşmeye imza attılar. Yani içinde sosyal, ekonomik, demokratik hakları da içeren bir toplu sözleşmeydi bu. Kaldı ki belediyenin bu kendi iç işleyişinden doğru, iş düzeninden doğru bir sorunda çıkmadı.

Önceki işten atılma kaygıları da ortadan kalkınca herkes belediye içerisinde canla başla çalışır oldu ve kaynaklar hızla çoğalmaya başladı. Belediye muhasebesi kendisini giderek güçlendiren bir muhasebe oldu. Hatta belediyenin o sıralardaki teftişinde de, 12 Eylülden sonraki teftişinde de tek bir yolsuzluk bulunamadığı gibi teftişlerde teşekkürü gerektirebilecek yazımlarda,

değerlendirmelerde oldu müfettişler tarafından. Şimdi bunun sonucu sadece ekonomik ambargo, ekonomik baskıların ötesinde diğer siyasal baskılar veya benzer baskılar zaten ulaşım baskıları da vardı. Yani şehrin dışarısına çıkan herkes dövülüyordu, öldürülmesi gerekenler birileri tarafından tespit ediliyordu. Onlar öldürülüyordu zaten. Buna benzer bir yoğun süreçte yaşandı.

Fatsa Belediyesinde imzalanan sözleşmeyi işçiler hazırladı (Demokrat-31.51980)

-İşçilerin ücretlerine yüzde 150-350 civarında zam yapılan sözleşmeye göre, düşünce ve inançlarından dolayı gözaltına alman ya da tutuklanan işçilere 6 ay süreyle maaşının tamamı, dört yıl süreyle de dörtte biri ödeniyor.

-Yeni toplu sözleşmeyle, aynı işte çalışanlar arasındaki ücret farklılıklarının giderildiği ve eşit işe eşit ücret ilkesinin gerçekleştirildiği belirtildi.

-Toplu sözleşmeyle yeni sağlanan sosyal haklardan, önceki sözleşmede 1000 lira olan yakacak yardımı 2000 lira, 2000 lira olan evlenme yardımı 23 bin lira, 500 lira olan doğum yardımı 2 bin TL, 5 bin TL olan afet yardımı ise 30 bin lira olarak belirlendi.

-İşçiler tarafından üç toplantı boyunca tartışılarak, imzaya hazır hale getirilen toplu sözleşmeyle ilgili Belediye Başkanı Fikri Sönmez, "İşçiler hazırladı biz imzaladık. Bu sözleşme, bizim yönetim anlayışımızla çakışır. Çünkü belediyemiz Fatsa halkının ve Belediye çalışanlarının yönetimde olduğu bir belediye olma çabasındadır" dedi.

-Fatsa Belediyesi ile DİSK'e bağlı Genel-İş Sendikası arasında imzalanan toplu sözleşme 'örnek' olarak gösteriliyor.

-Genel-İş Ordu Şube Başkanı Baki Kaya şunları söyledi; "Kazanılan en önemli haklar politik haklardır. Tutukluluk ve mahkumiyet nedeniyle işe gelemeyenlerin iş akitleri, sözleşme metninde 120 gün önerildiği halde, işçilerce 180 gün olarak belirlenmesi bizi son derece sevindirdi. Ayrıca, yevmiyelerin 600 lirada eşitlenmesi ise, Türkiye işçi sınıfı tarihinde eşine rastlanmamış bir durumdur."

Ahmet Özdemir

İşçi hakları, işçilerin örgütlenmesi ki buna benzer çalışmalarda belli program düzeyinde devam etti belediye içerisinde. Bu çalışmaları yürütende bir ekip oluşturuldu. O ekip giderek belediyeden taşan işlerde üstlenmeye de başladı bir süre sonra. Çünkü buna benzer gelen talepler toplu sözleşme talepleriydi. Biz örnek toplu sözleşmeyi belediyede yaptığımız gibi bu toplu sözleşmenin etkileri

hızla Fatsa'nın içerisinde küçük işletmelere kadar yayıldı. O küçük işletmelerde çalışan işte 10 kişilik, 15 kişilik, 20 kişilik insanların taleplerinin de belediyede bu işleri yapan insanlardan destek alarak yürütülmesine kadar dayandı ve oralarda da böyle işçilerle bir araya gelindi. Talepleri belirlendi. Daha sonra patronla görüşüldü. Sözlü yazılı değil ama sözlü toplu sözleşmeler yapıldı. Hatırladığım en az şöyle bir 6-7 tane işyerinde toplu sözleşmeler oldu.

İşçilerin yaptıkları sözleşmeyi yerel gazete de haber olarak verir.
23 Mayıs 1980 GÜNEŞ Gazetesi;

Türkiye'de İlk Uygulama Fatsa'da Oldu

Türkiye'de ilk defa işçilerin kendi aralarında toplanarak belediyenin de bütçesini dikkate alarak ücretlerini tespit etmişler ve bilahare belediye başkanı Fikri Sönmez ve sendika temsilcilerine bildirerek toplu sözleşmeyi imzalamışlardır.

Fikri Sönmez'in görev yaptığı kısa dönem içinde belediyenin araç sayısı iki katına çıkmıştır. Devletten bir kuruş yardım almadan sağlanmıştır bu araçlar.

Belediye, memba suyunu kendisi şişeleyerek ve dağıtarak halka ucuz su sağlarken, bir yandan da gelirini arttırmış oluyor.

Garajlarda yeni düzenlemelerle haksız kazançları önleyip, bazı hatlarda minibüs işletmeciliği de yaparak belediyenin hem halka hizmetlerin daha ucuz ve düzgün olması sağlanmış hem de belediyenin geliri arttırılmıştır.

Fikri Sönmez ilk seçildiğinde bir kez Ankara'ya gider. CHP-iktidardan düşerken CHP'li Belediyelere para dağıtıyor. Fikri Sönmez de CHP İlçe Başkanıyla birlikte Yerel Yönetim Bakanlığına gider ve bazı zorlamalar sonucu 8 milyon alır. Bu olay dışında Fikri Sönmez Ankara'ya hiç gitmez.

"Eski yönetim zamanında Fatsa Belediyesinin geliri sekiz ayda 12 milyon ...benim(Fikri Sönmez'in) üç aylık dönemimde belediye gelirleri 23 milyon liradır ..."(Fatsa DY Davası Tutanakları s.13636-13649)

* * *

FINDIK MİTİNGLERİ:

12 Mart Döneminden sonra Fatsa ve kasabalarında sekiz (8) tane "Fındıkta Sömürüye Son" mitingi yapılmıştır. Bu mitinglerden ikisi 1978-1979 yıllarında Fatsa'da, ikisi 1979-1980 yıllarında Ilıca'da, birisi 1979 yılında

Çamaş'ta, diğer üçü de 1980 yılında Çatalpınar, Aslancami ve Yalıköy'de yapılmıştır.

Nurten Demirbaş

Evet mesela fındık mitingi olduğunda köylere çıkıyorduk, anlatıyorduk. Fındık mitingleri olacağını falan gün şehre gelmelerini söylüyorduk ve iniyordu da köylü geliyordu, halk geliyordu katılıyordu.

İkrami Çelebi

1968 Ordu fındık mitinginin şeyi Fatsa'ya ilk yapılan miting, en büyük mitingler. Bu Fatsa'da örgütleniyor. Şimdi o dönemlerdeki insanların Fatsa'ya bıraktığı bir birikim var. Bahsettiğimiz Ertan Saruhanlar, Ahmet Atasoylar, Ziya Yılmazlar o insanların burada yaşaması elbette böyle deneyin bence çok ciddi bir temel taşları olabilir diye düşünüyorum.

Fatsa halkının en temel geçim kaynağı fındıktır. Fındık Fatsalıların her şeyidir. Fatsa'da fındıksız bir yaşam düşünülemez.

Fatsalının yaşamında bunca önemli olan fındık, hiçbir dönemde Fatsa halkının yüzünü güldürmemiştir. Hiçbir dönemde verilen fındık taban fiyatı yeterli olmamıştır.

Fatsa Köylüsü ürettiği ürüne yeterli değeri alamayınca, tüccar ve aracılara, tefecilere köle edilmiştir. Fındık üreticiler tüccarlara öylesine borçlanmışlar ki arazilerini bile verseler borçlarını ödeyemez duruma gelmişlerdi.

Fatsa'da ki toplumsal çalışmaların temelini fındıkta yaşanan sömürüye karşı mücadele oluşturuyor. Fatsa'da fındıkta sömürüye karşı mücadele 1964-65'lere kadar dayanıyor. 1966-1967 yıllarında FİSKOBİRLİK ve Ziraat Bankası fındık üreticileri tarafından işgal edildi.

1966'da Fatsa'nın Beyceli Köylüleri Türkiye'de ilk kez Ordu'ya kadar yürüdüler Vilayetin önünde oturdular ve istediklerini alarak köylerine döndüler. Aynı yıl Fatsa köylerinde yapılan çalışmalar sonunda "Pahalılık ve Yoklukla Mücadele" mitingi yapıldı.

8 Temmuz 1980 Demokrat;(Hüseyin Özkan-Fatsa'dan bildiriyor.)

Gölköy ve Çatak'ta
"Fındık'ta sömürüye son" mitingleri yapıldı.

Fatsa'ya 18 km uzaklıkta bulunan Çatak kasabasında yapılan "Fındık'ta sömürüye son" mitingine üç bini aşkın üretici katıldı.

Kasabaya bağlı köylerden sabahın erken saatlerinden itibaren kamyon, minibüs, traktörlerle gelen kadınlı erkekli halk, kasabanın Kıranüstü mevkiinde toplandı. Ordu Valiliği'nce gönderildiği belirtilen altı cemse dolusu asker ve bir otobüs dolusu toplum polisi miting alanına geldi.

Daha sonra kortej oluşturarak Cumhuriyet alanına doğru yürüyüşe geçildi. Yürüyüş boyunca sık sık "IMF Defol", "Faşist Vali Defol", "Tüccar Borçları İptal Olunmalıdır", "160 Lira Hakkımız Söke Söke Alırız", "Fındıkta Sömürüye Son", "Kahrolsun Faşizm" sloganları atıldı.

Bir üretici "Bizden geçen yıl 40 liraya aldıkları fındığı,dışarıya 200 liradan sattılar. Bu yıl ise 110 lirayı reva gördüler. Verdikleri 110 lira ile gübre mi alalım, ilaç mı alalım, yoksa patoz mu vurduralım? Bir işçinin yevmiyesi bugün 500 liradan aşağı değil. Bunlardan hangi birini karşılayalım?

Son Çamaş, Gürgentepe ve Gölköy olaylarından sonra düzenlenen "Fındık'ta Sömürüye Son" mitinglerinde de olay çıkacağı şeklinde bazı çevrelerce yayılan haberlere rağmen, mitinglerde herhangi bir olay çıkmadı.

GÖLKÖY MİTİNGİ

Mitinge **dört bin** dolayında üretici katıldı. Miting öncesi gerici çevrelerce sürdürülen anti-propagandalara ve mitinge yapılacağı öne sürülen faşist saldırı söylentilerine rağmen herhangi bir olay çıkmadı. Halkın miting ve yürüyüşe ilgisi büyük oldu.

Miting alanında yapılan çeşitli konuşmalarda fındıktaki sömürü anlatılarak, taban fiyatının 160 liraya çıkartılması, aksi halde ürünlerin teslim edilmeyeceği belirtildi.

"İşkencecilerden Hesap Soralım", "160 Lira Hakkımız Söke Söke Alırız", "Fındıkta Sömürüye Son", "Faşizme Ölüm, Tek Yol Devrim" sloganları mitingde sık sık atıldı

Sedat Göçmen

Bizim birazcık orta vadeli programımızda Fatsa'da fındık aşağıya indi mi yani fındık boykotu, üreticiler, o günkü koşullarda ihracat kaynaklarından ciddi kalemlerden birisi şey fındık. Mevcut hükümetin fındık politikalarını ve durumu göz önüne alarak fındığı boykot edebiliriz yani indirmeyebiliriz

Pertev Aksakal

Haziran ayı ve temmuz fındık mitingleri zamanıdır Fatsa'da. Çünkü ağustos'ta toplanmaya başlayacaktır ve fındık fiyatlarının o zaman Temmuz'da

falan belirlendiğinden dolayı biraz başlangıçta bunun ne kadar olması noktasında köylülerin talebi vardır. Şimdi burada Fatsa'daki köylülerin bir kısım köylülerin talebi şöyle bir tartışmamız olmuştur. Köylerden gelenlerle. Ya biz bunlar bize iyi fındık taban fiyatı parası vermeyecekler fındık için. Biz fındığımızı indirmeyelim. Aslında bu doğrudan da köylünün talebi idi. Ya bu olur mu olmaz mı. Hakikatten yani çok radikal bir karar. Bugüne kadar böyle bir şey olmamış. Bazen devrimcilerin böyle bir talepleri olur. Şöyle şöyle yapalım köylüler reddeder. Bazen köylülerin taleplerini biz reddederiz. Yani böyle devrimcilerle köylüler arasında sıcak bir yakınlık ve aynı zamanda bir denge üzerine kurulu ilişkiler vardır. Devrimciler burada köylüler orada değil de iç içe ama birbirlerine saygı duyan, birbirlerini gözeten bir dengeli ilişki vardır.

* * *

Pertev Aksakal Fatsa'da gerçekleşen çalışmaların beldelere, köylere hızla yayılışını anlatıyor!

Şimdi ben Ilıcaya geldiğim zaman Ilıca bir belediye, belde bir yer. Fatsa'ya çok uzak değil. Burada işte yaklaşık 13-14 tane köy olan bir yer. Halkın büyük bir oranda gözü Fatsa'da yani bir coşku bir heyecan var. Kitlelerin gözleri bütün insanların gözleri orada. Hatta Fikri Sönmez'e oy veren, vermeyen herkes pür dikkat İşte Fatsa'ya bakıyor. Şimdi Fatsa'daki gelişmeler genel olarak bu komiteleşme olayları, komiteleri kurulması, seçimler her mahallede ayrı ayrı mahalle toplantılarının yapılması burada alınan kararların belediyeye taşınması vs. gibi bütün süreçleri aslında bütün halk büyük bir ilgi ve dikkatle izliyordu.

Biz düzenli olarak her Cuma günleri köylerde toplantılar yaparız. Bazı köylerde bunların günleri değişiktir ama her köyde yaklaşık olarak bir haftada bir toplantı olur. Katılım hemen hemen % 60, %70'dir. Zaman zaman %80'ede çıkabilir. Bu ama %100 olduğu ender olabilir söyleyebilirim. Ama genel olarak %60-70'in katıldığı her hafta düzenli toplantıların olduğu bu toplantıların genel olarak köydeki sorunların tartışıldığı buna bağlı olarak İşte Türkiye'deki siyasal durum nedir ne değildir. Bununla ilgili konuşmak isteyen bir şeyler anlatmak isteyen insanlar rahatlıkla söz alıp konuşabilir. Bu bittikten sonra da köyün mevcut durum işte Fatsa'daki belediyede neler oluyor neler bitiyor bunlar hakkında olumlu olumsuz yanlar konuşulur. Son olarak da köyde ne sorununuz var. Nasıl çözeceğiz. Nedir diye toplantı yapılırdı. Bir zaman sonra alttan şöyle bir şeyler geldi. Fatsa'da komiteler kurulmuş bak şu kadar şu kadar işler yapmışlar. Sonuçta daha adaletli düzenli bu güne kadar olmamış bir şekilde güzel şeyler oluyor. Biz bu köyde komite niye kurmuyoruz. Cuma günleri toplantı oluyor. Büyük bir kalabalık var. Yaklaşık işte 200-300 kişi civarında böyle bir toplantıda bir komite kuralım. Köyün

bir su sorunu var. Su getirilecek. Bununla ilgili aslında muhtarlığın başlatmış olduğu işlerde var ama bu konuda tam bir kesin çözüme kavuşmadığından dolayı bu komiteler kurulup, buna el atsın. Bu bizim, birkaç kişinin bir muhtarın, ihtiyar heyetinin yapacağı iş değil. Zaten insanlarda birkaç kişinin üzerine bırakıyor. Bu kadar güzel işlerin yapıldığı bir yerde biz bunu yapamazsak bize ayıp gibi sözler söylendi. Aslında bizim çok aklımıza gelmeyen bir şey değil ama ya bu işi nasıl yaparız.

Bu işi gönüllü olan kim varsa öyle yapalım. Çıksın öne desin ki ben bu işi yaparım. Bizde bu çıkan gönüllüler arasından ne kadar şey yapacaksak, seçeceksek bunları belirleyelim. Sonuçta buraya katılan herkes bu halk komitesi üyesi olarak kabul edilir ama bunun bir de yürütmeni olması lazım. Sonuçta onüç sayısıyla belirlendi. onüç sayısından sonra işte adaylar kimdir didik. Tahta vardı.

Tahtaya isteyen aday olarak ismini yazdı. 20'nin bir üzerinde aday çıktı. Öneri olarak bu gizli oy, açık sayım esasına göre en çok oyu alandan en az oy sayısına göre onüç kişiyi tamladıktan sonrakiler elenmiş kabul edelim. Seçim yapıldı. Seçimlerde onüç kişi çıktı. Bu köy komiteleri nasıl çalışacaklar, bütün kararı 13 kişimi verecek. Buradaki işte yüz, ikiyüz, üçyüz buraya katılan insanların aldığı kararları bunlar yürütecek. Bu onüç kişi karar alırsa buradaki büyük bir çoğunluk buna itiraz edebilir. Bunlar da bunu yürütmekte zorluk çekebilirler. Tamam dediler. Her hafta geldiğimiz zaman burada yanlış doğru işte eleştireceğimiz veyahut da çıkaracağımız veya öne almamız gereken şeyler varsa bunları alırız. Sonuçta bunlar da bizi bu şekilde bu işin örgütlenmesi yapılması konusunda bize bir öncülük etmiş olurlar dendi. Sonuçta böyle bir şey doğrultusunda bir komite oluşturuldu.

Dolayısıyla bütün bu gelişmeler insanlarda büyük bir coşku heyecan, bir kardeşlik havası, işte imecelerin yapılması, yoksul insanlara yardım edilmesi veyahut işte fındıkların ortak toplanması gibi başka şeylerde var bunların içerisinde. Sınır davaları var işte yüz yıllık işte on yıl önbeş yıl mahkemeleri daha çözülememiş. Bu sınır davaları çözülmüştür mesela ve hatta uzun yıllar geçtikten sonra, ben işte 1990'da tekrar şeye gittiğim zaman Fatsa'ya gittiğim zaman bizim o komitenin orada çizdiği yol hala geçerli mesela. İlginç olan bu. Hiç bozmamış etkisini sabit olarak oraya kalmış. Hiç böyle dağılma olmamış. Bu çok önemli bir şeydir. Yani demek ki burada alınan kararlar çok hakkaniyetle, çok güzel yapılmış ki insanlar onca yıl ve hala bugün buna uyabiliyor ve böyle olabiliyor.

Ali Yorulmaz

Fatsa gibi işte olma yolunda ya da Fatsa gibi yaşama yolunda. Şu an ilçe olan işte diyelim Çamaş işte Yalıköy, Bolaman gibi. Yakın çevresi anlamında şu anda ilçe olan o zamanki beldeler vardı.

* * *

FATSA'DA ANTİ-FAŞİST MÜCADELE

28 Aralık 1979 Güneş Gazetesi, 2. sayfa;

5000 Kişinin Katıldığı Miting ve Yürüyüşle
MARAŞ KATLİAMI VE FAŞİZM LANETLENDİ

Tüm Okullar Bir Gün Derslere Girmediler

Esnaf Ve Sanatkarlar Kepenkleri İndirdiler
Şoförler Kontak Kapadılar

Ordu-Samsun Karayolu Saat 17.00 de İki Saat Trafiğe Kapandı.

Ahmet Özdemir imzalı haberde;
Fatsa'da K. Maraş katliamını ve faşizmi lanetlemek için işçiler köylüler, memurlar, öğretmenler, öğrenciler, esnaflar, sanatkarlar, şoförler, kısacası beş binler alanları doldurdular. Sokaklar "Maraş katliamının hesabı sorulacak, faşizm döktüğü kanda boğulacaktır" sloganlarıyla inledi.

Ülke düzeyinde yapılan direnişlere Fatsa esnaf ve sanatkarları kepenklerini saat 12 ye kadar kapatarak katıldılar. Kepenklerine "Maraş'ı unutmadık hesabı sorulacak" yazdılar.

Şoförler tümüyle öğleye kadar kontak kapadılar.

Köylerde ve şehirde tüm okullar direnişe bir günlük boykotla katıldılar.

Hastane çalışanları doktorun dışında işi bıraktılar.

Fisko-Birlik çalışanları öğleye kadar çalışmadılar.

Özel fındık fabrikalarında iş bırakıldı. Fisko-Birlik fabrikalarında işçiler işi yavaşlattılar.

Belediye çalışanları bir günlük boykot yaptılar.
Devlet dairelerinde memurların büyük çoğunluğu işlerini bıraktılar.

Demas, Et-Balık, Su ürünleri işçileri bir günlük iş bırakma direnişi ile bu onurlu mücadelede yerlerini aldılar.

Ziraat okulu işçi memur ve öğrencileri boykottaydılar.

Tapulama, Dispanserlik, Nüfus memurluğu da iş bırakarak direndiler.

Bankalar iki saat iş bıraktılar.

Akşam saat 17.00 sıralarında Ordu-Samsun karayolu lastik yakılarak iki saat trafiğe kapandı.

FATSA'NIN BELDELERİNDE DE YAYGIN DİRENİŞLER AYNI GÜN VE SATLERDE GERÇEKLEŞTİRİLİR. (28 Aralık 1979 tarihli ayni GÜNEŞ gazetesinden)

Ilıca – Bolaman – Çamaş – Çatalpınar – Örencik ve Işıktepe'den DİRENİŞ HABERLERİ
Ahmet Özdemir imzasıyla yazılan haberde;

Çamaş bucağında Pazar günü 500 kişinin katıldığı korsan yürüyüş ve mitingle K. Maraş katliamı ve faşizm protesto edildi.
Çamaş'ta pazartesi günü tüm okullarda boykot eylemi başarıyla gerçekleştirildi.
Çamaş Sarıyakup belediye çalışanları birgünlük iş bırakarak direnişteydiler.

Çatalpınar'da 400 kişinin katıldığı korsan yürüyüş ve miting yapıldı. Pazartesi esnaflar kepenkleri kapadılar.

Örencikte esnaflar kepenkleri indirerek faşizmi lanetlediler.

Işıktepe Belediyesinin bir günlük boykotta olduğu öğrenildi Kepenk kapatmayla esnaf sanatkarlar Maraş katliamını lanetlediler.

Ilıca'da 450-500 kişiyle korsan miting ve yürüyüş yapıldı. Saat 11 e kadar kepenk indirme ve kontak kapama eylemi sürdürüldü.

Bolaman bucağında 500-600 kişi Ordu-Samsun karayolunu trafiğe kapayarak Maraş katliamını protesto ettiler.

Fatsa'da sol hareketin kitleselliği Maraş katliamını protesto eylemine katılımdan da anlaşılıyor. Bu kadar geniş bir katılım kim ne derse desin gönülsüz olarak imkansız gibi bir şeydir. Fatsa'da neredeyse hayat durmuş ve herkes direnişe katılmış.

Aynı gün Türkiye genelinde Maraş katliamı büyük olaylarla lanetlenmiş ve yaygın kilesel direnişler yaşanmıştı.

* * *

4 Nisan 1980 Güneş Gazetesinden;

Dokuzbin Kişinin Katılımıyla
ZAMLARI VE FAŞİST KATLİAMLARI PROTESTO
Mitingi Yapıldı
Ahmet Özdemir imzasıyla verilen haberde;

29 Mart 1980 günü Fatsa'da dokuz bin kişinin katılımıyla gerçekleştirilen mitingle zamlar ve faşist katliamlar protesto edildi.

950 civarında kadının katıldığı bu mitingin en belirgin özelliği halkın saflarda oluşu idi. Bu yüzden "Halkımız saflara" sloganını atmaya gerek kalmadı.

Konuşmacılar özetle ;
Koç'ların, Sabancı'ların, Eczacıbaşı'ların emperyalist tekellerin karları artsın diye %100'e varan zamlar yaptılar.
Soframızdaki bir dilim ekmeğe göz dikerek, bizi aç bıraktılar.
İşçi ücretlerini dondurdular, fiyatları serbest bıraktılar.
Ve bunlar yetmiyormuş gibi, ensemize vurup, lokmamızı geri almak için sıkıyönetim getirdiler.

Bizlere "bu soygun ve zülüm düzenine ses çıkarmayın" dediler, Demirel'lere de "Memleketi Vietnam'a, Angola'ya, Küba'ya çevirmek isteyenlerin burunlarını sürtmezsek, namerdiz" dedirttiler.
Kimlerin burunlarını sürteceklermiş?

* * *

4 Nisan 1980 Güneş Gazetesinden;

Köylerde de 30 Mart
Kızıldere Katliamı
Protesto Edildi

Fatsa ilçesinde mezarlıkta yapılan gösteriden sonra akşam saat 20.00 de meşalelerle korsan bir yürüyüş düzenlendi.

1 Mart günü orta dereceli okullar bir günlük boykotla katliamı protesto ettiler. Sabahın erken saatlerinde Lise, Ticaret Lisesi, Kız Meslek Lisesi ve İmam Hatip Liselerin de düzenlenen formlardan sonra öğrenciler okulları terk ettiler. **Şehrin** muhtelif yerlerine "Devrimci Yol" imzalı pankartlar asıldı.

Fatsa'ya bağlı Çatalpmar, Çamaş, Ilıca köylerinde 300-400 kişilik korsan gösterilerle 30 Mart katliamı protesto edildi. Gece lastikler yakıldı.
Ilıca Ortaokulu bir günlük boykot eylemi yaptı.
Gölköy'e bağlı Işıktepe Kasabasında 250 kişilik bir korsan gösteri yapıldı.

Kulak, Öğrencik, Bağlarca, Güvercinlik, Sarmaşık, Kayaköyü, Erenyurt, Çömlekli, Kocaman ve Edirli köylerinde geceleri lastik yakılarak, korsan gösteriler düzenlendi.
Gösteriler sonrası av tüfekleri ile havaya kurşunlar sıkıldı.

FATSA'DA Devrimci Yol Hareketi o denli gelişmişti ki eylemlere İmam Hatip Lise'sinden köylerdeki ortaokullara kadar, gece gündüz korsan yürüyüşlerden, mitinglerden ve havaya ateş açmalara kadar, yaygın olarak afiş pankart asmaya, yaygın olarak duvarlara slogan yazmaya kadar birçok etkinliği birlikte ve en geniş halk katılımıyla yürütmeyi gerçekleştiriyordu.

* * *

9 Mayıs 1980 Güneş

FATSA'DA 1 MAYIS İŞÇİ BAYRAMI KUTLANDI
Ahmet Özdemir imzasıyla verilen haberde;

Fatsa'da 1 Mayıs İşçi Bayramı 450'si kadın olmak üzere 6 bin kişinin katılımıyla güvenlik kuvvetlerinin engellemelerine rağmen kutlandı.

Mitinge "Savulun zalimler biz de geliyoruz" pankartı ile yüzlerce çocuğun katıldığı dikkat çekti.

Ordu Valiliğinin mitinge öğrencilerin ve memurların katılması yasağı koymasına rağmen binlerce öğrenci ve memur alandaydı.

Toplanma alanına iki koldan gelindi. Yol boyu atılan " Tarsus, Kars, Trabzon katliamları ve sıkıyönetim yasaklamaları" sloganlarla protesto edildi

Alana girerken sahil yoluna kitlenin dizilmesini güvenlik güçleri engelledi. Tartışmalar vb sonrası "Biz kitleyi yürüteceğiz, kurşun mu sıkacaksınız yüzbaşı?" denilmesi üzerine yüzbaşı barikatı kaldırır.

Alanda konuşmalarda;
"*Sömürücü zalimler zülüm üzerine kurdukları saltanat yıkılacak diye, tüm ezilenler 1 Mayısta hınçlarını bir kez daha bileyecekler diye bayramlarımızdan korkuyorlar. Yasaklamaları bunun içindir.*

İşte alanlardayız on binlerce, yüz binlerce. Hem de emperyalistlerin sömürücü patronların uşağı Demirel'in "1 Mayısı kimseye kutlatmayız bu sokaklar bizimdir" demesine rağmen.

* * *

Miting sonrası Vali Reşat Akkaya bir teşekkür açıklaması yapar.
16 Mayıs 1980 Güneş, 2.sayfa;

<u>Ordu Valisinin Tesekkürü</u>

Bazı kişilerin, muhtelif adlar altında 1 Mayıs Bahar Bayramını sınıf esasına dayalı bir bayrama dönüştürerek Anayasamızı tebdil ve tağyir etmek isteyen ve ana prensiplerini Atatürk milliyetçiliğinden alan kaderde, tasada ve kıvançtaki birlik ve beraberliğimizi temelinden yıkmaya matuf 1Mayıs toplantı

ve gösteri yürüyüşleri tertip ettikleri ve alınan emniyet tedbirleri sonucu hiçbir hadiseye sebebiyet verilmediği halkımızca bilinmektedir.
En üst seviyede huzur ve güvene layık olan muhterem Ordu Halkının tahriklere kapılmamak suretiyle güvenlik görevlilerine gösterdikleri destek, bu toplantı ve gösterilere ilgi göstermemekle milletçe bir ve beraber olduğumuzu göstermedeki hassasiyetleri sebebiyle teşekkür ediyor, milletçe huzur ve güven duyguları içinde kalkınma hizmetlerinde destek vereceğinize inanıyor, saygılar sunuyorum.

Reşat Akkaya
Ordu Valisi

Ordu Valisi Reşat Akkaya Ordu Halkına (sanırım Ordu İli Halkı içinde Fatsa Halkı da bulunuyor) teşekkürle işe başlıyor. İster istemez bir söz aklıma geliyor "Ne Şam'ın şekeri, ne Arab'ın yüzü" Teşekküre gerek yok, yeter ki bulaşma!

* * *

FİKRİ SÖNMEZ Belediye meclisi haziran dönemi çalışmalarının (3.6.1980) salı günü açış konuşmasında belediyenin sekiz aylık icraatlarının tüm bir dökümünü yapmakla kalmamış, başkanlık döneminde bitirmek istediği sorunları da sıralamıştır. Fikri Sönmez'in belki de Fatsa'ya ilişkin icraatlarının ve başkanlığı döneminde bitirmek istediği sorunları, yapmak istediği icraatları bütünlüklü olarak son kez bu belediye meclisi açış konuşmasında ifade etmiş oluyor. Konuşma çok açık ve önünde neleri yapmak istediğini de sıralamış Fikri Sönmez!

6 Haziran 1980 Güneş Gazetesi;
BELEDİYE BAŞKANININ
MECLİS AÇILIŞ KONUŞMASI

Belediye Başkanı olarak Fikri Sönmez sekiz aylık icraatını şöyle açıkladı;
1-Çakıllama kampanyası (çamur kaldırma, çakıllama).
2-Açılan yollar (Muharrem Çebi Lokantası, Erdem Paycı Fırını, Erişlere ait mağaza, yeni yol olarak Sivazlar Yolu, semt yolları, İmam Hatip arka yolu, Mandıra Hastane yolu, Evkaf Mahalle yolları, şehrin çeşitli yerlerindeki dar yolların genişletilmesi.
3-Kanalizasyon çalışmalarından dolayı bozulan parke yolların bir bölümünün yapılması ve düzeltilmesi.
4-Yine kanalizasyon çalışmaları sonucu tıkanan su kanallarının onarılması, Kurtuluş Mahallesine bir km kanalizasyon, mahallelerde açık olan kanalizasyon

üstlerine müdahale,Sakarya Mahallesinin dere sorunu, Bolaman'da kanalizasyon müteahhidinin boru fabrikasında boru imal ediyoruz ve aldığımız makine ile kendi briketimizi kendimiz yapıyoruz.

5-Belediye araçları çoğaltılmıştır. Köybirliği dozer ve loderi bir protokolla belediyeye verilmiştir. Belediyece Yassıtaş ve Meşebükü köyleri yolları açılmıştır. Almanya'dan bir işçimizin verdiği minibüs hastane yoluna sokulmuştur. Şişeleme suyunu kendi araçlarımızla taşımaktayız. Yalıköy Belediyesi ile bir otobüsü bir damperli kamyonla değişmiş bulunuyoruz. E.S.O.ya 22 kişilik iki otobüsü dört buçuk milyon liraya sağlamış bulunuyoruz. Romanya'dan İller Bankası aracılığıyla üç adet büyük damperli, bir adet Beko kazıcı, bir adet büyük boy greyder için çalışmalar sonuçlanmış durumdadır. Eski itfaiye tamir edilip hizmete sokulmuştur. Turizm Bakanlığı kanalıyla belediyemize gelmesi gereken yeni itfaiye siyasi nedenle gönderilmemiştir. Ayrıca her türlü aracı tamir için atölye kurmuş bulunmaktayız.

6-Elektrik ve su sorununda da önemli adımlar atılmış Hastane Başı Akıl Tepesi, Çullu ve Sakarya mahallelerinin susuzluğunu az masraf ve çok gayretle giderdik. Elektrik onarımlarını yaptık.

7-Şişeleme tesislerine yeni bir düzen getirdik. Fatsa bayiliğini iptal ettik kendimiz yapıyoruz.

8-Evvelce şahısların dağıttığı tahsis un konusuna son verdik, kendimiz dağıtıyoruz ve ekmek olarak halka intikalini kontrol ediyoruz.

9-Garajlar, garaj ağalığına son verdik. Yazıhaneler belediyemiz kontrolünde çalışmaktadır. Bu güne kadar beş kuruş gelir gelmezken, bu güne kadar 200 bin lira aldık ve yazıhaneler arası rekabeti söndürdük.

10-Fen İşleri belediyenin bel kemiğidir. Artık kaçak binalar denetleniyor, haksız inşaatlara çözüm yolu getirdik. Kaçak su ve elektriğe önemli ölçüde mani olduk. Yeni imar planını hazırlatıyorum.

11-Belediyeye yeni dükkanlar yaptırıyoruz İmam Hatip Lisesi arkasında hatta pazar yeri yapıldı, İller Bankasınca yapılan bütün hizmetler belediyemizin sıkı denetimi altındadır.

12-Belediyemiz gelirleri disipline sokulmuş ve büyük ölçüde arttırılmıştır.

13-Belediyede çalışanlarda disiplin altına alınmış, örnek bir toplu sözleşme imzalanmıştır.

14-Halk Kültür Şenliği Fatsa'mıza büyük hizmetler getirmiştir. Fatsa tanıtılmıştır.

15-Başkanlık döneminde bitirmek istediğim sorunlar:

1-Açılması icap eden yolların büyük bölümünü açmak
2-Açılanları yapmak
3-Belediye inşaatlarını bitirmek
4-Belediye Pazar yerindeki dükkanları bitirmek

5-Malpazarı
6-Modern sebze pazarı
7-Sanayi Çarşısı
8-Yurt binası
9-Demas Hastane yolunun köklü çözümü
10-Dere üstünün kapatılması
11-İmar Planının gerçekleştirilmesi
12-Sahil garaj yerinin park haline getirilmesi
13-Evkaf, Mandıra, Kurtuluş, Çullu temel yollarının yapılması.

FATSA OLGUSU (Gülten Akın-Demokrat, 10 Mayıs 1980)

FATSA BELEDİYESİNİN ÇALIŞMALARI
Türkiye'de ilk kez, 15 Ekim 1979'da, düzen partilerinin ve egemen çevrelerin desteği olmadan bir belediye başkanı seçildi ve göreve başladı. Doğrusu herkes, dost düşman merakla bekliyordu olacakları. Yeni yönetim önünde; yılların yığdığı işler vardı.

Halkla yapılan toplantılarda işler öncelik sırasına konuldu. Bir program yapıldı. İlk iş yolların çamurdan arıtılması ve çakıllanması işi idi. dört-beş yılda bitirileceği düşünülen bu iş, bir büyük kampanya ile altı günde bitirildi.

Geleneksel çözümler yerine devrimci çözümün işletilmesinin zaferi oldu bu. Fatsa halkının yanında Doğu Karadeniz'in pek çok yerinden gelen gönüllü halk imeceye katıldı. Çevre belediyeler araç, gereç verdiler. Kimin arabası, kamyonu, atı, kazması küreği varsa, getirdi. Kadınlar hem bilek gücüyle kampanyaya katıldılar, hem de dışardan gelenlere yemek hazırladılar. Akşamları mahallelerde,evlerinde konuk ettiler. Fatsa bir bayram yaşadı.
İmar planına göre, önemli beş yapının yıkılması gerekiyordu. Önceki belediye yönetiminin bir türlü gerçekleştiremediği bu işi, ilk üç ay içinde devrimci belediye gerçekleştirdi. Kimse sesini çıkarmadı, çünkü bu kararı halk vermişti.

"Özel kişilere peşkeş çekilen, belediye gelir kaynaklarına el atıldı. Örneğin, un bayiliği bir kişiye verilmişti. Unun ucuz ekmek biçiminde halka verilmesi gerekirken bu yapılmıyor, karaborsada un satılıyor ve bir kişi bu yolla ayda 150-200 bin lira gibi bir gelir sağlıyordu. Bu

engellenmiş, ucuz ekmeğe dönüştürülmüştür. Memba suyunda da aynı yöntemi kullandık. Bayiliği kaldırdık. Suyu kendimiz şişeleyip halkımıza dağıtıyoruz. Ayda 30-40 bin liralık bir geliri belediye işlerine aktarıyoruz" diyor başkan.
Belediyenin bazı arsalarının kişilerin işgalinde olduğunu görmüşler. Belediyenin malı çeşitli yazıhanelerin de açıkgöz işgaller altında olduğu saptanmış. Otobüs, taksi, minibüsler bu yazıhanelere bağlanıyorlar, burada oturan ilgisiz kişiler hem halkın hem şoförlerin ve araba sahiplerinin cebinden ayda 150-200 bin lira gibi bir gelir sağlıyorlar. Bu da engellenmiş, işe belediye el atmış, yazıhanelerde oturan kişileri aylığa bağlamış, şoförlerden, önce verdikleri haracın pek çok altında 500-600 lira gibi bir ücret ödeyerek (belediyeye) çalışmaları istenmiştir. Bundan şoförler de halk da karlı çıkmıştır. Durum araç ücretlerine yansımıştır. Ayrıca belediye, kendisi de minibüs işletmeye başlamış, hastaneye, Yalıköy'e, Perşembe'ye ucuz seferler koymuştur.
İtfaiye için kendiliğinden kampanya açan halk 250 bin lira harcayıp eski araçları kendi elleriyle onarmışlardır. Bunun için belediyenin tek kuruş harcaması olmamıştır.

Uzun zamandır durdurulan iş hanı, terminal yapıları yeniden başlatılmış, kaçak inşaatların üzerine gidilmiştir. Yeni su ve elektrik şebekesi yapımı sürdürülmektedir. Kanalizasyonun da tamamlanmasına çalışılıyor.

Fındık kabuğu gibi, bazı yiyecek maddeleri gibi, halkın zorunlu ihtiyaç maddelerinin dağıtımını belediye yapmaktadır.

Belediye ne yapmışsa ne yapacaksa bunun kararını halk veriyor öncelikle. Mahallelerde halkın kendisinin oluşturduğu kurullarda gereksinmeler saptanıyor. Öneri olarak belediyeye getiriliyor. Belediye teknik açıdan bu öneriyi denetliyor. Belediyenin gerekli gördüğü işler de yine bu kurullarda tartışılıyor. Böylece halkın yönetimde söz ve karar sahibi olması sağlanmış oluyor.

Fatsa halkı ve onun belediyesi gerçek demokratik bir yönetim örneğini veriyor. Kardeşliğin, birliğin temellerini gösteriyor.

Sedat Göçmen

Fatsa'nın, Türkiye'de solun, sosyalist diyebileceğimiz kesimlerin ilk defa böyle bir seçim alıp kendi anlayışlarını hayata geçirdiği ilk örnek olduğunu düşünüyorum. Fatsa'da. Her şeyiyle bir iktidar değildik ama mevcut sistemde kendi egemenliğini her şeyiyle sürdüremiyordu. Yani polisi orada hakimleri orada, mahkemeleri orada, diğer işleyişi devam ediyor. Biz, hakimler, ne iş yapıyorsun sen burada. Savcı ne yapıyorsun, ne işin var burada diye müdahale etmiyor. Polisle de şeyimiz yok ama bir kavga dövüş olursa arka şeyler oluyor. Halk arasında kendi aralarında mahkemeye gidecek anlaşmazlıklar var tarla anlaşmasından komşular arasındaki şeye kadar bunlar kendi aralarında. Halk komitelerinde yani konuşuluyor meseleler. Oraya gelmeden çözülüyor. Bazen de halk komitesinde çözüme ulaşılıyor. Bu müdahaleler olduğunu devlette biliyor. Kaymakamı da biliyor. Devlet müdahale edeyim noktasında değil. Biz de devletin polisi ne arıyor burada falan diye müdahale etmiyoruz. Belki de ikili bir iktidar gibi bir şeydi. Biz halk komitesini kuruyoruz ama şöyle bir şeyimiz de var ama belediye meclisi, belediye encümenini fesih mi ettik hayır. Şimdi encümenin belediye meclisine iyi bir tane devrimci yolcu, devrimci bir şey yok. Adam yok ama belediye toplantısı olduğu zaman, halk dinleyecek. Yani sen şimdi halka biz halka danışarak yapıyoruz toplantıyı. Sen buna karış çıkıyorsak bütün halk öğrenecek seni. Engel olmaya kalkıyorsan öğrenecek engel olma şansı da yok adamın. Engel olacaksa halk hakikaten düşman olacak adama. Siyaseten kendi durumunu bitirecek. Bizim aldığımız şey yarın herhangi birinin cebine gitsin diye bir şey yapmıyoruz ki biz dorudan doğruya halkın kararı ne ise o.

Fazlı Hayta

Demokrasi biliyorsun her gün evrim geçiriyor. O dönem de bu kadar değilse bile gene de bizim bir sosyal dayanışmamız var. Kendi aramızda hiç olmazsa kendi aramızda bile dayanışırdık. Diyoruz ya biz meyhaneye giderken bile 20 kişi gidiyorduk. E 20 ailenin bir yerde toplandığını farz edin yani bu bile sosyal dayanışmadır. Yani vardı tabi. Biz kendi aramızda bile vardı.

E tabi serbestçe dolaşabiliyordunuz ya şimdi çıkın Fatsa'nın sokaklarına oniki de adem bulamazsınız

Naci Sönmez

Bana göre dokuz aylık bir halk iktidarıydı Fatsa'daki deney. Fikri Sönmez'de böyle bir halk iktidarını yaşamış hani ne diyelim biz hiç birimiz sosyalizm görmedik, halk iktidarı görmedik ama hala onun uğraşı içindeyiz. Dokuz aylık bir görgüsü vardı bu anlamda yani gözü hep kapalı gitmemiştir ama bir halk iktidarıdır o. Hani demokratik bir halk iktidarıdır. Ne anlamda halk iktidarıdır yani

bir yerel alanın bir kaçak bir coğrafyanın bir anda bütün idari, bütün ekonomik sosyal işlerinin birlikte planlaması, tasarlanması ama şu anlamda bir halk iktidarı değildir tabi yani ülken genelinden doğru bağlantılarını da kuracak olursam tabi ki o anlamda bir şey değil ama küçük bir ilçede küçük bir halk iktidarı yaşanmıştır. O yüzden zaten kurtarılmış bölge, pasaportsuz girilemeyen şehir yakıştırmaları yapılmıştır. Çünkü gerçekten birileri için burası bir kurtarılmış bölgeydi yani bir coğrafya içerisinde şeydi hani polisi vardı, devletin şeyi vardı, adliye binası duruyordu ama çalışmayınca yani oraya gerek kalmayınca, halk işlerini başka türlü çözmeye başlamışsa, kendi fiili hayatını oluşturmuşsa o yapının içerisinde bu bir iktidardır yani iktidar içerisinde bir iktidardır.

* * *

Doç.Dr. Ünsal Oskay ...9.5.1980-Demokrat

"Fatsa'da değişik bir toplumsal yaşam gördüm. Fatsa insanın bugünkü modernleşme süreci içinde yitirilen, yitirilmekte olan ve yerine yenileri de konulamayan kişilik özelliklerine ve değerlere sahip olduğu gözlemleniyor.
Fatsa çözülmez sanılan toplumsal sorunların insanlara kendi yaşamlarına ilişkin kararları kendilerinin almaları hakkı tanındığında, çözümlenebileceğinin umudunu sergiliyor. Fatsalılara yaşadığımız çağ adına teşekkür etmek istiyorum."

TÜRKİYE PANAROMASI

*"**1980** yılı ilk aylarından itibaren olayların hızla yoğunlaştığı görülüyor. 1980 Ocak ayında 178 kişi ölmüş, Şubat ayında sayı 244'e yükselmiş. Şubat ayından sonrada sürekli yükselerek 300'lere çıkmıştı."*

"1980 yılı içinde güvenlik kuvvetleri tarafından vurularak öldürülenlerin sayısında gittikçe bir artış vardı. Ocak ayı 13, Şubat ayı 18, Mart'ta 17, Nisan'da 38, Mayıs'da 24, Haziran'da 34 kişi güvenlik güçleri tarafından vurularak öldürülmüştü."

KAÇAN KAÇANA...
Burada kazandılar, burada okudular ama burada sıkıntı çekmeye gelince yoklar
KİMİ PARASINI KİMİ DİPLOMASINI KAPIP KAÇIYOR
-Her insanın bir vatanı olur çoğu bunu unutuyor.

-Her ülkede yabancı yabancıdır çoğu bunu hatırlamıyor.
KİMLER KAÇIYOR
1-Azınlıklar
2-Zengin işadamları
3-Teknik meslek grupları
4-Yurt dışında okuma ve arkasından iş imkanı bulanlar
5-Almanya grubu
6-Londra grubu
7-İsviçre grubu
8-Siyasi kaçaklar
9-Haklarında mahkeme kararı olanlar
10-Yurt dışında yerleşenlerin akrabaları, yakınları
(25 Mayıs 1980-Hürriyet)
KAÇAN KAÇANA...
4 AYDA 30 BİN TÜRK İLTİCA İÇİN ALMANYA'YA BAŞVURDU
İltica etmek isteyenlerin bir kısmı ekonomik zorluklar ve geçim sıkıntısını sebep gösteriyor, bir kısmı da anarşiden kaçtığını can güvenliklerinin olmadığını ileri sürüyor.(3 Haziran 1980-Hürriyet)
KAÇAN KAÇANA...
İki Musevi işadamı 30 Milyarla kaçtı
Kaçak teyp bantları, kasetler, elektronik aletler ve yedek parçalar getiren iki Musevi sadece Türkiye'yi değil Ortadoğu pazarlarını da ellerinde tutuyordu. Musevilerin kaçtığı "Colombia Pazarı" kapandıktan sonra fark edildi. (5 Haziran 1980-Hürriyet)
Altı ayda akaryakıta dördüncü zam geldi. Benzin, gaz, mazot da ayarlanıyor.
Hükümet zam, muhalefet hükümeti düşürme peşinde, VATANDAŞ DA CAN DERDİNDE
Tekel maddelerine altı ayda ikinci zam, sigara ile içki de ayarlandı!
Meclis'te dün başkanlıktan çok Olimpiyat konuşuldu.
Başkanlık turları formaliteye döndü
AP, ANAYASA DEĞİŞİKLİK TEKLİFİNİ İMZAYA AÇIYOR
-Anayasaya "Cumhurbaşkanı 15 gün içinde seçilemediği takdirde Cumhurbaşkanlığı seçimi doğrudan halk tarafından gerçekleştirilir" fıkrası eklenecek.(23 Mayıs 1980-Hürriyet)
Ankara'da iki ateş arasında kalan vatandaş öldü. (23.5.1980-Hürriyet)

"Meclis çalışmıyor" diyen MSP ciddi (!) bir önerge verdi
ÖZCAN TEKGÜL'ÜN MADALYASI NEREYE TAKILACAK?
Kültür Bakanlığı'nın dansöz Özcan Tekgül'e madalya tahsis etmesini Meclis'e getiren MSP'li Şener Battal soru önergesi verdi.
Önergede sanatçıya madalyayı kimin takacağı ve neresine takacağı soruldu.
Özcan Tekgül: "Bu ödülü herhalde göbek atarak değil yaptığım sanatım ile aldım. O nedenle kalbimin üzerine takılmasını isterim"diyor.(24 Haziran 1980-Hürriyet)

* * *

"İşte Fatsa'da şenlikler, imar çalışmaları, kenti güzelleştirme çabası, insanların kumardan-içkiden kurtulması yaşanırken, halkın doğrudan katıldığı demokrasi deneyi ortaya çıkarken, ülke genelinin hali de yukarda verdiğimiz birkaç gazete haberleriyle çarpıcı ama acı biçimde görüldüğü gibiydi. Ülkede giderek derinleşen bir iç savaş yaşanıyor, insanlar umutsuz, karamsar. Çeşitli nedenlerle zengin olanlar mal ve gelecek kaygısıyla yurt dışına kaçıyor, kimi insan faşist terörden can kaygısıyla kaçıyor. Bir yandan Cumhurbaşkanını seçememiş, nafile turlar atan, tıkanmış, dejenere olmuş parlamento, diğer yandan zam, yokluk, karaborsa, işsizlik, ekonominin çöküşü enflasyon... ..."

* * *

Oğuzhan Müftüoğlu

Aslında 75-80 döneminde, 80 öncesi dönemde bütün damgasını vuran temel duygulardan bir tanesi bu çatışma halinin, iç savaş halinin, bütün halk, ilericisi olsun sağcısı olsun, solcusu olsun halkın geniş kesimleri üzerinde bir bıkkınlık hali ve bir umutsuzluk hali yaratmış olmasıdır.

Bir mutsuzluk, bir çıkış yolu yok. Bir çatışma oluyor, orası senin burası benim, taraflar birbirlerine karşı bir şeyler yapıyorlar ama hayat bir ölçüde çekilmez ve yaşanmaz dayanılmaz hale geliyor. Bir umut ve çıkış kapısı görülemiyor. Bunun sonu nereye varacak, ne olacak, nasıl bir şey olacak. Fatsa tüm bu, özellikle Fikri Sönmez'in Belediye Başkanı seçilmesinden sonraki sergilediği tabloyla adeta bütün bu umutsuzluk karamsarlık içinde bir umut kapısı açtı. Değişik bir hayat tarzı olabilir, değişik bir şey olabilir, bu düzenden kopuşu, suiistimallerle,karaborsayla, baskıyla, hoşgörüsüzlükle yüklü olan Türkiye'nin o günkü yaşamına, resmi sistemine alternatif olan bir hayat tarzını başarabildi. Fatsa ve bir yönüyle bir kopuştur. Türkiye'nin resmi düzeninden, sisteminden bir kopuştur. Yeni bir düzenin, yeni bir hayat anlayışının, yeni bir demokrasinin, paylaşmanın, katılımcılığın, hoşgörünün, taban inisiyatifinin, halkın ve kitlelerin sözünün dinlendiği bir idare tarzının bir ilk nüvesi olarak ortaya çıktı ve bu hem ezilenler açısından bir çıkış kapısı ve bir umut sinyali oldu. Hakim güçler açısından

da düzenin karşı karşıya bulunduğu tehlike açısından da bir sinyal oldu. Onlar gördüler ki bütün bu mevcut "müesses nizam" dedikleri şeyi reddeden ve onun yerine farklı bir şey ikame eden, farklı bir şeyi "müesses nizam" haline getiren, farklı bir şeyi tesis eden bir gelişme söz konusuydu ve bu da öyle çok propaganda edildiği gibi kanlı bir terör dünyası şiddet dünyası bir baskı dünyası değil, şeffaf, hoşgörülü, halk komitelerine AP'lisinden, MSP'lisine herkesin katılabildiği...

Kısacası Fatsa'da resmi güçler açısından görülen şey kendi "müesses nizamlarının" ortadan kaldırılmasına yönelik ciddi bir tehlike sinyali idi ve bunun için üzerine gittiler. Adeta kendilerine aykırı olanın, farklı olanın yok edileceğinin bir simgesi haline getirmek istediler. Bir nokta operasyonu düzenlediler. Onun üzerinde çok büyük bir söylem geliştirdiler. Bir ideolojik kampanya başlattılar. 12 Eylül sonrasında hemen hemen sadece anayasa kampanyasının Fatsa'da başlamış olması değil, Cunta yöneticilerinin Kenan Evren'in konuşmasında, her konuşmasında hemen hemen, birkaç kez Fatsa sözcüğü geçmekteydi.

Düzenden, o günkü düzenden, kargaşadan hoşnut olmayanların ise, Fatsa olayı özledikleri farklı bir hayattı, farklı bir hayata açılan bir pencereydi ve başka türlü bir yaşamın olabileceğine dair bir simge olarak görüldü. İki taraf için de Fatsa bu şekilde önem taşıyan 1975-80 Türkiye'sinin profili içerisinde öne çıkan ve kendisini değişik tutumlar açısından simge haline getiren bir duruma yükseldi.

Ahmet Özdemir

Tefeciler rahat tefecilik yapamıyorlar, halk denetimindeler. Karaborsacılar çok rahat fahiş fiyatlarla benzin satamıyorlar. Yokluklardan, kuyruklardan falan yararlanamıyorlar. Onlarda halk denetimindeler. Sonuçta halkın denetiminde oldu ama bu denetim şöyle bir denetim değildir. Bütün devlet erkini bir tarafta bırakan bütün yetkileri kendileri kullanan bir denetim değildir ama görece bir yanı vardır. O dönem için o psikolojik bir etki yaratmıştır mesela orada mahkemeler devam etmektedir. Polis teşkilatı vardır. Jandarma kendi yapacaklarını rahatlıkla yapmaktadır. Bunun önünde hiçbir engel yoktur. Bunlarla doğrudan bir çatışma zaten yoktur Devlet erki, kaymakamlık vs. kendi işini yapıyordu. Halkta kendi işini yapıyordu bir biçimde. Söz etmek gerekiyorsa devletten böylesi göreceli ikili bir devlet ilişkisi, ikili bir iktidar ilişkisinden falan söz edilebilir.

Can Hamamcı-SBF Şehircilik Asistanı- (Demokrat-19.5.1980)
HALKIN BELEDİYESİ: FATSA ÖRNEĞİ

Toplumsal Gelişme Ve Demokratikleşme Sürecine Koşut Olarak Belediyecilik Anlayışı da Yeni Boyutlar Kazanmaktadır. Artık Salt Bayındırlık Hizmetleriyle Sınırlı Dar Anlamda Ortak Yerel Gereksinimleri Karşılayan Birim Olmaktan Çıkmakta, Sosyal Ve Ekonomik İçerik Kazanmaktadır.

Belediyecilik Kavramı Geliştikçe Belediye Yönetiminin de Siyasal Katılma Ve Temsil Yönünden Önemi Artmaktadır..

Belediye dediğimiz kent yönetimi de bir yerel yönetim birimi olarak toplumdaki karar mekanizmalarından birini oluşturuyor.

Kent kabaca tanımlanırsa toplumun mekana yansımasıdır. Kent yönetimi yani belediye üretim araçlarının, iş gücünün ve bunlar arasındaki değişimin mekan içinde düzenlenmesidir. Bu nedenle belediye örgütü yerel siyasetin odak noktasıdır. Burada önem kazanan soru, yerel siyaseti kimlerin yaptığı, kimlerin tekelinde bulunduğudur. Diğer bir deyişle belediye dediğimiz kurumun niteliği nedir, halkın içinden çıkan, halkın sahip olduğu bir örgütlenme midir, halkın dışında ona hizmet götürdüğünü iddia eden bir yönetim kademesi midir, sorularına yanıt bulmak gerekiyor.

Toplumdaki iktidar dağılımıyla sosyal ve ekonomik yapının biçimlediği egemen güçler arasındaki bağlantı açıktır. Belediye düzeyindeki siyasetin ulusal düzeydeki siyasetle iç içe olduğu da unutulmamalıdır. Bu durumda gerek ulusal gerek yerel iktidar statüsünün korunması ve sürmesini yeğleyen kitlelerin elinde olmakta onlara hizmet etmektedir. Toplumsal gelişme ve demokratikleşme sürecine koşut olarak belediyecilik anlayışı da yeni boyutlar kazanmaktadır. Artık salt bayındırlık hizmetleriyle sınırlı, dar anlamda ortak yerel gereksinimleri karşılayan birim olmaktan çıkmakta, sosyal ve ekonomik içerik kazanmaktadır. Belediyecilik kavramı geliştikçe belediye yönetiminin de siyasal katılma ve temsil yönünden önemi artmaktadır.

Paul Valery "siyaset, insanların kendilerini ilgilendiren konularda uğraşmasını önleme sanatıdır" der. Belediye iktidarı söz konusu olunca da, belde halkının kendilerini ilgilendiren konularla ne denli uğraştığını, sorunlarına ne denli sahip çıktığını araştırmak gerekir. Belediye sorununa bu açıdan bakılınca bugüne değin yürütülen siyasetlerle belediyenin halka hizmet götüren bir kurum olduğu ama henüz halkın gerçekten kendi kendini yönettiği bir yönetim birimi olmadığı görülür.

Ancak bu genel değerlendirmenin yanı sıra, bunu tersine çevirmek isteyen deneyimlerle de karşılaşıyoruz. Fatsa Belediyesi yerel demokrasiyi geliştirmek açısından ilginç bir deney oluşturuyor.

Fatsa'da boşalmış bulunan Belediye Başkanlığı'nı 14 Ekim 1979 tarihinde devrimci güçlerin desteklediği bağımsız aday kazanıyor. Yeni başkanın yerel yönetim anlayışı alışılmışın dışında. Daha seçimlerden önce yerel yönetimlerde söz ve karar sahibi olanların çıkar çevrelerinin ve düzenin sözcüleri olduğunu vurguluyor. Amaç halkı söz ve karar sahibi yapmak

diyor. Bunu sağlamak için de halkla belediyeyi kaynaştıracak sorunlar ve sorumlulukları ortak yapacak mahalle komitelerinin kurulmasını öngörüyor. Temel amaç ise, demokratik halk iktidarı yolunda örnek oluşturmak.(1) Bunlar artık sloganlaşmış, ancak çözümü o kadar da kolay olmayan düşünceler. Halkın belediyesi olmak, belediyeyi demokratikleştirmek, belediye başkanının belediye meclisinde dayandığı grubu veya yandaşları olmayınca daha da zor. Bu yapı içinde belediye başkanları belli siyasetler uygulayarak belediye iktidarını yaygınlaştırabilir, belediyeyi demokratikleştirebilirler. Hemen belirtmek gerekir ki, belediye başkanları derken toplumun benimsemeye hazır olduğu, tek başına başarıdan başarıya koşan paternalist bir belediye başkanı değildir bu. Halkın üstünde değil de içinde olan, iktidarını paylaşan bir belediye başkanı iktidarı yaygınlaştırabilir, kendisi de iktidar yalnızlığından kurtulabilir.
Nitekim Fatsa'da da durum böyle. Halk mahalle komiteleri aracılığıyla ekonomik ve sosyal sorunlarıyla kendisi ilgileniyor. Yedi kişiden oluşan ve mahalle sakinlerince seçilen mahalle düzeyinde on bir birim komite, belediyeyle halk arasındaki kaynaşmayı sağlıyor. Sorunlar kahve toplantılarıyla halka anlatılıyor, çözüm yolları birlikte aranıyor. Mahalle düzeyinde alınan kararlar, komiteler aracılığıyla Belediye Halkla İlişkiler Müdürlüğü'nün Belediye Başkanı dahil beş kişilik yürütme kurulunda değerlendirilerek Belediye Encümeni'ne sunuluyor. Böylece halk belediye kararlarına baştan katılmış oluyor.

Demokratik yönetimi gerçekleştirebilmenin temel koşullarından biri de sorunlarının çözümünde halkı etkin duruma getirebilmek kendi kendine güvenmesini sağlayabilmektir. Fatsalılar uzun süre kentlerinin çamurundan geçilmez yollarının yapılmasını bekliyorlar. Sonunda sorunu 13 Kasım'da başlatılan çakıllama kampanyasıyla kendileri çözmüşler. Belediye, Fatsa'lılar ve çevre köylerden gelen tüm olanaklarıyla katılmışlar bu kampanyaya. Gerçekleştirilen işbirliği ve başarı güvenlerini arttırmış, bir bakıma halkın gücünü kanıtlamış.

Fatsa'da belediye-halk işbirliğinin diğer bir örneği de 8-14 Nisan tarihleri arasında gerçekleştirilen "Fatsa Halk Şenliği 80" Yaklaşık 50.000 kişinin katıldığı şenliğin, yalnızca belediye ve halkın olanaklarıyla düzenlendiği göz önünde tutulursa değeri daha da artıyor. Mali sorunlarının çözümlenmemesinde ısrar edilen belediyeler ülkesinde, bazı belediyelerin geleneksel şenliklerini sürdürebilme kaygılarının olduğu şu günlerde

Fatsalılar, merkezi idareye yerinde bir yanıt vermiş oluyorlar. Kendi yağıyla kavrulan Fatsa Belediyesinin düzenlediği Halk Şenliği'nin bir amacı var: Bugünkü egemen ideolojiye alternatif yaratmak.
Fatsa örneğini halkın belediyesi olma yolundaki girişimleri yönünden iyi değerlendirmek gerekir. Altı ay gibi kısa bir sürede gerçekleştirilen işler küçümsenmeyecek ölçekte. Esnaf gruplarıyla yapılan toplantılar sonucu fiyat ve satış ilkelerini saptayarak karaborsa, stokçuluk, kaçak hayvan kesimini önlemekten, liman ve taksi işletmelerinde aracı rantları kaldırıp belediyeye gelir sağlamaya kadar sayılacak pek çok şey var.
Kuşkusuz Fatsa da toplumun ekonomik örgütlenmesinin dışında değil. Belediye yapıya ilişkin tüm eylem ve işlemlerinde engellemelerle karşılaşıyor. Bunun yanı sıra kentleşmenin yarattığı sorunlar, konut ve işsizlik gibi giderek yoğunlaşıyor. Varlığını sürdürebilmesi alternatif politikaları ivedilikle tasarlayıp uygulayabilmesine bağlı. En büyük gücü ise güvenini sağlayabildiği Fatsalılar.

İKTİDARIN, FATSA'DAKİ GELİŞMELERE KARŞI TAVRI

Muhittin Özyurt

Şimdi şöyle tanımlayalım ki tabi ki başarıya ulaşan bir insanı başarısız kılmak için elinden geleni yaparlar.

-14 Ekim 1979 seçimlerinden sonra kurulan S. Demirel Hükümetinin ilk icraatlarından biri Ordu Valisi Cafer Eroğlu'nu görevden alıp, yerine yeni Vali olarak Hikmet Gülsen'i atamak oldu.

7 Aralık1979 GÜNEŞ Gazetesi; "Yeni Valimiz Hikmet Gülşen" başlığıyla, "Valimiz Cafer Eroğlu görevinden ayrılmış ve yeni Valimiz Mülkiye Müfettişi Hikmet Gülşen görevine başlamıştır. ..." diyerek yorumsuz vermiştir.

AP azınlık hükümeti ve yeni vali Fatsa üzerindeki baskıyı arttırdı.

Belediye Başkanı Fikri Sönmez, iki ayda bir yapmayı söz verdiği hesap verme toplantısının ikincisini de yapar.

22 Şubat 1980 GÜNEŞ Gazetesi;

"Belediye Başkanı Fikri Sönmez'in Basına açıklaması"

Fikri Sönmez ikinci toplantıda halkın gücüne dayanarak yılların birikmiş bir çok sorununu çözme doğrultusunda önemli adımlar attıklarını anlatır öncelikle. Daha sonra ise iktidarın Fatsa Belediyesine yönelik baskılarını, ekonomik ambargoyu, farklı bir siyasal anlayışı başkan seçtiği için Fatsa halkının nasıl iktidarca haksızlığa ve baskıya uğratıldığını anlatır.

Daha ikinci ayını doldururken Fatsa Belediyesi, ya da Fikri Sönmez ve Halkın Belediyesi İktidarın baskılarıyla karşı karşıya kalır!

"-Fatsa'ya karşı ekonomik ambargo uygulaması yapıldı.

Tekel, Fatsa'ya normal hakkı olan sigarayı getirmedi. Kumru, Korgan, Ünye, vd. komşu ilçelere Tekel sigara veriyor, Fatsa'ya bir gram verilmiyor.

Bakanlığın tahsis ettiği yağ diğer ilçelere verilirken Fatsa'ya verilmiyor.

Benzin, Gaz vb petrol ürünleri Fatsa'ya verilmiyor. Fatsa Belediyesi yasal hakkını almak için Samsun'a T.P.O depolarına tankerini gönderdiğinde "Siz niye geldiniz Samsun'a" diyorlar. Fatsa Belediye görevlileri de "Benzin almaya geldik" diyor. Samsun'dakilerde "Yahu sizin işiniz yok mu? Sizin Belediye Başkanına Rusya'dan vapurlarla geliyor benzin, mazot." Diyorlar. İşte zihniyet!

Ekonomik baskılardan daha öteye gidilerek; genel aramalar altında Fatsa kuşatıldı, Belediye saatlerce kuşatma altında tutulmuştur. Belediyede işi olan vatandaşlar giriş çıkışlarında dipçiklenmiştir. Belediye Başkanı olarak yetkililere 'burası belediyedir, ben de belediye başkanıyım, en azından bana haber verilip, öyle aranması icap eder" dediğimde, aramaları yöneten bir yüzbaşı, "biz burayı belediye olarak görmüyoruz" demesinden anlaşılacağı gibi, Fatsa Belediye Başkanı ve yönetimindeki belediye üzerinde oynanmak istenen oyunları anlamak o kadar güç olmasa gerek.

Milli iradeden söz edenler Fatsa halkının % 80 inin oyunu alarak, Belediye yönetimine gelen bir belediye başkanına "Biz burayı belediye olarak görmüyoruz" demesi hangi düşüncenin mahsulü olduğu bellidir. Kendileri yönetimde ise milli iradedir. Halkın çocukları yönetimde ise milli irade değildir. Belediyenin bütün kaynakları egemenlerin soygun ve sömürüsüne bırakılırsa milli iradedir. Ama belediyenin tüm imkanları halkımıza sunulursa o zaman milli irade değildir. İşte bugün ülkeyi böyle bir anlayış yönetiyor. Ve kendileri yasa dinlemeyecekler ve yasayı çiğneyecekler, ondan sonra öğretmenleri, işçileri, gençleri suçlayacaklar ve onlardan saygı bekleyeceklerdir.

Fatsa halkının ihtiyacı, baskı ve terör değildir. Mazottur, benzindir, çimentodur, demirdir, yağdır, gazdır, yoldur, sudur, elektriktir vb.dir. Ve halkımız belediyeden hizmet beklemektedir. Belediyenin üstünde uygulanan ekonomik ve siyasi baskının kaldırılmasını istemektedir. Fatsa Belediye Başkanı olarak bütün bu baskılara yokluklara rağmen halktan alacağım güçle doğru bildiğim yoldan hiçbir güç bizi alıkoyamayacaktır."

Ali Yorulmaz

Baskı mutlaka vardı. 80 yılının Şubatında ufak çaplı bir şey yapılmadı yine. Polis jandarma pozisyonu şehir içinde. Öyle kimlik kontrolü adı altında.

Devletin ekonomik baskısına gelince en kısa özetiyle şunu söyleyeyim. Fatsa'ya tekel sigara vermiyordu. Sigara alınmayan bir yerde herhalde başka bir şey devletten gelecek değil. Biz buranın sigarasını biz sigara içinler dolmuşçulara Ordu, Samsun işte nereye kadar uzanabiliyorlarsa gizli getiriyordu.

Fazlı Hayta

Türkiye genelinde bir baskı vardı, bunun dozu Fatsa'ya gelince biraz daha fazla olmuştur tabi.

Ordu Valisi Hikmet Gülsen 24 Ocak 1980 tarihinde Fatsa'ya ilk icraatlarından biri olarak operasyon düzenledi.

25 Ocak 1980 GÜNEŞ Gazetesi; **"Dün Gece Başlayan Operasyon Devam Ediyor"**

Sıtkı Pazarbaşı imzasıyla ilk sayfadan verilen haberde ilginç olan "ihtilal değil de devlet gücü geldi ..."operasyon olduğu anlaşılınca rahatlanıyor. Ülke genelinde ve Fatsa'da bir askeri-faşist darbe ürküntüsü hissediliyor olması ilginç! Darbe yerine operasyon olduğu anlaşılınca Fatsa halkı rahatlıyor! Nokta operasyonunda daha sonra görüldü ki operasyonda askeri darbeden pek farklı bir şey değilmiş. Hatta 12 Eylül Fatsa'ya Nokta operasyonuyla önceden gelmiş oldu!

Hatta Fatsa halkı 12 Eylül'ün ilk günlerini, nokta operasyonundan daha esnek gibi görmüştü ama daha sonra pek de farklı olmadığını yaşayarak gördü!

İsmet Hoşaflıoğlu

Sol görüşlü bir şeyi herhalde çekemedi hükümet, devlet. Ben öyle görüyorum ne bileyim ben.

* * *

Daha sonra 8 Mart 1980 tarihinde özellikle belediyeye yönelen ikinci bir operasyon yapıldı.

14 Mart 1980 GÜNEŞ Gazetesi;

"Belediye Başkanı Fikri Sönmez:
Belediyemiz İkinci Kez Saldırıya Uğradı"

Belediyemizin yasalara aykırı şekilde arandığını daha önce basına açıklamıştık. 8 Mart Cumartesi günü belediyemiz hiçbir gerekçe gösterilmeksizin tekrar kuşatılıp, Fatsa halkının gözleri önünde aranmıştır.

Bu arama geçen aramada olduğu gibi belediye başkanına haber verilmedi. Belediye çalışanlarına hakaret edildi, çalışanlar tokatlanarak dışarı çıkarıldı, yasalara aykırı bir biçimde arandı.

Bu belediyenin bir başkanı vardır.

Bu belediyenin encümeni ve meclis üyeleri vardır.

Hiç kimseye haber vermeden yapılan bu aramalardan sorumlu kim olacaktır?

Yasalara uygun biçimde arama yapılır. Bu tür aramalar için yüzlerce askere ve polise ihtiyaç yoktur. Beş on polis bu işi yapabilir.

Belediye çalışmaları aksatılmak isteniyor.

Belediye başkanının moralini bozma eğilimindedirler.

Ancak Fatsa halkı bu olayları çok iyi izliyor. Yıllardan beri hasretini çektiği belediye yönetimine karşı yapılan bu baskıyı, aramalardan sonra başkanlığa gelerek 'Nedir başkan bu olaylar, ne yapmak istiyorlar?'şeklinde sorular sorarak üzüntülerini belirterek kınıyorlar.

Sonuç olarak Fatsa belediyesine karşı yapılan bu uygulamayı Fatsa halkı adına kınıyorum.

Pertev Aksakal

Operasyonun başladığı günlerde Milliyet gazetesinde bir araştırma vardı. Ordu Türkiye'de en sakin üç ilçeden biriydi biçiminde yazmışlardı. Türkiye'deki bütün o çatışmalı ortamı, göreceli bir iç savaş ortamını düşünürsen bunun içerisinde en sakin üç ilin biri de Ordu ve Fatsa olmasının önünde kalkıp işte operasyon bölgesi olarak Fatsa'ya bak demenin bir mantığı yok.

Şimdi Demirel'in söylediği bir laf var ya bıraksan yüz tane Fatsa olur. Dolayısıyla şimdi böyle baktığın zaman hakikaten sistem açısından çok tehlikeli bir tırmanış. Niye halk karar veriyor, uyguluyor. Demokratik bir işleyişi, yeni bir yaşam tarzını görüyor ve bu bütün yerlere yayılıyor dolayısıyla bütün insanlar böyle şeye eğilimli olmaya başlıyor. Dolayısıyla bu tehlikeli bir şey aslında. Durdurulması gereken bir siyasal gelişme. Siyasal gelişmeyi mutlaka sistemin durdurması lazım. Çünkü Fatsa bölgesinde hatta Adalet Partili belediye başkanlarının olduğu beldeler vardı. Adalet Partisi belediye başkanları bile bütün bu çalışmalar karşısında sessiz kalamadılar. CHP li olsun Adalet Partili olsun Fatsa'da ki uygulamalar benzeri uygulamalar başlattılar ve bütün kendi araçlarını, gereçlerini vs. halkın aldığı karalara doğrultusunda uyguluyorlardı.

Bolaman Belediye Başkanı da APli bir vatandaştı. Dolayısıyla da bu bütün o komite karar verirdi. Yol buradan geçsin belediye onun verdiği kararlar doğrultusunda oradan yol geçirirdi mesela. Aleti öyle verirdi, dozer vs. belediye sağlardı. Dolayısıyla da böylesine siz farklı siyasal görüşlerin bile bir arada yaşadığı, kardeşçe yaşadığı daha özgürce bir ortamda yaşadığı, can güvenliği

sağlanmış ve can güvenliği korkusunun olmadığı bir ortamda yaşadığı ve herkesin kendi yaşamını kolaylaştırması daha iyi, güzel bir yaşamı kurması çabası içinde olması bir yerde kuşkusuz o zamanki Türkiye'nin siyasal atmosferi içerisinde çok rahatsız edici bir şey. Yani herkes var olan bu durumdan şikayetçiyken Fatsa'daki bütün uygulamalara herkesin razı göstermesi birde siyasal yelpazenin buna razı göstermesi MHP hariç tabi. Silahlı faşist saldırılar yapan ve bu konuda cinayet işleyen şebekeleri bir tarafa bırakırsan bütün sivil örgütler bütün sağdan sola kadar bütün siyasal görüşler ve bu görüşlere mensuplar, vatandaşlar böyle bir şey içerisinde yer alıyorlardı ve çok daha memnunlardı ve bunu her fırsatta ifade ediyorlardı zaten. Hakikaten öyle bu anlattıkları gibi bir ortam yok, kimsenin baskı altında tutulduğu bilmem şu olduğu bu olduğu, siyasi görüşler öyle bir şey olmadığı için. Dolayısıyla böyle bir gelişme tabi ki siyasal iktidarı rahatsız ediyordu. Buna bir operasyon yapılması, durdurulması gerekiyordu.

Şubatta Fatsa'ya bir operasyon yapılmıştı. Şubat operasyonu bir gün sürdü. Ben şöyle düşünüyorum, herhalde ara sıra bir operasyon yapabilirler ama esas bizim beklentimiz bir askeri darbenin gelmekte olduğuydu ve bu askeri darbe noktasında da Fatsa'nın da askeri darbeyle birlikte bu duruma son verirler noktasıydı. Askeri darbeden önce böyle çok boyutlu köklü bir operasyon olur beklentisi zayıf bir şey olarak geliyordu ama yaşam daha başka biçimde gösterdi. Hakikaten o 12 Eylül gibi gelmedi, 12 Eylül bir biçimde Fatsa'ya biraz erken geldi denilebilir. Sonuçta belki 11 Temmuz nokta operasyonu öncesi böyle 15 – 20 gün evvel şöyle bir şey düşünce hasıl oldu, buraya operasyona hazırlanıyorlar. Belki bir ay önce diyebilirim ama bir ay öncesinden bu tarafa doğru gelirseniz öyle bir şey değil de belki 12 Eylülle birlikte müdahale edecekler gibi bir şey vardı. Çünkü o ilk operasyonunda hatta bir dediler işte yolsuzluk yapılıyor, işte burada militanlara yer veriliyor, besleniyor, işte belediye kaynakları devrimcilere, siyasal harekete veriliyor gibi iddia vardı öyle. Dolayısıyla o zamanda müfettiş göndermişlerdi. Devletin gönderdiği bizzat o soruşturmayı yürüten müfettiş sonuçta böyle bir şeyin olmadığı, Fatsa belediyesinin çok başarılı bir çalışma yaptığı hatta sonucunda Fikri Sönmez'e teşekkür edip gitti.

* * *

Yaşar Durmuş

Samsun'da Fatsalı olup da hiç politik bir kimliği olmayan insanlar bile çok darp edildi. Düğününe eşya almaya giden insanlar gasp edildi, altınları alındı. Sadece Fatsalı oldukları için. Çünkü Fatsa'daki faşistler genellikle Samsun, Ordu, Trabzon belli semtlere dağılmış durumdaydılar. Özellikle Samsun Eğitim

Enstitüsü yöresinde daha çok kümelenmiş durumdaydılar. Orada tanıdıkları ve Bafra özellikle. Buralarda tabi can güvenlikleri yok Fatsalı oldukları için. Sadece politik insanlardan bir yana politik kimliği olmayan insanlarında hiç şansı yok, onun için Fatsalı olduklarını gizlerlerdi dışarı çıktıkları zaman.

* * *

AP Azınlık hükümeti, Ordu Valisi Hikmet Gülsen'i yetersiz bularak görevden alır. Vali Hikmet Gülsen, Ordu ve ilçelerini esas olarak da Fatsa'yı yeterince karıştıramamış olmalı ki Hükümet onu merkeze aldı.

* * *

REŞAT AKKAYA'nın Ordu'ya Vali olarak atanması. .. 20 Nisan 1980 ...

2 Mayıs 1980 GÜNEŞ Gazetesinden;

Vali Reşat Akkaya

"DEVLETİN GÜCÜ ORDU'DA GÖSTERİLECEKTİR"

Vali Hikmet Gülsen'in merkeze atanmasıyla boşalan Ordu Vali'lik görevine tayin edilen Merkez Vali'lerinden Reşat Akkaya geçtiğimiz Pazartesi günü yeni görevine başlamıştır. Vali Ordu'da asayiş ve terörün durdurulması için elinden gelenin yapılacağını belirterek **'kendi çalışabileceği bir kadroyu oluşturduktan sonra devletin gücünün gösterileceğini'** belirtmiştir.
Vali Reşat Akkaya özetle şöyle demiştir;
"Şunu hemen belirteyim ki Ordu'da hizmet verme açısından halkımızla el ele verip beraber çalışacağız. Bu gün için şunu yaparız, bunu yaparız diyemem. **Çünkü kendi kadromu oluşturmadan bir şey söyleyemem.** Biz buraya hizmet vermeye gönderildik. ..."

-Ordu Emniyet Müdürlüğüne, Amasya'da bir yurttaşın ölüm olayına karışmış Zeynel Abidin Aksoy getirildi.

-Milli Eğitim Müdürlüğüne, Ordu Merkez Ortaokulunda öğretmenlik yapan Celal Şahin atanmıştı. Celal Şahin, Yüksek İslam Enstitüsü mezunu ve Ordu'da Ülkü Ocaklarını oluşturanlardan biriydi.

VALİ OLARAK ATANAN REŞAT AKKAYA KİMDİR, HAKKINDAKİ ÇEŞİTLİ RESMİ DEĞERLENDİRMELER VE BELGELER.

-Vali Reşat Akkaya, Emniyet Müdürlüğü yaptığı illerin hepsinde valilerin isteğiyle görevinden alınmıştı. Akkaya, ilk olarak Mersin'de Emniyet Müdürü olarak görev yaparken olumsuz davranışları nedeniyle o zamanki vali Bayram Turan Çetin'in, daha sonra da İrfan Özaydınlı'nın İçişleri Bakanlığı yaptığı tarihlerde Eskişehir Valisinin ısrarlı istekleri üzerine görevlerinden alınmıştır.

-Hatırlanacağı gibi Reşat Akkaya, Demirel azınlık hükümetinin kurulmasından bir süre sonra merkezden alınarak Ankara Emniyet Müdürlüğüne atanmıştı. Ancak Akkaya'nın bu göreve getirilmesinden sonraki davranışları, yanlı tutumu ve bazı değerli istihbarat elamanlarını ve dedektifleri kızağa çekmesi üzerine duruma Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı el koymuş ve Akkaya'nın bu görevden alınmasını istemişti. Sıkıyönetim Komutanlığının bu yoldaki ısrarları üzerine tekrar merkeze alman Akkaya Demirel Hükümeti tarafından "taltifen" bu defa Ordu valiliğine verilmişti.(21 Temmuz 1980-Cumhuriyet)

Ankara MHP iddianamesinde, Reşat Akkaya'nın Ordu'ya vali olduktan sonra Alpaslan Türkeş'e yazdığı bir –istekler- mektubu yer almaktadır. Vali Reşat Akkaya, hükümette yer almayan Alpaslan Türkeş'ten sanki bir İçişleri bakanından istekte bulunur gibi davranmaktadır.

"1- İstenilen kadro talep ve takviyelerin yapılması,

2-Araç-gereç, silah ve mühimmat bakımından takviye,

3-Fatsa, Aybastı ve Gölköy'le ilgili özel tedbir ve taleplerimizin yerine getirilmesi,

4-İstihbarat grubu ile ilgili taleplerimiz,

5-MİT Bölge Müdürlüğü ile ilgili talebimiz,

6-Jandarma Komandosunun bölük seviyesine çıkarılması..."

Görüldüğü gibi bir vali hükümet yerine bir parti başkanına her türlü talebini sıralamaktadır. Bu durumda Alpaslan Türkeş'in de hükümet konumunda

yetkili biri gibi olduğunu görüyoruz. Vali böyle, hükümet böyle olursa icraat da "nokta operasyonu" gibi olur. Başka türlü bir icraatın olmasını bu yapıdan beklemek o yıllarda bizce de pek mümkün değildi.

23 Mayıs 1980 Güneş Gazetesi;
Belediye Başkanı Fikri Sönmez :
Fatsa'daki Sükunet Bazı Çevreleri Rahatsız Ediyor

...Fatsa ve Fatsa halkı hakkında bazı çevreler tarafından sistemli bir şekilde karalama kampanyası geliştirilmektedir.(Fatsa'da halk; esaret altında yaşadığı, Fatsa'ya pasaportsuz girilmediği, Fatsa'da halktan zorla para toplandığı) gibi aslen halk düşmanları, faşistler tarafından Samsun ve Ordu'da yapılan işler sanki Fatsa'da oluyormuş gibi, kamuoyunu yanıltma çabaları uzun zamandan beri izlenmektedir.

Fatsa'da, halkın rahatını bozmak için bazı çevreler büyük gayret sarf etmektedir. Çünkü halkın huzuru onların huzurunu kaçırmaktadır. Çünkü eskisi gibi halkı soyup soğana çeviremiyorlar. Okullardan zincirlerle halkın çocuklarını dövüp okuldan atamıyorlar. Demas'ı, Fisko-Birlik'i, Belediye'yi yağmalayamıyorlar. Halkı eskisi gibi karaborsayla soyamadıkları için rahatsız oluyorlar.

Şu unutulmamalı; Fatsa halkının canına, malına ve huzuruna kimsenin el uzatmasına müsaade edilmeyecektir. Bazı çevrelere, söyleyeceğimiz şudur; Fatsa'yı ve Fatsa halkını kendi kötü emellerine alet etmesinler, önce kendi işlerini düzeltsinler.

Fatsa'dan Ordu'ya imtihana giden Ortaokullu çocuklara saldıranlarla uğraşsınlar.
Ordu'nun sorunlarını dinlemeye gelen parlamenterlere saldıranlarla uğraşsınlar. Fatsa'dan Samsun'a, Ordu'ya giden vatandaşlardan haraç alıp, dövenlerle uğraşsınlar. Adeta Fatsa'lı olmak suç olmaktadır. Esnafımız; Samsun'a, Ordu'ya gidememekte, hastasını Ordu'ya hastaneye götürememektedir. Belediyemiz ihtiyaçlarını Samsun ve Ordu'dan temin edememekte. Tüm bunlar olurken, kimse Fatsa'nın bu müşkül durumuna müdahaleci olmuyor.

En acısı 280 talebeye Ordu'da saldırılıyor, telefonla il idarecilerine sorduğumuzda; böyle bir olaydan haberleri olmadığını söyleyebiliyorlar, fakat Fatsa'nın bilmem hangi mahallesinde veya köyünde iki vatandaş şu veya bu nedenle kavga ettiklerinde, Fatsa'da kıyamet kopmuş gibisine anında aynı

yetkililerin, hemen haberi olabiliyor. Bu nasıl bir iştir.? Bu kadar bu halkı aptal yerine koymaya kimsenin hakkı yoktur.

Anarşi, terörizm safsatası altında, uygulamak istenen baskının temeli halkın soygun ve sömürüye karşı verdiği mücadeleyi boğmayı amaçlıyor. Yukarda söylediklerimize inanmayanlar varsa, Fatsa'ya kadar bir zahmet edip gelirler ve yukarıdan inceler bakarlar. Fatsa'daki birliğin kardeşliğin gerçek anlamda nasıl sağlandığını görürler.

4 Temmuz GÜNEŞ Gazetesi Başyazısında

FATSALI MISIN ?

Salı günü matbaamıza Budak köyünden Mehmet Güven isimli bir vatandaşımız geldi. Dövülmüş, sövülmüş, dudakları şişmiş ve morarmadık yeri kalmamış.

Ünye'de bana yaklaşan gençler Fatsalı mısın diye sordular. Evet dedim, üzerime çullandılar. Ayıldığımda nüfus kağıdım dahil üzerimde bir şey bırakılmadığını gördüm.

60 yaşında belki de hiçbir siyasi yönü olmayan bu adam Fatsalı olduğu için öldüresiye dövülüyor. Tokat'ta 52 plakalı ticari arabalara bile yaşam hakkı tanınmıyor. FATSALI OLMAK ÇOK YERDE SUÇ vatandaş huzur istemiş kimin umuruna, kimse başkasının kendi görüşünde olmasının aksine tahammül edemiyor!

FATSALI MISIN?

Ye köteği al küfürü yallah geriye tornistan.

Allah sonumuzu hayırlı getirsin!

* * *

Sedat Göçmen

Fatsa hakikaten ekonomik ve siyasi krizde olan bir ülkede yeninin doğduğu yani bunalımlı, karanlık ve korkutucu faşizmin alabildiğine geliştiği bir dönemde bir yeninin uç verdiği, yaşandığı bir ortam halini almaya başlamıştı ve bir çok yerde örnek olmaya başlamıştı. Terzi Fikri Fatsa'nın belediye reisi. Bir başka tarafta Berber Ahmet'te belediye başkanlığına soyunduğunu gayet iyi biliyorum. Yani ayakların baş olduğu, başlarında ayak oldu diyemeyeceğim ama çok daha tutunmadığı bir ortam yaratılmıştı. Yani tefeci tüccarların pek esamisi

okunmaz olmuştu. Bu varlıklı kesimin Fatsa'da ekonomik güçleri gitmemişti belki ama sosyal ve siyasi etkinlikleri kırılmıştı. Böyle bir durumda başbakan Süleyman Demirel Çorum olaylarının bütün böyle kundaklamaların olduğu, 40'tan fazla insanın öldürüldüğü, yakıldığı, vurulduğu bir ortamda Çorum'u bırakın Fatsa'ya bakın diye dikkatleri çekmeye çalışıyordu oraya. Fatsa bir yerde denizin ortasına atılmış bir taş, dalgalar giderek etkiliyor ve bütün çevreyi etkilemeye başlamıştı. Ordu bölgesinde herkes Fatsa'yı örnek aldı. Türkiye'de solun geliştiği her taraf Fatsa'ya dikmişti gözü. Şimdi böyle bir ortamda hakikatten de hakim sınıflar açısından bakarsan Fatsa bir çıban başı. Burayı nasıl ortadan kaldırabilir. Bunu ortadan kaldırmak için Reşat Akkaya'yı vali olarak atadılar Ordu'ya Şimdi Ordu'da vali atanana kadar Reşat Akkaya, Ordu Türkiye'de olay ortalaması açısında gerilerde olan bir il. Reşat Akkaya'nın Ordu'ya gelmesiyle birlikte olaylar aşağı yukarı 25 kat artıyor. Bu artışta MHP ülkü ocakları, polis, jandarma, komanda birlikleri falan birlikte çalışıyorlar. Yani Reşat Akkaya Fikri Sönmez'in deyimiyle MHP'nin parti müfettişi gibi hareket ediyor. Hani ortalama bir vali tipi falan değil. Emniyet müdürlüğü olduğu zaman Mersin'deyken bu emniyet müdürlüğünü şey yapıyor. Adalet partisi vali bile tahammül edemiyor buna, gönderiyor bunu. Türkeş'e yani o zaman hükümet ortağı Türkeş'e yazdığı mektuplar ortada. Reşat Akkaya'nın durumu bu. Bu şimdi ortamı nasıl provoke edelim. Reşat Akkaya'nın gelmesiyle birlikte olaylar füze gibi tırmanmaya başladı.

Reşat Akkaya gelene kadar bölgedeki politikalar noktasında inisiyatif tamamen elimizde diyebilirim. Reşat Akkaya ile birlikte olaylara baktığınız zaman Aybastı Uludere 5 kişinin katledilmesi, Gölköy'de 5 kişinin yine Aybastı'nın bir başka ilçesinde 6 kişinin katledildiği katliamlar yaşandı. MHP'liler teşkilatlandı o noktalarda ama bunun ötesinde diğer olaylarla ilgili kısımda inisiyatif yine bizim elimizde denebilir ama onun ötesinde olay olmasını, biz istemiyoruz fakat olaylar öyle bir hızla gidiyor ki bu akışı kontrol ve inisiyatif bizim elimizden gitmiş.

* * *

FATSA'DA YAŞANAN OLAYLARA, O GÜNLERE DÖNEREK BAKARSAK HER TÜRDEN DEVLET GÖREVLİLERİ, MHP'Lİ SİVİL FAŞİSTLER (ki bunlar haklarında gıyabi tutuklama çıkmış kişiler), POLİS(sivil-resmi-mit), ASKER birlikte "devlet düşmanı görülen komünistlere" karşı, gerçekte kendilerinden görmedikleri topluma karşı mücadele etmişlerdi.

Hatta devletin bir sayın valisi düşman hakkında bilgi elde etmek için kadınların bile kullanılabileceğini açıklamıştı.(17 Temmuz 1980 Cumhuriyet)

Fatsa'ya giden CHP heyetinden Ordu Senatörü ve CHP Senato Gurup Başkanvekili Orhan Vural, Biz Valiye –Reşat Akkaya'ya- Fatsa'daki operasyonlar sırasında neden maskeli kişiler kullanıldığını, bu maskelilerin eli kanlı faşistler, sağ görüşlü ülkücüler olduğunu söyleyince, şu savunmayı yaptı: "Biz bilgi almak için bazı kadınlardan da yararlanıyoruz. Onlara aşk yaptırıyoruz. Şimdi de bunlara orospu diyebilir misiniz?" (Bu konuda ne denebileceğini kamuoyuna bırakıyoruz.)

Aynı haberle birlikte (tamamlayıcı bir açıklamada yer alıyor gazetede), Ankara Müftüsü Hasan Şakir Sancaktar kendisine Vali'nin açıklaması sorulunca "...Bir devletin, bir milletin menfaati için, Milli Birlik için, kadınların veya erkeklerin bu şekilde görünmeleri, zahiren görünmeleri müsaadelidir. Fakat bu söylediğim fahişelik yapma manasında değildir." Müftü, fahişelik rolü yapılabileceğini ama fiilen aşk yapılmasının dinen caiz olmadığını söylemiştir.

Vali Akkaya'nm atanmasından sonra Ordu'da 41 cinayet işlendi.

Aynı İlde Valilik yapan Hikmet Gülsen'in 5 aylık görev döneminde 16 öldürme olayı meydana gelmişken, Akkaya'nm 3 aylık görev döneminde bu sayının 41'e yükselmesi çeşitli çevrelerin dikkatini çekmektedir. (21 Temmuz 1980- Cumhuriyet)

"Reşat Akkaya,Ordu'ya Vali olmadan önceki yıllarda 1977'den 20 Nisan 1980 tarihine kadar 34 kişi öldürülürken, Reşat Akkaya'nın Vali olduğu beş aylık dönemde ölenlerin sayısı 130'dur. Reşat Akkaya'nın döneminde olayların hızı 25 kattan fazla artmıştır." (Fatsa D.Y. Savunması-s.150)

23 Haziran 1980 Cumhuriyet;

GÖZALTINA ALINIP SALIVERİLEN GÜRGENTEPE BELEDİYE BAŞKANI : "Vali bölücülük yapıyor"

Gölköy'e bağlı Gürgentepe bucağına çok sayıda güvenlik kuvveti ile gece saat 24 sıralarında yapılan baskında evinden alınarak karakola götürülen Belediye Başkanı Ekrem Aydın ile Ordu Valisi Reşat Akkaya arasında tartışma

olmuş, Belediye Başkanı gözaltına alınmış ve bu arada belediyeye ait bir işhanına baskın düzenlenmiştir.

Cumali Eliaçık adlı ilerici bir öğretmenin öldürülmesinden sonra cenaze töreni yapılmış, tören bittikten sonra Ordu Valisinin başkanlığındaki güvenlik kuvvetleri Gürgentepe Belediyesine ait bir işhanına baskın düzenlemiştir.

Başkan Ekrem Aydın salıverildikten sonra şu açıklamayı yapmıştır:

"24'de evime gelen bir başçavuş, -Vali sizi istiyor- dedi. Dışarı çıkınca evimin ve bütün kasabanın jandarma ve polis kordonu altında olduğunu gördüm. Vali ile sokakta karşılaştım, birlikte karakola gittik. Karakolda Vali içeriye kimsenin girmemesini söyledi. Vali, meydana gelen olayların sorumlusu olarak beni gösterdi. Oyunlar senin başının altından çıkıyor dedi. Öldürülen öğretmenin cenazesinde kaç kişinin olduğunu sordu. 4 bin kişi var, yanıtını verince alaylı bir tavırla 4 bin komünist az gelir onu hallederiz, deyince ben de Gürgentepe'de komünist olmadığını ve bu davranışının yanlış olduğunu söyledim. Bu kez de bana saldırdı. Daha sonra da beni gözaltına aldırdı.

İçinde Fındık Tarım Satış Kooperatifi, Tekel Memurluğu, Belediye Kütüphanesi, bekar öğretmenler için yatakhane ve misafirhane bulunan belediyeye ait işhanı güvenlik kuvvetlerince tahrip edildi. Ertesi gün Sulh Hukuk Yargıçlığına baş vurarak hasar tespit yaptırdım.

Vali, Ordu'nun genelinde olduğu gibi Gürgentepe'de de halkı ikiye bölmek ve olayları büyütmek yolunda bir düşünce içindedir. **Ancak birliğimizi ve beraberliğimizi bozmak ve faşist baskıyı sürdürmek isteyen, devleti siyasi araç olarak kullanalar karşısında Gürgentepe halkını bulacaktır.**"

4 Temmuz 1980 Cumhuriyet;

ÇAMAŞ'TA CENAZELER KALDIRILDI

Çamaş'taki olaylar önceki gün faşizmi telin ve fındık fiyatlarıyla ilgili miting sırasında başlamıştır. Belirtildiğine göre, güvenlik kuvvetlerinin bir uyarısı sonucu Şchittin Tırıç öldürülmüş daha sonra göstericilerle güvenlik kuvvetleri arasında çatışma başlamıştır Olaylar sırasında bir askeri araç yakılmış, iki araçta tahrip edilmiştir. Bu arada bir okul binası da ateşe verilmiştir.

Çatışma sırasında 4 jandarma eri yaralanırken, göstericilerden ölen ve yaralanan kişilerin kesin sayısı belirlenememiştir. Ölü ve yaralıların dağlara kaçırıldığı öne sürülmektedir.

Tırıç'ın öldürülmesinden sonra gelişen olaylar sonucu, **Fatsa ile Çamaş arasındaki yol *barikatlarla* kesilmiştir. Tırıç** dün Fatsa'da düzenlenen cenaze törenlerinden sonra Çamaş'ta toprağa verilmiştir. ***Fatsa ve Çamaş'ta durumun çok gergin olduğu, ilçe ve kasabadaki barikatlara karşı, güvenlik kuvvetlerinin devriye görevini sürdürdüğü bildirilmiştir.***

Vali Reşat Akkaya dün Fatsa'da, öldürülen Astsubay Nurettin Kaymaz'ın cenaze törenine katılmış, yaptığı konuşmada; "Hain eller ve emeller yüce milletimin iman dolu göğsünde güvenlik kuvvetlerinin kararlı ve cesur tutumu ile yaratmak istedikleri kan gölünde boğulacaklardır" demiştir.

4 Temmuz 1980 Güneş Gazetesi;

Taşoluktaki Müsademede 2 Kişi Öldü 6 Asker 10 Kişi Yaralandı

Çamaş Sarıyakup Belediyesi Taşoluk Mahallesinde Halk ve Jandarma komando müsademesinde Astsubay Çavuş Nurettin Kaymaz ve Demirci köyü ortaokul katibi Şehittin Tırıç ölmüşlerdir. 6 er ile Halktan da 4 kişinin yaralandığı 2 kişinin daha öldüğü ve gizlendiği rivayet arasındadır. Çamaş'la telefon irtibatı olmadığından tamamlayıcı malumat almak mümkün olmamaktadır. Perşembe günü Şehittin Tırıç'ın cenazesi büyük bir kalabalıkla sahil caddesine indirilmiş ve bütün işyerleri kepenklerini kapatmışlardır. Şehittin Tırıç'ın cenazesi daha sonra köyü Sökene götürülmüştür. Astsubay Çavuş Nurettin Kaymazın cenazesi de çok sıkı güvenlik tedbirleri altında dün saat onda Fatsa'ya getirilmiştir.

Yaralananları tedavi için Çamaş'a gitmediği gerekçesiyle Fatsa Devlet Hastanesi baştabibi Dr. İbrahim Varnalı valilikçe açığa alınmıştır. Olay yerine gönderilen sağlık ekibi yollardaki barikatlardan Çamaş'a ulaşamadan geri dönmüşlerdir.

Fatsa merkezde Şehittin Tırıç'ın ölümü haberinden sonra sahil yolu hariç bütün caddeler trafiğe barikat kurularak kapatılmıştır. Şehre giriş, çıkış kontrol altında olmaktadır.

* * *

Sedat Göçmen

Reşat Akkaya'nın gelmesiyle birlikte inisiyatif belli ölçülerde elimizden kaydı. Şimdi bunların en belirgin olaylarından bir tanesi Çamaş'taki fındık mitinginde oldu. Komanda birliği falan da gelmiş.

Çamaş'taki fındık mitinglerine hazırlıkta oldu. Fakat Reşat Akkaya'yla ilgili şeyler protesto edildi ve miting yapılıyor. Bu mitingde Şehittin Tırıç'ta düzenleyiciler arasında Şehittin Tırıç'ın komanda birliği tarafından vurulması, vurulacak bir olay da değil ama. Bu operasyonunu Reşat Akkaya'nın gelmesiyle birlikte diğer gizli servisi de koyacaksın işin içine orada komanda birliğindeki adamları da koyacaksın ve Şehittin Tırıç vuruldu tabi. Şehittin Tırıç vurulunca yüzlerce binlerce insan çatışmanın içine girdi. Jandarmalardan silahları alınıyor. İşte o bulunan bağlandıkları jandarmadan kaçmak zorunda oluyor. Komando birliği, komando birliği kaçanların bazılarından silah alınıyor. Bazıları çatışmak zorunda kalıyorlar ve orada bir astsubayın öldürülmesi var. Yani çatışma alabildiğince büyüyor. Saatlerce yollar kesiliyor ve orada yani 8-10 saat en azından komando birliğine yardıma gelemiyorlar. O çatışmalar, epey ciddi bir çatışmadır. Şimdi ortada 2 tane cenaze var ikisi de Fatsa'dan kalkacak Sahil tarafında komando birliğinden Nurettin Kaymaz'ın cenazesi kalkacak. Biraz daha iç kısımda halkta toplanmış Şehittin Tırıç'ın cenazesi için, orada komando birliği de duruyor ve halkta her ihtimale karşı çatışmalar olur diye çatışma olursa yani ne olacak yani komando birliğine karşı eldeki silahlar şey değil ki yeterli değil ki. Katliam olacak. Eldeki silahları kullanmazsın o zaman. Şimdi yeterli değil tabi. Halkımızın silahı da var. Yani barikat dediğin taşlar falan şey olmuş, olaylar öyle hızlı geliştiği için barikatları tekrar artık şey yapana kadar zaten barikatlar görülüyor orada şeyde. Ama barikatlarda her an nöbet her an bir şeyde yok. Yani biz çatışacağız Fatsa'ya kimseyi sokmayacağız diye alınmış bir kararda yok ortada.

Sedat Göçmen, Şehittin Tırıç'ı anlatıyor;

Şehittin Tırıç yani örgütçü adam nasıl olur? Militan adam nasıl olur? Devrimci adam nasıl olur? Diye bir örnek alırsan Tırıç akla gelir. Yani benim aklıma gelir. Şehittin Tırıç farklı bir adamdı. Fikri Sönmez gibi.

AYBASTI'DA DURUM GERGİN

Ordu'nun Aybastı ilçesinde iki PTT memuru ile iki şoförün faşistler tarafından öldürülmesi üzerine bazı gruplar silahlanarak dağlara çıkmıştır. Tokat üzerinden gelen faşistlerle, sol grup arasındaki olaylarda ölü ve yaralı olup olmadığı saptanamamış, ancak dağda hamile bir kadın yaralı olarak bulunmuştur. Aybastı'da durumun son derece gergin olması karşısında 8 polis memuru istifa etmiş, ancak istifaları Valilikçe kabul edilmemiştir. İlçeye güvenlik nedeniyle 150 komando askeriyle çok sayıda polis gönderilmiştir.

MHP'nin Valisi, önce Fatsa'yı çevreleyen ilçe ve kasabalara yüklendi. Nisan ayında göreve başlar başlamaz, Gürgentepe ve Çamaş bucaklarında CHP'li Belediye Başkanlarına saldırdı. Özel emir vererek, Gürgentepe'deki Belediye işhanını tahrip ettirdi. Gölköy'de uzun menzilli silahlarla halkın üzerine ateş açtırdı; ve çok sayıda insanın ölümüne ve yaralanmasına neden oldu. Saldırıya uğrayan insanları, saldırıların sorumlusu gibi gösterdi, emniyet binalarında, cezaevlerinde işkenceden geçirdi. MHP'li olmayan kamu görevlilerini il dışına tayin ettirdi. Örneğin,Ünye'de Validen destek alan MHP'li emniyet kadrosu, ilçede devlet terörü estirdi. Haziranın son günlerinde Aybastı yolu üzerinde yaptıkları katliamda 5 kişiyi öldürdüler. Temmuz başında Fatsa'da bir kasap, dışardan gelen faşistler tarafından dükkanının önünde öldürüldü. Aybastı'daki katliamdan sonra, burada halk ile faşistler arasında silahlı çatışmalar başladı. Çamaş'ta Jandarma Ortaokul Katibi Şehittin Tırıç'ı öldürünce, halkla jandarma arasında çatışma çıktı; jandarma 3 kişiyi daha öldürdü ve çatışmada bir de astsubay öldü. Samsun'dan getirilen askeri takviye birlikleri Ordu'nun ilçelerine yerleştirildi.(Türkiye Gerçeği-Devrimci Yol Savunması-S.382-383)

Olaylar hızla gelişmektedir. Özellikle Çamaş'ta Şehittin Tırıç'ın öldürülmesiyle birlikte gelişen olaylar ve sonrası tüm toplumda ürküntülü bir bekleyiş oluşturdu.

Oğuzhan Müftüoğlu

Türkiye'de Fatsa gibi öne çıkan başka yerler de vardı. Maraş olayları bir simgedir. 80 öncesinin Türkiye karakteristiğini vurgulaması açısından Çorum olayları vardır. Yozgat, Konya ve diğer yerler var ama bütün bunlar içerisinde Fatsa'nın "Nokta Operasyonu" düzenlenecek şekilde, yani kendisine karış özel bir operasyon düzenlenecek şekilde ele alınmasını iki türlü değerlendirmek mümkün. Birincisi Fatsa,Türkiye'deki bütün olumsuzluklara karşın bir isyandı. Sisteme karşı bir başkaldırı boyutunda örnekti ve etrafına kötü bir örnekti. Hürriyet gazetesinde Oktay Ekşi, pek çok kişi yazdı da en çarpıcı olanını Oktay Ekşi vurguladı. Türkiye'nin her tarafında asayiş sorununun devlet otoritesinin sarsılması sorununun yaşandığını ama Fatsa'da bunlara ilave olarak, bir yerel iktidarın, kendince halkın desteğini alarak işler yapmaya başladığını, eğer bırakılırsa 100'lerce Fatsa'nın çıkacağını ifade ederek tehlike sinyallerini çalan yazılar yazmıştı Oktay Ekşi. O yüzden önem taşıyordu Fatsa'nın bu örneğinin ortadan kaldırılması. Nitekim, Fatsa kendi yöresinde bir örnek olmuştu. Kendisini izleyen yöre belediyeleri hatta AP'nin elinde olan bazı belediyelerin başkanları doğrudan partisinden ayrılarak, Fatsa'daki gelişmeleri olumlayarak,

devrimci olduğunu, solcu olduğunu ifade eden gelişmeler yaşanıyordu. Zincirleme bir şekilde Fatsa modelinin gelişmesi söz konusuydu. Bunun için öncelikle ve aceleyle Fatsa'ya saldırdılar. Çorum'da 100'lerce vatandaşın ölüyor olması hiç önemli değildi. Türkiye'nin hiçbir yerinde 5-6'dan sonra sokağa çıkılmazken doğru dürüst, Fatsa'da gece 12'lere kadar bir kadının bile sokaklarda dolaşabiliyor olması hiç önemli değildi. Orada insanların ölmemesi önemli değildi. Bu düzene karşı aykırı bir örnek olması önemliydi ve bunun ortadan kaldırılması gerekiyordu. Ama sadece böyle değerlendirmek eksik olur. Nokta operasyonu erken gelmiş bir 12 Eylül müdahalesiydi. 12 Eylül'e kadar bekleyecek sabırları yoktu. Aslında bekleyip 12 Eylül darbesiyle beraber Fatsa'da bir operasyon yürütebilirlerdi ama belki bütün ülke çapındaki bir operasyon içinde Fatsa'daki gelişmeleri kontrol edememekten çekinmiş olabilirler. Çünkü artık 12 Eylül'ün provaları yapılıyordu, askeri darbe teşvik ediliyordu, biz de bunu biliyorduk. Demirel de bu oyunun içindeydi bana göre. Daha sonraki açıklamalarında 12 Eylül sonrası açıklamalarında darbeden haberi olmadığı, MIT'in kendisine haber vermediği gibi görüşler savunmuştur. Bence bu durumu kurtarmak için söylenmiş sözlerden başka bir şey değildir. Benim bile 12 Eylül'den çok önceleri haberim varken, basında hergün bu konuda yazılar yazılırken böyle bir konudan haberi olmaması mümkün değildi. Peki neden Demirel 12 Eylül müdahalesi gibi bir darbeye tavır almak ve onu önlemeye çalışmak yerine işte bir cins 12 Eylüle gidişin bir basamağı sayılan Fatsa'nın Nokta operasyonunu kışkırtacak şekilde, Çorum'u bırak Fatsa'ya bak diyerek bu gelişmeyi körüklemiştir. Daha sonra İzmir'deki Tariş olaylarında da Demirel'in aynı tutum içinde olduğu gözlenmiştir. Bence Demirel bu gidişin, 12 Eylül gibi bir darbeye gidildiğinden haberdardı aslında haberdar olmanın ötesinde böyle bir baskı döneminin gerçekleştirilmesini gerekli gören, zorunlu gören bir anlayışa sahipti. Bunun Türkiye'deki kendi otoritesini, gelişen sol hareketi normal koşullar içerisinde bastırmanın ve kendi otoritesini sağlamanın koşullarının giderek ortadan kalktığını görüyordu. Solu ezmek, halkı bastırmak, ezmek biraz kendisi için çirkin gelebilecek bir işti. Bunu başkalarına yaptırma ve ortalık temizlendikten sonra tekrar sahneyi almanın gerekli olduğunu düşünmüş olabilir. Ve bu nedenden dolayı 12 Eylül öncesinde nokta operasyonu sırasında Demirel'in tavrı baskıcı bir gidişi teşvik edici yönde olmuştur. Ateşin altına odun atmaktan ibaret olmuştur. Belki de kendisinin dışında gerçek devlet otoritesi tarafından ve Türkiye'ye hakim olan güçler tarafından bunun başında Amerika geliyor. Böylesi bir gidişe karar verilmiş olduğunu biliyor olabilir. Önleyemeyeceği bir şeyin karşısına geçerek, kendisini zor duruma düşürmek yerine buna uyum sağlamayı tercih etmiş olabilir.

Ahmet Özdemir

Fatsa kendisine yönelebilecek saldırıları da öğrenmesi gerekiyordu. Bundan haberli olması gerekiyordu. Fatsa'daki insanlar sadece Fatsa'yla yetinmiyorlardı. Türkiye'nin başka yerlerinde başka neler oluyor bunları da öğrenmeye çalışıyor, anlamaya çalışıyorlardı. Bir dizi yerde bir dizi saldırı oluyordu. İnsanlar kendi güvenliklerini sağlayamadıklarından çok fazla kayıplar veriyorlardı. Maraş'larda falan olduğu gibi. O yüzden Fatsa'ya yöneltilebilecek saldırılar her an bekleniyordu. Çünkü Fatsa'nın dışında sanki Fatsa kuşatılmış gibiydi zaten. Böyle olunca da her an Fatsa'ya faşistler bir yerlerden saldırdığı gibi saldırabilir gibi düşünüyorduk. Yani Çorum'da nasıl saldırılar yapıldıysa birtakım güçlerle bu tarz tezgahlar olabilir. Halkı da buna karşı uyanık olmaya çağırıyorduk ya da hazırlıyorduk. Şimdi bunların bir örneği vardır. Kaymakama bütün Fatsa'nın belli köylerinden gelen insanlar kaymakama topluca çıktılar bir defasında ama yoğunda bir söylenti var. Faşistler gelecekler Fatsa'ya saldıracaklar, basacaklar, yakacaklar, yıkacaklar falan. Bu konuda erkin, mevcut devlet erkinin bir duyarlılığı, bir duyumu, bir belirtisi olup olmadığı öğrenmek için insanlar kaymakama çıktılar. Böyle bir şeyler duyduk. Bunların asıllık derecesi nedir diye sordular. Öyle bir olayın içerisinde o sıralar ben aynı zamanda bir gazetenin muhabiriydim, demokrat gazetesinin muhabiriydim. Bende olduğum için yakından duyuyorum o konuşmaları orada da kaymakam bu tür söylentilerin kendileri tarafından duyulduğunu ancak bir gerçek bir yanının olmadığını belirtmişti böylece herkese sakin olunması gerektiğini söylemişti ama süreç işliyordu, yaşam işliyordu. Gün be gün ülkenin başka yerlerinde biraz önceki sözünü ettiğim o koşullar daha da sertleşiyordu. Sonuçta olacağı böyle bir Fatsa'ya gelinecek, girilecek ama nasıl girilecek gibi bir kaygı içten içe insanlarda vardı. Bu barikatların kurulması bir savunma ihtiyacından kaynaklı bir şeydi ama somut bir şey olmanın sonucu olarak ortaya çıktı aslında. Şehittin Tırıç'ın cenazesiyle ilgili olaydır barikatların kurulması. Çünkü Şehittin Tırıç'ın cenazesi işte Fatsa meydanında bir gösteriyle kaldırılacak karşı tarafta da ortada sadece bir Ordu-Samsun karayolu var. Karayolun karşısında da Çamaş'taki çatışmada öldürülen ya da ölen Nurettin Kaymaz'ın, astsubay Nurettin Kaymaz'ın cenazesi kaldırılacak. İki cenazenin ki çatışmanın sonucu olan iki tane cenazenin kaldırıldığı alandaki böylesi bir atmosfer insanların böyle yoğun kendine yönelecek saldırıları karşılamak için kurduğu barikatlar olarak düşünülmelidir.

Kaldı ki bu barikatlar köylerde de o dönemde kuruldu. Çünkü saldırılar köylere de yönelebiliyordu. Çünkü çatışmalar olmuştu. Şey yöresinde Aslancami, bir de onun yukarısında bir köy vardı. Şimdi iyi adını hatırlayamıyorum. Bu, şu Ali Eliaçıkların bir çatışmada öldürüldüğü köy. Bu tür çatışmalarda olduğu için

halk artık kendini savunabilecek araçları bulup çıkarıyordu. Ama bu olayın bir süre sonra ardından Fatsa kuşatıldı haberi gelince bu doğal olarak kurulan barikatlar Fatsa'da da sanki fazlaca bir farklı bir görüntü olmasın diye kaldırıldı. Daha sonra dağıtıldı ama enkazı duruyordu tabi.

Ya insanlar bütün savunma ihtiyaçlarını bir biçimde karşılıyorlardı. Elbette ki barikatların arkasında sıcağı sıcağına nöbet tutan insanlar vardı ama bu nöbet sözcüğü belki gene de göreceli bir sözcük olabilir. Kendi evini nasıl koruyorsa insanlar, sokağını nasıl koruyorsa, Fatsa bizim beldemiz, bizim yaşayacağımız bir alan burayı da dışarıdan gelen saldırılara karşı korumalıyız diye insanların kendi kurdukları barikatları beklediklerini biliyorum ben.

Nurettin Demirbaş

Zamanın Başbakanının bir sözü var. Çorum'u bırakın Fatsa'ya bakın. Efendim Kahramanmaraş'ta vardı, Güney Doğu'da vardı, İstanbul'da vardı, üniversiteler vardı. Yani Fatsa'nın on katı, yirmi katı büyük olayların olduğu yer vardı ama orada bir şey yoktu. Orada hayata hep söylemlerde olan bir belediyecilik anlayışı getirilmemişti. Şimdi ona 5-6 ay zor sabrettiler zaten. Yapılan güzel şeylerin takdir topladığını görünce tabi bu kültür atlar, Ünye'ye, Perşembe'ye yan taraflara atlar korkusuyla kendi yaptıklarını yani bugünkü Türkiye'yi nasıl yaptılarsa onun meşru kılmak için bunun yolunu açmak için elbette tek tehlikeli yer Fatsa'ydı bana göre. Yoksa devlet iki kişinin, üç kişinin ölmüş Fatsa'da gitmiş falan hiç umurunda değil.

Yaşar Durmuş

Fatsa'nın korkulan bir yer olduğu, bir model olarak önünün kesilmesi gerektiğinin iktidar çevrelerince inceden inceye hesaplar yapmaya başladıklarının emarelerini biz çevre ilçelerde önce görmeye başladık. Örneğin Aybastı, örneğin Gölköy. Adeta Fatsa dışarıdan yani dağlık kesimden Aybastı böyledir, Gölköy böyledir. Yani deniz sahilinin dışarısından kuşatılmaya başlanır gibi gelişmeler kaydetmeye başladı. Nevzat Karayün diye önemli adı duyulmuş bir çok olaylarda kullanılmış, devlet tarafından da kullanıldığı söylenen bir faşistin cezaevinden kaçırılması tam bu sıraya denk düşer. Daha önceki iktidarın atadığı valinin başarısız denilip yerine Reşat Akkaya diye bir valinin Ordu'ya vali olarak atanması keza bir hazırlığın ifadesi olduğu görülüyordu. Gelir gelmez çünkü çok sivri demeçleriyle bu işin, komünistlerin kötünü kazıyacağım gibi demeçleriyle köylere elinde sivil giysileriyle otomatik silahıyla ben vali Reşat Akkaya diye dolaşan, köylerde, Gürgentepe, Gölköy gibi ilçelerde bir hiç devlet geleneğinde olmayan halk bir valiyle karşılaştı. Elbette ki bu gelişmeler gözlemleniyordu Fatsa tarafından ama birebir Fatsa olmadı birebir Fatsa adeta tartıldı, tepki ne

olur, ne gider belki bu çok ince baştan hesaplanamadı. Biz 11 Temmuz hareketinde de bunu gözlemledik. Tanklar Fatsa'ya girdiği zaman adeta 8-9 saat hareketsiz kaldılar. Önce adliye binasını, kaymakamlığı oraları tuttular ve biz hemen ev aramaları, ev taramaları başlayacak gibi düşündük. Hiç böyle bir şey olmadı ve hareketsiz kaldılar uzun bir süre. Yani bizden de herhalde çünkü basın o şekilde şişirdi, Fatsa'yı günler öncesinden yazdı. Fatsa kurtarılmış yer, Fatsa girilemeyen yer, Fatsa cumhuriyeti, küçük Moskova gibi yakıştırmalarla bu operasyonun zemin basınla hazırlandı zaten önceden. Oysa bütün bu propagandalar yapılırken Fatsa'da hiçbir olay yoktu. Yani polisiye hiçbir olay yoktu.

Ama iktidarın niyetini Çorum'da kan gövdeyi götürürken zamanın başbakanı Demirel'e gazetecinin sorduğu soru basına yansıdı ve kendi niyetini, orada Fatsa üzerine yapılan oyunlar hesaplanan herşeyi ortaya çıkardı. Siz Çorum'u bırakın oradan insanlar yanıyorken, insanlar katlediliyorken siz Fatsa'ya bakın, yüzünüzü Fatsa'ya çevirin diyen bir başbakanın döneminde Fatsa bu gerçeği yaşadı ve 2 gün öncesinden Fatsa kuşatıldı haberleri Hürriyet gazetesinde manşet oldu ve o zaman bir kuşatma yok Fatsa'da sakin bir hava var herkes işinde gücünde. 2 gün öncesinde Hürriyete bu sızdırıldı ve Çorum olayları yaşanırken Fatsa'ya bak mantığı Fatsa'nın bir model olabileceği endişesi ve kaygısı iktidar çevrelerinde artık gündemin 1. maddesi olarak alındığının göstergesiydi ve öylede oldu. Fatsa'nın kuşatılma esprisi Türkiye'de her yerde toplumsal olaylar, çatışmalar, mezhep kavgaları körüklenmiş giderken Fatsa'da bir olay yokken böyle Fatsa'nın kuşatılması Fatsa'nın örnek teşkil etmemesi içindi ve bu gelişimi boğmak, sindirmek, durdurmak maksadını güdüyordu. Bu açıktı ve bunlar yaşandı.

İkrami Çelebi

Fatsa'nın korkulacak hiçbir yanı yoktu.

Fatsa'ya kimseye giremiyor hikayesi onlar tamamen saçma şeyler. Tam tersine Fatsa'ya herkes istediği gibi girebiliyor çok da rahat edebiliyorlardı ama bazı çevreler bunu basını olsun diğer işte o dönemin yetkilileri olun yanlış lanse ettiler.

Çorum'da barikat savaşları verilirken, insanlar takır takır kurşuna dizilirken o zaman Başbakan Süleyman Demirel şu sözü söylemişti. Bırakın Çorum'u Fatsa'ya bakın. Yani Fatsa'da da hiçbir şey yoktu yani ne olay vardı gece saat sabahlara kadar insanlar sokaklarda çık rahat bir biçimde dolaşabiliyordu. İşte bir Ünye'ye, Ordu'ya ya da Samsun'a gidemeyen insanlar gece sabahlara kadar sokakta gezerken bırakın Çorum'u Fatsa'ya bakın ya ama Çorum'da da o zaman insanlar kurşun yiyor, ölüyor. Ya bu şeydir herhalde yani

güzel yani doğrular çok çabuk yayılacağı için herhalde büyük bir endişe ordaydı bence. Diğer yerlere sıçrarsa kısa zamanda bizim işimize gelmez gibi bir anlayışları mı vardı neydi bilmiyorum

Nurten Demirbaş

Valla bence Fatsa'nın tehlikeli görünmesi iktidarlara birtakım şeylerden korkmalarıdır diyeyim yani rahatsız ediliyorlar tabi ki bu şekil bir çalışmalar halkla iç içe kaynaşmalar birilerini rahatsız ediyor.

Halkın hiçbiri şu anda belediye başkanımız var mesela Fatsa'da, şu anda da belediye başkanımız var. Fatsa'ya bir sürü şeyler yapmıştır, yapıyor da halkın haberi var mı? Yok, halk duyuyor mu? Yok sade yapılınca görüyor işte. İktidar şimdi halkla beraber yapılmasını ister mi? İstemez.

Pertev Aksakal

Temmuz ayı içerisinde geniş bir askeri yığınak yapılmaya başlandı. Fatsa'nın içinden geçiyor. Bolaman işte Perşembe'ye gidiyor. Sıra sıra cemseler, büyük askeri araçlar, tanklar, karayerler görüyoruz akıyor. 8 Temmuz'du zannediyorum. Yalıköy fındık mitingi vardı. Büyük bir kalabalık, işte tarihinde ilk defada Yalıköy'de miting oluyor. Belediyesi olan bir yerdir. Miting oluyor çok büyük bir kalabalık var oraya tarihinde görmemiş köylerden akın akın köylüler geliyor. Hepsi böyle şapkalı, şalvarlı, kadınlar vs. Orada toplanmışlar. Kamyonlar üzerinde geliyorlar, traktörlerin üzerinde geliyorlar. Miting devam ediyor. Hatta orada bir yaşlı bir kadın söz istedi, konuşacağım diye. Hatta tertip komitesi biraz vermek istemedi. İşte sen söz hakkı almamıştın diye sonuçta neyse verdiler illa hadi konuş dediler kadın yaşlı kadın konuşurken o sırada yukarıdan aşağıya büyük cemseler, kariyerler işte tankların geldiğini gördük. Hemen mitingin arkasından geçiyorlar. Mitingin yolun kenarında miting var büyük bir alanda. Oradan da tanklar toplar geçiyor. Şimdi insanlar döndü bakıyor. Geç geç bitmiyor. Öyle bir konvoy ki bizim bir arkadaş dedi ki ya bunlar herhalde hepimizi temizlemeye geliyorlar. 8 Temmuz'daydı o gördüğümüz. Bunlar operasyon yapacaklar ama ne zaman yapacaklar hakikaten bütün yığınak bu yöndeydi.

"Naci Sönmez; nokta operasyonun gerekçesi...."

Türkiye'nin o günkü diğer bölgelerinde yoğunluklu olarak yaşanan hani onların sağ sol çatışması dediği benim bugünden baktığımda faşist saldırılar diye

yorumladığım o sokak hareketlenmeleri Fatsa'da yaşanmıyordu. En azından o 79-80 döneminde aslında Fatsa'da öncesinde de çok böyle çatışmalı bir ortam yaşanmadı. Bir Kemal Kara'nın ölümü, bir iki kişi yani sağdan ve soldan. İstatistikler de onu gösteriyor zaten. En az olay olan yer Ordu bölgesi, Türkiye'deki en az siyasi vakanın olduğu 3 ilden biri. Sadece Fatsa değil Ordu böyle. Şimdi doğal olarak tabi o dönem o kadar çatışmanın olduğu, sokakların kışkırtıldığı, provoke edildiği, toplumsal muhalefetin o sokak çatışmasına kurban edilmeye çalışıldığı dönemde Fatsa özellikle radar altındaydı yani izleme altında. Çünkü Fatsa'nın operasyonundan önce bir iki defa da girildi Fatsa'ya jandarma kuvvetleri geldiler birer günlüğüne, yarım günlüğüne hali belediye binasını da bastılar falan. Yani özel olarak bir ekip var, özellikle Fatsa öncesinde ve belediyeden sonra da takip altında zaten ve bu ciddi ciddi siyasal kesimleri de rahatsız eden bir nokta ki Süleyman Demirel'e Çorum olaylarını soran bir gazeteciye Süleyman Demirel'in bir başbakan olarak verdiği cevap bunun en iyi fotoğrafıdır bana göre. Siz Çorum'u bırakın Fatsa'ya bakın. Şimdi bir ülkenin başbakanı Çorum'u bırakın dediği yer onlarca insan ölmüş, sokaklar 2'ye bölünmüş alevîler ve sünniler birbirlerine kışkırtılmış ve alevi-sünni çatışması noktasına kadar getirilmiş bir kenti bırakın diyor silahların patlamadığı, MSP'lisinin de, Adalet Partilisinin de, CHP'lisinin de açıklamalar yaptığı biz gayet rahatız, Fatsa'da ciddi bir uyum var dediği bir kentte, kente bakın diyorsunuz. Şimdi bu fotoğraf şöyle. Rahatsız edici olan Fatsa'da, Fatsa'nın o günkü siyasal düzeni, kurduğu olduğu halkla birlikte kurduğu o günkü siyasal rejimin krizine karşı ürettiği alternatif model. Çünkü Fatsa'ların çoğalmasını istemeyen güçler ancak böyle davranabilirdi. Çünkü bir Fatsa hiçbir şeydi ama Fatsa'daki hayat Türkiye'nin başka yerlerindeki halk kitleleri tarafından da ilgi görür ve işte böyle insanlar belediye başkanı haline getirilir ve onun etrafında halk bütünleşirse acaba o zaman ne olur diye düşünenler hem basın yayın organlarından hem de televizyondan en yetkili ağızlardan bu tür şeyleri işlemeye başladılar. İşte o günkü Nazlı Ilıcak'ın, Rauf Tamer'in, Ahmet Kabaklı'nın Tercüman'daki yazıları, yine Hürriyet gazetesindeki yazılar yani o günkü basında ne kadar basın varan işte orada çıkan köşe yazılarını falan hatırlayacak olursak bir de Süleyman Demirel gibi bir başbakanın çıkıp televizyonda böyle bir açıklama yapması ve bana sağcılar adam öldürtüyor dedirttiremezsiniz dediği koşullardı yine o. İşte Fatsa'nın ne kadar farklı bir şey olduğunu bugün hiç bilmeyen bir insan bile düşünebilir bunları okuduğu zaman yani böyle şey yaptım.

Yusuf Sönmez

Bir misafirliğe gitmiştik. Bir gün olur diyordu işte orada gelen biri yani bu Fatsa'yı böyle bırakmazlar yani illaki bindirirler falan filan yani ben diyorum ne diyor bu falan içimden niye bırakmasınlar işte herkes yaşıyor.

Ali Yorulmaz

İktidar şimdi alternatifimiz yok diyen iktidar alternatif yönetim görünce Fatsa'dan rahatsız oldu.

Şu anki o günkü yönetim anlayışına, paylaşıma, üretim ilişkilerine Fatsa onların düşüncelerine ters olduğu için Fatsa onlar için sürekli işte devleti idare edenler tarafından sivri uç, ters taraf olarak yorumlandı hep. Ondan rahatsız oldular. Yani rahatsızlık varsa. Çorum kan ağlarken işte sonraki Cumhurbaşkanımızın Fatsa'ya bakın Çorum'u bırakın lafı demek ki buradaki bir şehirden rahatsız olmasının sonucu.

79 seçimlerinden sonra işte 80 nokta operasyonu dediğimiz operasyon olana kadar şehir içinde böyle silahlı bir eylem yok. Böyle bir çatışma yok. Fatsa içinde yok. birilerinin muhakkak Fatsa'yı taciz edecek davranışları ya da provoke edecek davranışlara kendimiz şahit olmasak bile duyuyorduk o zamanlar. Ama o valinin operasyonu dediğimiz 12 Temmuz operasyonuna kadar Fatsa'da cinayet olmadı. Bizim arkadaşlarımız ya da bizim tanıdığımız insanlar öldülerse de Ünye'de, Gürgentepe'de, Işıktepe'de, Fatsa'nın yükseklerinde ya çatışmada ya da pusuda o şekilde öldüler.

Gürsel Altaç

Fatsa'dan ürkülmesinin nedeni tabi ki yönetenlerin yönetemeyecek bir duruma gelmeleriydi. Yarın seçim zamanında bu insanlar onlara oy vermeyecekti onları kendinden biri olarak görmeyecekti. Bu da onlar açısından çok büyük bir sorun olacaktı. Fatsa'da 1979'a kadar ki 80'e kadar o vali operasyonu denilen operasyona kadar Fatsa'da öyle bildiğim ciddi bir kavga, dövüş bilmem ne yok o döneme kadar o işte belediyeden sonraki dönemde buradaki yaramaz dediğimiz insanlar yani halka karşı halka sorun çıkaran insanlar buradan gitmişti zaten. Daha çok MHP'liler yani bu MHP'liler derken militan düzeyinde MHP'liler demek daha doğru. Kavgacı, insanları tehdit eden insanların büyük bölümü gitmişti Fatsa'dan, sorunsuzdu burası.

Mustafa Altaç

Nokta operasyonundan sonra başladı bu olaylar zaten. Daha önceden bir şey yoktu.

Operasyon olayları yarattı, normal gidişi değiştirdi. Şimdi valinin ayrıcalığı, mesela Fatsa'da birçok dükkanlar bombalandı. Bunlar geldi. Vali bey geldiğinde burada sağcıların dükkanlarına geçmiş olsun dedi. Solculara gelmedi. Ben bunu iyi biliyorum yani. valinin gelmesiyle başladı bu olaylar.

İkrami Çelebi

Zaten nokta operasyonuyla ortalık çığırından çıktı. Yani kontrolsüzlük, Fatsa o andan itibaren Fatsa olmaktan çıkartıldı kasıtlı olarak.

Zaten operasyon başlı başına dikkat. Operasyonun her şeyini o anda duyulan şeylere baktığımızda çok sevdiğimiz bir öğretmenimiz vardı Ticaret Lisesinde, zor konuşan bir insandı, kekemeydi yani ve bu insan sokak ortasında öldürüldü. Orada emniyet güçleriyle, militan kadro, MHP'nin militan kadrosu sokaklarda adeta insan avına çıkmışlardı. Kimi döveceğiz, kimi öldüreceğiz, kimi yaralayacağız, kime saldıracağız. Muhbirler çok korkunç düzeyde muhbirler oluştu. Köylere kadar muhbirlerle ağlar örüldü. Suçlu, suçsuz insanlar yani insanlar ben suçlu demiyorum bütün insanlar. Yani muhbirin kafasına takılan her insan çok korkunç işkencelerden geçti, çok acılar, çok kayıplar verildi. Bunun sorumlusu tabi ki Nokta operasyonu olarak düşünüyorum ben. Fatsa'yı bu hale Fatsa'nın bu hale gelmesinin sorumlusu nokta operasyonu. Artık onun kim, onların sorumlusu da kimse onlarda kendilerini bilirler.

Askeri vardı, polisi vardı, jandarması vardı, hepsi vardı. Devlet yaşıyordu ama devlet bizim o an Fatsa'nın içinde pek fazla karışamıyor, karışmıyordu yani.

Hiçbir resmi kurumun kapalı olmadığını görmedim. Okulları vardı Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okulları var. İç İşleri Bakanlığının emniyeti var, devletin başka ne olabilir ki.

Küçük Moskova, Türkiye Cumhuriyeti içerisinde böyle bir ilçenin yaşaması mümkün değil, biz Türkiye Cumhuriyeti ama amaç bu değilmiş amaç çok farklıymış. O kurumlar yine var, yine yaşıyor. Polisiyle, askeriyle biz okul sahalarının içinde voleybol oynuyorduk jandarmasıyla. Hiçte öyle bir sorunumuz yoktu. Ama nokta operasyonundan sonra işte insanların çok olayların çığırından çıktığı dönem saldırganlıklar başladı sokakta duran insanların öldürülmesi, insanların dövülebilmesi şehre inilememesi. Ben zaten nokta operasyonundan önce okullar tatil olunca babam köye göndermişti, birazda küçüktük. 6 ay Fatsa'ya gelemedim.

Fazlı Hayta

Valla o dönemlerde zannediyorum sol bir öcü gibi gösteriliyordu. Yani sloganları vardı biliyorsunuz. Komünistler Moskova'ya. Sol bir öcü gibi

gösterildiği için tabi ki bir de yeşermeye başlayacak, yeşertmezler herhalde. Ben öyle zannediyorum. Bende olsam aynısını yaparım eğer karşı gruptaysam niye yeşerteyim. Kendime alternatif bir şey istemem.

NOKTA ... NOKTA ... NOKTA ...!!!

FATSA'DA "NOKTA OPERASYONU"

İŞTE FATSA – Olaylardan 24 saat önce HÜRRİYET Fatsa'daydı
Olaylardan 24 saat önce Fatsa'ya giden Hürriyet Haber Ajansı ekibi ilk denemede ilçeye giremedi. İkinci gidişlerinde ilçeye alınan arkadaşlarımız barikatları gördüler, ilgililerle konuştular. Fotoğraf çektiler. Belediye Başkanı ,"Fatsa'nın lideri" Sönmez'le konuştular.

İki astsubayın özel görevle gittikleri Fatsa'da Dev-Yol militanları tarafından kaçırıldığı haberi üzerine Mekanize Birlik ilçeyi kuşattı.

Bir süreden beri "Yeni bir düzen" kurulduğu belirtilen ilçede güvenlik kuvvetlerinin ve adaletin görev yapamadığı belirtiliyor.

Plana göre birlikler kamu düzenini yeniden kurup arananları bulduktan sonra ilçeden çıkacak.
Genelkurmay Başkanı Org. Evren'in dün Çorum'da yaptığı incelemelerden sonra bugün Fatsa'ya gideceği bildiriliyor.

Fatsa'dan alınan haberlere göre çok sayıda kişi silahlarıyla barikatlarda nöbet tutuyor.

* * *

Hürriyet 9 Temmuz 1980 Çarşamba-Sayfa:9 Sayfa tümüyle birinci sayfa gibi "İŞTE FATSA" başlığıyla devam etmiş.

"İŞTE FATSA"
-Barikatlar, giriş-çıkış kontrolleri, polissiz, jandarmasız bir ilçe.

Yetkililer "Barikat var, ama yorum yok" diyorlar.

Belediye Başkanı Fikri Sönmez ise, "Biz burada bir düzen kurduk, kimseye bozdurmayız"

Fatsa'nın girişinde barikatlar var, içeri girdikten sonra kontrol, ilçede de sükunet var. Halkın derdini ilettiği bir belediye ve her şeyden sorumlu bir başkanı var. Zaten her şey de orada çözülüyor... Karakola da mahkemeye de gerek duyulmuyor...

Kimilerine göre "Fatsa küçük Moskova". Kimilerine göre ise "Kurtarılmış bölge", kimi "Fatsa'yı vatan topraklarına katacağız" derken, kimi ise "Fatsa gözden çıkarıldı" diyor. Devlet yetkilileri ise "Fatsa geri alınacak" kanısında.

Çorum'da olayların en kanlı biçimde geliştiği günlerde Başbakan Demirel, "Siz Çorum'u bırakın da Ordu'ya bakın" diyor. Ordu Valisi de Fatsa'yı işaret ediyordu.

Kaymakam Aslan Gündüz, "Durum iyidir, normaldir"diye açıklama yapıyor.

Belediye Başkanı Fikri Sönmez, "Burada bir düzen kurduk. Bundan herkes memnun. Şunu herkes iyi bilsin: Biz kurduğumuz düzeni kimseye bozdurmayız, 50-60 insanımızı öldürerek Fatsa'ya girilmez."

"Olayların sorumlusu Vali Reşat Akkaya'dır. Sadece bizim üzerimize gelmek üzere buraya gönderilmiştir. Bugüne kadar hep çevre Belediye başkanlarına saldırmıştır. .. Fatsa'yı yalnız bırakmak istiyor."

* * *

Sedat Göçmen

Yeniçeltik'te o gün bir grev var. İşçiler şeyi üretimi ele almışlar. Yer altı maden iş sendikası şey yapıyor. Ben oradayım. Çorum'daki olayla bağlantı kurup, şey yapıyoruz. Arkadaşlarımız oraya müdahale ediyorlar. Çorum olaylarına ciddi bir müdahalelerimiz olmuştu. Ben oradayım. Ha tren katarları geçiyor. Trenler üzerinde tanklar, askeri araçlar. Bunlar Çorum'a gitmiyor. Çorum'da şey halinde olayların sıcaklığı devam ediyor. Bunlar Samsun istikametine doğru gidiyor. Ha bunlar Fatsa'ya gidiyor. Şimdi halbuki yangın yerine dönen, insanların yakıldığı yer şey, Çorum ve gazeteler pat diye şeyi yazıyor. Süleyman Demirel'i. Siz Çorum'u bırakın Fatsa'ya bakın. Çorum'da evler kundaklanıyor, yangınlar oluyor, kitle katliamları yapılıyor.

İkrami Çelebi

Benim işte çok sevdiğim bir arkadaşım kapı komşumuz aynı okulda okuyorduk, Selahattin Kamikli. Genç bir çocuk, arabasıyla alındı, götürüldü, kurşunlandı. Bu tabi ki kimin öldürüleceği, sırandan insanda bu çocuk, daha henüz 16 yaşında bir lise öğrencisiydi. İşte Oktay Orbey tarafından İsa Demir kadın kılığına girilerek öldürüldü. Bu olaylar karşısında herhalde insanlar biz Fatsalılar birazcık daha duyarlıydı ama ben barikatları falan böyle kimsenin pasaportla girip girmediği görmedim ve duymadım böyle bir şeyi Fatsa'da yaşadığım halde.

10 Temmuz 1980 Perşembe-Hürriyet, Birinci sayfa;

Başbakan açıklama yaptı:

"FATSA'YA KANUN GETİRİLECEKTİR."

-Demirel "Fatsa'da bir süreden beri rahatsızlık olduğunu" söyledi ve "Bu kimsenin meçhulü değildir" dedi.

-Genelkurmay Başkanı Fatsa'dan geçerek Perşembe'ye gitti ve burada komutanlarla bir toplantı yaptı.

-Önceki gece Fatsa çevresinde olan mekanize birlikler Perşembe'de karargah kurdu.

Yapılan plana göre önce sivil kişilerin ilçeye giriş-çıkış kontrolü yapması engellenecek.

İlçe içindeki barikatlar kaldırılacak, aranan kişiler yakalanacak.

Arama ve önlemler sırasında direniş olursa askeri birlikler silah kullanacak.

Planın hedefi "lider" durumdaki kişileri kahraman haline getirmeden, düzeni sağlamak.

10 Temmuz 1980 Perşembe-Cumhuriyet
Org. EVREN. Karadeniz denetlemesini bitirdi.

Samsun, ve Ordu'da da askeri birlikleri denetleyen Genelkurmay Başkanı ve beraberindeki komutanlar dün akşam Ankara'ya döndü.

Günlük yaşamın normal olarak sürdüğü Fatsa'nın Belediye Başkanı Fikri Sönmez "İlçeye pasaportsuz girilmediği" "Buraya 50-60 ölü vermeden kimseyi sokmayız dediği" yolundaki haberleri yalanladı.

Fikri Sönmez, "Fatsa ve bağlı bucaklarındaki olayların sorumlusunun Vali Reşat Akkaya olduğunu" söyledi.

Genelkurmay Başkanı Kenan Evren , dün de Samsun ve Ordu'daki incelemelerini sürdürmüştür.

Önceki gün Çorum, Merzifon ve Amasya'daki denetlemelerde bulunan Org. Evren geceyi Amasya'da geçirdikte sonra dün sabah 9.30'da Samsun'a gelmiştir.

Beraberinde KKK. Org Nurettin Ersin, HKK. Org Tahsin Şahinkaya, Jandarma Genel K. Org Sedat Celasun bulunan Org Evren, Samsun'daki birlikleri denetlemelerde bulunmuş, daha sonra bir helikopterle Ordu'ya 12 km uzaklıktaki Perşembe Radar Üssüne gelmişlerdir. Samsun'dan gelirken Fatsa'ya uğrayan Evren, önceki gün gelen askeri birliklerin bir bölümünün yerleştiği Perşembe Öğretmen Lisesi'ni ziyaret etmiştir. Burada askeri birlikleri denetleyen Evren daha sonra karayolu ile Ordu'ya gelmiştir.

Evren Ordu Valiliğinde 20 dakika süren bir brifinge katılmış, Ordu Lisesi'ne yerleşen askeri birlikleri denetlemiştir. Ordu'ya daha sonra gelen Jandarma Genel Komutanı Org. Celasun ile Org. Evren diğer Komutanların da katıldığı 10 dakikalık bir görüşme yapmışlardır. Gazetecilerin sorularına karşılık Org. Evren "Beyanat yok" demekle yetinmiştir.

Fatsa'da durum sakin

Askeri operasyon yapılacağı bildirilen Fatsa'da olağanüstü durum olmadığı ve günlük yaşamın normal olarak devam ettiği bildirilmiştir.

Bu arada bir İstanbul gazetesi tarafından askeri birliklerin "nokta operasyonu" yaptığı şeklindeki haberlerin asılsız olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca gazetenin

muhabiri dün Fatsa'ya gelerek Belediye önünde toplanan halka hitaben yaptığı konuşmada kesin bir yanlışlık yapıldığını bildirmiş ve halktan özür dilemiştir. Muhabir bu yanlışlığın düzeltilmesine çalışacağını da söylemiştir.

Belediye Başkanının sözleri

Fikri Sönmez, bazı gazetelerde yer alan Fatsa ve sözleriyle ilgili yayınlar üzerine şunları söylemiştir.

"Fatsa, devrimcisi, CHP'lisi, AP'lisi ve MSP'lisi ile bütün halkın kardeşçe yaşadığı bir yerdir. Fatsa ve bağlı bucaklarında olaylar çıkmışsa, bunun sonucu doğrudan doğruya Ordu'ya Vali olarak atanan Reşat Akkaya'ya aittir. Kendisi bildiğiniz gibi Ankara Sıkıyönetim Komutanı tarafından görevden alınmıştır. Bir sıkıyönetim komutanının dayanamadığı ölçülerde işler yapan birinin Ordu'ya Vali olarak atanması talihsizliktir. Fatsa'yı hedef göstereceklerine bu Valinin yaptıklarını anlatsınlar, Fatsalıların başına gelenleri anlatsınlar. Gördüğünüz gibi Fatsa son derece sakin bir yer.

Bizi Başbakana şikayet ediyorlar. Vali geliyor "Burayı vatan topraklarına katacağım" diyor. Bu ne demek? Fatsa vatan toprağıdır. İki büyük gazete Fatsa'ya pasaportsuz girilmediğini söylüyor. Böyle şey yok, burada dolaşıyorsunuz, kimse size "kimsiniz" diye sordu mu?

Fikri Sönmez "50-60 ölü vermeden buraya kimseyi sokmayız, düzenimizi kimseye bozdurmayız" şeklindeki haberleri yalanlamıştır. Belediyenin Basın ve Halkla İlişkiler Sözcüsü ile, iktidarın bir provokasyon hazırlığı içinde olduğunu söylemiştir.

Bu arada iki astsubayın kaçırıldığı yolundaki haberler de, İlçe Jandarma Komutanı ve Emniyet Amiri tarafından doğrulanmamıştır.

Kenan Evren'in Karadeniz'e gelişini yıllar sonra 16.02.1997 tarinde, Milliyet Gazetesi Yazarı Metin Toker, "Düşman Kardeşler: Fatsa ve Sincan" başlığıyla yayınladığı makalesinde; Sincan Belediye'sinin Refah Partili Başkanı'nın "Kudüs Gecesi" vb. etkinlikleri sonucu TSK'nın "Balans Ayarı" olarak Sincan'ın içinden "tank geçişine"benzetiyor. Sincan'ın da akıbetinin Fatsa gibi olacağını yazıyor. Bu yazı sonraki bölümlerde yer alıyor.

Sedat Göçmen

Hürriyet gazetesinin falan şeyi birazcık bunlar hükümetle birlikte alınan kararlar. Demirel ayın 9'unda buraya 9 Temmuzda buraya operasyon yapılacak diye söylüyor. Kesin mi kesin Amerikan elçisinin de haberi var zaten. Amerikan elçisinin haberi olduğuna göre Hürriyet gazetesinin kesin olacak diye şey

yapmayayım. Fakat orada deniz botlarımı gelmemiş, denizden de gelecekler yani büyük çatışmalar falan bekliyorlar. Bunlar bir noktaya şey yapacaklar, çatışma büyük olacak falan diye , o gün yapmıyorlar şeyi. Hürriyet gazetesi de kabak gibi ortada kalıyor o zaman. Yani ne kadar güdümlü ve ne kadar hükümet bağlantılı şey yaptığı ortaya çıkıyor. Fakat işte daha sonra operasyonun, olmayan operasyonu önceden yapmış oluyorlar.

10 Temmuz 1980 Perşembe- Demokrat

DEMİREL ATEŞLE OYNUYOR
İktidarın, "Fatsa'da iki astsubayın rehin alındığı" şeklinde yaydığı ve iki gazetede yer alan alan haberler asılsız çıktı.

- Fatsa'ya akm eden muhabirler Belediye Başkanı ile görüştükten ve ilçeyi gezdikten sonra alanda toplanan halktan gazetelerinde çıkan haberlerden ötürü özür dilediler ve yanıldıklarını belirttiler.
- "Siz Çorum'u bırakın, Fatsa'ya bakın" şeklinde sözler sarf eden Demirel'in bu tutumu çok tehlikeli bulundu
- Belediye Başkanı Fikri Sönmez: "Fatsa devrimcisi, CHP'lisi, AP'lisi ve MSP'lisi ile bütün halkın kardeşçe yaşadığı bir yerdir. Fatsa ve çevresinde çıkan olayların sorumlusu Ordu Valisi'dir.

İŞTE FATSA...
FATSA HALK DEMEKTİR!

* * *

11 Temmuz 1980 Cuma-Hürriyet, Birinci sayfa:
Başbakan "Fatsa'da operasyonlar yapılmıştır" dedi.

BELEDİYE BAŞKANINA SORUŞTURMA AÇILDI

-Fatsa'da anayol dışındaki barikatlar kaldırıldı. İlçe yakınındaki bir köyde sağcı bir gencin kaçırıldığı ihbar edildi. Kaçırıldıkları ileri sürülen iki astsubayın serbest bırakıldığı bildirildi. Yıllık izinde bulunan savcı dün göreve başladı. Ordu''un Kumru İlçesi'nde yapılan Fındık Mitinginde 14 kişi gözaltına alındı.

* * *

11 Temmuz 1980 Cuma-CUMHURİYET, 1.sayfa;

Fatsa'da olay yok, ama halk tedirgin

CHP, AP ve MSP İlçe Başkanları Fatsa'nın huzurlu bir ilçe olduğunda birleşiyorlar. Belediye Başkanı, Demirel'i Fatsa'ya çağırdı.

Fatsa ilçesinde sakin durum dün de sürmüş, ancak ilçenin askeri birlikler tarafından sarıldığı yolundaki haberler ilçe halkını belli ölçüde tedirgin etmiştir. ...

AP İlçe Başkanı Lütfi Topaloğlu bazı İstanbul gazetelerinde Fatsa ile ilgili olarak çıkan haberlerin "mübalağalı" olduğunu belirtmiş, böylesi haberlerin Fatsa halkına zarar vereceğini ifade etmiştir. Topaloğlu huzur içinde olduklarını bildirmiş, ancak bu haberlerin ilçede belirli bir tedirginliğe yol açtığını kaydetmiştir.

CHP İlçe Başkanı Feridun Karamolla iddia edildiği gibi Fatsa'da komünistlerin işgalinin söz konusu olmadığını söylemiş, "Asker gelebilir, arama yapabilir, halk yaşantısından memnundur. Önemli olan da budur" demiştir.

MSP İlçe Başkanı Cevat Kibar ise bazı gazetelerde çıkan haberlerin halk arasında soğuk duş etkisi yaptığını belirtmiş, bu haberlerin içinde sermayenin oyunu olduğunu öne sürmüştür. MSP İlçe Başkanı ilçede huzursuzluk olmadığını da sözlerine eklemiştir.

"Fatsa Belediye Başkanı Fikri Sönmez dün, bir basın toplantısı düzenlemiş. Reşat Akkaya'nın Ordu'ya Vali olarak verilmesinden sonra olayların başladığını, bazı gazetelerdeki yayınları kasıtlı olarak nitelemiş, "Bunlar, Fatsa'ya karşı büyük bir saldırıya geçileceğinin işaretidir. Bu saldırıya Türk kamuoyunu hazırlıyorlar. Fatsa'yı Türkiye Cumhuriyetinden kopuk, ayrı bir devlet yönetimi gibi yansıtmak istiyorlar" demiştir.

2 Astsubayın durumu

Terme İlçe yetkililerinden alınan bilgiye göre, Erzurum'dan Ulubey'e atanan Levazım Astsubay Mustafa Başkesen ve Jandarma Astsubay Yaşar Narman, yanlarında üç genelev kadınıyla birlikte Ünye'ye gelmişlerdir. Ünye'de astsubay ve genelev kadınlarının bazı davranışları çevrede kuşku yaratmıştır. Burada bir grup tarafından alınan astsubay ve genelev kadınları,

Terme'ye götürülmüşlerdir. İlçe yetkilileri, Terme'de astsubay ve kadınların bırakıldığını, genelev kadınlarının karakola başvurarak şikayette bulunduklarını söylemişlerdir.

11 TEMMUZ 1980 CUMA-Tercüman

FATSA BELEDİYE BAŞKANI

"Halk komiteleri devrimci hareketin gereği olarak kuruldu"

Fatsa Belediye Başkanı Fikri Sönmez, ilçedeki gelişmelerle ilgili olarak dün düzenlediği basın toplantısında, "Fatsa'da başka bir düzen söz konusu değildir. Basında yer alan haberler, planlı ve sistemli bir hareketin parçasıdır" dedi ve "Fatsa, her gün, herkesin gidip gelebileceği bir yerdir" şeklinde konuştu.

"Üretilen haberler Fatsa'ya yapılacak saldırıları meşru gösterebilmek için kamuoyu hazırlanıyor. Burada, bizim, meseleleri halkla birlikte çözmek için uyguladığımız sisteme bir başka düzen adı takılmıştır. Valiye meydan okuduğum yolundaki sözler yalandır. Vali benimle görüşmüyor. Reşat Akkaya Ordu'ya geldikten sonra, Ordu ve çevresiyle birlikte Fatsa'da da meydana gelen olaylar kışkırtmadır. Vali, Fatsa halkından korkuyor. Buradan, askeri cemselerle gelip geçiyor"

Fatsa'da halk komiteleri kurulduğunu doğrulayan Fikri Sönmez, bunun "Devrimci harcketin gereği olduğunu" söyledi ve "Devrimciyim; devrimcilerin desteğiyle bu yere geldim. Başbakan'a da mektup yazacağım, gelip Fatsa'yı görsün" şeklinde konuştu.

Barikatlar

Sönmez, ilçedeki barikatların Çamaş olaylarında öldürülen astsubayın cenaze töreni öncesi kurulduğunu bildirdi ve "Bu barikatlar halkın kendisini koruması amacıyla kurulmuştur" dedi.

Fatsa Belediye Başkanı, iki astsubayın kaçırılması olayının yalan olduğunu, astsubayların yanlarında iki kadın bulunduğunu aralarında çıkan anlaşmazlık sonucu astsubayların ilçeden ayrıldığını, kaçırılma söylentilerinin de bu iki kadın tarafından çıkarıldığını sözlerine ekledi.

*Öte yandan, İçişleri Bakanı Mustafa Gülcügil, Bakanlar Kurulu toplantısına girerken, gazetecilerin konuyla ilgili sorusuna **"Fatsa'da herhangi bir şey yoktur"** karşılığını verdi.*

11 Temmuz 1980 Cuma-Demokrat

DEMİREL FATSA'YA DAVET EDİLDİ
AP, CHP, MSP İlçe Başkanları, "Huzur içindeyiz" dediler

Fatsa'da gerçek bir demokratik yönetim var. (Gazetedeki fotoğraf alınacak) 11 Temmuz 1980 Cuma günü Demokrat gazetesinin "DEMOKRATÇA" köşesinde şöyle bir değerlendirme yapılmıştı.

"Aldırma, cambaza bak"
Evet;
Biz "Çorum'u görüyor musunuz?" derken, Demirel, "Çorum'u bırakın, Fatsa'ya bakın" diyor!
Adam, ipte oynayan cambazı seyrederken kalabalıkta, yanındaki adamın elinin kendi cebine uzandığını fark eder. Hırsızın elini yakalayarak, "ne oluyor" diye sorunca, suçüstü yakalanan hırsız pişkin pişkin, "aldırma, cambaza bak!" diye cevap verir.
Çorum olayları, bütün ibret dolu, acı, çarpıcı gerçekleri ile ortada duruyorken, Demirel kendisine görüşlerini soran bir gazeteciye "Siz Çorum'u bırakın, asıl olay Ordu'da, Fatsa'da" diye cevap vermiş.
Adam, tam suçüstü yakalanan hırsız misali, "aldırma, cambaza bak!" diyor.
Ve arkasından cümle aklı evvellerimiz, hep birlikte, cambazı göstermeye başlıyorlar. Artık gelsin "Fatsa operasyonları" Gelsin de, herkes "Cambaza bakarken", faşistler kendi kanlı oyunlarını serbestçe sürdürsünler diye Çorum operasyonları tamamlansın, arkasından Merzifon'da, Amasya'da, Kayseri'de, Kırşehir'de ya da bir başka yerde, bütün Türkiye'yi kapkaranlık bir zindana çevirme operasyonunun öteki sahneleri de rahatça tezgahlansın diye...
Hırsızlara diyecek bir şey yoktur.
Yalancılığı, en bayağı yöntemlerle halkı kandırmaya çalışmayı ve faşizmin kanlı oyunlarına yardakçılık yapmayı seçenlere diyecek bir şey olamaz.
Ama, hey!
Hırsızı bırakıp cambaza bakanlar!
Bırakın cambazı da, hırsızı yakalayın! Hırsızı!

* * *

Nurten Sönmez, Fikri Sönmez'le ayrılığı... o son geceyi nasıl yaşadı ..Fikri Sönmez evinde kalmak istedi mi? Yoksa gitmek mi istedi?...

Nurten Sönmez

80'de mi? Bu evden alındı O; arkadaşları bu evden aldı O'nu götürdü Evimden alındı gece saat 11'de; bir miydi? İki miydi?

Başka eve götürdüler hatta O gitmek istemiyordu ama zorla götürdüler, götürdükleri evden alındı.

Ben başka bir yere gidersem Fatsa halkına iyi gelmez; ben suçsuzum, ben alınırsan evden alınırım dedi ama tabii bir ikim arkadaşı geldi. Yani Ahmet Özdemir, Yusuf Atasoy... bunlar bırakmadılar.

Yakalandığını ben sabah duydum.

Yusuf Sönmez

Nokta operasyonundan bir ya da iki gün önce şu meydanda bir hafta ya da o arada bir cenaze vardı işte Çamaş cenazesi işte babam bir meydana gelmişti işte orada bir askerler falan sarmıştı bir aracılık mı yapıyordu bir şey yapıyordu bir de astsubay vurulmuştu. İşte onlara bir müdahale etti onlar bir yol açıldı falan orda bir gördüm öyle okuldan geliyordum.

Ben bir arkadaşımın evindeydim. Biz o arkadaşımla genelde bir gün onda kalırdım haftada bir gün iki gün bizde kalırdık.

Nokta operasyonunda babamın alındığını duymadım, tahmin ettim o gece.

Naci Sönmez'in baba Fikri Sönmez'le o yakalanmadan önce son görüşmesi ..."

Naci Sönmez

Babamı en son operasyondan bir gece önce evde bu evde çalışıyorken yo iki gün öceydi herhalde. Bende pek evde kalmıyordum. Bazen arkadaşlarda kalıyordum. Basın toplantısına hazırlanıyordu. Operasyonun olduğu Cuma günü basın toplantısı vardı, ulusal basın falan vardı. O basın toplantısının hazırlıklarını yapıyordu Ahmet Özdemir ile birlikte. İşte en son o zaman görmüştüm. İşte ondan bir gün, iki gün sonra Cuma sabahı işte sabaha karşı operasyon oldu zaten. O basın toplantısı yapılmadı yani şimdi **ben babımın tutuklandığını şöyle duydum, ben radyodan duydum.** Yani hepimiz doğal olarak operasyon kuvvetleri tarafından, güçleri tarafından tutuklanmamak için bir şekilde yukarıdaki fındık bahçelerine çekildik. Bende bir lise öğrencisi olarak oralara kadar gittik. **Şimdi sabah işte operasyon haberi radyodan duyuldu ve Fikri Sönmez ve şu kadar şüpheli gözaltına alındı falan diye işte.** Benimde

öğrenmem böyle oldu. **Ne hissettim, babamın öldürülebileceği aklıma geldi.** Çünkü Reşat Akkaya bu işin başındaki bir operasyonu yöneten adamdı. **Öldürülebileceği, işkence görebileceği yani çok kötü şeylerin olabileceği gibi duygular yaşadım.**

Nurten Sönmez

O Demas'a kadar götürüldüğünde işkenceyi görmüş.ama Demas'da bir asker beklemiş O'nun başını, hiç kimseyi sokmamış içeri. Yalnız Demas'a gidene kadar ne yediyse yemiş orada O.

Ben Demas'a gitmedim. Zaten O Demas'da 3 gün kaldı. Ondan sonra Efirli'ye götürüldü. Efirli'ye gittim ben.

Pertev Aksakal

Biz iki arkadaş görev almıştık. Operasyonun geleceği hat Yalıköy'den geçecek Bolaman'dan geçecek ondan sonra Fatsa'ya gidecek. Zannediyorum bir 20 gün falan olmuştu bekliyoruz. Bir gecede birazda yorulmuşuz, gündüz bir sürü fındık miting çalışmaları var yorgunuz, gecede burada bekliyoruz bir tane özel araba var. Bu arabada bir uyuyalım dedik. Yalıköy'de iki tane bekçi var bekliyor. Bekçilere dedik ki ya biz biraz uyuyacağız Burada da siz bir bakın yani bir şey olursa bize haber verin. Dediler ki tamam olur. Biz arabada uyuyoruz birden tak tak vurdular. Dediler ki kalkın operasyon var. Biz hemen gereken bilgileri ilettik.

Sedat Göçmen

Ben direkt Fatsa tarafında inmedim, Yalıköy'ün orada indim. Yalıköy'ün orada bizim çocuklar yani operasyon Fatsa'ya geleceği için arkadaşlarla ağaçlık Yalıköy'ün içinde de değil böyle bir dere kenarında orası hep etrafı dere tepedir. Konuşuyoruz, o arada askerin bir tanesi yani komando birliğinde, komutanı da, Eşref Bitlis o zaman tugay komutanı. Eşref Bitlisi çok milliyetçi, çok vatanperver falan yapıyorlar tam böyle camilerde ve okullarda bütün halkımızın şeyine elektriği bağlatan adam budur. Okulları böyle eğitim zamanı eğitim yaptırmayıp işkence yaptıran adamdır o. Şimdi orada asker geldi. Yalıköy'lüymüş. Nasıl bıraktıysa kaçmış herhalde askerden. Onu da sormadım fazla. Ne söylüyorlar size ne gibi konuşmalar geçti şeyler arasında? Ya orada gideceğiniz yerde çoluk çocuk bakmayın kadın falan kadın kılığına da giriyor bunlar şey yapar sizi vururlar. Öldürürler, ateş ederler. Çocuk dahi olsa şey yapmayın , düşünmeyin. Bunlar çocukları öne sürerler falan diye konuşmalar yapıyorlar. Ve böylece asker psikolojisini kadın, çoluk çocuk demeden ateş edecek gibi hazırlıyorlar.

Ahmet Özdemir .. Operasyon gecesi ve Fikri Sönmez'in tarihi ve trajik geri dönüşü olmayan kararı!

Perşembe gecesiydi. Saat 12 civarında Perşembe'den bir birliğin Fatsa istikametine doğru yola çıktığı haberini aldık. Perşembe'deki birlikte aslında Fatsa kuşatıldı haberine kaynaklık eden Fatsa'ya ilk giren, girilen konvoyun sonundaki konvoyun haberiydi. Fatsa'dan geçti bu konvoy Perşembe'ye gitti, yerleşti. Ne olabileceği kestirilmeden işte Fatsa konusunda hiçbir ya da yeterli bir istihbarat çalışması falan yapılmadan Fatsa'ya girersek kan gövdeyi götürür diye düşündüler galiba ki zaten öyle koşullanmıştı insanlar, bu birlikler içerisindeki olan insanlar, askeri güçler. O yüzden böyle bir yol denemediler. Sanki Fatsa'ya gelmemişlerde öyle mekanize bir birlik işte Karadeniz istikametine yol boyunca gidiyor görünümünü yarattılar ama Perşembe'ye yerleştikleri öğrenilmişti. Perşembe'den bir biçimiyle bu tarafa yönelebilecekleri de düşünülüyordu. Şimdi tam da Hürriyet gazetesinin böyle olmayan bir kuşatmanın haberini vermesinin ardından biz Cuma günü için basın açıklaması hazırlamaya başladık. Basın açıklamasında Fikri Sönmez konuşacak. Bütün basın da zaten orada. Bu haber niye çıktı denilecek ama bir gün öncesinden küçük bir basın açıklaması oldu. Hemen olayın üzerinden basın açıklamasında bütün halk yoğun olarak belediyenin önündeydi. Bütün gazeteler oradaydı ve de haberi yazan Hürriyet gazetesi muhabiri orada eleştirildi halk tarafından. Niye böyle bir haber çıkardıkları soruldu. Ne yapmayı düşündükleri soruldu. O da anlattı.

Sonunda, bilgiyi böyle aldığını ifade etti. Çok ayrıntıya girmediğini düşündük biz ama halk oldukça tepkiliydi. Bir sonraki gün gazetede bunu tekzip edeceğim dedi. Nihayet tekzip etti bir sonraki gün gazetede ama tekzip yumuşak bir tekzipti. Halkın tepkilerini de anlatan bir tekzipti. İşte o bütün olayların bütününü de içeren niye bu saldırı, gazetelerin yapmak istediği, Hürriyet gazetesi gibi gazetelerin yapmak istediği nedir. İşte, bir de bu kuşatma haberi bizi nereye doğru yöneltecektir tarzında bir basın açıklaması yapılacaktı. Fikri Sönmez ilk kez basın açıklaması yapıyordu. O yüzden biz gazeteci arkadaşlardan yararlanmak istedik. Bir arkadaştan, gazeteci arkadaşı çağırdık. Bir basın açıklaması nasıl yapılır onun üzerine konuştuk. Bütün bunları konuşurken de gece saat 12'ye falan geldi. Başka bir yerdeydik o sıralar. 12'de de mekanize birliğin Perşembe'den çıktığını duyduk. Sonra Fikri Sönmez, ben, yanımda birkaç arkadaş daha Çullu Tepesinde bir eve gittik. Orada bir değerlendirme yaptık. Ne yapacağız, nasıl yapacağız değerlendirmesini yaptık. Yani Fatsa'ya bütün güçleriyle girme durumunda zaten daha önceden alınmış bir çatışma kararı yoktu. Ona yine eklenecek bir şey de olmadı. İşin o boyutunda da durulmadı zaten. Sadece kendimizi nasıl koruyacağız, kalacak mıyız, gidecek miyiz tarzında bir değerlendirme oldu. Artık şeyden vazgeçtik, basın açıklamasından vs. bütün

bunlar bitiyordu artık. Bu geliş farklı bir geliş diye düşündük, değerlendirme yaptık. Sonuçta da kırsal kesime çekilmenin Fatsa'yı bizim gibi insanların terk etmesinin doğru olduğu gibi bir sonucuna vardık ve diğer arkadaşlar belli bir saatten sonra gittiler. Biz Fikri Sönmez'le panzerlerin, kariyerlerin Fatsa'ya gireceğine kadar bekledik. Bu arada da özel konuşmalarımız falan oldu. Fikri Sönmez önceki konuşmasında önceki değerlendirmesinde kendisinin de Fatsa'yı terk etmesi gerektiğinden söz etmişti. Önce kararları bu yöndeydi. Çünkü buna kaynaklık edebilecek epey gerekçe vardı. Kendisi çünkü o süreçleri yaşayan birisiydi. Bu tür saldırılarda ilk kendisi gibi insanların işkencelerde, sorgularda başına nelerin gelebileceğini ilk kestiren insanlardan bir tanesiydi. Ona göre biz bu üreci yaşamamıştık. İçimizden yaşayan insanlar vardı ama o ağırlıkta falan yaşamamışlardı. O nedenle de sonraki akşamlarda Fikri Sönmez'le biz biraz tartışmanın bu boyutu üzerinde konuşmaya başladık. Fikri abi düşüncesini yavaş yavaş değiştirmeye başladı. Bunun üzerinde tartıştık. Dedi ki ben meşru konumumu yitirebilir miyim. Yani burada bu kadar güzel şeyler yaptık. Bunlar varsınlar beni öldüreceklerse de öldürsünler. Ama bağımsız bir belediye başkanının yaptığı işler belki onların yasalarına uygun değildi çoğu yerlerde ama biz buna rağmen de yasalara uygun hareket etmeye başladık. Bütünüyle yasadışı bir şey yapmadık zaten. Belediyedeki yapılan bütün işler mevcut yasal statü içerisinde yapılan işlerdi. O konuda zaten bir şey bulunamadı, edilemedi.

Ama genel olarak taşıdığımız düşünce yasak zinciri içerisinde bir düşünce olduğu için oradan zarar göreceğini düşünüyordu. Fikri Sönmez, ben dedi, biliyorum dedi, başıma gelecekleri de biliyorum. Bir sürü insanda biliyor. Ama kendisini meşru zeminde gören insanlar aslında çıkmamalıdır. Ben böyle düşünüyorum. Ben dedi, çıkmayacağım yarın burayı terk etmeyeceğim. Gelsinler beni evimden bulunduğum yerden alsınlar ve gün ışıdığında kariyerler girdi bize şöyle 200 metre mesafe kalaya kadar. Ben tabi mesela içten içe Fikri abinin başına gelecekleri düşündükçe hiç onun o andaki kararını onaylamadım ama saygıyla da karşılamak zorundaydım. Zorlayamadım da onu, zorlamakta istemedim ama içim acıyarak ondan ayrıldım. Çünkü çok yaklaşmışlardı. Ben orada silahını alarak orayı terk ettim. Sonrası gelişmeler zaten bilinmiyor. Arkadaşlar aktarmışlardır. Basında yayında da izlendi. Fikri abi daha sonra alındı, içeriye alındı. İşte kaburgaları falan kırıldı. Sonra Fikri abi ile ilgili başka bir yüzbaşı Fikri abiyi korumaya aldığı yönünde bilgiler aldık içeriden. O korumaya alan yüzbaşının da bir biçimiyle bir süre sonra kaza süsü verilerek öldürüldüğünü de o sıralar öğrendiğimiz haberler arasındaydı.

Şimdi bu tür özel anlar insanların yaşamında çok enderdir. Bir kez Fikri Sönmez'de bende diğer arkadaşlarda evden ayrıldıktan sonra çok yoğun olarak şunu yaşadık. Belki Fikri abi de geldi gitti bu karar içerisinde ama son ana kadar onun bütün yaşamı, yaşamının belediye bünyesindeki başkanlığı süreci bir film şeridi gibi geldi geçti, geldi geçti. Sonunda verdiği kararda ben bu kadar şeyi kendimi yasaların dışındaymış gibi bir pozisyona düşürebilecek bir kararla ortadan kaldırmam. Bu yaptıklarıma böyle bir böyle bir yön verilsin isteyemem diye düşündü sanıyorum ki buna benzer çok böyle karşılıklı konuşmalarımızı harfiyen ayrıntılı olarak burada aktaramam ama karşılıklı hüzünlü bir süreçti diyebilirim. Biraz benim son ana kadar beklediğim belki onu bu kararından vazgeçirebilirim. Çünkü bir insanı siz böyle kendi elinizle gücünüzde yetmiyor, istemeye istemeye ölüme gönderiyorsunuz. Nihayeti gördüğümüz oydu. Yani o orada yakalanacak daha sonrada bir biçimiyle bir çok insanın farklı bir biçimde başına bir dizi ölüm sonuçları geldiği gibi onunda başına böyle bir sonuç gelecek. Bunları Fikri Sönmez'de biliyordu. O bir defa ölümü göze ala ala böyle bir kararı verdi. Bu karada da sonuna kadar kararlı olduğunu gösterdi.

Bende böyle bir karardan bir insanı kurtarmanın hep sızısını, acısını, zorluğunu yaşadım o süreçte. Ama öyle bir şey ki bu duygu anı biraz bilinçle doğrudan bağlantılı bir şey olduğu içinde bir biçimiyle onu kolundan tutup hayır sen burada kalamazsın diyebilecek bir an değildi. Kaldı ki daha öncesinden bizim kendi aramızdaki düşünüp taşınıp bunun artılarını eksilerini ortaya koyup tartıştığımız sonuçta çıkan bir kararın bile onun tarafından değiştirilmesi belki çok özel bir andır diye düşünüyorum. Belki de kimi siyasal gruplara göre bu kardan vazgeçiş olayı başka türlüde değerlendirilebilir ama bizim içimizde Fikri Sönmez'in o kararı hiçbir zaman başka türlü değerlendirilemedi, değerlendirilmedi. Belki bizim verdiğimiz karar yanlışta olabilirdi. Öyle bir soru işaretini taşıyordu benim bırakma sürecimdeki ondan ayrılış sürecimdeki durum. Zamanda biraz onu gösterdi zaten. Tamam o ölümle burun burana geldi, yüz yüze geldi. Nihayetinde de o olayların sonucu yaşamını yitirdi 85 yılında cezaevinde ama bence verilen karar Fikir Sönmez'in verdiği karar doğru bir karardı. Bizde kalabilirdik, bizde benzer süreçlerden geçebilirdik. Fakat Fikri Sönmez'le bizim aramızda kısmi farklılıklar gözetilebilirdi. Bizi çok kolay öldürebilirlerdi. Bizim kaygımız birazda ondan kaynaklıydı. Fikri Sönmez biraz daha afişe olan bir isim, saygın bir isim herkes tarafından bilinen bir isim. Belediye başkanı olması sıfatı belki onun ölümünü bir nokta belki geciktirebilir, engelleyebilir. Kaygılarımız, düşüncelerimiz ise o dönemin biraz böyle hafifleten, durumu hafifleten bir teselli gibi görülen bir durumdu. Belki de o yanıyla Fikri Sönmez'i böyle elimiz onun elinde benim elim onun elinde gibi terk

etmiş oldum. Onun, o süreç içerisinde bir ezikliği vardı ama daha sonraki yıllar neyse ki çok zor bir sorgu süreci çok acılı bir sorgu sürecine rağmen ki hepimiz bir biçimde yaşadık onu. Ondan sonraki süreçte zaten Fikri Sönmez'le ta 85'e kadar ki olan dönem bizim yeniden birlikte olduğumuz dönemdi. Zaten ilk Fikri Sönmez'in sesini Efirli cezaevinde duyduğumdaki rahatlık bir anlamda o geçen süreyi de tekzip eden bir rahatlıktı ya da iyi ki böyle oldu dediğimiz bir rahatlıktı. Belki dağlarda Fikri Sönmez'in başına başka şeyler gelebilecekti. Doğrusu yaşadığımız süreç aslında o kararı doğrulayan bir süreçti Fikri Sönmez açısından özellikle. O yüzden o son ayrılış anımız belki bir dizi konuşma içerisinde belki geçmiş olabilir ama işin diğer boyutu ya keşke bunu yapmasaydım da başka türlü olsaydı dediği noktaya erişmedi, ulaşmadı.

Yaşar Durmuş

Fatsa'ya bir müdahalenin olabileceğini sezmeye başlamıştık ve biliyorduk ki toplu tutuklanmalar, işkenceler, sindirmeler, bütün devlet gücüyle üzerimize gelineceğini biliyorduk, Fikri Sönmez'de biliyordu. Fikri Sönmez halkın meşru bir belediye başkanıydı. Fikri Sönmez kaçtı, dedirtmemek için meşru bir belediye başkanı olduğu için kaçmadı. Fikri Sönmez'i emniyet güçleri geldi, aldı, götürdü. Veremeyeceğim hesabım yok benim diyerek kaçmadı. devrimci gençlik elbette sorgusuz sualsiz işkencelere götürülüp her türlü baskıya maruz kalacağını biliyordu ve Fatsa'da yaratılan her şeyi yok edilmeye çalışılacak bir operasyon olacağını da biliyordu ve bunun uyanıklığıyla birtakım tedbirlerini aldı. Esnafı, halkı haberdar etti. Çünkü adres belliydi. Adres bütün Fatsa halkı olacaktı. Fatsa'ya bu nedenle insanlar barikatlar kurdu Fatsa'ya önce, o gece operasyon olmazdan önce Fatsa'nın her tarafına halk gençlik, kadını erkeği de barikat başlarında nöbetler tuttular. Barikatlar kurdular. Sahil şeridinin dışında Fatsa'nın hiçbir yerine girmek mümkün olmayacak şekilde barikatlar kurdular. Av malzemeleri satan dükkan sahipleri dükkanlarını açıp tüfekleriyle, barutlarıyla ne varsa artık çünkü Fatsa'da yaratılan her şeyi yok etmeye gelen bir hazırlık vardı. Buna karşı direnmek gerekliydi. Fatsa halkı bilince çıkardı ve Fatsa halkının orada dişe diş, silaha silahla bir direniş yaşanmadıysa devrimcilerin aldığı karar sonucudur. Bunu çok iyi biliyorum. Burada bir katliama meydan vermemek halkın can güvenliğini onların yapacağı propagandayla tehlikeye düşürmemek için, onun sorumluluğunu almamak için devrimciler çekilme kararı aldı. Halka da bu kararlarını ilettiler. Böyle olması gerektiğini ve barikatları mahalle dışına çektiler ve o gece 1 gece öncesinden Ordu üzerinden, Giresun üzerinden gelen birliklerin haberini aldık. Haberi olmayan insanları evlerinden haberdar ettik ve o operasyon sonucunda da operasyonu yapan güçler herhangi bir sonuç elde edemediler. İşte yakaladıkları

8-10 civarında bir küçük ya da büyük silahtır bu da habersiz silah taşımak aşinadır Karadeniz halkı kendi işinde gücünde olan vatandaşların silahıdır ve çekildik onlarda o esnada zaten herhangi bir çatışma vs olmadan girdiler, barikatlar kaldırıldığı için şehre sabaha karşı operasyona başladılar. Daha sonra mahkeme aşamasında Tercüman gazetesi marifetiyle yaptıkları gibi camiler kapatıldı Fatsa'da vs bunlar ideolojik egemen güçlere saldırısıydı. Hiçbir dönem Fatsa'da bu şekilde halkın inanışlarına, dini ibadetlerine herhangi bir müdahale olmadığı gibi bunun dedikodusu bile olmamıştır. Aksine 11 Temmuz'da gelen askerler camileri kapatmışlardır. Fatsa halkından korktukları için camileri artık hizmet veremez operasyon sırasında birkaç gün cumaya gidenleri, camiye gidenleri geri çevirmişlerdir. Böyle başladı 11 Temmuz operasyonu.

12 TEMMUZ 1980 CUMARTESİ-HÜRRİYET;
FATSA'DA "NOKTA OPERASYONU TAMAMLANDI"

Güvenlik kuvvetleri ilçeye hakim 200 kişi gözaltında.

Sabahın ilk ışıkları ile birlikte başlayan operasyonda Belediye Başkanı Fikri Sönmez ve Belediye'nin kurduğu halk komiteleri yöneticileri gözaltına alındı.

-Zırhlı araçlarla ilçeye gelen ve iki koldan Fatsa'ya giren askeri birlikler direnişle karşılaşmadılar, kan dökülmedi.

-İlçede sokağa çıkma yasağı konuldu: YSE araçları ile barikatlar söküldü, kent içi ulaşım sağlandı.

-Gözaltına alınan kişiler arasında Çamaş olayları nedeniyle arananlar da bulunuyor.

-Operasyon sırasında Samsun-Ordu yolu kesildiği için iki tarafta yüzlerce araç beklemek zorunda kaldı.

-Ordu Belediye Başkanı da Ordu Valisini suçladı. "Olayların sorumlusu Vali ile Emniyet Müdürüdür" dedi.

-Fatsa'da kayboldukları söylenen astsubaylardan haber yok.

-Maskeli Muhbirler

Yetkililerin "Maskeli Muhbirler" adını verdikleri bu kişiler küçük gruplar halinde güvenlik kuvvetleri araçlarına bindirildiler ve anarşik olaylara yol açtıkları öne sürülen kişilerin evlerini güvenlik kuvvetlerine gösterdiler. Maskeli Muhbirlerin işaret etmesiyle gözaltına alınan kişilerin sorgulamaları sırasında yine bu maskeli kişilerin de soruşturmaya katıldıkları öne sürüldü.

Solcu Fransız Sendikaları Fatsa'ya bir heyet gönderecek.

* * *

Fazlı Hayta

Valla bir gece sabahleyin bir baktık. Caddeler polis asker kariyer dediğimiz o araçlardan dolmuş sabah onunla uyandık, akşam belki de içkili yattık sarhoştuk. İşin farkında değildik. İşte herkes gibi diyelim %90 vatandaş gibi bizde bir Et Balık Kurumunu ziyaret ettik. 2 gecede olsa o hususta misafir kaldık arkadaşlarla. Daha sonra çıktık tabi.

Yusuf Sönmez

Gene oynuyoruz ama çocukluk gene devam ediyor yani 13 yaş olduk ama gene biz operasyon olmuş ama biz gene o arada top oynuyoruz. Bir minibüs durdu karşıda ara yolda minibüsten ilk önce bir polis indi peşinden maskeliler inerken ben maskelileri görünce zaten orada bir yol var o aradan öbür binanın arasına kaçtım yani bunlar bizi alır. Ben orada bir bizim bir ördek falan besliyor o arkadaşımla işte ördeklerimiz vardı. Ördek kümesi böyle geniş orada ördeklerle falan oynuyorum o arada polis geldi. Benim tarafa baktı, tanıdı ama hiçbir şey demedi, maskelilere de göstermedi. O zaman Fatsa'da iyi bir niyet gösterisi herhalde gitti ama öbür iki arkadaşım işte babası falan alınmıştı. Ben eve döndüm onlar yok yani ben yarım saat falan oyalandım. Onlarda babası değil de çocukları iki saat üç saat sonra bıraktılar, geldi.

* * *

12 Temmuz 1980 Cumartesi-Tercüman,

FATSA'YA DEVLET GİRDİ

Dün 3.30'da başlayan hareket sonunda ilçe ev-ev arandı. Barikatlar yıkıldı. Belediye Başkanı Fikri Sönmez dahil 300 kişi gözaltına alındı.

-Vali 04.15'ten itibaren sokağa çıkma yasağı konulduğunu açıkladı ve "Devleti Fatsa'ya getirdik Fatsalılar artık suskunlar zümresi olmaktan kurtarıldı" dedi.

* * *

Nurettin Demirbaş

Fatsa'yı kontrol altına aldık dedikleri konu şuydu. Sivillerle birlikte işbirliği yaparak solcu addettikleri vatandaşın öyle halk partili, sosyal demokrat

falan yaşlı, genç olması falan önemli değil. Bir de eğer diyorsa maskelilerden şu ev, tamam bu iş bitti.

Nurten Demirbaş

Fatsa zaten vatan topraklarındaydı ki, onların kendilerinin hüsnü kuruntularıydı.

Muhittin Özyurt

Şimdi biz nokta operasyonu sezinlememiz gibi bir şeyimiz vardı ama öyle olacağını da sanmıyorduk. Yani burada belli kişileri yani belediye başkanı eğer tutuklama emri varsa onu alırlar gibi düşünüyorduk. Ama birden, aniden gece askerler doldu. Neye uğradığını halk anlayamadı. Ondan sonraki olaylar kendiliğinden gerçekleşti zaten.

Muhittin Özyurt

Maskeli muhbirler, bizzat beni alan vardı. İçinden bir tanesi götürdü.

Ben evimdeydim. Saat dört buçuk sıralarıydı. Kapı vuruldu, dört polis bir maskeli girdi ve dedi sizi dedi giyinin götüreceğiz. Ya dedim bende bankanın anahtarları var yani nereye götürüyorsunuz? Nedir yani suçumu öğrenebilir miyim diye söylediğimde buyurun dedi, orada anlatırız dediler, aldılar götürdüler.

Nurettin Demirbaş

Nokta operasyonunda kayınbiraderimin evinde misafirdim. Gece gelmiştim. 12 de yorgundum. Sabahleyin kalktım. Hiç de hoş bir manzara yoktu. Şimdi asker, polis anladık operasyon yaparda, yüzü maskeli adamları görünce bu operasyon değil , başka bir şey olduğunu tahmin ettim.

12 Temmuz 1980 Cumartesi-CUMHURİYET, S.1-Işık Kansu-
FATSA OPERASYONU: 300 KİŞİ GÖZALTINDA

Ordu Jandarma Alay Komutanının yönettiği operasyon sabaha karşı 3.30'da başladı. Ordu Valisinin açıklamasına göre; 22 tabanca, 7 av tüfeği, çok sayıda mermi ile aranan bazı kişiler ele geçirildi.

Aramaya çevre illerden gelen polisler ve siyasi şube memurlarının yanı sıra yüzleri maskelerle örtülü sivil giyimli görevlilerde katıldı. Fatsa Belediye Başkanı Fikri Sönmez de gözaltına alınanlar arasında.

Operasyon sırasında, içlerinde herhangi bir yasaklama kararı bulunmayan kitapların da toplandığı saptandı. Sabah 5'de cami hoparlöründen duyurulan sokağa çıkma yasağı, arama sonuna dek sürdü.

-Operasyon dün sabaha karşı 04.15'de başlamış, geçtiğimiz Salı günü Ordu'ya yerleştirilen ve Erzincan ile Sarıkamış'tan getirildikleri bildirilen üçüncü Ordu'ya bağlı bir mekanize tabur ilçeyi kuşatmıştır.

Fatsa'nın önünde üç hücumbot yer alırken, aynı operasyon Çamaş Bucağı ve Aybastı ilçesinde de yapılmıştır.

-Maskeli Güvenlik Görevlileri

Fatsa operasyonunun polislerle birlikte sivil giyimli, ancak yüzleri siyah bez maskelerle kapatılmış kişilerce yürütüldüğü dikkat çekmiştir.

-Vali Akkaya; "Operasyona bir Mekanize Piyade Taburu, 3 Jandarma Komando Birliği ile İl Alay Komutanlığı takviye kuvvetleri, Emniyet Toplum Polisleri ve Ordu Emniyet Müdürlüğü ekipleri iştirak etmektedirler."

-Operasyonu Fatsa Halkı genellikle perdelerinin arkasından izlemiştir.

Nurettin Demirbaş

Sokağa çıkılmayan yerde yaşamın normal devam etmesi mümkün mü. 11 Temmuz nokta operasyonuna kadar kimsenin burnu kanamamış.

CUMHURİYET Gazetesinin Olaylar Hakkında Yorumunu belirttiği "Olayların Ardındaki GERÇEK" Köşesinde;

Türkiye'de ilk kez 20 bin nüfuslu bir ilçe merkezine karşı toptan bir operasyon düzenlenmesi söz konusudur.

Operasyon dendiği zaman akla gelen şey, direnen ya da baş kaldıran bir güce karşı eylemdir. Fatsa'da böyle bir olay söz konusu değildir. Halk ve yerel yöneticiler tedirgin, ama serinkanlı biçimde operasyonu izlemekle yetinmişlerdir.

Fatsa operasyonu, Çorum olaylarının hemen ardından ve ivedilikle neden yürürlüğe konmuştur?

Fatsa'ya kent çapında ve çok büyük kolluk güçleriyle bir operasyon uygulanması için ne gibi bir devlet mantığı vardır?

İçinde yaşadığımız bunalımlı ortamda Fatsa operasyonu Türkiye yaşamında önemli bir dönüm noktasını oluşturabilir.

12 Temmuz 1980 Cumartesi-Demokrat

Fatsa'da 300 kişi gözaltında
AP, MSP, CHP İlçe Başkanlarının ve bütün halkın huzur içinde olduklarını belirttikleri ilçede beklenen operasyon yapıldı.
***Gözaltına alınanlar arasında Belediye Başkanı Fikri Sönmez de bulunuyor.**
***Operasyona 3.Ordu'ya bağlı bir tabur asker ve çok sayıda polis katıldı.**
***Herhangi bir suç unsurunun bulunmadığı aramada maskeli kişiler görev aldı.**

* * *

Ali Yorulmaz

Nokta operasyonunda Fatsa'daydım. Nokta operasyonunda neler olmadı. Nokta operasyonunda Fatsa'da pek insan kalmadı diyebilirim. Yani herkes köylere başka şehirlere çekildi.

Maskeliler evet. Polisle jandarmayla evet operasyon günü birlikte geldiler. Maskeliler genellikle o zamanda Fatsa'da olunanlar. Fatsa'da olup da nasıl diyeyim yani Fatsa'da yaşayıp da kimliğini belirtmeyenler yani görüşünü belirtmeyen insanlar. Sonuçta ihbar ettiği ya komşusu ya arkadaşı ya akrabası, tanınmayayım diye maskeli özel kimliğiyle özel giysisiyle o tür insanlar. Birilerinin göstermesiyle, birilerinin işaretlemesiyle bizden değil, bizim gibi düşünmüyor demesiyle işte Fatsa'ya gelmeyen daha doğrusu gelmekten korkan sivil güçlerin işbirliğiyle Fatsa'da 2 aylık bir baskı yaşandı.

Bu 12 Eylülün gelmesiyle o 2 aylık sürççteki baskı pek olduğu sayılmaz. Çünkü o maskeli insanlarda sonuçta cezaevine gittiler, toplandılar. Polisin şeyi inisiyatifi biraz daha askerin eline geçti. O yani şehirde yaşayanlar için bir rahatlık göreceli bir rahatlık vardı diyebilirim azda olsa. Ama pek uzun sürmedi. Peşinde yine aynı toplamalar işte et balık, su ürünleri gibi yerlerde toplamalar yine peşinden devam etti.

Yaşar Durmuş

İlk etapta Fatsa adeta boşaldı. Devrimcilerin iradesi dışında yani devrimcilerin halkı örgütleyerek sizde Fatsa'yı boşaltın şcklinde bir yaklaşımı olmadı. Buna rağmen insanlar Fatsa'yı sahiplendiği için hedef olan benim diyen herkes kaçtı. Herkes gelen nokta operasyonu ile birlikte saldırıya maruz kalacağı düşüncesi ile işinde olan esnafı olan fırını olan herkes bir baktı ki Fatsa'nın civarındaki fındık bahçeleri insan kaynıyor, insan dolu. İlk günlerde kapılarına, evlerine giremediler, dükkanlarını açamadılar. Uzun süre onlarda ne olacak diye baktı ve süreç içerisinde de görüldü ki Fatsa'ya gelen güçler Fatsa'yı tanımıyor, bilmiyor ve onun için muhbirlik olayını örgütlediler. İşte o dönemin basınına yansıyan maskeli muhbirlik dönemi Fatsa'da bu nedenle organize edildi. Adeta Çorum'da, Maraş'ta o dönemde yaşanılan gibi MHP'li faşistlerin yüzlerine, suratlarına maske takılarak ev ev, köy köy dolaştırılıp bu solcu evidir, bu bilmem ne evidir denilerek operasyonu yapan güçlerce toplattırıldı Fatsa'da. Yani Fatsa'da nokta operasyonu sonrası başlayan süreçte belli bir hedef kitle söylenemez herkes nasibini aldı Fatsalı olarak. Özellikle Fatsa'da kalan Fatsalı olmanın bedelini geçmişteki yaşadığı o süreçte herkese ödetmeye çalıştılar. Yani adeta intikam hırsıyla saldırdılar Fatsa'ya. Bazı köylerde abartısız köylüler nazi Almanya'sını aratmayacak şekilde okul duvarlarının dibine dizilerek sorgulandı. Devrimcilere ulaşılamadığı yerde devrimcilerle halkın arasını açmak onlara eziyet ederek daha çok kitle durumunda olan insanlar baskının ağırlığını hissetti o dönem. Devrimciler bu işin bilincindeydi zaten. Ölümüne bir mücadelenin bilincindeydiler ama insanlar ilk defa insanca yaşamının tadına yeni yeni varmaya başlamışken insanların yaşamını kabusa çevirdiler

Gürsel Altaç

Fatsa operasyonunda biz Fatsa'daydık tabi gece sabaha karşı girdiler Fatsa'ya işte tanklarla, işte panzerlerle insanlar uyandığında gerçi biz fazla kalmadık Fatsa'da. Köye gelmek zorundaydık. Burada köyümüz var. Fatsa'nın hemen yakınında oraya gelmek zorunda kaldık şeyle birlikte. Tabi muhbirlerde vardı. Yani o dönemde bizi ö döneme o sisteme bizim işte halkın belediyesini iktidarını istemeyen kesimlerde vardı bize karşı hedef göstermeye başladılar. İşte polislerle birlikte operasyonlara başladılar. İşte kimdi daha önceden şeye katılan işte halk komitelerindeki insanlar belediyedeki çalışan insanlar hedef gösterince insanlar korkup şehir dışına çekilmek zorunda kaldılar. O dönemde bizde bıraktık geldik. Dükkan vardı, dükkanı hatta kapatmadan geldik.

Nurten Demirbaş

Fatsa'daydım. Abimlerdeydim. Sabah kalktığımızda, anons sesiyle uyandığımda operasyon olmuştu, Fatsa sarılmıştı.

Her taraf sarılmıştı. Maskeli insanlar, zincirli insanlar. Polisten hariç, askerden hariç maskeli ve ellerinde şöyle şu büyüklükte zincirler.

Eşimi sormuşlardı, evde yoktu birde kitaplar vardı evde ondan gözaltına aldılar. Gözaltında çok şeyler yaşadık

İlk gözaltına alındığımda o zaman Fikri Sönmez'de alınmıştı. Su ürünlerindeydik. Orada beni sorgulamaya götürürlerken aşağıya Fikri Sönmez'de bir odadaydı. Odanın kapısı açık, ben oradan geçiyordum. Fikri Sönmez bağırıyordu, çığlıklar atıyordu. *"Beni öldürün, bana istediğiniz işkenceyi yapabilirsiniz, istediğinizi yapın ama Fatsa halkını bırakın diye bağırıyordu."*

Nurten Demirbaş

Şimdi şu, Demas, Demas'ta bir odaya kilitlemiştik biz kapıyı, anahtar vermişlerdi bize. Kapıyı vurdular ben açmadım. Dediler mahkemeye götüreceğiz. Ben gece onda mahkemenin olmayacağını söyledim. Dediler ki yok mahkeme var illaki geleceksin. Dedim gelmeyeceğim. Dedi pencereden dışarıya bak. Bütün arkadaşlar, erkek arkadaşlar vardı. Onların hepsi dışarıdalar, olabilir dedim.. Sonra dışarıya oradan tanıdığım bir arkadaşı dışarıdan getirdiler, bana camdan bak dediler. Arkadaş dedi ki tamam gidiyoruz mahkemeye gidiyoruz gel dedi. Çıktık mahkemeye diye çıktık bizi karakola götürdüler buradaki karakola.

Fatsa'nın emniyet amirliğine götürdüler. Tabi ki karakol emniyet amirliği o kadar insanı almıyor. Bizi şöyle, beni bir bayan arkadaşla beraber şöyle bir sokak,o hol gibi bir yere oturttular. Orada ben oturuyorum gece saat bir iki gibi kapıda polis var, nöbetçi iki tane. Bir polis geldiler ben orada otururken ellerinde rakı şişeleri kafama dinelip işte bana psikolojik işkencede bulundular. Söyledikleri sözleri imkanı yok konuşulmaz. Sonradan ben tabi onları duymamak için kulaklarımı şöyle tıkadım. Geldiler vurdular elime aç hadi biz söylerken mi utanıyorsun yaparken utanmıyorsun gibi sözler. Ben orada bayılmışım işte. Beni, bayılacağımı fark ediyorum zaten ama direniyordum tabi. O arada birisi dedi ki, polisin bir tanesi dışarıya sürükleyin, tabi o da psikolojik işkence, vurun dedi. Olur mu öyle şey dedi öbürü. O da dedi ki kaçıyordu vurduk deriz dediler. Gerisini hatırlamıyorum gözlerimi açtığımda hastanedeydim.

Oğuzhan Müftüoğlu

Fatsa'da halkın oturup, karar verdiği şey bence önemli. Fatsa kuşatıldı. Bütün bölge güçleri, askeri güçler oraya yığıldı. Önceki gelişmeler de bunu

gösteriyor. Daha sonra açıklanan hususlar var. Kenan Evren başkanlığında Kuvvet Komutanlarının katıldığı şekilde. Bir tarafta olaylar yaşanırken, bu komutanların olduğu heyetler Fatsa'ya gidip incelemeler yapıyorlar. Hatta bir anekdot anlatılır. Fatsa'dan Amasya tarafına geçerken uçağın biraz yükseltilmesini isterler. Çünkü aşağıdan uçağın düşürülmesi tehlikesinin komutanlara söylendiği şekilde anekdotlar var. Bunlarda gösteriyor ki, devlet Çorum, Yozgat, Maraş filan değil Fatsa için çok özel bir operasyonun hazırlığı içerisindedir. Fatsa'daki başlatılan operasyon konusunda, benim hatırladığım Fatsa kuşatıldıktan sonra oturup konuşuyorlar, halkın da katıldığı şekilde değerlendiriyorlar, barikat kurup direnmeyi tartışıyorlar. Bunun doğru olmayacağını düşünüyorlar ve açıyorlar kapıları. Devlet içeri giriyor ve bütün çirkin yüzünü işte o zaman göstermeye başlıyor. Devlet kuvvetleri Fatsa'ya geldikten sonra görülüyor ki, maske takılmış, faşistler yönlendiriliyorlar, onların kullandığı bir şekilde operasyon yürütülüyor. Buna büyük bir tepki de gösterildi o dönemde, basında, aydın çevrelerde. Şunu düşünmek de mümkün, daha sonra 12 Eylül döneminde tarafsız bir görünüm sergilenmeye çalışıldı. Sağa da sola da karşı olduğu izlenimi verilmeye çalışıldı. Belki böyle bir tutumda, 12 Eylül'ün sağa da sola da karşı bir tutum, böyle bir ideoloji benimsenmiş olmasında, Fatsa'daki sağın kullanılarak MHP'lilerin kullanılarak yürütülen operasyonlara karşı duyulan tepkinin bir rolü olmuştur diye düşünüyorum. Bu şekilde yürütülecek olan bir operasyonda, başarı şansının, halk desteğinin olmayacağının bir işareti olarak görülmüş olabilir. Tabi o operasyon sonrasında o bölgede geliştirilen olaylar, işkenceler, katliamlar göz önüne alınırsa, Fatsa'nın öncesi ve sonrası arasında bir kıyaslama yapmak ve uygulanan politikaların maliyetini anlamak çok daha kolay olur.

* * *

Röportaj:

-Gazeteci- ***Fatsa'dan sonra "kurtarılmış bölge" olarak bilinen Yozgat'ta da operasyon yapacak mısınız?***

-Demirel-***Yozgat kurtarılmış bölge falan değildir.***

-Gazeteci-***Öyle nitelendiriliyor da ... ...***

-Demirel-***Kim nitelendiriyorsa yanlış nitelendiriyor.***

-Gazeteci-***Bir operasyon olmayacak yani.***

-Demirel-***Yozgat kurtarılmış bölge değil. Kim Yozgat'ı kimden kurtarmış. Nerede olay varsa devlet oraya gider.***

CHP lideri "Hükümet sağın işgal ettiği yerleri kurtarılmış bölge saymıyor." ECEVİT: YOZGAT FAŞİST İŞGALİ ALTINDADIR, DEDİ

"Yozgat'ın nasıl faşist bir işgalin altında bulunduğunu Türkiye'de bilmeyen kimse yoktur."

"Hükümet sağın işgali altındaki kesimlerden hiç birisini kurtarılmış bölgeler arasında saymamaktadır."(15 Temmuz 1980-Hürriyet)

Liderlerin faşist-komünist tartışmasına* Hürriyet *yeni bir ışık tutuyor

İŞTE YOZGAT!

MHP İL BAŞKANI: 5 BİN ELEMANIMLA HERKESİ İZLİYORUZ

Ruhi Bacanlı "***Biz devletin güvenlik kuvvetlerine de yardımcıyız. İstihbaratımız sayesinde güvenlik kuvvetlerine "şu evde suç aleti var diyoruz. Suçlunun kaçmaması için, suç aletinin yok edilmemesi için de o evin etrafında tertibat alıyoruz" diyor.***

Her mahallede kurulan "Koruma ve Güzelleştirme Dernekleri" halkla belediyenin işbirliği yapmasını sağlıyor.

Bazı vatandaşlar baskı yapıldığını, dükkanların zorla kapattırıldığını, bağış toplandığını söylüyorlar.

CHP İl binası 28 Mayıs'tan bu yana bir harabe görünümünde. Camlar kırık, içerdeki eşyalar yağmalanmış.

CHP İl Başkanı Harun Kurt: Yozgat MHP'nin kurtarılmış bölgesidir...

AP İl Başkanı Şahin Saygı:Huzurumuz Yozgat'a ve Yozgatlılara çok görülüyor. Aşırı solcular Yozgat'ta barınamaz. (16 Temmuz 1980-Hürriyet)

*

O dönemde sürüp giden iç savaş ortamı içinde ülkedeki kamplaşmanın en üst noktalara vardığı bir gerçekti. Özellikle K.Maraş katliamı, bu kamplaşmayı korkunç boyutlara ulaştırmış, sadece mahalleler değil, şehirler bile bölünmüştü. ... Örneğin Erzurum, Gümüşhane, Yozgat gibi iller tümüyle faşistlerin hakimiyeti altına girmiş, solcular giremez hale gelmişti. (Türkiye Gerçeği-S.386,390)

"Niçin Fatsa'daki gibi bir operasyon da örneğin Yozgat'a düzenlenmemiştir? Öyle bir operasyon düzenlenmiş olsaydı, Yozgat Belediye Başkanı ve "5 bin silahlı militanı" göz altına alınıp, işkence yapılsaydı, Yozgat'a giremeyen solcuların beline (Vali tarafından!) silah takılıp,dernek binası tutularak yerleştirilseydi, neler olurdu Yozgat'ta?"
(Türkiye Gerçeği-S.390)

Sedat Göçmen Fatsa'nın Yozgat'tan farkını değerlendiriyor.

Fatsa bir defa sistemin bir alternatifiydi. Yani sosyalist bir şey. Şimdi öbür taraflara baktığın zaman bunların hakimiyeti var. Kuş uçurtmuyor olabilir. Hakikatten de uçurtmuyor. Cumhuriyet gazetesini okuyan adamı dahi vuruyorlar. Sokmuyorlar Yozgat'a ama halkın demokrasiye katılımı aynı tarzda mı? Halkın uyanışı aynı tarzda mı? Hayır Yani MHP'yi zaten o günkü koşullarda tam devletle bir iç içeliği de söz konusu.

* * *

Demirel'in ve Hükümet'in yaklaşımı tümüyle solun etkin olduğu alanları yok etmekti. MHP İl Başkanının çok açık belirttiği gibi Yozgat tam bir faşist işgal altındaydı. Hürriyet Baş Yazarı Oktay Ekşi bu konuya özel bir dikkat çekmeye çalışmış ve iktidara akıl vermişti. Demirel zaten çok akıllı olduğu için bu fikirden faydalanmamıştı! Oysa 12 Eylül Cuntası bu fikirden çok faydalandı ve sola karşıydı ama sağa da karşı olmak gerektiğinin aklını da almıştı! Ve 12 Eylül Cuntası belki de bir ölçüde toplumu etkisizleştirmesini bu fikirden kaynaklanan tavrına borçlu. Oktay Ekşi'nin sözünü ettiğimiz yazısı ile devam ediyoruz.

* * *

Hürriyet gazetesi baş yazarı Oktay Ekşi'nin Fatsa üzerine (12 Temmuz 1980 Cumartesi) "Günün Yazısı" köşesindeki değerlendirmesini ilginç bularak – tartışmak üzere- aktarıyorum.

FATSA'DAN
DERS ALMALI

Askerlerin kendilerine mahsus terimleri vardır. Bakarsınız "Şafak kurdu tatbikatı" derler. Sonra "Kuzey yıldızı oyunları " yapılır.

Bu defa karşımıza hiç beklenmedik bir söz çıktı. Meğer Fatsa'da yapılan "**Nokta Operasyonu**" imiş. Ve bu operasyon sırasında 200 kadar şüpheli kişi gözaltına alınmış.

Önce bir noktayı vurgulayalım. Fatsa'da uzunca bir süredir "**Devlet**" sinmişti. Onun yerine bir kısım sol örgütlerin desteğiyle "**Bağımsız**" Belediye Başkanlığına seçilen kişinin kurduğu bir yönetim Fatsa'da sözünü geçirmeye başlamıştı. Hatta bu yönetim "**Halk Komiteleri**" ile kendine özgü yargılama ve cezalandırma metotlarıyla etkinliğini Fatsa halkına kabul ettirmişti. Daha da ileri gidelim. Bu yönetim halkın en büyük beklentisine yani "**etkin ve adil bir otorite**" isteğine cevap verip "**Halk ile bütünleştikçe**" güçlenmiş ve o yöredeki devlet otoritesini geri plana itmişti.

Fatsa olayına bakarken görülmesi gereken gerçeklerden biri budur ve Türk halkının isteklerine bu gerçekten ders alarak çözüm bulmak zorunludur. Bu gerçekten ders alınarak ne yapılabileceğine ayrıca değinilecektir.

İkincisi Fatsa'da sarsılan devlet otoritesini iade ve ihya etme ihtiyacıdır.

Bugünün Türkiye'sinde "**Kurtarılmış Bölge rezaletleri**" içinde Fatsa sadece bir olaydır. Yani devlet otoritesini Fatsa'da ihya etmek ne kadar önemli bir ihtiyaç ise , Aybastı'da, Siverek'te, Ceylanpmar'da, Tunceli'de, Nevşehir'de, Ünye'de ve hatta İstanbul'un göbeğinde Mecidiyeköy ile Ankara'daki Abidinpaşa'da devletin otoritesini ihya etmekte o kadar önemli ve gereklidir. O nedenle sadece "**Fatsa**"yı değil Türkiye'nin öteki "**Kurtarılmış Bölge**"lerini de Türkiye Cumhuriyeti'nin meşru ve resmi otoritesi altına sokmak, oralarda da "**Nokta**" operasyonu yapmak, kaçınılmaz bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Sayın Başbakanın görmesi gereken husus şudur: Devletin otoritesi kim tarafından çürütülürse çürütülsün, devlet bunların hepsinin üstüne aynı etkinlik, aynı tarafsızlık ve aynı kararlılıkla gitmelidir. Bunu

yapmayıp da laf ebeliğine sığınırsa örneğin Çorum olaylarında devletin otoritesinin sağ militanlar tarafından tahrip edilip edilmediğine ilişkin bir soruya **"Bizim hükümetimiz canileri korumaz. Olayları saptırmanın bir anlamı yok"** şeklindeki yetersiz cevaplarla geçiştirmeye çalışırsa başarıya ulaşması imkansızdır. Çünkü bu cevap sayın Başbakanın hala " **Tarafsız yönetim kurma**" isteğini taşımadığını ortaya koymaktadır. Daha da fenası Demirel, tarafsız bir devlet yönetimi kurmadıkça halkın desteğini kazanamayacağını ve anarşi ve terörle baş edemeyeceğini hala kabul etmemektedir.

Öte yandan Fatsa olayı daha doğrusu bu ilçede yaşayan insanların olaylara bakış açıları ilginçtir. Nitekim ilçe halkının, Fatsa Belediyesi ve Belediye Başkanı çevresinde oluşmuş bir **"Gayri meşru"** otoriteyi benimser bir tavır almaları, Türkiye'yi yönetenlere ders vermelidir. Çünkü halkımız onlara **"Biz, bizim sorunlarımıza çözüm bulacak, bize kulak verecek ve etkinliğini gösterecek adil bir yönetim arıyoruz"** şeklinde bir mesaj vermektedir. Bütün Türkiye'de yeni Fatsa'lar olusmadan bu mesajı almak ve etkin, adil bir devlet yönetimiyle vatandaşın ihtiyacına cevap vermek tek çıkış yoludur (a.b.c.)

Oktay Ekşi Fatsa'dan gerekli dersi çıkarmış. Bu Dersler kimin için çıkarılmış? Açık ki derslerden kimin faydalandığını zaman gösterdi.

Oktay Ekşi bu makalesinde çok önemli tespitlerde bulunuyor. Oktay Ekşi'nin düzen karşıtı, solcu vb olmadığı da göz önüne alınırsa, o günkü iktidarın, koşulların ve egemen kesimlerin Fatsa'ya yaklaşımlarını özetle görebiliriz.

Öncelikle Orduya övgüler düzülüyor, sonra devlet otoritesinin sarsılmışlığı tespit ediliyor. Devlet otoritesinin sarsılmasının önemli bir etkeni olarak da Dönemin Başbakanı S. Demirel'in çifte standart yaklaşımı gösteriliyor. Demirel'in, Çorum olaylarına yönelik açıklamalarını da bir örnek olarak gösterirken, (Hatırlanırsa, Dönemin Başbakanı, İç İşleri Bakanı-Gülcügil- olayları tüm kamuoyu gözü önünde olmasına rağmen solcular-komünistler çıkarmıştır demişlerdir.) Bu yaklaşımla aslında devletin tarafsız otoritesinin tesis edilemeyeceğini söylüyor.(Daha sonra cunta sağa da sola da karşı bir çıkışla iktidara gelişi hatırlanırsa tespitin önemi daha kolay görülür.)

Bizce önemli olan tespitlerden biri de Fatsa'da ki olgunun halkla bütünleşmiş, kendi sorunlarına sahip çıkan ve birlikte çözüm üreten adil bir otorite-biz halkın kendi kendini yönetmesi diyelim-olarak görmesidir.

Yazının başlığı Fatsa'dan ders almayı içeriyor. Düzenin-egemen güçlerin, Fatsa'da ki adil,toplumun sorunlarına toplumla birlikte sahip çıkma anlayışından ders çıkarması gerektiğini söylüyor.

Bizce tüm bu tespitlerle birlikte en önemlisi, "**Türkiye'de yeni Fatsa'lar oluşmadan...**"diye başlayan cümle **Yeni FATSA'LARIN oluşmasını tehlike olarak gösteriyor.** Devlet-düzen yaparsa olumlu halk kendi kendine bir demokrasi yaşarsa üretirse tehlikeli oluyor. Demokrat-liberal sayılan bir düzen sözcüsünün tespitleri çok açık olarak FATSA'nın "terör ve kaos içindeki ülkede farklı bir yaşam alternatifi olduğunu ve düzen içinde tehlike ve yenileri çoğalmadan ders alınmasını (Nasıl alındığı da nokta operasyonun da görülüyor.) ve açık anlamıyla yok edilmesini söylüyor.

Sayın Oktay Ekşi'nin değerlendirmesinden, devletin-düzenin nasıl ders aldığını yaşayarak hep birlikte gördük.

* * *

13 Temmuz 1980 Pazar – Tercüman, 1.sayfa;

Vali AKKAYA: "Fatsa halkına kan kusturanları yakaladık"

-Dün de süren aramalar sırasında elegeçen silah sayısı 100'e yükselirken, aralarında DEV-YOL'cu halk komiteleri liderlerinin de bulunduğu 400 kişi gözaltına alındı.

-Halkın zaruri ihtiyaçlarını karşılaması için sokağa çıkma yasağı saat 12.00-14.00 arası geçici olarak kaldırıldı.

Vali Akkaya; "Kendi güçlerini devletin gücünden, kendi düzenlerini Anayasa düzeninden üstün görenler Fatsa operasyonundan ibret almalıdırlar. Şu ana kadar 400 aşırı solcu DEV-YOL militanı gözaltına alındı. Fatsa'da komünist bir düzen kurarak halka aylarca kan kusturanları ve olayların elebaşılarını yakaladık. Fatsa'da operasyonlar genişletilerek sürdürülüyor. Çevreyi tarayan birliklerimize bugüne kadar herhangi bir direnme olmamıştır. Halen gözaltına alınanların sorguları sürüyor. Ordu'da terör odakları çökertilerek, vatan hainleri birer birer yakalanarak yüce adaletin huzuruna çıkarılacaktır. Aylardır baskı altında huzura susayan Fatsa halkı hiç kuşkulanmasın artık. Çünkü Fatsa 'da da devlet vardır."

* * *

FATSA'DA OLAY VAR MI? 13 Temmuz 1980 - Tercüman, NAZLI ILICAK

Fatsa'da olay var mı yok mu? Eğer bu ilçeyi, Sovyetler birliğinin 18'inci eyaleti gibi görmeyi içinize sindirir, Azerbeycan'ın, Kırım'ın, Türkistan'ın kaderini paylaşmaya kolayca razı olursanız, Fatsa'da olay yok. Hele hele maksadınız, Türkiye'yi, halk cumhuriyeti haline getirmekse, Paris Komününü hatırlatan bu "Kurtarılmış Bölge"ye bakıp da hayallerinizin gerçekleştiği zehabına bile kapılabilirsiniz.
Ama Türkiye bir bütündür, parçalanamaz düşüncesine sahipseniz:
"Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış şaşarım"
Mısraları kalbinizde heyecan dalgaları uyandırıyorsa, Mehmet Akif'in:
"Sen şehit oğlusun, incitme yazıktır atanı,
Verme dünyaları alsan da bu cennet vatanı"
Öğüdüne hala kulak veriyorsanız, FATSA'da olay vardır...
Bir ilçe düşününüz ki, belediye reisi "Halk komiteleri, devrimci hareketin gereği olarak kuruldu" desin, etrafı "düşmana"(!) karşı barikatlarla çevrilsin, düzeni Mahir Çayan'ların, Deniz Gezmiş'lerin izinden giden DEV-YOL'cular sağlasın!
...Tabii herkes hadiseyi kendi düşünce yapısına göre değerlendiriyor. Bakan, fakat görmeyen, daha doğrusu faşizmden başka tehlike görmeyen bir cinsseniz, tıpkı Ecevit gibi konuşursunuz: "Fatsa'da maksatlı olarak kargaşalık varmış gibi gösterilmeye çalışılıyor"
Hem Türkiye'de kurtarılmış bölgelerin mevcudiyetinden yakınacaksın, hem de Türk Silahlı Kuvvetleri'nin önderliğinde girişilen hareketi kınayacaksın... Hükümet taraf tutuyormuş! Ya koskoca Ordu, büyük rütbeli komutanları... Onlar da Hükümetin oyununa mı geliyor? Fatsa'da olay yok... Sırf Demirel'in "Faşizmi yerleştirme planları" tahakkuk etsin diye mi 300 kişi gözaltına alınıyor...
Yoksa Ecevit'e bu sözleri sarf ettiren "Komün" müsveddesini, yeniden devletin ele geçirmesi mi?
Bundan 6 ay kadar önce Fatsa'da bir halk şenliği tertiplenmiş, oraya Siyasal Bilgiler'den birkaç profesör de çağrılmış. Profesörlerden biri çıkmış, demiş ki: "Fatsa'daki gelişmeler karşısında heyecandan gözlerim yaşarıyor. 1871'de ilk defa Paris'te işçi iktidara geldi. Bir asır sonra Fatsa'da tarihi bir olaya şahit oluyoruz"

Fatsa, belki de Sovyetler Birliğine yakınlığı dolayısıyla pilot bölge olarak seçilmiş ilçelerden biridir. Sol kesim 1960'ların başından beri, burada yoğun bir faaliyet göstermiştir...Fatsa, 1971'i takip eden günlerde eylemcilerin önemli bir sığınağı haline gelmiştir. O tarihte terzilik yapan Belediye Başkanı Fikri Sönmez'in dükkanı, Türk Halk Kurtuluş Partisi Cephesi'nin (THKP-C) irtibat merkeziydi. Mahir Çayan, Ertuğrul Kürkçü, Cihan Alptekin ve Ömer Ayna, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının asılmalarını önlemek maksadıyla İngiliz teknisyenlerini kaçırmayı, Fatsa'nın, Yapraklı Köyü'nde planlamışlardı. İngiliz teknisyenler bilahare, Tokat'ın Niksar ilçesinin Kızıldere köyüne götürülmüş, güvenlik kuvvetlerinin baskını neticesinde, samanlıkta saklanan Ertuğrul Kürkçü haricinde, bütün teröristler ölü olarak ele geçirilmişlerdi. Etraflarının sarıldığını anlayan eylemciler 4 İngiliz'i kurşuna dizmişlerdi. Operasyonda, önemli üyelerini kaybeden THKP-C büyük bir darbe yemişti. Bilahare bu örgütün izinden gittiklerini beyan eden bir çok grup türemiştir. Bunlardan en mühimi DEV-YOL'dur. DEV-YOL Güney Amerika devrim modelini benimsemiştir. İşte Fatsa'ya bu örgüt hakimdir ve Şili'de Allende'nin kurduğu halk komiteleri, devrim komiteleri adı altında Fatsa'da da faaliyet halindedir.

Ecevit'e göre olay yoktur...Fatsa barikatlarla çevrilmiş, halk komiteleri yönetimi ele geçirmiş, Kızıldere failleriyle yakın ilişki içinde bulunan bir belediye reisi, ilçenin tek hakimi gibi davranıyor...Ve Fatsa'da olay yok, sadece "Devlet güçleri kargaşalık yaratıyor" Devlete başkaldıranların estirdiği terörü görmezden gelip de, devlet teröründen bahseden çirkin bir zihniyettir bu. Cinayet işlerken, yakalanırım endişesiyle bir yandan da "imdat adam öldürüyorlar" diye bağıranlara has bir siyasi kurnazlıktır bu... Tablo apaçık meydandadır.

Türkiye semalarında orak-çekiçli değil, ayyıldızlı bayrağın dalgalanmasını isteyenler için Fatsa'da olay vardır. Komünistin kızılına değil, bayrağının alına sevdalananlar için Fatsa'da olay vardır. İstiklal Marşı'nı Enternasyonal Marşı'na tercih edenler için, Fatsa'da olay vardır. Ve eğer, milli birlik ve beraberlik şuuru içinde inançla

"Ben ezelden beridir hür yaşadım hür yaşarım
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış şaşarım"

diyebiliyorsanız, Fatsa'da olay vardır. Bu "Hayasızca akını" durdurmak için elbette devlet kuvvetleri Fatsa'ya girecektir. Girmiştir de. ..

Fikri Sönmez, "Fatsa Türkiye'nin bir parçasıdır, iddia edildiği gibi, kimse Fatsa'da ayrı bir devlet kurmamıştır. Evet, Fatsa'nın diğer yörelerimizden farklı yanları vardır. Fatsa, Türkiye emekçi halkının bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinde bir adım daha öndedir. Fatsa sömürü ve zulme baş eğmemenin simgeleştiği yerdir. .. Fatsa'yı düşman göstermelerinin, öyle görmelerinin nedeni, orada emperyalizme ve faşizme karşı yürütülen bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin, sömürü , talan ve zulme karşı verilen mücadelenin eriştiği boyutlarla ilgilidir" sözleriyle savunmasında bir biçimde Nazlı Ilıcak ve benzerlerini yanıtlıyor.

* * *

Nazlı Ilıcak ve benzeri kişiler o dönemde Fatsa için böyle düşünüyorlardı. Nazlı Ilıcak'ın Fatsa'yı nasıl gördüğünü yorumlamaya hiç gerek yok sanırım. Sağ çevrelerin yaklaşımı da aşağı yukarı bu çerçevedeydi denilebilir. Fatsa'nın Sovyetlerin bir parçası gibi görülmesinden tut da 1971'deki Kızıldere olayına kadar, yıllardır yürütülen çalışmalara varıncaya dek Nazlı Ilıcak'ın gözlerinden hiç bir şey kaçmamış. Hele İstiklal Marşı'ndan yaptığı alıntılarla süslediği makalesine bakılırsa memleket elden gitmiş de 'Nokta Operasyonu'yla kurtarılmış.

Nazlı Ilıcak'ın yaklaşımı, üslubu memleketteki ruh-halini göstermesi kadar, egemen güçlerin, düzenin sola ve toplumsal çevrelere yaklaşımı olarak da görebiliriz.

Dikkat çekici olan Nazlı Ilıcak, kendisi gibi düşünmeyen herkesi düşman görmesidir. Buna Ecevit de dahil. Olaya makalesinde belirlediği gibi bakmayan herkes de. Oysa günümüzde Nazlı Ilıcak, 28 Şubat süreciyle, geçmişte kendi tanımladığına benzer biçimde ki yaklaşımlara uğramıştır. Aynı Ecevit de Başbakan ve günümüzün son kahramanı durumunda.

Türkiye'de bir insan yaşamı süresi içinde çok farklı konumlara gelebilmektedir. Siz siz olun sözünüzü tartarak söyleyin.

* * *

13 Temmuz 1980 Pazar-Cumhuriyet;

"Fatsa'daki maskeliler ülkücü militanlardı"

Görgü tanıkları operasyona katılan maskeli 10 kişiden dördünü çeşitli suçlardan aranan Fikri Şentürk, Naim Keskin, Cengiz Tamza ve Sedat Şadi olarak belirlediler. ...sokağa çıkma yasağı dün de sürmüştür. Operasyonun ikinci gününde gözaltına alınanların sayısı 390'a yükselmiştir.

Ordu Valisi Akkaya dün sabah 07.00'da cami hoparlörlerinden bir açıklama yapmıştır. Akkya; Fatsa'da apayrı bir düzen kurduklarını iddia ederek halkı taciz edenlerin gizlendikleri yerleri bilenlerin 10-11 numaralı telefona bildirmelerini istemiştir.

Evlerinde arama yapılan halk kendilerine mahkeme kararı gösterilmediğini bildirirken, yetkili çevreler böylesine geniş arama ve operasyon sırasında mahkeme kararı gerekmediğini belirtmişlerdir.

Fatsa'lılar, gözaltına alınan kişilerin seçilerek değil, rasgele toplandıklarını ve bunların çoğunlukla gençler olduğunu belirtmişlerdir.

Fatsa Kaymakamı Aslan Gündüz görevinden alınmıştır.

Gözaltına alınan Fikri Sönmez'in yerine, Belediye Başkan yardımcısı Selahattin Külçeci'nin vekalet edeceği söyleniyor.

Sokağa çıkma yasağı dün saat 14-16 arasında zorunlu gereksinimlerin görülmesi için kaldırılmıştır. Fatsa'nın çevre il ve ilçelerle ulaşımı bir süredir aksadığı için, ilçede mal sıkıntısı çekildiği bu nedenle de ilçe halkının gerekli malların çoğunu alamadığı öğrenilmiştir.

Dün sabah Fatsa'nın Kurtuluş mahallesinde güvenlik kuvvetleriyle bir grup arasında silahlı çatışma çıkmıştır. devriye gezen polis aracına fındık bahçeleri arasından ateş edilmiştir. ..güvenlik kuvvetleri ateşe karşılık vermişler .. .. ateş açanlar fındık bahçelerinde izlerini kaybettirmişlerdir.

ORHAN APAYDIN

SORULAR ve SORUMLULUKLAR

Fatsa'da önceki gün başlatılarak sürdürülen "Nokta Operasyonu" Türkiye'de "İnsan haklarına dayanan demokratik ve sosyal hukuk devleti" ilkesini "varolmak veya yok olmak" çizgisine getirmiştir.

Operasyon sırasında Fatsa halkının Anayasa ve yasaların güvencesi altında bulunan kişi dokunulmazlığına (suçlu-suçsuz ayırımı yapılmadan kitle haline gözaltına alınma), özel yaşamın gizliliğine(üst ve eşya aranması), konut dokunulmazhğına(evlere girilerek aranması), haberleşme özgürlüğüne(telefon hatlarının kesilmesi) ilişkin hakları ortadan kaldırmışlardır.

GEÇEN şubat ayında yürürlüğe konan 2261 sayılı yasanın birinci maddesi hangi durumlarda hakim kararı olmadan kişilerin üstlerinin ve eşyasının aranacağını belirlemektedir. Konut dokunulmazlığını ortadan kaldırma yetkisi ise vali ve kaymakamlara verilmemiştir. Fatsa'da uygulanan operasyonda üst ve eşya aranması için yasada öngörülen koşulların hiçbiri yoktur. Öyle ise Ordu Valisi, Hükümetin Anayasayı ve yasaları çiğneyen emrini yerine getirmiştir. Başta hükümet başkanı olmak üzere tüm hükümet üyeleri vali ile birlikte bu Anayasa ve yasa dışı işlemlerden sorumludurlar.

Bu sorumluluğun hesabı sorulmayacak mıdır?

-GAZETELERDE yer alan haberlere göre evlerde ve kişilerin eşyalarında yapılan aramalarda bulunan bazı yayınlara(kitap, dergi, broşür gibi) el konulmuştur. Oysa 2261 sayılı yasanın birinci maddesi "5680 sayılı basın kanunun kapsamına giren basılı eserlerin arama ve zaptı genel hükümlere göre olur" demektedir.

Operasyon sırasında, hakim kararı yoksa "yasak yayın" gerekçesiyle basılı eserlere el konulması yasaya açıkça aykırı değil midir?

-Sokağa çıkma yasağı, kişiyi özgürlüğünden yoksun bırakan ağır bir işlemdir. Valiler, bu yetkiyi hangi yasadan almaktadırlar.

-2261 sayılı yasa, polisin kimlik sormasında bile "Kendinin polis olduğunu belirleyen belgeyi göstermesini" zorunlu kılmaktadır. Fatsa'da konutların aranması ve gözaltına alınma işlemlerinde "muhbir görünümünde ülkücü olduğu öne sürülen yüzleri maskeli kişiler, Türkiye'de yürürlükte bulunan hangi yasaya göre görevlendirilmişlerdir?

-BİR kent halkının "işlerini bitireceğiz" tehdidi altında kitle halinde cezalandırılması, çağdaş hukuk'un hangi ilkeleriyle veya pozitif hukukumuzun hangi kurallarıyla bağdaştırılabilir?

-Operasyon kolluk kuvvetleri ve askeri birliklerin işbirliğiyle gerçekleştirilmiştir. 2261 sayılı yasa üçüncü maddesinde "olayların kolluk kuvvetlerince önlenemeyecek ölçüde gelişmesi halinde" askeri kuvvetlerin genel güvenliği sağlamada,yetkilerini kullanabileceğini öngörmektedir. Fatsa'da beklenen "Toplumsal olaylar" çıkmamış ve kolluk kuvvetlerince önlenemeyecek ölçüde bir direniş veya çatışma olmamıştır. Öyleyse, askeri kuvvetlerin operasyonda kullandırılması hangi yasaya ve kimin emrine dayandırılmıştır?

YUKARIDA sıraladığımız soruların yanıtı, başta bağımsız yargı olmak üzere, Türkiye'de demokratik hukuk düzeninin işlerliğini

sağlamakla görevli her kişi, kuruluş ve organca ivedi olarak istenmeli, ortaya çıkan sorumluluklar geciktirilmeden araştırma veya soruşturma konusu yapılmalıdır.

Orhan Apaydın'ın açıkça ortaya koyduğu Anayasa ve yasa dışı olan "Nokta Operasyonu" hakkında günümüze değin nelerin yapıldığı yada hiçbir şeyin yapılmadığı ortada değil mi? Acı olan o günler de bu değerlendirmeyi yapan Orhan Apaydın da benzer uygulamalara bir süre sonra maruz kalmıştı.

3 Temmuz 1980 Pazar-DEMOKRAT
Fatsa Halkı: Demirel huzurumuzu bozdu.

İlçede sokağa çıkma yasağı sürerken, evlerinden alınan ve Su Ürünleri binasına konarak gözetim altında tutulan yurttaşlara işkence yapıldığı söylentileri yoğunluk kazandı.

Ordu Valisi Fatsalıları muhbirlik yapmaya çağırırken, gözaltına alınan yurttaşların sayısı 390'a yükseldi.

14 Temmuz 1980 Pazartesi-Hürriyet

Fatsa'da olan yine Fatsa'lıya oldu.

-Bu sıcakta evlerine kapatılan halk, sokağa çıkma yasağı gündüz saatlerinde kaldırılınca çarşıya koştu.

-"Maskeli görevliler" sorunu çözülemedi. Vali "Bunların maskesi operasyon sırrıdır" diyor. Bazı Fatsalılar ise bunların ülkücü olduğunu tekrarlıyor.

-Güvenlik kuvvetlerinin dışında Fatsa sokaklarında hiç kimse görünmüyor.

14 Temmuz 1980 CUMHURİYET-Işık Kansu yazıyor.

asofya
ızesinin
bolumü
dır
ɔesı cami
rak
ılacak

Fatsalıları gelişigüzel toplayıp gerekçesiz gözaltına aldılar

İçişleri Bakanı;"Çorum'da devleti yıkmak isteyen solun karşısına devlete destek fikrinden hareket eden sağ çıktı,,

Ankara'da vurulan SDP kurucusu hastanede öldü

DISK'te 10 sendika "Genel direniş kararı uygulanmalı,,

Ekonomide durum ...

Fatsalıları gelişigüzel toplayıp gerekçesiz gözaltına aldılar.

Operasyon sırasında 400'e yakın Fatsa'lı gözaltına alındı.

Gözaltına alınan 16 yaşındaki N.T., önceki gece serbest bırakılan 58 kişiden biri. "-Herkes dolduruldu bir yere. Çoğumuz ayakta kaldı. Tuvalete bile sokulanlar vardı. Aşağıdan dövüldüğünü sandığımız kimselerin bağrışını çığrışını duyuyorduk. Suyumuzu, ekmeğimizi asker getirdi. Polis çok kişiyi dövdü ağabey.

Yetmişlik Cemal Dede, "-Bizim eve geldiler. Arama yapabilir miyiz dede? Diye sordular. Ben de, hay hay dedim. Girdiler içeri. Açtım, bizim sandığı, devirdim yere onu da aradılar. Benim ruhsatlı silahım belimdeydi. Tam evden çıkacakları zaman askerlere "oğlum benim silahım vardır, ruhsatlıdır, işte belimde" dedim. 'O zaman baba seni de götüreceğiz' dediler. ... Sonra aldılar götürdüler beni. Kaldığımız yerde zaten kalıyoruz yüzlerce kişi, havasız bir yer. Kapıyı açarız polis kapatır, kapıyı açarız polis kapatır. Sonunda askerler açtı da biz de rahat bir nefes aldık.

Fatsa'da durum neydi?

CUMHURİYET ekibi 9 temmuz günü gecesi, "Fatsa'da nokta operasyonu yapıldı" haberleri üzerine ilçeye inmişti. "İlçede ne tank vardı ne asker ne polis. Fatsa halkı, dolaşıyor, çarşıda alışveriş yapıyor, kıyıdaki kahvede sohbet ediyordu. Fatsa'da yaşam normaldi, ama halk tedirgindi. Bazı çevrelerde çıkan haberler huzursuz etmişti onları.

Fatsa halkı 10 Temmuz günü de doğal yaşamını sürdürdü. Belediye yetkilileri, CHP, MSP ve AP İlçe Başkanları, operasyondan sonra görevden alınacak olan Fatsa Kaymakamı ilçenin "huzur içinde" olduğunu söylüyorlardı. Fatsa'ya görev yapmak için gelmiş olan gazeteciler de aynı kanıda gözüküyorlardı.

Operasyon başlıyor.

11 Temmuz sabahı, kaldığımız otelde, "sokağa çıkma yasağı" anonsu ile uyandık. Saat; 05.00'ti. Balkondan baktığımızda, her köşede bir askerin beklediğini, askeri kariyerlerin yollarda dolaştığını gördük. Tam bir kuşatmaydı bu. Askeri taşıtlarda askerlerin yanı sıra sivil ve resmi polisler de vardı. Kent bir sessizlik içindeydi. Yalnızca renoların, kariyerlerin Fatsa'nın arnavut kaldırımlarından oluşan yollarında çıkardığı sesler duyuluyordu.

Bezden Siyah Maskeliler

... ... Polis ve askerlerin arasında, yüzlerine bezden siyah maskeler takmış kişiler vardı. Bu kişilerin maskelerinin ardında yalnızca gözleri görünüyordu. İlk göründükleri anda, kişide esrarengiz bir hava yaratıyordu bu maskeliler.

Muhbirlik yapıyorlar.

Girdikleri evde hiç konuşmadan gözaltına alınmasını istedikleri kişileri parmaklarıyla gösteren bu maskelilerden bir kısmını halk tanımıştı. ... .. dördü,Fikri Şentürk, Naim Keskin, Cengiz Tamza ve Sedat Şadi'ydi.

gözaltından bırakılan Fatsalıların tanıdığını iddia ettikleri maskeliler; sağ görüşlü Musavvat Dervişoğlu, Fevzi Keskin ve Kabakdağ köyünden Dursun'du.

Halk polisten yakınıyordu. Kimi "yahu insan eve girerken ayaklarını çıkarır derken", kimi de polisin tutumunun acımasız olduğunu söylüyordu. Hatta bazı evlerde gözaltına alınacak kişilerin giyinmesine bile izin verilmeden "don gömlek" alınıp götürüldüğü söyleniyor.

Öğrenildiğine göre, Fatsa Belediye Başkanı fikri Sönmezin durumu kötüydü. Askerler, Sönmez'i bir akrabasının evinde bulmuşlar ve gözaltına alınması için polise teslim etmişlerdi. İşte, ne olduysa o zaman olmuştu. **Fikri Sönmez, bir grup polis tarafında dövülmüş ve su ürünleri fabrikasında bir odaya kapatılmıştı.** Sönmez'in yediği dayaktan sonra ağrılarının geçirilebilmesi için doktorlarca kendisine iğne yapılmış ve asker tarafından gözetim altına alınmıştı.

Fatsalılar 12 Temmuz günü bu kez Vali Akkaya'nın "muhbirlik" çağrısı ile uyandılar. Vali Akkaya, Fatsalılardan "yeni bir düzen kurduklarını iddia edenlerin gizlendikleri yerleri bildirmelerini""istiyordu.

Mehmet Gümüş

Fatsa belediye başkanlığı seçimini aldıktan sonra bizim faaliyetlerimiz giderek dalgalandı, duyulmaya başlandı. Bu birçok çevreyi ve direkt mevcut siyasal sistem rahatsız etmeye başladı. Belediye boyutunda zaten engellemeler vardı. Bu çalışmaların birilerini rahatsız ettiğini başta siyasal sistem olmak kaydıyla biliyorduk. Bir şeylerinde olacağını da tahmin ediyorduk ama bu boyutuyla, ben beklemiyordum. Böyle bir baskın alışıla gelmiş bir şey değildi. Fatsa'da yaşananlar Türkiye'de ilkti. Fatsa nokta operasyonundaki devletin Fatsa'ya saldırı irdelenmesi gerekir. Onun düzeyi ve boyutu çok farklıdır. MHP'nin militanı gibi çalışan Reşat Akkaya Ordu valisi olarak gönderilmişti ve bu operasyonu komuta etmiştir.

Reşat Akkaya'nın MHP'nin bir militanı olduğunu hem de aktif militanı olduğunu biliyorduk ve operasyona o dönemde kaçak olan, adam öldürmekten, kurşunlamaktan, kundaklamaktan mahkemelerin, yasaların aradığı bir takım faşistler operasyonlara önderlik etmiştir. Kimi zaman maskeli kimi zaman maskesiz. Fatsa'daki aranan MHP'liler aranmayan MHP'liler yani faşistler bir araya gelmişti. Polisle askerle ortak yapılıyordu bu işler. Bir yer gösterilecekse bir kurum gösterilecekse, bir adam gösterilecekse onlar gösteriyorlardı yoksa gelen asker bilmezdi onu o kadar elinde zaten bir liste vardı. Belli dükkanların demokratik ailelerin evleri işyerlerinin listesi zaten ellerindeydi. Fatsa'daki demokratik ailelerin adları listesi, devrimcilerin listesi ellerindeydi.

İki gün önce de Hürriyet başlık atmıştı nokta operasyonu Fatsa'da olacak diye onların bir hatasıydı. Fatsa'nın en yüksek yerindeki bir mahalleye çıkıp ya da her mahalledeki arkadaşlarımız saat 12'den sonra o gece uyumadık. Askerlerin, cemselerin, greyderlerin, dozerlerin geldiğini izledik. Sabaha karşı sabah saat 2 gibi, 3 gibi Fatsa'ya indiler izledik. Önce merkezi noktaları çevirdiler sonra mahallelere doğru aydınlık başlayınca yaya asker gruplar hem panzerlerle hem de cemselerle yürüdüler ve tüm Fatsa'yı sardılar. Fatsa'dan biz çekilmiştik yani devrimciler ve onların yakınındaki insanlar, kadro düzeyinde ve kadro düzeyindeki insanların yakınındaki insanlar çekilmişti. Bizim ailelerimiz var, bizim yakınlarımız var. Her zaman mitinglerde 10 binleri toplayabildiğimiz insanlar orada yaşıyor. Demokrat olarak bilinen devrimcilerin yanında saf tutan aileler var. Onlar o sargının içindeydiler. Biz onlara bir şey yapılacağını çok fazla tahmin etmiyorduk ama ortaya polislerle, seçilmiş polislerle, seçilmiş faşistler sürek avına çıktığı zaman olay, tablo, resim daha iyi görülmeye başlandı. İşte demokrat aileler dövülmeye başlandı. Ta ilk günden, ikinci günden itibaren. Devrimcilerle ilişkisi sezilen insanlar sokak ortasında dövülmeye başlandı. Hemen ülkü ocakları kuruldu Fatsa'da, yoktu daha önceden 1970'lerdeki o biraz önce anlattığım birinci şeyde anlattığım o militan mücadeleden sonra onlar kopmuş gitmişlerdi onun için önce o kuruldu. Aynı binaya kuruldu hem de. Orada bilinen, adı çok herkeste, halkında bildiği daha önce Fatsa'dan kaçan giden MHP'liler, faşistler elinde makinelilerle dolaşmaya başladı. Fatsa'nın ortasında dolayısıyla onlar Fatsa'nın içini teslim aldılar. Biz bunun, işin düzeyini bilmiyorduk bu boyutta olacağını bir kere bilmiyorduk, bu bir eksiklik sayılabilir. Fatsa'da kıyım başladı, müthiş bir güvensizlik başladı. Fatsa'da insanlar dövülüyor biz kestiremiyoruz ne yapacağımızı. Çatışmayı, askerle çatışmak istemedik. Bu çatışmanın boyutu çok büyük olabilir, çok kan dökülebilirdi. Çünkü Reşat Akkaya bu işi komuta ediyordu. Yani bizi kitleden koparabilecek, kitle ilişkilerimize zarar verecek şeyler yapmak istemedik. Bundan yana olduk. Tartışmalarımızda bunu yaptık ama giderek bize doğru bu büyüyen güvende

kaybolmaya başladı. Çünkü faşistler şehri teslim almışlardı. Askerlerle birlikte. 2-3 bin asker zaten kaç tane çember var. Teslim alınıyor ve biz 1 hafta böyle beklemede, 1 haftalık böyle bir süreç yaşadık 1 hafta. Sonuçta insanların canı acımaya başladı merkezde. Hafta günü insanlarımız pazara gittiler, köylülerimiz şehre indi, şehirde kimi insanlarımız öldürüldü. Benim yakın bir arkadaşım öldürüldü mesela. Sempatizan düzeyde mitinglere katılan bir arkadaşımızdı. Sait isminde bir arkadaşım öldürüldü. Birçok insan baktık, mesela benim, bizim de Fatsa'da bir hareketimiz vardı, 8-10 tane işyeri bombalandı, kurşunlandı. Birkaç tane artık, sıradan bizimle birlikte tavır koyan, bizimle birlikte olan arkadaşlarımız öldürüldü. Derken halkımızda ya bu devrimciler nereye gitti, artık bu zulüm nedir, bunlar hiç mi yokmuş, kuru gürültü müymüş bunlar gibi şeyler konuşulmaya başlandı. Dolayısıyla bir şeyleri yapmak gerektiği, halkın bu moralinin düzeltilmesi gerektiği. Çünkü bu operasyon 1 gün sonra gider, 2 gün sonra gider, 5 gün sonra gider diyenlerde vardı aramızda çok çabuk gitmeyeceğini ben mesela biliyordum ama işin boyutunu bu kadar bilmiyordum. 1 hafta işin boyutunu, düzeyini, dozunu anlamak için geçti. Tablo görününce aramızda tartışmalar başladı, ne yapmak gerekir, bir şeyler yapmak gerekecekti ve en büyük eksikliğimizi şunlar gördük mesela. Böyle bir duruma hazır olmadığımızı bugünden baktığımda görebiliyorum. Çünkü şehrin içerisinde ciddi bir istihbarımız yoktu. Örneğin atıyorum şimdi, Beşikpazarı'nda o bir Fatsa'nın merkezindeki bir yerdir. Beşikpazarı'nda kimlerin gezdiği, oradaki insanlara neler yapıldığı, oradaki esnafa, oradaki sıradan vatandaşa kimlerin, neler yapıldığını anında öğrenebilecek bir istihbaratımızın olmadığını gördüm ve bunları yeniden oluşturmaya çalıştık, o eksiği gidermeye çalıştık. Ne oldu, kim geziyor, kimler dolaşıyor Fatsa'da bunu öğrenmeye çalıştık. Kimi zaman artık bu tür şeylerin anında haber alınması gerekir. Bu kadar Fatsa'da önemli şeyler yapmış olan bir siyasal anlayışın Fatsa'da böylesi durumlarda olup biteni anında haber alamaması istihbarat yönünden bir eksikliktir. Dolayısıyla biz bu yanımız güçlendirmeye çalıştık. Birtakım ilişkilerimizle bu yanımız güçlendirmeye çalıştık. Fatsa'ya inen dövüldü. Mesela Kulpar köyü, Kulpar köyünden birisi indiği zaman dövülüyordu. Potansiyel solcu sayılıyordu o köy. Halbuki solcu olmayan biri inse hiçbir ilişkimiz olmadığı halktan arkadaşlarımız inse bile o köyden olduğu için dövüldü. Yani Reşat Akkaya'nın şöyle bir planı vardı. Hem oradaki anlayışı yok edecekti hem de devrimcilerin kötü insanlar olduklarını kanıtlayacaktı. Dolayısıyla bizi tahrik ediyordu ve bizi yanlışa zorluyordu. Biraz bu yanlışa geldik biz. Çünkü kolay birtakım eylemler bazı eylemler bizi yanlışlara düşürdü. Biz şehirdeki baskıyı bu faşist baskıyı kırmak için birtakım eylemlere giriştik. Bunlar çok ciddi eylemlerdi ve çok büyük bir moral oldu. Hatta halkımız köylerde şeylerle kutladılar. Bir gece şehrin 8-10 yerinde aynı

anda devrimciler eylem koydu. Bu bilinen yerin birisi, ülkü ocaklarıydı, bilinen faşistlerin işyerleriydi.

Ankara'sında, İstanbul'unda , Artvin'de Reşat Akkaya'nın yüzü, niteliği ve Fatsa'daki uygulamaları anlatılmaya çalışıldı İkinci büyük eylem Reşat Akkaya'yı Fatsa'ya çekmek için yapılan bir eylemdi ve 8-10 yere eylem konuldu. Zaten iddianamelerde de bu vardır. O eylemde birtakım insanlar da ölmüştür. Ama Reşat Akkaya'nın Fatsa'ya gelmesi sağlanmıştır. Orada bir suikast planı yapılmıştır. Plan belli bir noktaya kadar başarılıdır ama sonuçta Reşat Akkaya kendi önlemini çok iyi aldığı için yara almadan kurtulmuştur. Bu iki eylem Reşat Akkaya öldürüldü diye 2 yıl boyunca radyolarda gazetelerde söylendi. Yapılan eylemlerde bazı hatalar bizim bugün izahatta zorlandığımız hatalardır. Bu eylemlerin kimisi büyük bir bölümü çok doğru şeylerdi ama bazıları yanlış eylemler oldu. Reşat Akkaya bizi öyle bir galeyana getirdi ki, bizi bir tahrik etti ki, bizi yanlışa düşürdü. Tüm bunlara rağmen daha akıllı, daha mantıklı davranabileceğini düşünüyorum... O hatalar bizim bugün bile savunamayacağız ve bugün de sürekli gerici güçlerin, devletin ve Reşat Akkaya'nın sürekli kullandığı şeyler. Bak işte devrimciler şunu yaptılar, devrimciler şunu yaptılar diyerek bizim kitlelerle ilişkimizin kopmasında en çok kullanılan eylemler olmuştur. Onları çok iyi kullanmışlardır. 12 Eylül geldi ve 12 Eylül kimi çevrede sempatiyle karşılandı. Biz 12 Eylül'ün daha kötü bir şey olduğunu. Sürekli bir kalıcı şekli olduğunu insanlara anlatana kadar bir iki ay geçti artık. Nokta operasyonunda öyle bir Reşat Akkaya mezalimi vardı ki, 12 Eylül onlara çok daha cici geldi. Çünkü Reşat Akkaya'dan kötü bir şey olamazdı.

<u>İçişleri Bakanı: "Çorum'da devleti yıkmak isteyen solun karşısına devlete destek fikrinden hareket eden sağ çıktı."</u>

Gülcigil: Antalya'da gazetecilerle yaptığı söyleşide; "Çorum olayları solun bir tertibidir ve devleti yıkma eylemlerinden biridir. Devlete destek fikrinden hareket eden bir sağ grup, bunların karşısına çıkmıştır. Aslında siyasi gayeli ve siyasi hedefi olan sol gruptur. Oradaki mezhep ayrılıklarını istismar etmek suretiyle Türk devletini, Türk Milletini bölmek ve devletin karşısına çıkartmak gibi bir davranış içerisine girmiştir. Bugün orada devlet güçlüdür. Ve hadiselere hakim olmuştur."

Fatsa, Aybastı ve Çamaş'taki olayların, Çorum'da ki olayların bir benzeri olduğunu ileri sürdü Gülcigil.

"İçişleri Bakanı basın toplantısı düzenledi;

Gülcigil Nevşehir olaylarını cenaze törenine katılanların çıkardığını iddia etti.

-Bakan Mustafa Gülcigil, olayın başlaması ve devamı sırasında çevreden kortej üzerine ateş edilmediğinin yapılan tahkikat sonucu anlaşıldığını iddia etti.

-Nevşehir olayları olduğu günden bu yana sürekli Zeki Tekiner'in cenaze törenine katılan kişileri suçlayan,faşistlerin saldırılarına arka çıkan hükümet çevrelerinin açıklamaları dün İçişleri Bakanı tarafından yinelendi. **(23 Haziran 1980 Pazartesi-Demokrat)"**

14 Temmuz 1980 Pazartesi-Tercüman

İçişleri Bakanı Gülcigil; "Devleti tanımayan Fatsa Belediye Başkanı, devleti tanıdı"

"FATSA'NIN İKİNCİ KURTULUŞU KUTLANIYOR"

"Terzi Fikri'nin vaad ettiği kızıl güneş battı" diyen ilçe halkı, operasyona katılan Mehmetçiklere baklava-börek ikram ediyor.

-Hürriyetine, malına yeniden kavuşan yaşlı bir Fatsalı "Ben İstiklal Savaşında bile böyle günler yaşamadım. Dün olsa sen Fatsa'ya alınmazdın ben camiye giremezdim" dedi.

Fazlı Hayta

Valla Türk milleti millet olarak askere bir sempatisi vardı, çay, kahve ikram edebilir ama baklava, börek o gün sen şehre girmişsin diyelim 10 bin askerle, 5 bin polisle kime baklava börek ikram edeceksiniz. Sokağa çıkıyor mu vatandaş, sokağa çıkma yasağı koymuşsun.

Türkiye kurtuldu mu şimdi. Fatsa'yı bırakalım, Fatsa bir ufak bir belde ondan önce bir Türkiyc'yi kurtarsınlar. Biz Fatsa'yı kurtaracaktık bırakmadılar.

Nurten Demirbaş

Ben operasyonun ilk günü içeriyi alındım. 10 gün 15 gün sonra çıktım ama zannetmiyorum baklava börek verdiklerini.

* * *

Emil Galip Sandalcı (Demokrat-15. 7. 1980)
Fatsa Fatihi

12 Temmuz sabahında, yurdumuzun Karadeniz kıyılarında güneş bir doğdu ki pir doğdu. Yani, sıradan bir gün doğmadı. Fevkalade bir gün doğdu. Çünkü hem güneş doğdu, hem de fazladan "Fatsa Fatihi Süleyman Han" doğdu. Gerçi daha önceleri "Çoban Sülü", "Dolaksızoğlu Süleyman", "Devlet Su İşleri Genel Müdürü", "Barajlar Kralı", "Böyyük Türkiye'nin mucidi", "AP Genel Başkanı", "Başbakan" vb. olarak bir çok kereler doğmuştu ama...
19500 nüfuslu Fatsa Kalesinin fethi parlak bir zaferdi. Kale ani bir baskınla, hiç kan dökülmeden zapt olunmuş, 300'den fazla tutsak, 22 tabanca (çoğu ruhsatlı), 7 av tüfeği ele geçirilmişti. Tutsaklar arasında Fatsa Bağımsız Belediye Başkanı, AP-CHP-MSP İlçe Başkanları vardı. Bazı kaynaklara göre, Kaymakam da tutsaklar arasındaydı. Kalede esir olduğu bildirilen iki astsubay da teorik olarak kurtarılmışlardı. Ancak ne ölüleri ne de dirileri bulunamamıştı.
Söylendiğine göre; Süleyman Han zaferine yeni zaferler katmak amacındadır. Fatsa kalesinin fethine yurt çapında yeni fetihlerle devam olunacaktır. Bu arada İngiltere'den uçakla Ankara'ya getirilen bir tarihi arma uzmanına süratle, bir soylu Demirel Aile Arması ısmarlanmıştır. Armanın çevresinde "Devlet için varız" ve "Dün dündür-Bugün bugündür" tümcelerinin Latince çevirilerinin yer alacağı kesindir. Ancak ortadaki simgenin ne olacağı henüz kararlaştırılamamıştır. Bunun "Vatandaşı çifteleyen bir kırat", "dengesi bozuk bir Adalet terazisi", "Yarık bir taban ile falaka", sadece "Bir cop" ya da kanı simgeleyen "Kırmızı bir İsparta gülü" olması olasıdır.
.. ...

* * *

15 Temmuz 1980 Salı-Cumhuriyet .. 1.sayfa;

Ecevit: "Fatsa'da maskeler indi, faşizmin çirkin yüzü çıktı"

Ecevit "Fatsa'da iktidarın maskesi inmiş ve bu maskenin altından faşizm çirkin yüzüyle açığa çıkmıştır."

Devletin maskeli muhbirler kullanması şimdiye kadar hiçbir demokratik hukuk devletinde görülmemiştir. Bu yöntemin Fatsa'da kullanılmış olması bu iktidarın yüzkarasıdır. Bu maskeli muhbirlerle iktidarın maskesi de inmiş, kara yüzü açığa çıkmıştır.

CHP, İçişleri Bakanı Gülcigil hakkında gensoru isteyecek.

"Ordu'ya kardeş kavgasını Vali getirdi"

CHP Ordu parlamenterleri düzenledikleri basın toplantısında, "Başta Vali, bazı yöneticilere güven duyma olanağı kalmamıştır" dediler.

* * *

16 Temmuz 1980 Çarşamba Hürriyet;

Fatsa'da 4 "Maskeli muhbir" tutuklandı.

Polise yardımcı olduklarını öne sürenlerin aranan sağcılar olduğu anlaşıldı.

-Ordu'nun Fatsa ilçesinde 5 gündür sürdürülen **operasyonlar sırasında güvenlik kuvvetlerine yardımcı olan 4 maskeli kişi tutuklandı, Daha önce haklarında gıyabi tutuklama kararı bulunan ve sağ görüşlü oldukları** belirlenen kişilerden **Yılmaz Gezer, Şener Güven, Halil İbrahim Kavcı ve Ahmet Hoşgönül tutuklanarak cezaevine kondular.**

16 Temmuz 1980 Çarşamba-CUMHURİYET

"OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK" köşesinde;

İçişleri Bakanı bölücü ve yıkıcı mı?

İçişleri Bakanını davranışı ve sözler Türkiye'de terör ve anarşi olgusuna yeni bir boyut getirmiştir.

İçişleri Bakanı Mustafa Gülcigil yaptığı açıklamada şunları söylemiştir: "Çorum olayları solun bir tertibidir ve devleti yıkma eylemlerinden biridir. Devlete destek fikrinden hareket eden bir sağ grup bunların karşısına çıkmıştır."

Sayın Gülcigil'in olaylara yaklaşımı ilginçtir. İçişleri Bakanının mantığına göre Nevşehir olaylarında CHP'li parlamenterler birbirlerini yaralamışlardır. Çorum'da devlete destek olan sağ grup kitle kıyımına

girişmiştir. Fatsa'da maskeli sağ eylemciler devlete yardım için operasyona katılmışlardır.

Bu mantıkla İçişleri Bakanlığı koltuğunda oturan bir kişinin zaten karışık ortamda yaşayan Türkiye'yi hiç beklenmedik aşamalara kısa sürede sürüklemesi doğaldır.

Azınlık Hükümetinin kafasında "suçlu-suçsuz" ikilisinin yerini "sağcı-solcu" almıştır ve silahlı sağ eylemci Çorum'daki gibi kitle kıyımına girişse bile devlete destektir.

*

ÇAĞDAŞ HUKUKÇULAR DERNEĞİ:

"FATSA'DA ANAYASA FİİLEN ÇİĞNENMİŞTİR."

ÇHD Genel Sekreteri Tuğrul Çakın, "Fatsa operasyonları ile bağımsız mahkemeler devre dışı bırakılarak anayasa fiilen çiğnenmiştir" demiştir.

"İdari ve kazai soruşturma" yapılmaksızın Fatsalıların günlerdir evlerine hapsedilmesinin, gözaltında tutulmasının yasal dayanağı olmadığını söyleyerek özetle şunları savunmuştur:

"Anayasada yer alan temel hak ve özgürlüklerin tümü, yani, kişi dokunulmazlığı, özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı, haberleşme özgürlüğü, seyahat ve yerleşme özgürlüğü, kişi güvenliği hakkındaki hükümleriyle daha bir çok hüküm yok sayılarak, aslında Türkiye'nin nasıl idare edilmek istendiğinin somut örneği yaratılmıştır.

Maskeli Faşist militanlarla polisin ortak uygulamalara katılmasının utanç verici belgeleri basına yansımış, hukuk devletinin bizzat devlet güçlerince tanınmadığı kanıtlanmıştır."

"Devleti Fatsa'ya götürdük" şeklindeki açıklamaların altındaki gerçek budur.

Halkımız ve tüm anayasal kuruluşlar, vakit geçirmeksizin, özgürlük ve anayasa düşmanlarına karşı tavır alıp, mücadele ederek hukuk devletini yok etme özlemlerine bir son vermelidirler.

Fatsa'daki operasyonda muhbirlik yapan maskeli ülkücülerden 4'ü tutuklandı. Yılmaz Gezer, Ahmet Hoşgönül, H. İbrahim Kavcı, Şenel Güvel'in

daha önce Fatsa'daki çeşitli eylemlerinden ötürü Fatsa Sulh Ceza Mahkemesince haklarında gıyabi tutuklama kararı bulunduğu anlaşılmıştır. Ordu Valisi Reşat Akkaya'nın emriyle operasyonlara katılan ve muhbirlik yapan 4 faşist militanın yakalanarak cezaevine konduğu belirtilmiştir. Yüzleri maskeli olarak operasyona katılan 10 ülkücü için, Ordu Valisi Akkaya, "Maskeler operasyonun sırrıdır" demiş, bu kişilerin ülkücü olduğunu yalanlamıştı.

* *

17 Temmuz 1980 Perşembe-Hürriyet;
Maskelilerin yakalattığı 300'e yakın Fatsalı serbest bırakıldı.

* * *

17 Temmuz 1980 Perşembe-Cumhuriyet;

Olayların Ardındaki Gerçek- YORUM

Vakit Yitirmeksizin

Fatsa operasyonundan önce Başbakan S. Demirel, basma bir açıklama yaparak, "Fatsa'ya kanunu getireceğiz" demişti. Oysa ortaya çıkan duruma bakıldığında *Fatsa'ya kanun kaçaklarının* getirildikleri görülüyor. Bu aşamada Ordu Valiliğinin İçişleri Bakanlığının ve Hükümet Başkanının kamuoyu karşısında düştükleri durum nedir? Kanun kaçaklarıyla işbirliği yapılarak terörün hakkından nasıl gelinir? Sağcı teröristlerle el ele ve kafa-kafaya verilerek anarşi nasıl durdurulur?

Bir devletin yetkilerini ellerinde bulunduranlar yasaları çiğnerlerse, devletin devletliği kalmaz, hukukun üstünlüğü korunamaz. Bu gibi durumlarda asıl suçlular, suçlularla işbirliği yapan devlet yetkilileridir. Devletin yetkilerini ellerinde bulunduranların, ister Başbakan olsunlar, ister bakan olsunlar, ister Ordu Valisi olsunlar suç işleme hakları ve ayrıcalıkları yoktur.

Olayın üzerine ivedilikle gidilmelidir.

Yurt çapında ilgi ve tepki uyandıran bir operasyonda *suçluların yüzlerine maske takarak suçsuzları suçlayabilmesi* Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet temellerini sarsan korkunç bir zihniyetin hükümetçe benimsendiğini saptayabilecek bir gösterge değerindedir.

* * *

FATSA AYIBI (Mümtaz Soysal-15 Temmuz 1980, Milliyet)

Önce "Tiyatro Şenliği"ne gidip gelenler anlatıyor. Fatsa'da müthiş bir olay vardı. Bir belediye başkanı halkla el ele vermiş. Karadeniz'in küçücük bir kasabasına Ankara'daki politikacı kafasının alamayacağı bir demokrasi anlayışı sokulmuş. Kadın, erkek, genç, ihtiyar herkes konuşuyor, herkes her konuda düşüncesini söylüyor, işler böyle yürüyordu.

Sonra bu örnek sağın gözüne batmaya başladı. Başka yerlerdeki kurtarılmış bölge öyküsüyle Fatsa'nın öyküsü bile bile bir tutulmaya, bu alışılmamış demokrasi denemesi anarşi etiketi altına sokulmaya başlandı.

Ama, önemli, çok önemli bir nokta hep unutulmaktaydı: Başka yerlerdeki "Kurtarılmış Bölgeler" sağlı-sollu gizli örgütlerce ve silah zoruyla ele geçirildiği halde, Fatsa'daki Belediye yönetimi, başkanıyla ve organlarıyla, Türkiye Cumhuriyeti'nin yasalarına göre seçimden geçilerek kurulmuştu. Ve Türkiye Cumhuriyeti yasalarına göre ayaktaydı.

Fatsa'yı anarşi defterinin sayfası saymak öylesine yaygınlaşmıştı ki Milliyet'in "anarşi raporu"nu yazanlar konuya o kapıdan girmeden edemediler. Çünkü herkes Fatsa'yı merak ediyordu.

Nelerdi Fatsa'da "anarşi" sayılan durumlar? İsterseniz onları da bir bir sayalım ve kendi kasabanızda, kendi mahallenizde aynı durumların bulunup bulunmadığına siz karar verin;

"Fatsa'ya gelen her yabancı gözlenmekte, izlenmekte, kuşkulu görülürse çevrilip sorguya çekilmektedir."

"Bazı mahallelerde geceleri can güvenliği, geceleri nöbet bekleyen kişiler tarafından sağlanmaktadır. Kendi güvenliğini sağlamak için silahlananlar vardır."

"Fatsa köylerinden pek çok kişi, Samsun ve Ünye'ye göç etmiş, buna karşılık Fatsa'lı öğrenciler Ünye'de bile okuyamaz duruma gelmişlerdir."

"Halk resmi makamlara başvurmaktan çekinmekte, gördüğü olaylara tanıklık etmekten korkmaktadırlar."

Türkiye'de bu durumların olmadığı bir köşe gösterebilir misiniz?

Ama, Fatsa'da Türkiye'nin başka köşelerinde olmayan bir şey vardı: İlçede on bir halk komitesi kurulmuştu.
CHP'nin de bir ara heves ederek, programma ve seçim bildirilerine koyduğu, ama bir türlü gerçekleştiremediği bu komiteler, halkın oyuyla seçilmekte her mahallede halk, şikayetlerini bu komitelere yapmakta, komiteler sorunları doğrudan doğruya çözümlemeye çalışmakta çözemediklerini de belediyeye aktarmaktaydılar.
Ne var ki, Fatsa'da yaratılan yönetim, halkı işin içine katmadan ülke yönetmeye hevesli olanların keyfini kaçırmıştır. Böyle olunca da, orada seçimle işbaşına gelmiş bir yerel yönetim sorumlusunu sanki ezilmesi, yok edilmesi, yerin dibine batırılması gereken bir düşman gibi görmeye başlamışlardır. Bir sağ gazetede çıkan şu satırlara bakın:
"General Mc Arthur'un gemisinden Japon topraklarına mütareke imzalamak için tek başına silahsız gidişinin Japonlar üzerinde atom bombasından daha büyük bir tesir icra ettiğini söylerler. Perşembe'ye kadar giden Genel Kurmay Başkanımız da manevra kıyafeti ile değil, günlük kıyafeti ile ve yanında sadece emir subayı ve simasında,Türk Ordusunun, Türk milletinin, Türk devletinin kararının keskinliği ile Fatsa'ya girse, elindeki kamçı ile komüncü devrimci belediye başkanının omzuna dokunup;

Şuradan iki çay al gel bakayım, dese bütün Fatsa'lılar terzi Fikri Efendi'yi tükürüğe boğarlardı sanırım.

Daha doğrusu devrimci, komüncü başkana tükürmeye dahi lüzum kalmazdı. Çünkü, o kendisine yeni bir çakşır dikmek zaruretinde kalırdı."

Bu hava içinde Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı'nın "Fatsa'nın hakkından gelmeye mecburuz" demesi ve gelmiş geçmiş operasyonların en büyüğü ile Fatsa'nın "hakkından gelme"emrini vermiş olması hiçte şaşırtıcı değildir.
Elbette Türkiye'nin hiçbir köşesi, şiddet olayı denen belayı giderici önlemlerin dışında kalmak ayrıcalığına sahip değildir. Ama büyük kıyımların olduğu, insanların diri diri kesilip gözlerinin oyulduğu yerler ortada dururken, ayıklamaya Fatsa'dan başlanması dikkat çekici değil midir?
Üstelik ilçedeki CHP'li, AP'li ve MSP'li parti başkanları da; "Her yerde kan var, biz burada huzur içindeyiz" demişlerdir.
Başbakanı çileden çıkaran, her halde, 1977 seçimlerinde AP milletvekili adayı olan ve şimdi Fatsa Hayırsevenler Derneği Başkanlığı eden kişinin şu sözleri olmuştur. "Bugün belediye bir şey yapacağı zaman halka

danışalım, diyor. Ama, biz zaten halk bizi seçmiş, tekrar halka danışmanın ne alemi var, diye düşünürdük. Şimdi mahallelerdeki halk komitelerine danışılmadan bir şey yapılmıyor."
Evet. Fatsa Belediyesi, halk komitelerine danışarak, halktan gelen bir düşünceyle ve halk sırtında deniz kıyısından taşınıp sokaklara serpilen çakıl taşlarıyla Fatsa'nın çamur sorununu çözmüştü. Türkiye'nin battığı çamurdan hiçbirinin hakkından gelmeden bula bula bir garip Fatsa'nın hakkından gelmeye çalışmak, Demirel'e şeref kazandırmayacak herhalde.
Ayıptır beyler ayıp.

---

18 Temmuz 1980 Cuma-Cumhuriyet;

DEMİREL, maskeliler için "NE DİYEYİM. AYIP ETMİŞLER" dedi. "Yüzleri kapalı kimseler, demek ki yüzlerini açacak halleri yokmuş. Sonradan bunların gıyabi tutuklu oldukları çıkmış meydana. Yüzlerini niçin kapadıkları çıkıyor işte ortaya. Açacak halleri yokmuş yani. Meseleyi kendi içinde mütalaa edin. Devlet neyi yapmaya çalışıyor? Kanun ve nizamı temin etmeye çalışıyor. Bu da onun içinde münferit bir unsur. Kimsenin beğenmediğini biz de beğenmeyiz. Kimsenin beğenmediğini savunmak bize düşmez. Devlet bu işin içinde olamaz. Adam yüzünü kapamış, ben hükümetin Başbakanı olarak ne diyeyim, ayıp etmiş. Sonra açmış, meğer ayıplıymış."

Demirel'in konuyla ilgili açıklaması ne kadar da basit ve ilgisiz! Ama tam da Demirel'in yapısına-anlayışına uygun bir yanıt.

* * *

---

19 Temmuz 1980 Cumartesi-DEMOKRAT- CAN YÜCEL

MASKELER AŞAĞI
Kanlıca'da otururken fi tarihinde oturaklı bir köpek dolaştı bir süre ortada. Ölmüştür herhalde sonra. Çöplükten çimlenirken nasılsa sokmuş olacak başını oturağa. Debelendikçe, oturak büsbütün yerleşmiş olmalı başına. Hayır sahipleri iti başındaki oturaktan kurtarmak için uğraştılarsa da, hayvanı yakalamak ne mümkün! Öylesine ürkütü içindeki kelp...

Fatsa'daki maskelilerin maskesi daha kolay alaşağı edildi. 1001 numaralı telefondan halkı huzur bozucuların, fitnelerin ihbarına davet eden Ordu Valisi, yanında gezdirdiği muhbirlerin, bu maskeli balo sırasında, aramakta olduğu şahıslar olduğunu öğrenince, kim bilir ne kadar şaşırmıştır, ya da şaşırmış gibi yapmıştır. Hayrıhah bir yüzbaşı, "Çıkarın o çorapları başınızdan!" deyiverince, o surat diye gezdirdikleri pis kokulu ayaklar çıkıyor ortalığa. Şurada kahve taramış, burada adam öldürmüş satılık katillermiş meğer bu devletin kendine yardımcı seçtiği kişiler. Yani Gülcigil'in ifadesiyle bu, Çorum'da olduğu gibi "devlete yardım etmekten başka günahı olmayan kişiler!..." Biz devletin 70 sente muhtaç kaldığını Demirel'in ağzından işitmiştik ama, sicilli katillere zebun düştüğünü yeni işitiyoruz... Aynı Vali, bu "Maskeler Aşağı" operasyonu ertesinde, kendisine, "Operasyon sırasında maskeli kişiler kullanıldığını, bu maskelilerin eli kanlı faşistler, ülkücüler olduğunu duyuyoruz" dediğinde, CHP milletvekili Vural'a ne buyuruyor, biliyor musunuz? "Biz bilgi almak için bazı kadınlardan da yararlanıyoruz. Onlara aşk yaptırıyoruz. Şimdi de bunlara orospu diyebilir misiniz?" diye soruyor. Vay anam vay! Ankara Müftüsü de bunun üzerine, "Devlete yardım yapmak için aşk yapmak caiz değildir"fetvasını veriyor. Aşık (eşek değil), silahdar, (katır değil) attar mühürdar, ne günlere kaldık, ey gazi muhtar!...

Yozgat MHP İl Başkanı " İlimizi yöneten derneklerimiz var. Beş bin de istihbaratçımız bulunuyor," diye demeçler çekerken, Ordu'nun Valisi olmaması gereken ve Urduca konuşan Ordu Valisi, Fatsa'da halk mahkemelerinin olduğunu kanıt diye Fatsa Şenliğinde giyilmiş dokuz aksesuar cübbesini fora ediyor gazetecilerin önüne. Zatı Sungur sanki, mülke amir değil!

İş bu hale gelince, 16 Temmuz günü "Hürriyet"te, Oktay Ekşi "Anarşinin asıl suçlusu ne sağ, ne soldur satan devlet adamlarıdır." Demekte kendine göre haklı. Nokta nokta koydum "satma"nın yüklemlerini, görüyorsunuz! Bu da gazetemizin zaten başından aşkın belalarına bir yenisini eklememek için. Bir tür nokta operasyonu yani...

Neyzen Tevfik:

"Şu bizim hahamzade Ahmet Emin
din ve imanımıza çatmadadır.
Başımız ağrımaz, etsek de yemin,
Vatan'ı on kuruşa satmadadır."

Diye bir beyit düzmüştü.

Ben de, "Fatsa Muharebesi"nin sevkülceyşini kendine vazife edinenlere sorabilir miyim acaba... Elime beş-on kuruş geçti de şu sıra...

MASKELER AŞAĞI!

İTLER YUKARI!

Yine oturaklarıyla elbet! Faşist deyince, aklıma hep o oturaklı (oturduğu yere lök gibi çöken anlamına değil elbet) Kanlıca'daki it aklıma geliyor. Zavallı, yine hangi devlet çöplüğünde geberdi acaba?... Biz ki, tarihin çöpçüleriyiz, süpürgelerimize hem gayret, hem dikkat edeceğiz!... Hem de devlet edeceğiz!...

Bakanlar Kurulu toplantısı yapıldı. Toplantı sonrasında konuşan Başbakan, Fatsa'daki yüzü kapalı muhbirler hakkında "Adam yüzünü kapatmış, ne diyeyim, ayıp etmiş" dedi. Şu Demirel'in fotoğrafını çekmekte fotoğrafçı arkadaşlar, kim bilir ne güçlük çekiyorlardır. Suretini ve suratını bulamadıklarından ötürü.

---

19 Temmuz 1980 Cumartesi-Cumhuriyet;

Fatsa Belediye Başkanı Fikri Sönmez 8 gün sonra tutuklandı.

Fatsa'da gerçekleştirilen operasyondan sonra 8 günden beri gözaltında tutulan Bağımsız Belediye Başkanı Fikri Sönmez, önceki akşam ilk kez yargıç önüne çıkarılmış ve ilk sorgusundan sonra tutuklanmıştır.

Fikri Sönmez, İçişleri Bakanının 10.7.1980 tarihli savısıyla görevinden alınmıştı.

***Akıbetinden endişe ederek geçirdiği kalp krizi sonucu babası ölen* Belediye Başkanı Fikri Sönmez, sorgusu sırasında işkence gördüğünü öne sürerek, röntgen filminin çekilmesini istemiştir. ..Fatsa Dispanserine götürülen Sönmez, muayene edilmiş ve röntgeni çekilmiştir. Muayene sonucu raporun savcılığa verileceği bildirilmiştir.**

GÜNDÜZ SOKAĞA ÇIKMA YASAĞI KALDIRILDI.

Bu arada 11 Temmuz gününden beri sürdürülen gündüz sokağa çıkma yasağı kaldırılmıştır. Yasağın 19-07 arasında bir süre daha sürdürüleceği bildirilmiştir.

* * *

Nurten Sönmez: Efirli Cezaevinde Fikri Sönmez'i ziyareti ve ...sonrası...

İyiydi, çok iyiydi sağlığı. Efirli'deyken çok iyiydi. Ama demek ki Naci'nin demesi gibi, ben O'nu Amasya Cezaevi'nde tanıyamadım. Efirli'de aynı evdeki gibiydi. Değişen bir şeyi yoktu ama. Amasya Cezaevi'ne gidince biraz hücrede kaldı. Hücrede o moralini de yıktı. Kendisi de sarardı, zayıfladı ve ben orada ilk günkü gidişimde tanıyamadım zaten O'nu.

Onun haricinde hücrede kaldığı için, onun haricinde o çökmüştü biraz, Efirli gibi değildi.

Cezaevinde yer yer morali bozuluyordu, düzeliyordu.

O kendisine, iradesine sahip olan bir kişiydi. Bizim moralimize ihtiyacı yoktu ki O'nun.

Yusuf Sönmez'in, Baba Fikri Sönmez'i cezaevinde ilk görüşü ...

Efirli cezaevinde annemle gitmiştim.

Çok iyiydi, moral iyiydi bize moral depoladı.

O dönemde işte annem biraz sancılıydı. Babam dedi bu işlerde bunlar olur dedi. Biz dedi işte her zaman bunu göz önüne alarak bu ilk adımları attık dedi yani ben olmazsam bir başkası olmak zorunda falan filan. Ya birazda alıştık biz babamın o laflarına sonuçta babam kendi için fazla yani benim hayatım kurtulsun öyle bir şey olmadığı için babam zaten etkiledi. Sonuçta on dakika yan yana kaldığımız zaman etkilenmeme şansımız yoktu zaten öyle onun üzerine biz rahatça döndük geri yani o orda yattı biz geldik Fatsa'ya.

Yok babam o konuda bizi aşmıştı. Yani sonuçta ne olursa olsun siz şey olun. İşte anneme çok derdi sakın ha sen işte ben cezaevinde ölebilirim hep konuşurdu vardı bu şeyler.

* * *

22 Temmuz 1980 Cumhuriyet;

"GÜLCİGİL'İN İSTİFASINI BAŞBAKANLIK AÇIKLADI"

CHP'nin İçişleri Bakanı Mustafa Gülcigil hakkında verdiği gensoru önergesi de düştü.

* * *

25 Temmuz 1980 Güneş Gazetesi;

Ülkücüler geldi

2 yıldır Fatsa'ya gelemeyen ülkücüler son operasyondan sonra Fatsa'ya gelmiştirler.

Ekseriyetini Kurtuluş Mahallesinin teşkil ettiği gençler evlerine dönmüşlerdir.

* * *

1 Ağustos 1980 GÜNEŞ Gazetesi;

Hergün Gazetesi

Basın Bürosu Açıldı

Hergün Gazetesi Basın Bürosu Zafer Caddesinde Abdurrahim Türkoğlunun boşalttığı yazıhanesinde açılmıştır.

Fatsa'dan yurdun muhtelif yerlerinde bulunan ve bu güne kadar Fatsa'ya gelemeyen ülkücü gençlerin açtığı büro 10 gündür faaliyette bulunmaktadır.

* * *

1 Ağustos 1980 GÜNEŞ Gazetesi;

Dövülmeler
Devam Ediyor

Şehrimizde çok sıkı güvenlik tedbirleri alınmış olmasına rağmen sokakta adam dövülmeleri devam etmektedir.

Demokrat gazetesi alıp evine götüren bir çocukla birlikte bu hafta içinde 5-6 kişi şehir içinde dövülmüştür.

28 Temmuz 1980 – Cumhuriyet
"ARADA bir" köşesinde, Vedat Günyol

Bugün Türkiye'de terör adı verilen eylemler resmi ağızlarda solculara (yani halktan, ezilmişlerden yana olanlara) mal edilmekteyse de aslında sağa bağlı (yani, sermaye yanlısı) çevrelerin başının altından çıkmaktadır. Solcu terörist yok mu? Var ama korunan sağcı terörist yüzünden var. ... ..

İşte size ÇORUM ve FATSA olayları!... Alın açık, yüreği ak insanlara sırt çevirip, yüzü kapalı, maskeli, suçlu insanların yardımında girişilen operasyon, bir sağ terör örneği değil de ne? ...

Terör egemen güçlere karşı yöneltilen bir eylem olmaktan çıkıp, egemen güçler hesabına , tanklı toplu, silahlı süngülü bir girişim niteliği kazanmıştır, ne yazık ki.

Terörist sözcüğünü resmi ağızlar, halktan yana olanlara karşı nefret, tiksinti uyandırıcı bir anlamda kullanmaktadırlar. Oysa terörün daniskasını kendileri yapmaktadırlar, suçu başkalarına yamayarak.

Terör, yani yıldırma, korkutma kimin işine yarıyor burada? ... Çağını doldurmuş, sapık bir kapitalist ekonomi sistemiyle yurdu yönetmeye çalışan, dıştan sömürülmeye dayalı, içten sömürmeye bağlı bir yönetimin. Bu sapkın yönetim nasıl ayakta durabilir, yıldırıp korkutmalardan başka bir yoldan?

Terörün kaynağı bu işte.

* * *

6 Ağustos 1980 Çarşamba-Demokrat;

Fatsa Belediye Başkan Vekilliğine atanan AP'li Hikmet Altıntaş da istifa etti.

Fatsa'da halkın seçtiği Belediye Başkanı Fikri Sönmez'in mahkemece tutuklanmasından sonra atanan Başkan Vekilliğine CHP'li Selehattin Külçeci atanmış, ancak daha sonra bu görevinden istifa etmişti. Aynı göreve daha sonra atanan AP'li Hikmet Altıntaş'ın da görevi kabul etmeyerek istifa ettiği bildirildi.

Altıntaş'ın istifasından sonra bir açıklama yapan Ordu Valisi Akkaya, Belediye Meclisi'nin yeniden yeni bir Başkan Vekili seçimi için toplanacağını, bu amaçla bir çağrı yapıldığını belirtti. Akkaya sonuç alınamadığı takdirde Danıştay'a başvurarak Belediye Meclisi'nin görevinden alınmasını talep edeceğini açıkladı.

Öte yandan AP'li Altıntaş'ın istifası üzerine Fatsa Belediye Başkan Vekilliği'ne Kuyucak Kaymakamı Koru Engin'in atanacağı ve bunu öngören bir kararnamenin hazırlandığı öne sürüldü.

Fatsa Belediye Başkanvekilliğine atanan 3. kişi olan Ferudun Karamolla da istifa etti. (22.8.1980-Demokrat)

* * *

22 Ağustos 1980 Cuma-Demokrat;

Türkiye Belediyeler Birliği Başkanı Aytekin Kotil, Fatsa Belediye Başkanı'nın görevden alınmasını kınadı.

"Sönmez'in görevden alınması demokrasiye saygısızlıktır."

İstanbul Belediye Başkanı Aytekin Kotil "seçimle göreve gelen bir kişinin kendisini seçen insanlara karşı sorumluluk taşıyan, hesap vermek zorunda olan bir kişinin merkezi yönetimce görevinden alınması demokrasiye büyük bir saygısızlık olarak değerlendiriyorum" dedi.

FATSA'DA HALKIN ZAMANLA YARIŞI ...
(İLHAN SELÇUK, Cumhuriyet 10.8.1980)

Fatsa artık bütün Türkiye'de ünlüdür. Bu 20 bin nüfuslu küçük kent, devlet gücünü faşist amaçları için kullanmakta sakınca görmeyenlerin "pilot bölgesidir"

Fatsa bu noktaya nasıl geldi?

Karadeniz'in şirin kasabası 7-8 yıldan beri yerel yönetim alanında bir boşluk içindeydi. Belediye ile halk arasında köprüler kurulamıyor, kent başıboş dalgalanıyor, bileği güçlü olanın borusu ötüyordu. İlk kez 14 Ekim 1979'da Fatsa kendine özgü bir Belediye Başkanı buldu. Şimdi tutuklu bulunan 'Terzi Fikri'bağımsız aday olarak seçildi. Ve seçilir seçilmez Kasabanın ortalık yerinde duran bir yapıyı yıktırdı. Bu yapı bir ensesi kalın kişinindi. Verilen yıkım kararı 6 yıldan beri uygulanamıyordu. Yeni Belediye Başkanı bu işi kimsenin gözünün yaşına bakmadan gerçekleştirince Fatsalılar durup düşündüler.

-Hımm... Dediler.

Halkla yerel yönetim ilişkileri sıcaklaşmaya başladı. Anadolu'yu örümcek ağı gibi saran ,aracı-tefeci-mütegalibe sayacağı şaşırdı. Fatsa'da bir şeyler oluyor halk örgütleniyor, mahallelerde yasal komiteler kuruluyor, belediyenin eli ayağı tutmaya başlıyordu. Yapılan işlerin tümünün kanunlarda dayanakları vardı. Halkla yönetimin bütünleşmesi öylesine güzel sonuclar ve mutlu ürünler veriyordu ki Fatsa bütün ülkeye örnek olabilirdi.

Ancak gerici ve tutucu iktidar bu durum karşısında elleri kolları bağlı duracak mıydı?

*

Ordu İlinde (Merkezle birlikte) 11 ilçe vardı. Bu ilçeler arasında sağa veya sola yatkın olanlar bulunuyordu. DİSK 5-6 ay önce Ordu'da görkemli bir demokrasi mitingi yapmış yasalara denk düşen geniş kitle eyleminde kimsenin burnu kanamamıştı. Azınlık iktidarı bu olay üzerine Ordu Valisini değiştirdi. Öyle ya vali dediğin kundakçılık yapmalı, mitingde herkesi birbirine katmalı, kan dökmeliydi ki sağın eylem planları devlet yetkilerini elinde bulunduranların gözetimi ve desteği altında yürürlüğe konabilsin... Ordu Valisi değiştirildi, yerine Reşat Akkaya getirildi. Bu adam öyle bir kişiydi ki tek yanlı görev anlayışı yüzünden Ankara Emniyet Müdürlüğü görevinden Sıkıyönetim Kumandanının emriyle uzaklaştırılmıştı. Fatsa operasyonu

işte bu Vali emri kumandasında tezgahlandı ve herkesin bildiği gibi maskeli katiller "güvenlik kuvvetlerinin yardımcısı" olarak kullanıldı.

Operasyon hala sürmektedir .**Fatsa yasadışı bir yönetim altındadır.** Fatsa Belediye Başkanı tutukludur. Kent üzerinde **devletin değil, bir başka gücün baskı yönetimi söz konusudur.**

Bu gücü nasıl tanımlayabiliriz?

Bu güç **"maskeli katiller"le ortak operasyona girişmiştir. Bu güç devletin yetkilerini kullanarak faşist komando egemenliğinin düzenini kurmaya çabalamaktadır. Bu güç Fatsa'yı "pilot bölge" seçerek yurt çapında bir girişimin laboratuar deneyini yapmaktadır. Bu güç şimdi Fatsa'da ülkücülerin komando üslerini kurmak için girişimlerini sürdürmektedir.**

Acaba bu girişimler başarıyla sonuçlanacak mıdır?

İşte size ilginç bir soru...

*

Seçimle iş başına gelmiş Belediye Başkanını ülkenin altını üstüne getiren bir operasyonla görev dışına düşürdükten sonraki aşamada bu sorunun yanıt bekleniyor. Acaba ünlü Fatsa operasyonu ne kadar sürecek? Ordu Valisinin güvenlik kuvvetlerine yardımcı diye kullandığı "maskeli katiller" örgütü Fatsa'da üsleninceye kadar "operasyon sürüyor"mu denecek?

Fatsa halkının namus direnci ölçülüyor "pilot bölge"de ve aynı zamanda "maskeli katiller"in böyle bir ortamda örgütlenme yetenekleri...

---

23 Ağustos 1980 Cumartesi-Demokrat;

Ordu Valisi Reşat Akkaya, görevini hakkıyla yerine getirmeye devam ediyor:

FATSA'DA HARAÇ DEVRİ BAŞLADI

Gece sokağa çıkma yasağının kaldırıldığı Fatsa'da bazı güvenlik kuvvetlerinin yurttaşları gerekçesiz yere gözaltına aldığı, Cumhuriyet ve Demokrat gazetelerinin satış ve dağıtımının engellendiği bildirildi.

Fatsa'ya diğer illerden getirilen ve çoğu cinayetten sanık olarak aranan faşistler yeni saldırı hazırlıkları yapıyorlar. Kendilerine haraç vermeyen yurttaşları tehdit ediyorlar.

Vali ve Emniyet Müdürünün yardımıyla ve kendilerine sivil polis süsü vererek Fatsa sokaklarında dolaşan faşistler, yurttaşlardan 200 bin liraya kadar varan haraç istiyorlar.

Fatsa'da nokta operasyonundan sonra gözaltına alınan 572 kişiden ancak 55'i tutuklandı. Fatsa halkı gözaltına alınanların rakamının daha yüksek olduğunu söylüyor.

* * *

FATSA CUMHURİYET SAVCISI CEVAT ERDEMİR'İN AÇIKLAMALARI

Cevat Erdemir , Em. Amiri Kemal Şahin tarafından tehdit edilişini anlatıyor.(Cumhuriyet-15.8.1980)

Fatsa'da bir Cumhuriyet Savcısı(Cevat Erdemir) telefonda tehdit edilişini anlatmakta. Ünye'de ki Savcıya; "Rapor alıp gideceğim ağabey, oraya not alın. Başıma bir şey gelirse, canımdan olursam yani, sorumlusu Emniyet Amiridir(Kemal Şahin), korktuğum yok ama, artık yavaş yavaş ortaya çıkıyor her şey. Hakim mi? İzne ayrıldı. Ne yapsın kızcağız. Ordu'ya gidip geliyor her gün. O'nun da başı dertte."

Cevat Erdemir Fatsa'dan ayrılmadan önce yaşadığı bazı olayları Fatsa Kaymakamlığına, Ünye savcılığına, Ordu Vali'liğine, Jandarma Birlik Komutanlığına yazdığı dilekçelerle açıklıyor.(28 –7-1980 Cumhuriyet).

Cevat Erdemir; "Fatsa merkezinde işlenen faili meçhul darp olaylarında sağ görüşlü kişilerin darp yaptığı saptanmıştır. Mağdurların emniyete baş vurmaktan çekindikleri veya başvurmaktan alıkonuldukları bilinmektedir" demekteydi. (Cumhuriyet-18.8.1980)

* * *

7 Ağustos 1980 Perşembe-Demokrat, 1.sayfa;

Reşat Akkaya ne zaman görevinden alınacak?
ORDU'DA YASALAR GEÇERLİ DEĞİL!
Ordu Valisi işbirliği yaptığı faşistlere artık maske de taktırmıyor.

-Fatsa'da polislerce yakalanan silahlı üç faşist Akkaya'nın Emniyet Amirlerinden Kemal Şahin tarafından serbest bırakılmak istendi.

-Faşistler çalıntı bir oto içinde iki 14'lü, bir Fransız 10'lusu ile yakalayan polislere Pol-Bir'liler silah çekerek engel olmak istediler.

-Bir askeri görevlinin Emniyet Amirliğine gelmesi üzerine durum açığa çıktı ve faşistleri yakalayan polisler ölümden zor kurtuldular.

25 Ağustos 1980 Pazartesi-Demokrat;

Fatsa Emniyet Amiri polislere silahlı faşistleri yakalamayacaksınız diye emir vermişti.

SAVCILIK (Ordu Emniyet yetkilileri hakkındaki) SUÇ DUYURUSUNU İHBAR KABUL ETTİ.

Suç duyurusunda bulunan polisler, Fatsa'da halka işkence yapıldığını, Fatsa Emniyet Amiri Kemal Şahin'in silahla yakalanan faşistlere "polisleri niçin taramadınız" şeklinde bağırdığını, kendilerini tehdit ettiğini ilçede, sivil silahlı kişilerin özel görevli olarak dolaştırıldıklarını da belirttiler.

SUSURLUK KAZASI İLE KAVRAMLAŞAN ÇETE OLGUSU ÇOK ÖNCEDEN ÖZELLİKLEDE FATSA DA AÇIKÇA GÖRÜLMÜŞTÜ. O GÜNÜN DEVLET GÖREVLİLERİDE BU DURUMU DEVLETİ KOMİNİZMDEN KORUMA ADINA SAVUNMUŞLARDI.

* * *

FATSA'DA GÖREV YAPAN POLİSLER İÇİNDEKİ ÖZEL GÖREVLİLER.

FATSA'ya Erzincan'dan gelen polislerin yaşadığı olay. Resmi polislerin sivil faşistlerle arasındaki ilişkiyi somut olarak belgeliyor. Bu olay belki de o günler için sıradan bir şeydi.

21 Ağustos 1980-Cumhuriyet, Sayfa 5, Ordu Emniyet Müdürü ile Fatsa Emniyet Amiri hakkın da 8 polis memuru suç duyurusun yaptı.

Ordu Emniyet Müdürü ile Fatsa Emniyet Amiri hakkında 8 polis memuru suç duyurusu yaptı

FATSA'YA GEÇİCİ GÖREVLE GÖNDERİLEN POLİS MEMURLARININ ERZİNCAN CUMHURİYET SAVCILIĞINA YAPTIKLARI BAŞVURUDA BİR KISIM SİLAHLI MİLİTANLARIN YAKALANMASI İÇİN KENDİLERİNE EMİR VERİLDİĞİ AÇIKLANDI VE BAZI EMNİYET MENSUPLARININ ÖZEL SİLAHLI SİVİL TANILARLA TAKİP DAHİ ETTİRİLDİKLERİ DENİLİYOR

DISİSLERİ

DANIŞTAY, KONYA DİYANET BAŞKANLIĞI İÇİN MİLLİ EĞİTİM

AP Gensoru, CHP erken seçim

Fatsa'ya geçici görevle gönderilen polis memurlarının Erzincan Cumhuriyet Savcılığına yaptıkları başvuruda bir kısım silahlı militanların yakalanmaması için kendilerine emir verildiği açıklanıyor ve "bazı emniyet mensuplarının özel silahlı militanlarla takip dahi ettiriyorlardı" deniliyor.
"Emniyet Amiri Kemal Şahin yakaladığımız kisilere .'SİLAHLARINIZI BU POLİSLERE YAKALATACAĞINIZA. ONLARI TARAYIP YAKALANMA-SAYDINIZ' dedi ve orada bulunan diğer polislere dönerek. 'HADİ BUNLAR KENDİLERİNİ YAKALAYANLARI TARAMAMIŞLAR.SİZ NEDEN TARAMADINIZ.' dive bağırdı"

"30 Temmuz günü görev almak üzere Fatsa Emniyet Amirliğinin önünde hazır bulunduk. Aynı gün karakoldaki İŞKENCELER DEVAM EDİYORDU. Fatsa Emniyet Amiri(Kemal Şahin) bizleri hiç görmediği ve tanımadığı halde, içimizden yedi kişinin adlarını okuyarak, onlarla sivil bir ekip kuracağını söyledi. MUSTAFA ASKER, MEHMET ABACI, İHSAN ATILIN, ATALAY SEYDA, YALÇIN DAĞDELEN, SÜLEYMAN AYDEMİR, FAHRETTİN KÖK ayrıldılar. Ve KARAKOLDAKİ İŞKENCELERE KATILDILAR. Bir takım özel ajanlarının olduğunu ve bunların silahlandırıldığını ve bu vatandaşların yakalanmayacağı emrini veriyorlardı. Hatta sokakta dolanan militanları yakalayanları açığa alacaklarını söyleyerek, yasal yönden görev yapmak isteyen emniyet mensuplarını da tehdit ediyorlardı. Bazı emniyet mensuplarını özel silahlı militanlarla takip dahi ettiriyorlardı. ...

"31 Temmuz 1980 günü saat 19.00 sularında sahil yolunda devriye dolaşırken, şüphelendiğimiz bir otoyu aramaya karar verdik. Arabadan inmek istemediler. Kendilerinin memur olduklarını söylediler. Mavi hüviyetlerine baktık, normal T.C. nüfus cüzdanları vardı. Yine de kendilerini arayacağımızı söyledik. Durumlarından Fatsa Emniyet Amirinin haberi olduğunu söylediler. Biz, inanmayıp arama yaptık. Üç kişinin üzerindeki üç silahı, mermiler sürülü vaziyette ellerinden aldık. Bu şahısların üzerinden silahları çıkardığımız an Komiser ORHAN CANDAN'ın ekibi yanımıza gelerek, yakaladıklarımızı bırakmamızı istedi. Yakaladıklarımızı karakola götürmek için arabaya bindirirken, Konya ekibinden sivil bir polis memuru elindeki otomatik silahı bize doğrultarak 'yakalayacak başka kimse bulamadınız mı?'diye bizleri tehdit etti. Karakola geldiğimizde ise, ismini bilemediğimiz, ancak yüzlerini tanıdığımız bir kısım polis, 'polis katillerini yakalamıyorsunuz da bizim silahlandırıp, görev verdiğimiz ajanları mı yakalıyorsunuz?'diye ağır hakaretlerde bulundu. Bu sırada ORHAN CANDAN, yakalananların üzerinden aldığımız silahları bir arkadaşımızın elinden almak istedi. Bu sırada Emniyet

Amiri KEMAL ŞAHİN geldi. Yakaladığımız kişilere dönerek, ulan çocukları' diye bağırarak, silahlarınızı bu polislere yakalatacağınıza, onları tarayıp da yakalanmasaydınız 'dedi. Ve orada diğer polislere dönerek 'hadi bunlar kendilerini yakalayanları taramadılar, siz neden taramadınız 'diye bağırdı. 'Yarın sizi Çullu Tepesine gönderip hızınızı orda keseceğim,'dedi. Biz de (Türk Bayrağı olan her yerde görev yaparız). Dedik Bunun üzerine bizi panzerlerle kariyerlerin giremediği yerlere gönderip teker teker temizleteceklerini söylediler.

"31.7.1980 günü saat 19.00 sularında sahil yolunda şüphe üzerine arama yapılan dört kişi üzerinde aslen Fatsa ilçesi Yeniyurt Köyü nüfusuna kayıtlı ve halen Kurtuluş Mahallesinde ikamet eden Hasan oğlu 1955 doğumlu Dursun Mehmet İnal'ın yapılan üst aramasında bir adet ondörtlü tabir edilen S 44321 no'lu tabanca ile birlikte iki adet bu tabancaya ait şarjör ve 28 adet uzun dokuz SBP marka mermi çıkmış olup ayrıca aslen Fatsa ilçesi Yeniyurt köyü nüfusuna kayıtlı olup halen Kurtuluş mahallesinde ikamet eder Mahmut oğlu 1959 doğumlu Nihat Can'ın yapılan üst aramasında bir adet Fransız onlusu silahla birlikte bir adet şarjör ve bunlara ait 9 adet SBP marka uzun mermi çıkmış olup ayrıca aslen ilçemiz olan Fatsa Yeniyurt köyü nüfusuna kayıtlı ve halen Kurtuluş mahallesinde ikamet eder Mehmet Niyazi oğlu 1950 doğumlu Fevzi Keskin'in yapılan üst aramasında bir adet ondörtlü olarak tabir edilen 34594 no'lu silahla birlikte bir adet şarjörle on dört adet SBP marka mermi zuhur etmiş olup iş bu teslim tutanağı karakolda tanzimle birlikte imza altına alındı 31.7.1980"

Belge üzerinde hiçbir yorumu gerektirmeyecek kadar açık. Devlet görevlilerinin sivil faşistlerle birlikte sola karşı aslında kendilerinden olmayanlara, daha doğrusu kendilerine boyun eğmeyenlere karşı nasıl yaklaştıklarını çok iyi anlatıyor.

Fatsa'nın "vatan topraklarına katılmasının, Fatsa'ya kanun getirilmesinin" öyküsü bu ve benzeri olayların toplamından ibaret gibi! Yasalar kimin için ve ne anlam ifade ediyor? Belgeye bakarsak herkes için çok farklı olduğu açığa çıkıyor.

ORDU VE FATSA EMNİYET AMİRLERİ HAKKINDA SUÇ DUYURUSUNDA BULUNAN 8 POLİS AÇIĞA ALINDI-Cumhuriyet. 27 Ağustos. S. 1

Ordu Em. Müdürü ZEYNEL ABİDİN AKSOY, Fatsa Em. Amiri KEMAL ŞAHİN ve Komiser ORHAN CANDAN hakkında Erzincan

Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunan 8 polis Erzincan Valiliğince açığa alınmışlardır. Cumhuriyet Savcılığına yapılan suç duyurusunda tanık olarak gösterilen 4 polis hakkında da açığa alınma kararı verilmiştir.
Ordu'nun Fatsa ilçesinde sürdürülen operasyonlarda görev verilmek üzere geçici olarak Fatsa'ya gönderilen, ancak Ordu Em. Müdürü ile Fatsa Em. Amirinin tutumları nedeniyle "can güvenlikleri kalmadığı için esas görev yerlerine dönen 12 polis, 2 Ağustos 1980 tarihinde Valilik talimatı ile İl Em. Müdürü Kamil Tecillioğlu tarafından açığa alınmışlardır.

Erzincan Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunan polislerin adları Komiser Muavini **BAHATTİN ŞENYURT ile polis memurları KAZIM DAŞTAN, NAMIK ALKAN, KADİR ÖZKURT, HÜSEYİN DEMİR, ABDURRAHMAN SALMAN, A.KADİR YANAR, HALİM YAKABAŞI.**

TANIKLARDA AÇIĞA ALINDI: 4 Ağustos 1980 tarihinde Erzincan Cumhuriyet Savcılığına yapılan başvuruda olaylara tanık olan ve şikayetçi 8 polisle birlikte esas görev yerleri Erzincan'a dönen polis memurlarından **RIZA ARAZ, FİKRET ÜNAL, MUSTAFA BAHAR ve HÜSEYİN ÜNLÜ da** "Disiplin soruşturmasının sonuçlanmasına kadar" açığa alınmışlardır.

26 Ağustos 1980 Salı-Demokrat;

ORDU VALİSİ FAŞİSTLERE ARTIK MASKE TAKTIRMA GEREĞİ BİLE DUYMUYOR
AYBASTI OPERASYONUNA BİR MHP'Lİ KILAVUZLUK EDİYOR

Salih Yaman adındaki MHP'linin gösterdiği tüm kişiler derhal gözaltına alındı. Operasyona ikinci gün katılan Necati Kaya adındaki MHP'linin ise Gölköy'den özel olarak getirildiği anlaşıldı.

-Necati Kaya adındaki muhbirin geceleri Aybastı Emniyet Amirinin odasında yattığı öne sürüldü.

-Ordu Emniyet Müdürü'nün yönetiminde yapılan operasyon sırasında gözaltına alınan kişilere işkence yapıldığı saptandı.

-Gözaltına almanlar arasında 85 ve 70 yaşlarında iki yurttaşın yanısıra CHP'li Muhtar Mustafa Yücel Aydın da bulunuyor.

10 Eylül 1980 Çarşamba-Demokrat;

-Üçüncü "Nokta" olarak düşünülen Gölköy'ün MSP İlçe Başkanı Türker: "Ordu'da yapılacak en iyi operasyon, Vali'nin görevden alınmasıdır"

-Ordu Valisi'nden cesaret alan faşistler Gölköy'de huzursuzluk yaratmaktadır. Bunların saldırılarına karşı diğerleri nefsi müdafaa durumundadırlar. Partimizin ilçe binası da faşistlerin saldırılarına hedef oldu, taşlandı, kurşunlandı."

-Gölköy'de partilerini kurşun yağmuruna tutanların belli olduğunu belirten Türker, "Bunların çoğu evlerinden kaçmış kişilerdir. Faşistlerin sayıları bilinecek kadar azdır. Olayların çoğalmasının tek nedeni validir" dedi.

-CHP Gölköy İlçe Başkanı Bayrak, "Akkaya Ordu'ya Vali olarak geldi, silah takırdıları da günlük olaylar halini aldı. Faşist saldırılar görülmemiş boyutlara ulaştı. Faşistler Vali Akkaya'dan cesaret aldı."

27 Ağustos 1980 Çarşamba-Demokrat ;

Ordu Belediye Başkanı Kazım Türkmen, Vali Akkaya'yı değerlendirdi;**"Reşat Akkaya burada kaldıkça olaylar önlenemez"**

Hacı Uygun adındaki bir gencin önceki gün öldürülmesiyle Reşat Akkaya'nın vali olarak atanmasından sonra Ordu ve ilçelerinde toplam ölü sayısı 68'i buldu. **Türkmen,** Ankara Sıkıyönetim eski komutanı Nihat Özer'in çalışmak istemediği bir emniyet müdürünün Ordu'ya vali yapılmasını eleştirdi.

28 Ağustos 1980 Perşembe-Demokrat;

Soygun ve Haraçla Birlikte Ahlaksızlık da Başladı

Fatsa'da gözaltındayken tecavüze uğrayan genç bir kız cinnet getirdi. Kızına tecavüz edenler hakkında soruşturma açılmasını isteyen baba tehdit edildi. Maskeli muhbirlerin listesinde bulundukları için gözaltına alınan ve tutuklanan Fatsalılar can güvenliklerinin sağlanması için Adelet Bakanlığı'na başvurdular. Haraç alma işlerini faşistlerin yanı sıra bazı polislerin de katıldığı POL-BİR'li bir polisin soymak istediği bir evin önünde nöbet bekleyen askere 5 bin lira teklif ederek uzaklaştırmak istediği, askerin kabul etmemesi üzerine POL-BİR'linin askere saldırdığı ve kafasına beylik tabancasıyla yaralandığı saptandı.

4 Eylül 1980 Perşembe-Demokrat;

-Kendilerinden olmayan herkesi yıldırma amacındalar. MHP'liler Fatsa'da halkı tehdit eden bildiri dağıtıyor.

-"Nokta Operasyonu'ndan sonra Fatsa'da açılan Hergün Gazetesi Bürosu'nu üs olarak kullanan faşistler, Fatsalılardan destek bulamayınca dışardan adam getirterek halkı sindirmeye çalışıyorlar.

-DEMAS faşistlere üs yapılmak isteniyor. yönetime MHP'liler getirilmek isteniyor.

6 Eylül1980 Cumartesi-Demokrat, 1.sayfa;

Çağdaş Hukukçular Derneği Genel Başkanı Nevzat Helvacı: "FATSA'DA (Gözaltına alman) 13 KİŞİ KAYIP!"

Çağdaş Hukukçular Derneği Ordu ve İlçelerinde gelişmeleri yerinde izlemek ve tutukluların hukuki gereksinimlerini saptamak amacıyla ÇHD adına Nevzat Helvacı başkanlığında Av. Mehdi Bektaş ve Av. Niyazi Ağırnaslı'dan oluşan 3 kişilik bir heyet gönderdi.

Ordu İlindeki bir inceleme gezisinden dönen Helvacı, Fatsa'da 1500 kişinin işkence gördüğünü belirterek, şunları söyledi: "Fatsa'da 18-30 yaşlarında olup da işkence görmeyen insan kalmamış. Ancak tüm yapılanlarda sonra tutuklanan insan sayısı çok az."

... ...

"Halen Fatsa'da, daha önce gözaltına alınan 13 kişi kayıp. Bunlardan isimlerini tespit edebildiklerimiz,Adil Özgen, Zati Özer ve Mustafa Tatlıelma. Ayrıca, Turgut Bahar adlı bir şahıs da Ordu Cezaevinden tahliye edildikten sonra polis tarafından alınmış, ailesinin tüm aramalarına rağmen henüz kendisinden haber alınamamıştır."

Helvacı, Fatsalıların davasına giren Avukat Vural Soytekin'in de işkence gördüğünü, kaburga kemiklerinin kırıldığını açıkladı.

Fatsa'da operasyon sonrası gelişmelere dikkat çeken Helvacı; "Edindiğimiz bilgilere göre, operasyon sonrası MHP teşkilatı kurulması için Ankara'dan milletvekilleri gitmiş, ayrıca ülkü yolu derneği kurulması çalışmaları, Hergün Bürosu'nun açılması, DEMAS'ın faşistleştirilmesi, operasyon sonrası Fatsa'ya neyin gittiğini açıkça gösteriyor. Halen Aybastı'da operasyon sürüyor. Bundan sonra operasyonların Gölköy ve Perşembe'ye kaydırılması bekleniyor. Böylece Ordu'nun faşistleştirilmesi operasyonu tamamlanacak."

Helvacı, Fikri Sönmez'i cezaevinde ziyaret ettiklerini belirterek , halen kaburga kemikleri kırık olan Sönmez'in sağlık durumunun düzelmeye başladığını, moralinin çok iyi olduğunu söyledi.

Fikri Sönmez: "Bir İstanbul gazetesinde yer alan demeç bana ait değildir." Söz konusu haber de özellikle bir soruya cevap dikkat çekmişti. 'Ben daha önce söylediğim iddia edilen şeyleri söylemedim. Şimdiki söylediklerim benim sözlerimdir.'

Gerek Fikri Sönmez'in muhabirimize ve gerekse cezaevi müdürü'nün açıklamalarında , gazetecilerle Sönmez'in arasında herhangi bir görüşmenin olmadığı kanıtlandı.

* * *

8Eylül 1980- DEMOKRAT. 'Ordu Valisi Akkaya. örneği düşünülemiyecek bir tiptir.(Ordu-Özel)

Ordu CHP Merkez İlçe Başkanı Dr. Şevket Köksal Ordu Valisi Reşat Akkaya'nın göreve devam ettiği sürece olayların önünün alınmasının olanaksız olduğunu belirterek Valinin bir an önce görevden alınmasını isteyebileceklerini ve bunun için çeşitli girişimlerde bulunacaklarını söyledi.

Aybastı'da önceki gün aralarında CHP Ordu İl Başkanı ve Ulaştırma eski Bakanı Ferda Güley'in damadının da bulunduğu 5 ilerici yurttaşın faşistlerce katledilmesi ve iki yurttaşın da ağır yaralanmasıyla ilgili olarak görüşlerini açıklayan CHP Ordu Merkez İlçe Başkanı Dr. Şevket Köksal "Ordu Valisi Reşat Akkaya, daha dünyada örneği düşünülemeyecek bir tiptir. Bu Vali burada kaldığı sürece, olayların önünün alınması olanaksız gibidir. Ordulular olarak endişe ve üzüntü içindeyiz. Valinin Operasyonları devam ettiği sürece, Ordu ve ilçelerinde büyük çaplı göçler olabilir. Fatsa'da Aybastı'da ve diğer yerlerde durum yürekler acısıdır. Tekrar belirtiyorum, Ordulu yurttaşlar olarak kuşku ve endişemiz günden güne artmaktadır."

24 Ekim 1980 Güneş Gazetesi Sayfa 2;
Valimiz Reşat Akkaya
Törenle Uğurlandı

Eski Valimiz Reşat Akkaya büyük bir törenle uğurlanmıştır. Çarşamba günü saat 11 de Ordu'dan büyük bir araba konvoyu ile Fatsa'ya gelen Reşat

Akkaya Valilik arabasıyla yanında eşi olduğu halde Fatsa'dan iltihak eden yüze yakın otomobille Akçaya kadar uğurlanmıştır. Akçay'da otomobilden inen Reşat Akkaya ve eşi kendisini uğurlamaya gelenlerin tek tek ellerini sıkmış ve vedalaşmıştır.

İzdihamdan trafik sıkışıklığı olmuş ve ana yol bir müddet trafiğe kapanmıştır.Akkaya'yı yüzlerce mesai arkadaşı polis arabaları ve emniyet mensupları da uğurlamıştır.

Tuğgeneral Eşref Bitlis
"TERÖRÜN KÖKÜ KAZINMADAN GİTMEYECEĞİZ"

Cuma günü Hükümet binası önündeki cenaze törenine binlerce Fatsalı katılmış Tugay Komutanı Tuğgeneral Eşref Bitlis "Terörün kökü kazınmadan buradan gitmeyeceğiz"demiştir.

Mardin'den Kumru Emniyet teşkilatına atanan Ahmet Çolak 3 Temmuz günü teröristlerce sıkıştırılmış, hüviyet kontrolünden sonra Çullu Tepesine götürülerek Cemil Yakan, Arif Yüksel ve Sadi Ekiz tarafından 50 cm derinliğindeki kazdırılan mezara elleri bağlı öldürülerek gömülen Ahmet Çolak'ı geçen haftaya kadar nerede olduğu bilinmiyordu.

Yakalanan Arif Yüksel, Cemil Yakan, Sadi Ekiz olayı anlatmışlar ve olay yerini göstermeye getirilen katillerden Sadi Ekiz olay yerinden kaçarken emniyet kuvvetlerince öldürülmüştür.

Sadi Ekiz'in polisler tarafından öldürüldüğü arkadaşlarınca *mahkemede defalarca ifade edilmis ama bir sonuç alınamamıştır.*

***14 Kasım 1980 Güneş;**
Tuğgeneral Esref Bitlis: K.K. Güçlendirme
Vakfına Yardım Etmek İsteyenler Z. B.
8976 No'lu Hesaba Yatırsınlar Dedi

Tuğgeneral Eşref Bitlis gazetemize şu açıklamayı yapmıştır: "Kara Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfına halkımızdan gelen yardım isteklerine müteşekkirim, bu yardımın Ziraat Bankasında Vakıf adına açılan 8976 no'lu hesaba yatırmalarını rica ediyorum."

K.K.G. Vakfı yardım komitesi bu haftadan itibaren yine ***piyasayı dolaşacaktır.***

"Naci Sönmez; nasıl yakalandığı..."

Nokta operasyonu oldu daha sonra 12 Eylül darbesi oldu. Ekimin 10'u mu, 15'i mi bilmiyorum tam okullar açılıyordu. Okulların açılmasıyla ben şehre indim. Okula gittim normal bir şekilde. Yani benim durumunda olan birçok genç de gitti. Biraz nokta operasyonunun havasına göre 12 Eylül'ün havası daha şeydi tabi. Yani göreceli olarak nokta operasyonunda o zaman hedef herkesti. Erkek sayılan yaş sınırı işte 15 kabul edecek olursak 15 ve üstü herkes evlerde, operasyonlarda, sokakta içeri alınabiliyordu. Ya onlardan olacaksınız ya da içeri alınacaksınız, çıkacaksınız. O yüzden 12 Eylül biraz daha şeydi göreceli olarak bu anlamda. Ben mesela hiç sorgu geçirmedim, geldim okuluma gittim. Okulda saldırılara uğradık. O zaman 12 Eylül sonrası okula gelmiş birinci sınıfta, ikinci sınıfta yerleştirilmiş yaş olarak yaşça bizden büyük çocuklar da vardı öğrenci olarak falan ve doğal olarak o saldırılar sırasında işte içeri girdik çıktık falan ama böyle kısa dönemli birer ikişer günlü. Daha sonra bu kırsal bölgede, asker kırsal bölge operasyonuna çıkınca 24 Ekimdi sanırım, 24 Ekim 1980 operasyona çıkınca tamamen araziye yayılınca şehir polise kaldı. İşte o günkü polis özellikle Fatsa'ya özel seçme yönlendirilmiş bir polisti. Biz rahat edemedik okulda. Okulu bırakmak zorunda kaldık. Çünkü ya sürekli dövüleceksin, içeri alınacaksın ya da o şartlar üzerine ben doğal olarak şehri de terk ettim. Bir dönem işte Gölköy'de dayım vardı, orada kahvehanesi vardı onun yanına takıldım, onun yanında kaldım. 81'in Haziran'ına doğru Mayıs'ın sonlarında falan aranmaya başlanmışız biz. Daha doğrusu hakkımızda artık iş herkesin işi bitti en son iş kıyıda köşede kalmış öğretmenler ve öğrencilere geldi ve öyle olunca ona da bir şey uydurmuşlar yani bir dilekçe öğrenciler var öğretmenler var. İsimsiz dilekçe ve sadece öğretmen olarak 40 kişiydi sanırım. 100 civarında da öğrenci işte değişik okullardan. İşte bizi operasyona çektiler. O an ben arandığımı duydum. İşte bir buraya geldim bir gece orada arıyorlar. Annem Gölköy'de dayısının yanında diyor, ben oraya gidiyorum tekrar buraya soruyorlar. En sonunda bir İstanbul'a gideyim yani bu çileyi çekmeyeyim. Çünkü içeri girenlerin suçlu, suçsuz olmadığına bakılmadan içerde bir sürü tutanaklar tutulup insanlar uzun yıllar içeride yatmasının sağlandığı gibi bilgiye de sahibim. İşte bir gece eve geldim. Sabaha karşı uyurken kafamda bir üst teğmen gördüm. İşte polis falan. O gidiş 81'in Haziranıydı. 84'ün Martına kadar o gidiş gittik.

Naci Sönmez; cezaevinde Baba Fikri Sönmez'le ilk karşılaşması...

Biri beni çağırıyor. Naci, Naci diye dönüp bakıyorum orada birileri var ama kimseye benzetemediğim için devam ediyorum. Yine

tekrar bir Naci sesi geliyor, ben tekrar bakıyorum. En sonunda benim ben babanım dedi. Bu sefer ben döndüm tanıyamadım çünkü bıyık ve saç şekli değişmişti. İlk kez bıyıksız gördüğüm için öyle bir şey hatırlıyorum ve ilk havalandırmaya çıktığımızda da herkes bizim ikimizin volta atmasına bakıyordu onu hiç unutmuyorum ve gömleğinin cebinden sigara çıkartıp...

Koğuşta herkesin bizim birlikte volta atıyoruz ona baktığını bugünkü gibi hatırlıyorum. Gömleğinin cebinden sigarayı çıkartıp uzattı uzattığını benim almamak için direndiğimi, ısrar ettiğini ve alıp içtiğimi ama yan tarafta da şöyle saklayarak içtiğimi biliyorum .

Naci Sönmez

Bir zaman kaldık ama daha sonra bizi bir rotasyona tuttular. O zamanlar bizimle MHP'li dava sanıkları da aynı koğuşlarda yatabiliyordu. 12 Eylülün bir politikasıydı o. İşte tam o birlikte yatıyorduk o ara kavgalar çıkıyordu koğuşta. O kavgalar üzerine bir rotasyona tabi tuttular, ayırdılar onları ama doğal olarak bizimkileri de ayırdılar ve o ayırma işinde ben tekrar babamla aynı koğuşa gittik, koğuş değiştirdik. Yalnız MHP'lilerle ayrılma sürecinden sonra bu sefer de cezaevinde üzerimize geldikleri birtakım kısmi insani olmayan davranışlara karşı mücadele süreci başladı. O mücadele sürecinde ciddi bir hengame oluşmaya başladı. O ara işte babamı ve belli başlı insanları alıp Suluova'ya, Suluova'da 12 Eylül boyunca gözetimevi olarak kullanılmış askeri birliğe götürdüler. Orada onları cezaevinden tecrit etti ve bu tecrit süreci dönüşünde babamı aynı koğuşa vermediler. Tabi o direniş bitti, o haklar kazanıldı falan ama onları geri getirdiklerinde babamı kaçakçıların koğuşuna verdiler. Babamla öyle ayrı kaldık. Daha sonra işte o direniş 66 gün sürdü. 66 gün öyle ayrı kaldık, 1 ay da geldikten sonra kalmıştık. Daha sonra o kendisi çamaşırlarını yıkamakta ve bazı özel ihtiyaçları gidermekte zorlandığını ifade etmiş idareye. Ya bir arkadaş verin yanıma ya da oğlumu verin demiş. İdare de arkadaştan daha çok beni uygun gördü herhalde. Beni öyle verdiler. İki üç ay biz onunla orada kaçakçıların içerisinde iki siyasi tutuklu olarak yalnız kaldık.

Naci Sönmez

Ya tabi ben ilk defa yaşıyordum onu da ama o bir defa daha yaşamıştı öyle bir şeyi ama çocuğuyla beraber cezaevinde olmak ayrı bir şeydi ama bizim durumumuzdan daha vahim olanlar olduğu için biz teselli buluyorduk. Mesela Kemal Şennur vardı bizim Demirci köyden. 3 oğlu herhalde 2 oğlu mu ne öyle olanlar vardı. 2 oğluyla beraber yatıyordu.

Hatta bizim bir Rıza dayımız vardı. Sadece hanımı dışarıda kalmıştı. Kızı, 2 oğlu 4 kişi mi ne. Rıza dayı nasıl geldin buraya ne yiyecek, ya dedi evde şu kadar un çuvalı, şu kadar fındık var. Bir de kaba şey yani Karadeniz usulüyle bir de evde bir karıyı bıraktım. Göçü getirdim cezaevine. Herhalde bizi çıkana kadar bakarlar demişti. Ya öyle şeylerde olduğu için bir fazla da şey vermemiştik, yani nedir o zayiat vermemiştik.

Görüşe genelde birlikte çıkıyorduk. Annem geliyordu, kardeşim geliyordu, amcalarım geliyordu falan. Aile sohbeti olarak geçiyordu. İşte aile sohbeti yapıyorduk.

Fikri Sönmez ve Naci Sönmez'den sonra bir ara küçük oğul Yusuf Sönmez de içeri alınır. Aileden bir tek Nurten Sönmez kalır dışarıda.

Nurten Sönmez

Tabi o da girdi 12 yaşındayken. İçerde 2 ay da o kaldı Perşembe'de. Hatta dedeleri öldü 1 haftalık cezaevindeydi bunlar. Hiç kimse yoktu evde. Öbür kayınlarım da, öbür oğulları da yoktu. Bunun dedesi benim kayınpederim bir haftalık Demas'taydılar bunlar. Hiç kimse bunlar mesela dağdaydı. İki çocuğum hiç yoktu evde. Yani dedesini kaldırırken 3 oğlundan bir tanesi yoktu evde.

Yarısı içerde olmuyor. Tümü içerdeydi onların bir tek ben kalmıştım dışarıda. Onların 3'de içerdeydi.

Yusuf Sönmez

Ben lise 2 deydim. İşte kaçtı 81 ya da 80 miydi, 81 olabilir. Son bir hafta vardı okulun bitmesine. Okuldan zaten ondan önce bir 20 kişi almışlardı, ben kalmıştım. Bir hafta sonra beni aldılar.

Tabi abim benden bir hafta önce alınmıştı. bir hafta, 10 gün işte, bir hafta onlar alındı, 2. hafta da ben alındım. Abimle Perşembe'de yattık beraber. Ayrı ayrı koğuşlarda yattık.

Ben fazla kalmadım, 70 gün falan kaldım. 65-70 gün gözetimden çıktım. Tutuklanmamıştım. Ben Perşembe gözetimdeydim. Babam o dönemde Amasya'daydı. Amasya Efirli'deydi. Amasya diyorum, Ordu Efirli.

Annen yakınıyor muydu?

O dönemde bir bunalıma girmiş o zaman sinir ilaçları falan almaya başladığı bir dönem var zaten annemin 6,7 ay bayağı bir sinir bunalımı geçirmiş.

Naci Sönmez

Yataklarımız artık yan yanaydı ya da karşılıklıydı diye hatırlıyorum. Ama hatırladığım en iyi şeyler de orada. Yani belki de hayatım boyunca babamla en özel tanıma yani onun iç dünyasına girme işi orada gerçekleşti. Mesela çocukluğumdan alıp da o yıllara kadar babam tabi ki önemli bir sima bende kişilik ama daha çok orada nasıl bir insan olduğunu şey yaptım. Bir de onun o siyasi olmayan insanlarla da ne tür ilişki kurma becerileri olduğunu orada kavradım yine en çok. Çünkü orada da yatan insanlar yaşlı başlı halktan diyebileceğimiz işte mermi satmışlar falan filan 12 Eylül öncesi herkesin şöyle böyle yaptığı öyle büyük kaçakçılarda vardı ama çok kıyısından bucağından bir tabancayı ondan ona vermiş ve bu şekilde o ağın içerisinde bir teşkilat gibi ceza yemiş insanlarda vardı. Babam onlar içerisinde çok kısa zamanda hem de yani çok ciddi bir saygınlık oluşturdu. Mesela onu ne ben ne bir başka arkadaş o denli yapamazdık yani saygınlık oluşturdu ve onlar şimdi askeri düzende devam ediyorlardı bizim koğuşlarda olmuyordu o direnişten sonra işte akşam tekmil verilirken emret komutanım falan filan işleri. Babam orada bir ay sonra 2 ay sonra falan şeyi başlattı, nedir o yani o duruma getirdi. Bir Süleyman amca vardı hiç unutmam Trabzonluydu herhalde o koğuşun en yaşlısıydı ve temsilcisiydi her akşam işte bacak kadar bir, yaşı kaçtı bilmem, bir baş çavuş şey ast subaya emret komutanım diye tekmil veriyordu. Yani böyle bir hayat bu. Bir akşam vermedi, bir akşam vermedi. Ast subay tekrar hatırlattı falan vermiyoruz artık dedi. Nasıl vermiyorsun, vermiyorum ben bu yaşta kaç defa askerlik yapacağım dedi ama anladık ki Süleyman amcanın sarf ettiği sözler aslında tam basma kalıp babamın kullandığı cümleler yani tipik hemen fotoğrafı çekebilirsin. Ondan ne kapmışsa onu orada ast subaya takır takır söylediğini hatırlıyorum. Babam 1 hafta sonra aldılar o koğuştan, beni yalnız bıraktılar. Benim oradan ayrılmam 1- 1,5 ayı buldu. Ben o kaçakçılarla kaldım gene. Daha sonra aynı koğuşa düşemedik yani orada ayrıldık. Hemen hemen sanırım bir 1,5 yıla yakın zaman ayrı kalmışızdır yani son zamanda sadece mahkemelerde beraberdik.

Naci Sönmez

Orada yaşanmış çok güzel şeyler vardır tabi ama siyasi olarak hatırladığım bir şeyler var. Fatsa davasının geleceğinden kaygı duyuyordu. İçerideki birtakım arkadaşlarının birbirleriyle ilgili uygulamalarından rahatsızdı, işte tavırlanmalardan rahatsızdı. İşte bunların zeminin böyle olmaması gerektiğini söylüyordu. Çünkü zaten sınavın iyi verilemediğini,

bir sürü insanın peşimiz sıra getirildiğini idamla yargılanan bir sürü halktan insan olduğunu, bu anlamda bu işin sadece birkaç kişiyi bu sürecin dışına iterek, cezalandırarak çözülemeyeceğini, tecil edilerek çözülmeyeceğini söylüyordu. Bunları epeyce anlattı bana, sohbet ettik, o süreçte ve korkusunun Fatsa davasının kamuoyunda, dünya ve Türk kamuoyu önünde yıpranabileceğini ve karşıt güçlerin malzemesi haline gelebilecek birtakım açıkların oluşabileceğini söylüyordu, kaygı duyuyordu bu anlamda. O aslında o ana kadar o zamanlar morali iyiydi. İşte ne zamanki o gerçekleşti kalp krizine yenik düştü. Yani bir anlamda işte o itirafçılık, işte yaşadığı o cezaevindeki dağınıklık bir anda onu doğrulamıştı, haklı çıkartmıştı. Kafasında bu tür şeyler vardı ve bu anlamda da telkinde bulunuyordu işte. Yarın öbür gün çıkarsın cezaevinden, ben senin kadar erken çıkamam belki işte hatta kaba tabiriyle o kendi diliyle hızlı giden atın boku seyrek düşer şeyini kullanırdı genelde. Yani ben hiç attığım hiçbir adımdan sonra geriye dönüp keşke şu adımı atmasaydım diye geri dönüp baktığımı hatırlamam ama atabileceğim adımı attım bugüne kadar. Yani belki o yüzden birileri benden daha hızlı gibi olmuş olabilir vs olabilmiş olabilir ama ben hiçbir şeyden pişmanlık duymadım yani yaptığım işten pişmanlık duymadım. Ömrüm yeterse böyle bir iki darbe daha geçiririm diye de esprisini yapıyordu. Arkadaşları da yapıyordu gerçi benimle de paylaşıyordu bunları. Yani iyi bir devrimci olmanın nasıl olabileceğini, nasıl bir kişilik oluşturma gerektiğini biraz bana bir oğlu gibi de ve bende de görmek istiyordu sanırım öyle şeyleri.

Naci Sönmez'in tahliyesini babası nasıl karşıladı...

Yok benim çıkmama çok mutlu olmuştu. Onu biliyorum Ben kendi açımdan tabi yani cezaevinden tahliye oluyoruz ama şöyle bir şey, burukluk kaldı tabi içeride bir sürü insan yatıyordu kalıyordu. Ben bir de içeride hiç sıkılmadım yani öyle de bir şeyi var biraz. Yaşımızın küçüklüğünde miydi yoksa o günkü üç sene o güne kadar yaşadığımızın çok farklı bir hayat mı kurmuştuk bilemiyorum ama çok akıcı geçmişti benim için. Mesela üç yıl öyle bunaldığımı hatırlamıyorum ben içerde. Yani o yüzden sevincim şuydu dışarı çıkınca daha iyi işler yapacağıma ilişkin kendimi yetiştirdiğimi düşünüyordum, öyle bir kanaat oluşmuştu. İçeride siyasallaşmıştık bayağı, biraz öyle bir şey vardı bir okul gibi gelmişti. Dışarı çıkıp bir an önce topluma bunları anlatmak işte onlara daha yani bu işe daha faydalı olmak gibi şeylerim vardı. Öyle bir sevincim vardı. Babamda sevinmişti epeyce çıkmama.

Yusuf Sönmez

Bırakırlar diyordum yani o ilk nokta operasyonu darbeye kadar olan, 12 Eylül'e kadar olan dönemde bırakılır, geçilir yani ceza ne hani sonuçta bir şey yok belki göreve döner.

"Sonra."

Yusuf Sönmez

Ondan sonra da bırakılamayacağı hissine kapıldım yani hiçbir şey de yapmamış olsa kesinlikle babamı bir 5-10 sene bırakmayacaklar yani sonuçta hep bu his uyandı. Çünkü o zaman işte Evren bile Fatsa'yı o zaman hedef gösterdi televizyonda, hedef olmaya başlandığı zaman.

Hatırlıyorum, çok iyi hatırlıyorum. Lisede okuyordum herhalde 3.sınıf, çok etkilenmiştim. İşte direk babamı hedef göstermesi okulda bile, bir gün okula gitmedik onun yüzünden. İşte arkadaşların bakışı değişir falan etkileniyorsun ister istemez bunlardan.

Şimdi şöyle o gece ben onu gündüz seyretmedim akşam televizyonda dinledim. Televizyonda gösterdi işte Fatsa'da dedi terzi Fikri diye biri var dedi. Böyle aşağılı daha değişik bir kelimeyle işte burayı kurtaracağını zannediyor ama biz işte düştüğü o şeyi anlatıyor. İşte buradan zamanında geçememiş işte havadan geçememiş şu bu falan yani hedef de sonuçları bir kişiyi bir cumhurbaşkanı direk bir kişiyi hedef gösterirse onu bir mahkemenin, bir savcının bırakma şansı kalır mı daha yani hedef.

DEĞERLENDİRMELER

Nurettin Demirbaş

Kenan Evren burada, İlk cümlesi şuydu, benim çilekeş Fatsalılarım!.. Çileye soktuğum Fatsalılarım cümlesi daha doğruydu da tabi, o kendine göre ilk cümlesi buydu. Burada kurtardılar, işte belli neyi kurtardıkları, Türkiye'yi de kurtardılar, Fatsa'yı kurtardıkları gibi.

* * *

Mehmet Gümüş

Reşat Akkaya dönemindeki o bizim eksiklerimiz öne çıkarıldı. Aradan 12 Eylül geldikten sonra bizim birçok konuda hazır olmadığımız zaten giderek anlaşıldı. Çabuk bir çözülme yaşandı. Giderek yakalanmalar, giderek teslim olmalar noktasında hızlı bir gelişme yaşandı. Çok iyi direnen, ölen arkadaşlarımızı burada saygıyla anıyorum. Onları hatta hepimiz yüreğimizde yaşatıyoruz. Ama hızlı bir çözülme yani bir buna gerek nokta operasyonunda özellikle de istihbarat yönünden bir militan düzeyde kadro düzeyinde çok fazla hazır değildik ve 12 Eylül'ün gelişine çok fazla hazır değildik ve o büyük Türkiye'ye çok her yönüyle mal olmuş olan herkesin dillerinde dolaştırdığı Fatsa olayı ama tabi Fatsa yapılanması çok farklıydı. Çabuk, insanların beklemediği, şu anda da eleştirilir bir çok çevrede bizim kendi yakın arkadaşlarımız tarafından böyle bir olayın nasıl çabuk bitirilir işte yani bunun anlattığım nedenleri vardır Devletin çok farklı bir saldırısı vardır. Artı bizim her ne kadar bazı şeyle yaşanmadan öğrenilmiyor. Yani biz böyle şeylerin geleceğini bize mağaralar sığınaklar önerilmişti ama yaşamadan bazı şeyler öğrenilmiyor ve biz on yaşadık ve yaşayarak belki bizden sonra 84'te yeni bir örgütlenme içerisinde b

geleneği sürdürmekle ilgilenen arkadaşlarımız çok daha başarılıydılar o konuda bizden. Onu ben biliyorum çünkü bir yaşanmış deneyim vardı, hazırlıklı değildik yaptığımız birtakım yanlış eylemler bizi kitlelerle ilişkimizi zayıflattı. Hem bu hem hazır olmayışımız bizim çabuk çözülmemize neden oldu. Çok örnek, yiğitçe direnmelerde vardır bugün anılması gereken. Ama bugün baktığımızda Fatsa olayı o kadar çabuk bitmemeliydi. Bunu bitirmek için bizim yanlışlarımızı kullandılar ve bugün geriye baktığımızda Fatsa'da bizim devrimcilerimizin yaptıklarını unutturdular. İnsanlara bir tek unutturulmayan Fikri Sönmez olmuştur. Onun için Fikri Sönmez bu nedenle de çok önemlidir. Her şeye rağmen Fikri Sönmez unutturulamamıştır.

Oğuzhan Müftüoğlu

Belki, şunu zaman zaman düşünmüşümdür, Fatsa'nın bu derece sivrilmesinde ve bir hedef haline getirilmesinde bir politika hatası var mıdır? Bunu abartıp ön plana çıkartıp ve burjuvazinin, üzerine bu kadar fazla bir hışımla gitmesine yol açacak biçimde bunun afişe edilmesinin, böyle bir örneğin, gelişmeden kendi sorunlarının çözmeden, kendi yolunda belli bir mesafe kat etmeden, afişe edilip, bir hedef haline getirilmesinde, solun hataları var mıdır? Böyle yapılmasaydı daha iyi olur muydu, diye düşündüğüm olmuştur. Ama bir yanıyla, o kadar büyük bir umutsuzluk, gelecekten o kadar büyük bir karamsarlık vardı ki böyle bir olumlu örneğin, başka türlü yaşanılabilirliğin bir kanıtı olabilecek bir örneğe o kadar çok ihtiyaç vardı ki, bunu söylemek de o kadar kolay değil, Yani Fatsa'nın böyle bir umudu süsleyen bir örnek olarak öne çıkmasını inkar etmek mümkün değil.

Fatsa'nın yalnız kaldığını söylemek mümkün değil. Benim bildiğim devrimciler, nokta operasyonu karşısında, bulundukları her yerde büyük tepkiler gösterdiler. Aydınlar tepki gösterdi. Ama Türkiye öyle bir gidişin içerisindeydi ki, Türkiye çok kısa bir süre sonra nokta operasyonu hemen sonrasında, oradakilerin başına gelenler, Artvinlilerin de, Karslıların da, Yeni Çelteklilerin de, Ankara gecekondularında, yaşayan insanların da başına geldi. Onlar da, herkes kendi derdine düştü ve büyük bir yenilgi dönemi yaşandı. Direnmeye çalışıldı, yalnız bırakıldığını söylemek mümkün değil ama demin söylediğim gibi, Fatsa'nın ön plana çıkarılmasında solun bir hatası var mıdır, diye bir soru sormak, tartışmak mümkün değil. Fatsa eşitsiz gelişmiş bir bölgeydi. Türkiye'nin, mücadelenin diğer bölgelerinden çok farklı, çok ileri bir noktaya gelmişti. Böylesi bir öne çıkışın böylesi bir sivrilmenin objektif koşulları vardı. Böyle bir bölgede yaşayan herkes bunu çok iyi anlayabilir. Fatsa farklı bir yerde sadece Fatsa değil, Fatsa, Aybastı, o civardaki bütün bölgeler çok farklı bir boyuta gelmişti orada mücadele. Bu eşitsizlik kendiliğinden bir öne çıkmanın

objektif koşullarını yaratıyordu. Ama bunu bilinçli olarak geriye çekmek mümkün mü? O dönemde bunu tartıştık biz. Yapılacak çok fazla bir şey yoktu. Bir tarafta oradaki insanlara durun, geri çekilin, Türkiye'nin diğer taraflarına uymuyorsunuz. Biraz geri çekilin demek etkili olmuyordu. Onun dinamiği, oradaki yaratılan heyecan, itici bir faktör olarak yaşanıyordu. Fatsa'da yaşayan herkes bu heyecanla coşkuyla hareket ediyordu. Bir ölçüde, kazanmış olma duygusuyla, onun göz kamaştırıcı etkisiyle yaşıyorlardı. *Bu şekilde sonucun, nasıl bir Paris komünü, çağının çok ilerisinde bir örnekse, sonuçta bastırılmışsa ama yarattığı şey çağlar boyu akıllarda kalan tartışılan bir simge haline gelmişse. Fatsa da bir ölçüde küçük boyutta da olsa o günkü Türkiye'nin koşullarına aykırı bir örnek olarak ön plana çıkmış ve simgeleşmiş bir örnektir. Artık tarih olmuştur.*

Fazlı Hayta

Bugünden geriye baktığımızda sol içerisinde Fatsa bir çığır açmıştır. Biz onu görüyoruz, bir önderlik yapmışızdır. Belki o hareketler, 77'deki o hareketler önlenmeseydi Türkiye'de bu durumlara gelmeyecekti. Şimdi IMF'ye avuç açtık, bekliyoruz. 1,5 milyon dolar için parlamentoyu değiştireceğiz nerdeyse, hükümeti değiştireceğiz. O gün öyle bir derdimiz yoktu

Hatalı uygulamalar belki olmuştur. Bilemiyorum. Biz uyguladık demiyorum diyeceğimiz bir olay yok olabilir. Olmuşsa da gidip özür dilenmiştir. Yani örneğin ben sana ufak bir şey anlatayım. Esnafa denilmiştir ki kapının önüne bidonları koymayacaksınız, bir şeyler koyulmayacak ceza keseriz falan, kesilmiştir de ama ertesi gün çağrılmıştır esnaf temsilcileri, kardeşim biz yanlış yaptık bu olay yanlıştır. Buyurun makbuzları geri verilmiştir yani bu budur. Hatadan geri dönülmez mi, geriye adım atılır. Yanlış yapmışsan atacaksın. Doğru yapmışsan da inat edeceksin, atamayacaksın. Biz doğru yaptığımıza inanıyoruz, geriye de adım atmıyoruz. Mesele bu kadar basit.

* * *

Devrimci Yol Ana Dava Savunmasından

Kuşkusuz ki, Fatsa "Nokta" operasyonu, 12 Eylül için bir "ön çalışma" niteliğini taşıyordu. O günkü ortam içinde toplumun büyük çoğunluğu bir askeri darbeyi bekler hale getirilmişti. Ama Çorum'daki, Kahramanmaraş'taki, 16 Mart'taki, Bahçelievler'deki insanlık dışı katliamlarıyla; İpekçi'lerden, Tütengil'e onlarca değerli bilim adamımızın katledilmesiyle; kahvehane taramaları, çuval cinayetleriyle faşizmin çirkin yüzü öylesine açığa çıkmıştır ki, o ortamda yapılacak bir askeri müdahaleden

kamuoyu bu faşist katliamların hesabının sorulmasını bekleyecekti. Bu nedenle, faşizmin bu çirkin yüzünü örtbas etmek için Fatsa'da devlet eli ve tahrikiyle çıkartmayı umdukları olayları istismar edebilecekleri hesabını yapıyorlardı. Fatsa'yı dillerine doladılar; bu küçük ilçeyi bir "günah keçisi"haline getirmek istediler.
(Türkiye Gerçeği-Devrimci Yol Ankara Ana Dava Savunması-S.390)

* * *

Parlamento hala bir Cumhurbaşkanını seçememişti.

Demirel bir erken seçim dayatıyordu.

Ecevit onarım hükümeti, CHP-AP koalisyonu, vb hükümet önerisi yapıyordu.

MSP koşulları kendince en iyi biçimde değerlendirme uyanıklığı içindeydi.

MHP-faşist hareket ülke genelinde tam bir terör-katliam yaparak halkı teslim almaya çalışıyordu.

Devrimciler, sol hareket, bir faşist cuntanın koşullarının hazır olduğunu görüyordu. Faşist terörün yarattığı kaosu aşma uğraşısında, olası bir cuntaya karşı da toplumsal direnişi örgütleme çabasındaydı. *(Ne denli başarılı oldu veya niçin cuntaya karşı toplumsal bir direniş örgütlenemedi bunun tartışması henüz yeterince yapılmış sayılmaz!)*

* * *

1980 Temmuz ayı içinde ÇORUM ve FATSA olayları sonrası peş peşe üç önemli olay daha meydana geldi.

15 Temmuz günü faşistler CHP İstanbul milletvekili Abdurrahman Köksaloğlu'nu öldürdüler.

19 Temmuz günü Nihat Erim öldürüldü.

20 Temmuz günü DİSK eski Genel Başkanı Kemal Türkler evinin önünde 4 faşist tarafından çapraz ateşe tutularak öldürüldü.

Temmuz ayı içinde toplam 388 kişi olaylar içinde öldü.

Çorum olayları, Fatsa "nokta operasyonu", aralarında Kemal Türkler'in, Nihat Erim'in, A. Köksaloğlu'nun da bulunduğu yüzlerce ölü. Gazetelerde her gün yer alan, kaçırıldıktan sonra boğulmuş, işkenceyle öldürülmüş, TV kutusunda ya da çuval içinde bulunmuş cesetlerin haberleriyle, katliam haberleriyle dehşete sürüklenmiş bir toplum.

Ağustos ayında toplanan Askeri Şura'da darbe günü de belirlendi.

Darbe, 12 Eylül de gerçekleşecekti.

Artık teknik ayrıntılar ... ...

Ağustos ayının başından 12Eylül'e kadar geçen 42 günlük süre içinde meydana gelen olaylar içinde 571 kişi hayatını kaybetti.
Fatsa'ya "12 Eylül darbesi", nokta operasyonu ile çok önceden gelmişti.!!!

* * *

12 EYLÜL ÖNCESİ VE SONRASI

Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreterliği tarafından hazırlanmış, Türk Tarih Kurumu Basımevi'nce tertip edilerek basılmıştır.) EKİM-1981 ANKARA

"Milli Güvenlik Konseyi Sekreterliğince hazırlanmış olan bu kitaptaki görüşler 12 Eylül Cuntasının görüşü olarak da görülmeli."

Sayfa: 172 "FATSA'DAKİ OPERASYON"

Yine bu tarihlerde bir başka önemli olay da uzun süredir gizli örgüt militanlarının üslendikleri, belediye hizmetleri dahil kendi kurdukları bir yönetimle halkı baskı altında tutulan ve bir çok ölüm ve yaralama olaylarının meydana geldiği Ordu'nun Fatsa ilçesinde Güvenlik kuvvetlerinin yapmış oldukları geniş çaplı bir arama operasyonuydu.

Fatsa'da sokağa çıkma yasağı ilan edilerek, askeri birliklerin de katılmasıyla sürdürülen aramalar sonunda, teröristlerle işbirliği yaptığı öne sürülen Belediye Başkanı ile yasadışı gizli örgüt militanlarının da içinde bulunduğu 300 kişi yakalanıyordu. Ayrıca ev ev yapılan aramalarda 40 tabanca ve 7 tüfek, çok sayıda mermi ile yasaklanmış yayın ve afişler ele geçiriliyordu.

Fakat Fatsa olayı bu değildi; bu ilçemizin Anayasamızca yasaklanmış bir rejimin uygulanma sahası haline nasıl getirilmek istendiği, 12 Eylül sonrasında yapılacak bir operasyonla bütün acı gerçekleriyle birlikte görülecekti.

Sayfa:213-214 "HUZURLU YAŞAMA DOĞRU ANARŞİ VE TERÖRLE MÜCADELE"

Ülkede huzurun yeniden sağlanması, milli birlik ve bütünlüğün korunması için ilk hedef ; anarşi, terör ve bölücü odakların kurutulması idi. 12 EYLÜL sabahından itibaren bu hedefe yönelik operasyonlar kesin netice verecek şekilde tüm yurtta başlatılıyordu. Yıkıcı ve bölücü eşkıya çeteleri, halkın da büyük desteği ile silahlarıyla birlikte ele geçirilerek Türk adaletine teslim ediliyordu.

Güvenlik kuvvetlerinin ciddi ve üstün gayretleriyle büyük çapta çökertilen yasa dışı bölücü ve yıkıcı örgütlerin militanları, yakalanmaları sonrasında, ülke bütünlüğüne yönelik haince eylemlerini, işledikleri hunharca cinayetleri, oluşturdukları "**kurtarılmış bölgeleri**", kurdukları uydurma "**halk mahkemelerini**", gerçekleştirdikleri yaralama, bombalama, gasp ve soygun olaylarını, haltan zorla nasıl para ve mal aldıklarını, nerelerde saklandıklarını Türk milletinin huzurunda kendi ağızlarından açıkça itiraf etmişlerdir.
Devlet otoritesinin boşluğundan yararlanarak halk üzerinde baskı ve korku yaratan eylemci solun faaliyetleri konusunda Fatsa'lı bir vatandaş o günleri şöyle anlatıyordu:

"12 EYLÜL'den önce Çamaş'ta teröristler halk mahkemesi diye bir mahkeme kurmuşlardı. Çamaş'ta herhangi bir olayın meydana gelmesi halinde Türkiye Cumhuriyeti Devletine değil, buradaki halk mahkemesine gideceksiniz diye halkı baskı altında tutuyorlardı. Bir adam vurulmuşsa, biz çözeriz, devlete vergi vermeyin diyorlardı. Devletin askeri için ise, oligarşinin askeri tabirini kullanıyorlardı... ...Fatsa'ya mahkemeye giderseniz canınızı yok bilin dediler..." (Makalenin geri kalanı gerekli görülürse kitaptan devam edilebilir.)

* * *

Makalede ilginç olan belki de bir yönüyle doğru olan saptamalar var; sol kesimden örnek olarak Fatsa hedef gösteriliyor ve huzur için operasyonlarla güven sağlanıyor!

Diğer yandan; PKK-Kürt hareketleri hedef alınırken , cunta tarafsızlık imajını unutmayarak faşistlere de 'Silahlı Sağ Örgütler' adı altında değiniliyor.

12 Eylül Cunta'sı hatırlanırsa, "sağa da sola da karşı olduğu" iddiasıyla icraatlarını hayata geçirmişti. Bu yaklaşım, terör ve kaostan bunalan-can ve mal kaygısı yaşayan toplum tarafından da karşılık görmüştü. Sonuçta, 12 Eylül huzuru sağlamak adına "zaten sakin ve huzurlu" olan bir ilçeyi hedef seçmişti.
Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreterliği tarafından hazırlanan ve1981-Ekim tarihinde basılan bu kitapta belirtilen "HALK MAHKEMESİ" iddiası yine Erzincan 3.üncü Ordu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde Fatsa Davasında iddia edilmiş, hatta operasyonlarda bulunan bazı folklor giysileri halk mahkemesinin kanıtı olarak gösterilmeye çalışılmıştı ama bilirkişi raporu da bu iddiayı doğrulamamıştı. Sonuç olarak böyle bir halk mahkemesinin varlığı kanıtlanamadı ama 12 Eylül Cuntası ve egemen çevrelerce bu suçlama devam etti.

* * *

BİR DEĞERLENDİRME;

1980-12 Eylül sonrası, 1982-1983 yıllarında yenilgi ve dağınıklığı aşma çabası sürdüren devrimciler, yürüttükleri tartışmalarda Fatsa ve Nokta Operasyonunu da içeren bazı değerlendirmeler yapmışlardı. İlgili bulduğum kısa bir bölümü aktarıyorum.

"Ordu'nun iktidara hangi biçimlerde gelebileceği (Demirel'in kendi çözümünü dayatmak için de kullandığı) Çorum ve Fatsa olaylarında açığa çıktı.

Gün Sazak'ın öldürülmesiyle "Sine-i Millete dönme" kararı alan MHP tüm yurtta yoğun bir saldırı başlattı. CHP'nin geniş anti-faşist tabanını da hedef alan bu saldırılar,MHP'nin hesap etmediği bir direnme ile karşılaştı. Yoğun katliamlar düzenleyerek devrimciler karşısında güçlü mevziler elde ederek halk muhalefetini kolayca ezebileceğini ve kendisini egemen sınıflara tek alternatif olarak dayatabileceğini hesap eden MHP, tüm bu hesaplarının yanlışlığını gördü. Bu, aynı zamanda MHP'nin tek başına başını çektiği ve sürdürdüğü iç savaştan kazançlı çıkmanın tekelci sermaye açısından hiçte kolay olmadığını gösteriyordu.

Çorum'da ikinci bir Maraş yaşanmadı. Devrimci halk güçleri belli bir mevzi tuttu ve faşistler önemli darbeler yediler. ... Devrimcilerin direnebileceği halkın faşist saldırılara, faşizme karşı örgütlenip mücadeleye artan biçimde katılacağı açığa çıktı. Öte yandan ülke çapında geniş CHP tabanı, merkez yönetimin politikasından kopmaya ve direnenlerin yanında yer almaya başladı. CHP'nin tabanı üzerinde denetimini kaybetmesi diğer bir şeyi, o dönem özellikle CHP'de ifadesini bulan egemen ideolojinin etkisizleşmesi sonucunu doğuruyordu. Hareketimizin yıllarca savunduğu "sağ-sol çatışmaları değil, faşist katliamlar var" sloganında ifadesini bulan gerçek, tüm çıplaklığı ile açığa çıkıyordu. Tüm bunlar ordu desteğinde MHP'li bir iç savaşın çözüm olamayacağının ilk ip uçlarını veriyordu. Bu nedenle dikkatler Çorum'dan başka bir yere çevrilmeliydi. "Çorum'u bırakın Fatsa'ya bakın" böyle diyordu Demirel. Gerçekten Fatsa'ya bakmak gerekiyordu.

Yapılmak istenen şey Fatsa örneğinin geçersizliğinin(ve tabi devletin güçlülüğünün) kanıtlanmasıdır. Böylece yeni yeni Fatsaların ortaya çıkmasının önüne geçmeye ve Fatsa'da örneklenen bir devrimci anlayışın çürütülmesine çalışılmaktadır.(Devrimci Yol-37, Ağustos 1980)

Fatsa devrimcilerin egemen olduğu, kazandıkları belediye seçimleri ile de kendi demokrasi anlayışlarını hayata geçirdikleri, halkın kendi kendini yönetmesi anlayışının ilk çiçeklendiği bir yerdi. Varolan çürümüş, kokuşmuş

düzene her düzeyde alternatif,(kardeşlik, eşitlik ve özgürlük ilişkileri temelinde) kolektif bir yaşantının –bu düzenin sınırları içinde olabileceği ölçüde- örgütlenilmeye çalışıldığı bir yerdi Fatsa. Ve bu nedenle egemen sınıflar açısından saldırılması ve boğulması zorunlu idi.

Fatsa operasyonunun kendisi, bu operasyonda kullanılan faşistler, bunalımlarından çıkış konusunda diğer bir yola ilişkin ipucu veriyordu. Faşistlerin içinde yer aldığı, MHP'den yararlanıldığı doğrudan bir ordu müdahalesi. Bu çözüm, Çorum olaylarından daha sert bir tepki gördü. Ve ülke çapında geniş yankılar uyandırdı. Düzenin, kendisine alternatif olma özelliği taşıyan bir yere saldırması aynı zamanda onun kendi iğrenç yüzünü de açığa çıkartıyordu.

Ayrıca, sol liberal çevrelerin önemli bir kesimi egemen sınıfların ideolojik etkinliğinden sıyrılmaya başladılar. Bu çevrelerde artık hiç kimse, Çorum'da barikatlarda ellerinde silahla nöbet tutanları terörist olup olmadıklarını tartışmıyordu. Yine herkes (Ecevit bile) Fatsa'da faşistlerin yol gösterdiği devlet teröründen bahsediyordu.

Bütün bu gelişmeler her türlü MHP'li çözümün tekeller için gerçek bir çıkış yolu olamayacağı, tersine devrimcilerin bu tür çözümlerin uygulandığı bir süreçten güçlenerek çıkabileceğini gösteriyordu.

İç Savaş Çözümsüzlük ve Fatsa

Ülkede, çatışan tarafların, derinleşen bir iç savaş biçiminde gelişen çatışmalar ortamını kendi lehlerine çevirmek için son güçleriyle asıldıkları 80 yazında, MHP'li çözümlerin egemen sınıflar açısından bir kumar haline gelmesi; devrimci hareketin mücadeleyi farklı alanlara ve boyutlara sıçratamaması ve gerekli atağı yapamaması ile de birleşince siyasal düzeyde bir tıkanma ortaya çıktı. ...

Çözüm Fatsa'da idi.

Çözüm Fatsa'da idi. Çözüm eksiklikleriyle de olsa orada hayata geçirilmeye çalışılan (işçi sınıfının ve tüm emekçi kitlelerin eylemliliğini, karar verme ve yönetme organlarına katılımı esas alan) sosyalizmin içerdiği, alternatif bir demokrasi anlayışında idi. Ve darbe bu nedenden dolayı, nokta operasyonu ile önce FATSA'DA oldu.

* * *

Evet çözüm Fatsa idi!

Fatsa'ya yapılan operasyon aslında 12 Eylül'ün de nasıl yapılacağını ortaya çıkardı. MHP'li sivil faşistlerle ortak yapılan ister maskeli olsun, isterse

Çorum'da ki gibi kışkırtıcı ve katliamlar yaparak olsun karşılarında geniş bir tepki ve direniş doğurdu. Halk ve devrimci güçler MHP'li iç savaş girişimini bir anlamda tıkadı ve belki de bu en büyük başarısı onun en büyük zaafı oldu. Solun siyasal tıkanıklığa karşı çözümü Fatsa idi. Düzen kendi açısından asıl tehlikeyi gördü ve yüzlerce olmadan ezmeye çalıştı.

* * *

Yaşathak Aslan Fatsa üzerine değerlendirmesinde, Devrimci Yol'un içsel sorunları açısından da bakarak farklı bir yönü öne çıkarıyor.

Yaşathak Aslan

"...Demirel "Çorum'u bırakın Fatsa'ya bakın" derken temsil ettiği sınıflar açısından hangi tehlikeye dikkat çekiyordu? Alternatif iktidarın nüvelerinin oluşması tehlikesine. Çünkü krizin devrimci tarzda çözülmeye başlandığı nokta, FATSA idi. Bu küçük ilçeyle simgeleşen "alternatif iktidar" olgusu ve çok boyutlu krize devrimci çözümdür.

Biraz konu dışı gözükse de değinmemiz gereken bir husus daha var. Biz Kars'ta her açıdan daha güçlü ve kitleseldik. Ama il sınırları içinde güncelliği azalan anti-faşist mücadelenin yerine bir başka mücadeleyi, Kars'ı Fatsa yapma çabasına geçiremediğimiz için Kars'ta iç çözülme ve dejenerasyon yaşandı. Fatsa, bu anlamda kendi iç "krizimiz" için de çözümdü."

Fakat bu o dönemde ne kadar görülebildi, yeterince önemsendi? Olumlu bir yanıt vermek zor.

İDDİANAME

Doğu Karadeniz Bölgesinde,Samsun-Ordu ve Giresun anayolu üzerinde bir yerleşim merkezi olan Fatsa ilçesi 12 Eylül öncesinin kan denizinde Türk Ulusunun hafızalarında diğer terör odaklarına nazaran **derin izler** bırakan yer olmuştur.

Değişik yanlara göre; küçük Moskova, Örnek İlçe, Vatan topraklarından çıkan İlçe, Fatsa Komünü, haksızlığa karşı direnen yer, tekrar vatan topraklarına katılacak yer, kurtarılmış bölge, kurtarılacak yer, müthiş bir olay, Ankara'daki politikacı kafasının alamayacağı bir demokrasi anlayışının sergilendiği yer (1) denilen bir ilçenin A.P.'nin 850 ,CHP'nin 1100 oyuna karşılık 3096 oyla bağımsız aday olarak Belediye Başkanlığını kazanan Fikri Sönmez 7 Temmuz 1980 tarihli Demokrat Gazetesinde yayınladığı şekilde; yeni bir düzen kurduklarını bu düzende halkın kendi kendine hakimiyetini sağladığını, gerçek olarak kendini yönettiğini ifade ediyor ve "Şunu herkes iyi bilsin ki biz kurduğumuz düzeni kimseye bozdurmayız" diyordu.(2)

(1)-9.7.1980-Hürriyet 22-23.7.1980-Tercüman, 15.7.1980-Milliyet

(2)-... ...Terzi Fikri SÖNMEZ'in başkan seçilmesi Devrimci Yol örgütünün planlı ve yoğun çabası sonucu Fatsa'nın yapısal bozukluklarından faydalanarak tarafsız kesimin kışkırtılıp kandırılması, karşı görüşlerin ise İttihat ve Terakki Partisinin sopalı seçimlerine benzer şekilde sindirilmesi suretiyle vukuu bulmuştur S.127

14 Ekim 1979 tarihinde yapılan seçimler sonucu Devrimci Yol örgütünün eylemli baskısı ile başkan seçilen Fikri Sönmez'le...Bu tarihten itibaren Devrimci Yol örgütü devlet imkanlarının desteğinde, devlet içinde devletmiş gibi hareket etmeye başlamış ve özlenen **FATSA KOMÜNÜ** kurulmuştur...S.159

Belediyenin Devrimci Yol örgütünün egemenliğine geçmesiyle Başkan Fikri Sönmez Devrimci-Yol siyasetinin unsurlarından ve stratejik aşamalarından biri olan direniş komitelerini gündeme getirmiş ve **halk komiteleri adıyla 11 mahallede 5 'er kişiden oluşan direniş komitelerini kurdurmuş** teorik yapısına uygun olarak genellikle Devrimci Yol militanı olmayan hatta yansız ve AP'li vatandaşların çoğunluğunu teşkil ettiği bu komitelerde bazı varlıklı kişilerin imkanlarından istifade edilerek yol yapımı, kanalizasyon yapımı gibi hizmetler bu komiteler vasıtasıyla yerine getirilmeye başlanmıştır. Yine zamanın ekonomik şartları içinde sıkıntısı çekilen **temel gıda maddeleri ile fındık kabuğu dağıtma** işleri bu komiteler vasıtasıyla yerine getirilmiştir.

Dev-Yol merkez komitesinin aldığı karar gereğince ...Nisan 1980 tarihinde Fatsa'da **Kültür Şenliği** adı altında faaliyetler düzenlenmiş,...

...Yine düzenlenen **"ÇAMURA SON"** isimli kampanyayla devrimci hareketin neler yapabileceğini halka ispatlamak istemiştir.(Savcılığımızca soruşturma Ağustos 1981 tarihinde devir alındığından, bu tarihten önce diğer bazı önemli konularda olduğu gibi Fatsa Kültür Şenliği ve Çamura Son Kampanyası hakkında herhangi bir delil toplanamadığından ve olaylarla ilgili fotoğraflar iddianamenin yazılması aşamasında elimize geçtiğinden bu konu hakkında soruşturmanın genişletilerek ek iddianame tanzim edilmesi düşünülmektedir.)

Başkan Fikri Sönmez, ...muhtarlar, belediye encümeni üyeleri gibi yasal temsilcileri devreden çıkarmış belediye ile ilgili bütün hizmetler...Belediye Halkla İlişkiler Komitesince ve yukarda belirtilen ve **halk komitesi adıyla anılan direniş komiteleri** vasıtasıyla yerine getirilmiştir. ...S.159

...Fikri Sönmez ve Devrimci –Yol örgütü 1979 yılı sonlarından itibaren vatandaşların anlaşmazlıklarını **halk mahkemeleri** adı altında kendisi halletmeye başlamış kim kez halkla ilişkiler bürosunda, kimi kez halkın toplu bulunduğu köy odası, kahvehane, okul binaları gibi mahallerde toplanan bu mahkemeler vasıtasıyla vatandaşın ihtilafları adliye mahkemeleri devreden çıkarılarak halledilmeye başlanmıştır. ...S.160

Yukarda belirttiğimiz zaman periyodu içinde Fatsa'da tam bir egemenlik kuran ve devlet içinde ayrı bir ünite olarak teşkilatlanmayı başaran Fatsa Devrimci-Yol örgütünün tüm faaliyetleri elbette ki yukarda çeşitli başlıklar adı altında verdiğimiz evlemlerden ibaret değildir. Örgüt ev sahibi kiracı anlaşmazlığından, çamurlu yolların yapılmasına kadar bir sürü konuyu kendine iş edinerek bu konuda örgütsel faaliyette bulunmuştur. (abç)

...S.180

..,Türkiye genelindeki örgütlenmenin dışında **Fatsa Dev-Yol örgütünde çekirdek bir komünist model oluşturulmuştur**.
Bu cümleden olarak Fatsa'da vatandaşlar arasındaki ihtilaflar adliye mahkemeleri yerine **halk mahkemelerince** çözümlenmeye başlanmış, vatandaşın **can ve mal güvenliği** tamamen Devrimci Yol militanlarının insaf ve korumasına terk edilerek karşı görüşlü vatandaşların Fatsa'yı terk etmesi sağlanmıştır.

Fatsa'da komünist modeli örgütün amaç ve stratejisine yakın şekilde gerçekleştiren Devrimci-Yol örgütü Türkiye genelinde de bulunduğu şehir ve kasabaya uygun örgütlenme birimleri ve yine bölgede yapılabilecek eylem ve faaliyetleri gerçekleştirmiştir.
...S.184
...Devrimci-Yol örgütü ... anayasal düzeni cebren yıkmaya yönelmiş icra hareketlerine başlamıştır.
...S.186

* * *

Yaşar Durmuş

Halk mahkemesi diye bir oluşumda kendi mahkemeleri tarafından da kanıtlanamadı. Bu tür yalanlara ihtiyaçları vardı. O kadar zulmün, o kadar işkencenin o dönemin hesabını başka türlü vermeleri mümkün değildi. Fatsa'yı yargılayabilecekleri somut bir gerekçeleri yoktu çünkü. Fatsa'da kendi hukuklarına uydurabilecek bir suç olgusu yoktu. Fatsa'da bir yaşam tarzı yepyeni bir yaşam tarzı onların korkulu rüyasıydı ve saldırmak zorundaydılar. İnsanları inandırmak için yalanlar üretmek zorundaydılar ve Fatsa'da yaşayan kimse buna inanmadı. Fatsa'nın dışındaki insanları belki şu veya bu şekilde inandırabildiler. Çünkü yoğun bir ideolojik bombardıman dönemi geçti o dönemde.

* * *

KARAR ... KARAR ... KARAR ...!!!

S:146

Fatsa İlçe halk mahkemesi ve Köylerde de aynı şekilde halk mahkemeleri kurulduğu iddia edilmiş ise de bu mahkemelerin nasıl ne şekilde kurulduğu tam bir şekilde tespiti mümkün olamamış yalnız bazı örgüt üyelerinin

*halk arasındaki basit uyuşmazlıkları çözmekten de geri kalmamıştır. Bu basit ihtilafların çözülmesi bir nevi İlçede ve Köyde **Halk mahkemelerinin kurulduğu anlamına gelmeyeceği de tabiidir.***

*...**sırf komite üyesi oldukları iddiası** bazı sanıklar yönünden mücerret bir iddia taşıdığından bu **sanıkların mahkumiyeti cihetine gidilmemiş** olup Fatsa İlçe merkezinde ve Köylerinde komite üyeleri mücerret olarak aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir.*

S153

*Yukarda izah edildiği gibi Fatsa İlçe Merkezinde ve Mahallelerinde ve Köylerinde örgütlenen DEV-YOL üyeleri önce halkın zaruri ihtiyaç maddelerini temin bakımından bu şekilde halk komiteleri kurmuşlar ve bilahare bu halk komitelerinde kendi görüş ve düşüncelerine sahip olmayan kişilerin yerine yavaş yavaş örgüt üyelerini yerleştirme yoluna gitmişlerdir. Halk başlangıçta bunu masum ihtiyaçlar için kurulan komiteler olduğu düşüncesiyle girmiş ise de bilahare bunların düşüncelerinin arkasındaki art niyeti öğrendikten sonra toplantılarına gitmemeye ve hatta ikametgahlarını dahi değiştirmeyi tercih etmişlerdir. Yukarda şahıslar içerisinde AP görüşünde olan sanıkların olduğu ve bunlar gibi kötü ve art niyeti olmayan diğer şahısların sanıkların kendi bölümünde de belirtildiği gibi herhangi bir eyleme karışmadıkları ve aleyhlerinde örgüt üyeliğini gerektirir herhangi bir delilin mevcut olmaması karşısında bu halk komitesindeki üyelere mahkememizce **Beraatlerine karar verilmiştir.***

* * *

Fikri Sönmez Mahkemede... ..

Nurten Sönmez

Herhalde haksız yere suçlanıyordu. O mahkemedeki söylenilen şeyleri hak etmemişti ki.

Çok iyiydi. Son zamanlar Yusuf Atasoy'un ifadeleri onun moralini bozmuştu. Zaten kalp hastalığına da sebep olan o olmuştu.

Dediğim gibi son zamanlar Yusuf'un ifadeleri onu, beni bitirdi diyordu. Hiç beğenmedi Yusuf'un ifadelerini küçümsüyordu yani. Fikri'nin, her şeyi ben yaptım diyordu. Onu da O kabullenmiyordu. Yani Yusuf beni niye küçümsedi diye.

Öyle pek de istek olmuyordu. Ben tabii götürüyordum. Giysi götürüyordum, para götürüyordum. Yiyecek alınmıyordu Amasya'da zaten.

Yusuf Sönmez

Babamın konuşmasına mahkemede hiç denk gelmedim. Yani mahkemesine çok gittim, genel mahkemelere gittim.

Fikri Sönmez mahkemede nasıldı?

Her zamanki hali babam ne etti yani, sonuçta çoğundan daha rahattı diyebilirim yani bizden rahattı. Biz seyrederken daha tedirgindik.

Tabi o son 8 ay rahatsızdı bu ara bir tedavi falan da uygulandı.

Tahliye olacağım o son dönemde ben bırakılmayacak diyordum gene o zaman konuşulan bir şey vardı. İşte Amasya'da tanışlar vardı. İşte Arif Cengiz vardı. Herhalde savcı tahliyesini isteyeceğim mi, istedim mi falan diye ama bende de şöyle bir kanı vardı, hep isteseler de bu dönemde bırakmayacaklarının farkındaydım o dönemde zaten yaşım da 18-19'a gelmişti.

Ahmet Özdemir Mahkeme Sürecinde Fikri Sönmez'i ...

Fikri Sönmez hiçbir erk karşısında böyle kaşını yere indirecek bir insan değildi. O yüzden de heyecanlı bir tip de değildi. Tamam çok iyi bir hatipti, çok iyi konuşurdu ama birtakım şeyler karşısında da böyle heyecanlanan bir insanda değildi. O yüzden aslında mahkeme süreci onun mahkemedeki sanıklık süreci doğal bir insan süreciydi. Bizim yanımızda nasıl oturup konuşuyorsa, mahkeme sorgusu sırasında da aynı tavrı, aynı yüz ifadesini, aynı konuşmaları ifade eden bir hat izledi. Bu mahkemede de bir süre saygınlık yarattı aslında. Mahkemedeki yargıçlar ki bizim davada 35 tane yargıç değişmişti. 5 tane heyet değişti o süreler içerisinde. Fikri Sönmez'e özel bir saygınlık oluşmaya başladı. Bu saygınlıkta Fikri Sönmez hakkında bir dizi suçlamaları polis sorgularında yapan insanların orada Fikri Bey diyerek ona saygı göstererek yapması biz özel bir insanı yargılıyoruz hissini de uyandırmış olabilir o dönemdeki mahkeme heyetinde ve onları da söylemleri zaman zaman ağzından kaçarak Fikri Bey diye ifade edilir duruma gelmişti. O yanıyla baktığımızda da Fikri Sönmez ölmeden önceki son bir iki aylık süreçte önemli bazı iddialar ortaya attı. Konuşmalarında dedi ki bu dava siyasi bir davadır ki bu söylemi hepimiz kullandık. Bu siyasi davada ben yeri geldiğinde birtakım şeyleri açıklayacağım, çoklarının uykuları kaçacak. Bu sözcükten, çoklarının uykuları kaçacak sözünden, mahkeme heyeti çok rahatsız oldu. Dedi ki Fikri Bey ne söyleyecekseniz söyleyin kimsenin, kimin uykusu

kaçacaksa kaçsın. Biz kendi üzerimize bir şey alınmak istemiyoruz. Ne biliyorsan söylemen gerekir dedi. O da ısrarla ben birtakım şeylerin zamanlaması içerisindeyim. Bunun zamanı geldiğinde söyleyeceğim. Siz bunları izleyeceksiniz, göreceksiniz. Neler gelişti, neler nasıl yapıldı, bunları ben aktaracağım dedi ama bugün aktarmayacağım dedi. Beni bu konuda zorlasanız da bugün aktarmayacağım dedi.

Neleri aktarmak istiyordu, bunlar zaman zaman bizim konuştuğumuz şeylerdi o dönemde. Henüz su yüzüne çıkmamış şeylerdi. Şaibeli bir dava yürütülüyordu. Çünkü bu şaibeli davada şaibeli bir yargıç, savcının iddianamesi geçerliydi. Bir dizi yargıç, heyet değişmişti ama iddianame değişmemişti. Oysa bütün bizi suçlayan o iddianameyi hazırlayan yargıç (Savcı Halit Cengiz) ise 27,5 yıl hapis cezasına çarptırılmıştı. Salt bizim davada kimilerini sanık, kimilerini tanık yaptığı için bununla ilgili rüşvetler aldığı için görevini kötüye kullandığı için böylesine, böylesine şaibeli bir insanın yargı, yargı makamına sunduğu iddia hiç değişmedi. Bununla ilgili araştırmalar yapılamadı. Mevcut heyetler aynı iddialar üzerinden devam etti. Aslında Fatsa davasının yeniden gözden geçirilmesi gereken bölümü tam da bununla ilgili bir bölümdür. Ardından gelen mahkemedeki yerel mahkemelerdeki yargıçların da birbirini tutması bir dizi kasıtlı tavırları da dikkate alındığında ki, bu mahkemelerde bu bizim savunmalarımızda yer almaktadır. Bunlar hepsi dikkate alındığında Fikri Sönmez'in ne söylemek istedikleri biraz yargı sürecine, yargı sürecini hazırlayan diğer siyasi koşullara, bu siyasi koşullarda işkence erklerine, oradaki siyasi erklere kadar yönelen iddialar olacaktı. Fakat orada o süreç pek uygun, olgun değildi ona göre. Bekliyordu, bunları anlatacaktı muhtemelen. Kendisinin nasıl öldürülmek istediğini sorgu sırasında kimler tarafından niye öldürülmek istediğini anlatacaktı, aktaracaktı ve bunlar için kimi savcıların neler yapmak istediğini aktaracaktı, anlatacaktı. Kendisini biraz öldürmekten koruyan, öldürülmesi için korumaya alan bir yüzbaşının nasıl bir kazaya kurban edilerek gönderildiğini belki anlatacaktı. Bunun için belki kanıtlar bekliyordu bir yerlerden. O nedenle bu sözü kullandı ama mahkeme sonuçta biz mahkeme yargıçlardan ben özel olarak birisiyle görüştüğümde Fikri Sönmez neden bunları söyledi bizi çok üzdü. Oysa biz onun tahliyesi bile düşünür hale gelmiştik dedi. Keşke bunları söylemeseydi demişti.

Fikri Sönmez hakkında iddialar, oluşturulan suçlamalar bir kez bütünüyle polisle, polis sorgusu sırasında oluşturuldu. Bu konuda da yoğun bir çaba sarf edildi. Yani şöyle nerdeyse 300-500 kişinin Fikri Sönmez'i suçlamak için ifadelerinin alındığını biliyorum. Bunlar mahkeme tutanaklarında yer aldılar ama gel gör ki mahkeme aşamasında bu durum % 100 demeyeceğim ama şöyle % 98 falan oranında bir ters düz edilmeyi gerektirdi ve Fikri Sönmez'in gerçek

anlamda bile karşıtları onun anlayışından yani bizlerin o dönemdeki anlayışından zarar gören insanlar bile Fikri Sönmez hakkında bu insan şöyle yanlış şeyler yaptı. Şöyle yasa dışı işler yaptı diyemediler, demediler. Bu aslında resmediş mahkemenin de gerek Fikri Sönmez hakkında gerek Fatsa belediyesi kanalıyla yapılan işler hakkında tek bir suçlamanın yeterli bir suçlamanın belki öyle demek daha doğru olabilir. Çünkü hiçbir iddia bütünüyle, bütünüyle ortadan kalkmayabilir. Bir bakıma karar verme süreçlerinde yargıçlar açısından bir anlamı vardır. Hepsi geri almayabilir. O %98'lik dediğim ifadeyle bağlantılı bir şey. Bütün bu iddialar kanıtlanamadı. Sonuçta Fikri Sönmez'in o son ayrılıştaki bence kararı mahkemenin sonucunda da aklanmış oldu, doğrulanmış oldu diye düşünüyorum.

1985 yılındaki o son onun ölüm anı, ölüm günü. O gün mahkemeye gittik. Mahkemede rahatsızlandı. Zaman zaman rahatsızlanıyordu. Nefes darlığı falan çekiyordu. Kalbi vardı. Bununla ilgili doktor kontrolündeydi. Ama o gün mahkemede rahatsızlandıktan sonra biz mahkeme başkanma başvurduk. Bunun gönderilmesini istedik. O inatla gitmek istemedi. Bir şeyim yok dedi. Ama yüzündeki şekil değişiyordu, renk değişiyordu. Zorlandığının farkındaydı. Biz de farkındaydık. O günü bekledik duruşma bitti. Cezaevine tekrar gittik. Cezaevinde ilk işimiz bunun revire alınmasını istemek oldu. Biz müşahede bölümünde kalıyorduk. O 16. koğuşta kalıyordu. 16. koğuştaki arkadaşlarla da böyle diyaloglarımız oldu o süre içerisinde. Fikri Sönmez'in şöyle bir yapısı vardı. Yiğit bir insandı. Yiğit bir insan nasıl kendi eksikliklerinin, kusurlarının, zaaflarının görülmesini istemiyorsa öyle bir yaşam çizgisi tutturmuştu. Çok bir yerleri acıyorsa da acıyor demezdi. Mesela o son beni ille de gönderin demezdi, böyle bir şey söylemezdi. Biraz o noktada onu onur sorunu mu yapardı yoksa gururuna öyle mi daha uygun olurdu bilemiyorum ama o gün biz onu erken gönderemedik. Onu başaramadık. Çünkü gitmeyeceğim dedi. Nasıl algılıyordu. Belki de şöyle algılıyordu. Ya ben bunların ellerine geleceğim bir biçimde o kaygıyı da aslında çekmiyor değildi. yani doktorlara da hiç güvenmiyordu. Yani o süre içerisinde hiçbir zaman doktorlara güvenmedi. Biz, bizim arkadaşlarımız ki Atıf Özger aynı koğuşta yaşıyordu. Yoğun yaşadılar onların o sürecini, daha iyi anlatabilir o olayı, aktarabilir. Mesela hep doktora gittiğinde insanların kulakları bir an evvel oradan geri geleceği ana kadar beklerdi. O yüzden kendi güvensizliği, yoğun güvensizliği vardı. Cezaevi yönetimine de güvenmezdi. Çünkü onlarda kestirebilirlerdi muhtemelen ne olabileceğini, ne bitirilebileceğini. Bütün bunların içerisinde o akşam revire gitti. Sonra geri gönderdiler bunu gerekli tedavi yapılmış dediler. Sonra akşam saat on buçuk, on bir civarında yeniden biraz daha ağır bir rahatsızlanma kalbiyle ilgili bir rahatsızlanma olunca,

bu sefer tekrar doktor için başvurulmuş. O bize kapalı bir bölüm son ikinci bölümü o sürede tekrar işte zaman kaybı uzun bir zaman kaybı olduğunu hepimiz düşündük zaten. O an olan bir şey tekrar revire alınması, orada mevcut durumunun daha kötüye gittiğinin kararının doktor tarafından verilmesi ve ama ondan sonraki saat bire kadarki geçen süreyse tam da cezaevi yönetiminin ısrarla işte araç yok, gecikiyoruz, jandarma gelmedi vs. diye süreyi uzattığı dönemdi ki kalp rahatsızlıkları bu tür sürelerin uzatılmasını gerektirmiyordu.

Ha kasıt var mıdır cezaevi yönetiminin ölümüne, onun yaklaşması açısından diye bir soru sorulabilirse, vardır da diyebilirim burada, yanılıyor olabilirim de diyebilirim ama bir şeye zamanında müdahale etmeyi gerektiren bir hastalık yaşıyordu bunu doktor da görmüştü o dönemde. Mutlaka o süreç hızlı yaşanması gereken bir süreçti. Bence hızlı yaşamadıkları için orada bir öldürme katli varsa bu suç cezaevi yönetiminindir diye düşünüyorum.

Nurten Sönmez

Bana söylememişti. Onda nefes darlığı vardı cezaevine girince, kalp de vardı ama doktora gitmedi, inat bir adamdı. Doktora gitmeyi seven bir kişi değildi hiç. Aslında doktora gitseydi cezaevinde onu doktora götüren vardı zaten. Esat yüzbaşı çok seviyordu onu ama kendisi çıkmamış doktora. Onun 5 sene yaşadığı mucize zaten o hastalıkla beraber. Dışarıdayken hastaydı, rahatsızdı zaten.

Nefes darlığı vardı. Arada bir kalbim çarpıyor diyordu.

Yok içeride daha düzelmişti o ilk zamanlar o, nefes darlığı olayı kalmış o zaman Amasya'ya gidince Amasya'nın havası kuruydu ya oranın havası iyi geldi bana dedi. Son 5-6 ay içinde kalp krizi vuruyormuş ona, bana söylemedi fakat kardeşine söylemişti. Ona söylemiş bir iki görüşe gitmiş. Benim durumun iyi değil şu anda demiş ama bana söylememişti hiç.

Yaşar Durmuş

Yine böyle bir duruşma günü dedi ki, arkadaşlar biraz ara verelim isterseniz dedi yargıç. Aydoğan hakim ara verildi. Çocuklar dedi yanlış anlamayın ben yargılayan durumundayım, sohbet ediyorum sizinle dedi. Fikri Abi ölmeden önceki hafta duruşmasında yargıç, tahliye talebinde mi bulunuyorsun Fikri Bey dedi Fikri Abiye. Fikri Abi de dedi ki, hayır sayın yargıç tahliye talebinde bulunmuyorum. Çünkü benim tahliyeme siz karar veremezsiniz. O sizin işiniz değil, sizi aşar dedi. Bana benim tahliye talebimi verecek Ankara'dır verse verse. Siz veremezsiniz dedi. O zaman dedi ki işte cübbemi Fikri Bey dedi, inanın dedi, sivil hakim. Bunu, cübbemi çıkarır atarım bir baskı hissettiğim zaman dedi. Bundan müsterih olun dedi. Fikri Abiyi kaybettikten sonra da işte o duruşmada inanın dedi biz kendimiz değerlendirdik

Fikri Beyin dosyasını bu haftaki bu duruşmada tahliyesini kararlaştıracaktık, tahliyesini yapacaktık dedi, ve ben dedi o lafı bana söylediği zaman sabaha kadar uyuyamadım dedi. O yargıcı da aldılar burada belirteyim. Fatsa davasına yargıç dayanmadı. Biz tespit etmiştik. Yanılmıyorsam 32 adet yargıç değiştirdiler. 3. ordunun adli müşavirliği kendine göre mahkemeyi yönlendirdi, yönlendirmeye çalıştı. Tam istedikleri olmadığı zaman yargıçlar değişti, geldi gitti ve mahkeme o şekilde o noktalara ulaştı.

Pertev Aksakal

Perşembe günü mahkeme salonunda oturuyorum. Herkes işte o zaman bağlandığı gibi çıkardı, kim kime sıra gelirse bağlanırdı, kelepçelenirdi. Bir arkadaş geldi dedi ki "Fikri Sönmez seninle kelepçelenmek istiyor sen gitme, birine bağlanma, bekle onu" dedi. Ben de bekledim geldi 'gel bir bağlanalım dedi. 'Epey zaman mahkemede hep beraberiz, görüşemiyoruz bile.'Burada hırla gürle bilmem ne oluyor, biraz konuşalım dedi. 'Biz zaten iki Gürcü iyi anlaşırız' dedi. Fikri Abi konuşmayı çok seven bir insandı, çok neşeli de bir insandı. En moral bozucu zamanda Fikri Sönmez güler, moral verir. Bizim moralimiz bozulur bazen ama ona hiç rastlamadım. 'Fikri Abi yüzün biraz solgun senin'dedim. 'İlaç kullanıyorum, bende nefes darlığı var o yapıyor'dedi. 'O zaman doktora gönderelim seni'dedim. 'Ben bunlara güvenmiyorum'dedi. 'Bu adamlara ben gidiyorum nefes darlığı var, bana mide ilacı veriyorlar. Şimdi mide ilacı veren adama gidip de ya benim buram ağrıyor, ne verecek ki bana. Bir şey verir beni öldürürler bunlar'dedi. 'Ya gerek yok, idare ederiz' dedi. Bence dedim sen git. En son gördüğüm buydu. Zaten bir gün sonra Fikri Sönmez'in öldüğü haberini aldık. O işte rahatsızlanmış 4 Mayısta hayatını kaybetmiş.

Fikri Sönmez öldüğünde...

Nurten Sönmez

Ben köydeydim.

"Haber, hastaymış ailesini istiyor" diye, geldi. Tabi ben çocuk değilim ya öldüğünü anladım. Askeri cezaevinden sana kim haber verir hastalığında ölmese. Ben öldüğünü anladım tabi.

Nurten Sönmez ne yaptı ...

Ne yapacağım binip arabaya geldim. Burada hazırlandık. Amasya'ya yollandık. Suluova'da karşılaştık, buradan akrabalar gitmiş, almış getiriyorlardı. Biz de döndük geri geldik.

Cenazesi nasıl oldu, kalabalık mıydı? Sadece ailesi mi

Nurten Sönmez

Kalabalık nereden olsun ki arkadaşları çiçek yaptırıp gelirken asker, polis yolunu kesiyor, gönderiyor geri.

Cenazeye sadece aile yakınlarını alıyorlar. Bazıları güvenlik önlemlerini atlatıp geçiyor ama cenazede güvenlik güçleri daha çok.

Ailesini, işte çok yakın akrabalarını. Yok öyle yakın akrabaları da aldılar. Tabi birkaç kişi polis dinlemeyip gidenler de oldu gene. Yani gözdağı verdiler daha çok. *Güvenlik güçleri Fikri Sönmez'in cenazesine katılımı niçin engellemiş!*

Nurten Sönmez

Herhalde rahatsız ediyor ki öyle yaptılar ne bileyim.

"Naci Sönmez, baba Fikri Sönmez'in ölüm haberini alışı ..."

Naci Sönmez

Ben babamın öldüğünü duyduğumda, çok sevdiğim bir köy sahil kenarında annemin köyü Çaka'daydım. Hafta sonları oraya gidiyordum genelde cezaevi sonrası.

Orada ağacın dibinde otururken. İşte dedem getirdi haberi. Telefon gelmiş Çaka'ya o zaman evlerde telefon yok. PTT var aşağıda. Dedemin bana şunu dediğini hatırlıyorum. Baban rahatsızmış, hastanedeymiş, telefon açmışlar hani gelmek istiyorlarsa gelsinler diye dedi. Ne dedim ben dedeme nasıl olmuş, hastaymış, cezaevinden hastaneye götürülmüş ziyaret için bize telefon açıyorlar öyle mi dedim. O ölmüştür dedim. Dedem bana daha sonra sen bunu nasıl ya ben sana onun öldüğünü ifade edemedim. Ama sen çok rahat bir şekilde o ölmüştür tespitini çok rahat yaptın. Beni şaşırttın o zaman diye dedem bana uzun yıllar sonra da böyle anlatırdı, orada öğrendim, ölüm haberini öyle aldım.

Annem de köydeymiş, kendi köyümüzde. Bir de kardeşim var. Bizden önce onun teyzesinin, dayısının çocukları falan Amasya'ya yola çıkmışlar cenazeyi almak üzere. Biz işte sanırım bir iki saat üç saat gecikmeli buradan hareket ettik. İşte Amasya'nın Suluova ilçesiydi sanırım. Oraya vardığımızda cenaze getiriliyordu. İşte orada bir taksiye koymuşlardı. Biz minibüsle gittiğimiz için yukarıda bagajı vardı. Biz minibüsün üstüne aldık ve o ara açtığımı hatırlıyorum. Yani vücudunda birtakım yara, bere nasıl olduğunu da bilemiyorum arkadaşlarla da herhangi bir temasım olmadığı için cezaevinde, hiçbir yarayı görmediğimi hatırlıyorum. Yani normal bir şey. İşte ondan sona zaten cenazeden sonra bir mahkeme günü babamın öldüğü pazartesiydi. Pazartesi cenazesini

yaptık, sanırım o hafta içi ya da bir sonraki haftanın başı biz mahkemeye gittik aynı zamanda ben gittim bizzat duruşmaya. Orada hatta konuşma yaptığımı da hatırlıyorum mahkeme salonunda. Şimdi ne konuştuğumu hatırlamıyorum da yani söz aldığımı tutuksuz sanık olarak Fatsa'da o günü cenazede yapılanları aktardığımı falan hatırlıyorum. Yani böyle bir konuşma yaptığımı hatırlıyorum. Hatta pardon o duruşma babamın ölümünden sonraki ilk duruşmaydı. Sedat Göçmen de duruşma başlamadan söz istemiş ve konuşma yapmıştı. Yani o tür şeyler olduğunu hatırlıyorum.

Ölüm nedeni kalp krizi. Zaten ondan önce 2 kalp krizi geçiriyor bir ay içerisinde. 3. kalp krizinde gidiyor.

Yusuf Sönmez

Minibüsle Samsun'a yolcu götürmüştüm bir pazardı herhalde. Pazar günü bir telefon geldi garajda yazıhaneye beni sordular. Telefonda kimdi işte akrabalardan biri, sen dedi, hemen Fatsa'ya dön. Babam olarak söylemedi de, Fatsa'ya dön deyince ben artık boş olarak çıktım. Kesin bir şey oldu diye Ünye'yi geçtiğimde bizim akrabalar taksiyle geçerken gördüm öbür tarafa gittiler. Ben orda durdurdum orada öğrendim ondan sonra kendim gittim.

Yusuf Sönmez

Tabutu zaten oradan almışlardı biz gidene kadar cenazeyi, ben Suluova yakınlarıydı herhalde. Amasya Suluova arası onlar hastane işini yapmışlardı ben minibüsün üstüne aldım kapalıydı ama.

Yusuf Sönmez

Orada bakmadım, evde baktım. Orada minibüsün üstüne aldım, kendi arabamızla götürmüştük.

<u>Cenazesi rahat defnedildi mi?</u>

Yusuf Sönmez

Her şey oldu yani bir cenazede olmayacak bütün her şey. İşte bir selaya kadar her şeyde problem yaratıldı. Yarıda anons kesildi, yarıda sela kesildi o dönem işte biz daha gene şeydik. Bizim büyüklerimiz söyledi işte yok köyde mezar yeri zaten mezar aile yerimiz var. İşte buraya gömülmesinin ilerde bu sıkıntı yapar gelen olur giden olur böyle yaygaralar işte bize söylemediler tabi bunlar gençtir bir şey olur diye. Aile büyükleri köye çıkmadan hemen sabah işi halletmişler yani bunu falan şey yapmayın. Sonra aşırı bir polis baskısı cenazeyi zaten milleti sokmadılar, insanlardan fazla polis hani kamera her yer kamera polis kamerası, kim geldi tek tek tespit ediliyor. Öyle bir cenaze ortamı çok ağır

bir cenaze bir an önce cenaze bitse dediğimiz de olmuştur içimizden yani o kadar acının içinde bir de onu yaşattılar bize zaten onu hiç unutamıyorum.

O zaman müftülüğe baskı yapılıyor işte yani şöyle diyeyim şimdi kimse o zaman isim vermiyor da işte bizim büyüklerimiz gidiyor öylede öyle zenginler de vardı bizim işte o zaman kaymakamla da arası iyi falan gidiyorlar onlar bile gelince şeyli laflar okunacak falan filan sanki okunacakta bu mecbur olacak bir şey Müslüman dininde sela insan öldüğü zaman selası okunur ne olursa olsun adam müslümanlıktan çıkmadığı müddetçe. O dönemki baskı çok büyük yani hala bu dönemde tek tük devam eder yani insanlar bir konuşsa aslında vardır içlerinde okuyor.

KARAR ... KARAR ... KARAR ...!!!

553-FİKRİ SÖNMEZ:

Sıkıyönetim Askeri Savcılığının iddianamesiyle sanığın Fatsa DEV-YOL Merkez komitesinde görev aldığı, çeşitli örgütsel faaliyetlere iştirak ettiğinden bahisle T.C.K.nunun 146/1 maddesini ihlal ettiği iddiasıyla hakkında

kamu davası açılmışsa da davanın devamı esnasında **5.5.1985 tarihinde öldüğünün** ara kararları cevaplarına ait 7 nci Klasör DZ: 731 de Fatsa Nüfus Müdürlüğünün 5.6.1985 gün ve 3862 sayılı yazı ekindeki 5.6.1985 tarihli vukuatlı nüfus kayıt örneğinden anlaşıldığından T.C.K. nunun 96 ncı maddesi gereğince ölümü nedeniyle sanık hakkında açılan kamu davasının ORTADAN KALDIRI-LMASINA karar verildi.

18.4.1989

T.C. 3 ÜNCÜ ORDU VE SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI ASKERİ SAVCILIĞI ERZİNCAN

İDDİANAME
EVRAK NO:1981/ 1299
ESAS NO:1981/1019
KARAR NO: 1982/196
Kovuşturmaya yer olmadığı ve soruşturmanın geçici olarak durdurulması kararı.
Soruşturmayı yürüten savcılar.
1-Halit CENGİZ Hakim Binbaşı, Yrd. As. Savcı
2-ZEKAİ ÖZBEK Synt. Yrd. Savcısı
3-İHSAN KARTAL Synt. Yrd. Savcısı
4-ŞEREF YILMAZER: Synt. Yrd. Savcısı

KARAR ...KARAR ... KARAR ...!!!

TOPLAM SANIK...851
KARAR AŞAMASINA KADAR 15 SANIK YAŞAMINI YİTİRDİ.
169 SANIK ZAMAN AŞIMINA UĞRAYARAK DAVALARI DÜŞTÜ.
444 SANIK HAKKINDA BERAAT
8 SANIK HAKKINDA İDAM KARARI
14 SANIK HAKKINDA MÜEBBED
30 SANIK HAKKINDA 20 YIL
36 SANIK HAKKINDA 10 İLE 18 YIL VE ARASI
DİĞER SANIKLARA DA 1 İLE 10 YIL ARASI CEZA VERİLİYOR.

18.4.1989

BAŞKAN	DURUŞMA HAKİMİ	ÜYE
Besim Tolunay	Muammer Ünsoy	A. Engin Konuk

Kr. Plt. Alb. (18960) (20970
(1961-133)

ÜYE
Mevlüt Can
(21940)

ÜYE
Osman Beykal Hakim Önyüzbaşı (1977-Yd-16)
(Kısmen Muhalif üye)

* * *

Fazlı Hayta

Çalışma açısından tabi ki olumlu anlamda yansımıştır yani iyi çalışan bir belediye örnek alınabilir. Şimdi görmüyor musunuz Bekir Yıldız bile neredeyse bizi örnek alacaktı Sincan'da Fatsa örneği yapacağım dedi demek ki çalışkandık yoksa alır mıydı bizi örnek.

Yıllar sonra '16. 02. 1997 Milliyet Gazetesi'nde Metin Toker, Sincan Belediyesi ile Fatsa'yı ele alan 'Düşman Kardeşler: Fatsa ve Sincan' başlığıyla bir makale yazmıştı. Aradan geçen yıllara rağmen, 12 Eylül'ün Askeri Mahkemelerinin bile iddialarını kanıtlayamadıkları, kararda da bir anlamda akladıkları suçlamaları, Metin Toker daha bir iddialı biçimde tekrarlıyor. Metin Toker ve benzerlerinin demokrasi anlayışları makalesinden de anlaşıldığı gibi"12 Eylül'ün demokrasi anlayışı" kadar.

Metin Toker; "Düşman kardeşler: Fatsa ve Sincan" (16.02.1997-Milliyet)

FATSA'yı hatırlıyor musunuz? **"Terzi Fikri"**yi? Fikri Sönmez'i? Fatsa: Karadeniz sahilinin ortasında, Ordu'ya bağlı küçük ve şirin "fındık kasabası". **"Fatsa Olayları"** orada cereyan etmişti.

"Fatsa Olayları"?.. Hafızanızda bir şeyler tazeleniyor, değil mi? Eee, aradan 18 yıl geçti. **1979'da bir "ara yerel seçim" yapıldı ve "Devrimci Yol'un bağımsız adayı" Terzi Fikri Sönmez CHP'nin 1150, AP'nin 850 oyuna karşı 3096 oyla Fatsa Belediye başkanı seçildi. "Devrimci Yol" CHP'nin çok ötesinde, bir aşırı sol cereyandı. Komünizan. Seçimler yapılırken iktidarda Ecevit vardı. Devrimci Yolun militanları Fatsa'ya doluştular ve "bütün halkı kucaklayan" bir kampanyayla adaylarını başkan seçtirdiler.** Biraz sonra Ecevit, başbakanlığı Demirel'e bıraktı. "Fatsa Olayları" AP iktidarı sırasında gelişti.

Fatsa dertli bir kasabaydı. Bir partisi bile bulunmayan "Terzi Fikri"ye kim oy verdi? **Dertli bütün Fatsalılar.** Değişiklik bundan sonra başladı: Dertleri ortadan kaldırmak için Devrimci Yol ve terzi başkan yeni bir **"yerel yönetim deneyi"**ne giriştiler. Fatsa'yı bir belediye olmaktan çıkartıp bir **"komün"** haline getirdiler. Her şeye **"Devrimci Yol merkez komitesi"** hakimdi. Kasabada, tıpkı Küba'daki gibi **direniş komiteleri, halk komiteleri** kuruldu. "Çamura son kampanyası", "Halk kültür şenliği" gibi faaliyetler Belediye Meclisinden, Belediye encümenlerinden alınıp onların inisiyatifine bırakıldı. Diğer belediye hizmetleri de...
Ondan sonrası bir zincirin halkaları gibi birbirine takıldı: Terzi Fikri'nin komünü adeta Türkiye Cumhuriyeti içinde bağımsızlığını ilan etti.
O kadar ki 12 Eylülden önce asker, bir ikaz yerine alınsın diye bir gövde gösterisi yaptı: Tankları yollamadı ama zamanın Genelkurmay başkanı Evren, Fatsa üzerinden geçerek Perşembe'ye gitti. **Çünkü "komün" devlete meydan okuyordu.**
Çok şey gibi "Fatsa olayları" da 12 Eylül ile halledildi.
* * *
Sincan'ı biliyorsunuz. Bekir Yıldız'ı da.. "Sincan olayları"nı da.. **Kudüs'ü anma bahanesiyle girişilen "şeriat gösterisi"ni de..** Sincan, sanki demokratik laik cumhuriyetin dışında bir yerdi ve ona başka egemen güçler hakim olabilirlerdi. **Üstelik "Terzi Fikri" hiç olmazsa halkın dertlerini kendisine dert edinmişti.** Bunları ültra-sol Devrimci Yol'un "komün" metodlarıyla halletmeye kalkışmıştı. Bekir Yıldız'ın Sincan'daki icraatı ise içki ile yılbaşında hindi satışını yasaklamak, şehrin ortasına Mescidi Aksa taklidi abide dikmek, istediğini - başta medya mensupları - pataklama hakkına sahip zorbalar yetiştirmek, ilçesini **"şeriatın kurtarılmış bölgesi"** gibi göstermekti.
Aralarındaki benzerlik demokratik laik cumhuriyete meydan okumaktır. **Her iki halde de demokratik laik cumhuriyetin "meydan okunamayacak" kollamacılarının, koruyucularının bulunduğu ispat edildi.**

BÖLME, SADECE PKK YOLUYLA OLMAZ

Refahyolun, eski DP iktidarının "Vatan Cephesi"nden ilham alarak medyada düzenlemekte olduğu bir goygoycular kalabalığı, RP'nin DYP'yi uyutarak atmaya çalıştığı bir takım adımları karşı direnişçileri sanki bölücüymüşler gibi göstermektedir. Efendim, bir **"laik müslüman"** cepheleşmesi oluşuyormuş. **"Karanlıkçılar - Aydınlıkçılar"** da ne oluyormuş? **"Laik putseverler"** türüyormuş; onlardır ki iyi niyetli

müslümanları şeriatçı militanların safına itiyormuş. Bu değirmene iyi niyetle su taşıyanlar görülmektedir. İyi niyet, safdilliği mazur gösterebilir mi? İşte, dünkü Fatsa; işte bugünkü Sincan.
Vur birini, al ötekini. Dün Ankara'da yürüyen kadınlar bunu ispatladılar.

Metin Toker'in yazısına bakılırsa; Fatsa'nın gölgesi hala düzen üzerinde korku yaratıyor olmalı. Fatsa toplumsal belleğimizde ne kadar canlı, tartışılabilir ama açık ki Fatsa'nın yeminli düşmanlarının belleğinde canlı.

*

Şair Gülten Akın, Fikri Sönmez öldüğünde yazdığı şiir, "Mapusta Ölen Bir Dost İçin Anmalık"

MAPUSTA ÖLEN BİR
DOST İÇİN ANMALIK

O Nisan
Denizin yanında binlerce insan
İndik yarin bahçesine
Bize aralanmış kapıdan
Cennetti
Gördük

O ne şenlikti o, dağlar yürüdü
Dağlara yürüdük şiirle türküyle
Bir olduk
Terzinin hasıydı bizi teyelleyen

Terzinin hasıydı bizi teyelleyen
Tirşe denizlerden kurşun dağlara
Geçmiş gecelerden gelecek güne

Öyle özgür, öyle özgürlüğe sevdalı
İstese dağları eritirdi soluğuyla
Kıyamet dudağının iki ucundaydı
MAPUSTA ÖLDÜ.

* * *

Mustafa Altaç
Valla keske ölmeseydi ve dursaydı.

Fazlı Hayta

Öldüğünde buradaydım Fatsa'daydım. Yani cenazesine gidemedik bile yarı yoldan geri döndük. Çünkü oraya gitmememiz hususunda telkinler aldık. Yani gitmeyin her taraf polis ya da asker ya da işte çeşitli kesimden insanlar. Yani ailesi tarafından, yakınları çok yakınları tarafından sade bir törenle defnedildi.

Diyelim ki bir sene sonra iki sene sonra ya da aynı yıl içinde gitmişizdir ama onun ölüm yıldönümüne rastlamamıştır. Ölüm yıldönümlerinde gidemezsin, çoluk çocuğu gidemiyor biz nasıl gideceğiz ailesini göndermiyorlar.

Muhittin Özyurt

Üzüldüm tabi yani bir arkadaşın ölmesi üzücü, üzüntü verici.

Nurten Demirbaş

Fikri Sönmez'in öldüğünü duyduğum anda tabi ki büyük bir şok yaşadık ve gidilmiyor dediler, koymuyorlar askerler dediler. Cenazesine kimseyi koymuyorlar dediler ki gerçi biz de daha evlerimizde bile oturamıyorduk doğru düzgün. Kayınvalidemdeydim, orada duydum ama biz eşimle beraber ne olursa olsun dedik gidiyoruz, gittik. Tabi vardı polis, asker, biz girdik içeriye.

Sonra ziyaretlerine gittik, tabi ki gittim. İlk ziyaretine gittim. Ben ilk ölüm yıldönümünde gitmiştim. Tabi asker, güvenlik güçleriyle karşılaştık.

Nurettin Demirbaş

Şimdi belki yanlış olur ama oğlunun hissettiklerini hissettim desem bence doğrudur.

Maalesef cenazesine katılamadım ama sonra ölüm yıldönümlerinde oralara defalarca gittim.

FİKRİ SÖNMEZ İÇİN ...

Nurten Sönmez

Fikri Sönmez; Haklı çünkü, davasında haklı, haksız bir Şimdiki mesela şimdiki siyasiler gibi mafyacılık yapmadı, bir şeyi soymadı, ne yaptı ki, yaptığı neydi halkı savunmak mı. Yaptığı şeyler hep iyi şeylerdi. Bence öyle, bilmiyorum.

Ben gurur duyuyorum eşimin o siyasette olduğundan dolayı.

Fikri Sönmezden geriye ne kaldı?

Ne kaldı 2 tane oğlum kaldı. Aha başka ne kaldı. Onun bıraktığı mirası kaldı işte bu siyasi yönden.

Nurten Sönmez yaşadıklarından hiç pişman olmuş muydu?

Hiçbir zaman düşünmedim ve de düşünmüyorum da şu anda.

Yusuf Sönmez

Babam yaşasa iyi olurdu, belki daha iyi tanırdık. Şimdi cezaevine girdi ben babamla kalamadım, 74 de çıktı 79-80 içeri 85 cezaevi gene 80-85 öldü, geldi yani bir insan babasız ancak bu kadar hayat şartlarında biz beraber olsaydık iyi olurdu. Bir dönem baskılara maruz kaldık ama artık işte öyle bir insanın oğlu olmakta bazı şeyleri de göğüslemek gerekiyor.

Bir dönem keşke dedim yav bu şekil olmasaydık. Çünkü çok baskıya maruz kaldık. İşte 72'yi o kadar iyi hatırlamıyorum da 80 dönemindeki baskılarda

artık bunalmıştık o dönemde ama şu andaki kafa yapımla kesinlikle bu geçiş dönemiydi. Bir 17-16-20 yaş arası işte biraz da şey olarak düşündüğüm oldu.

Fazlı Hayta

Temiz bir insan olarak anarım. Dürüst, dürüstlüğünden hiç taviz vermeyen bir insan olarak anarım. Şu bile söyleniyor, hastalanmış seni doktora götürelim demişler. Bırakın öleceksem ben arkadaşlarımın kucağında öleyim demiş. Beni bunlar siz doktora götüreceksiniz, öldürmeyeceğinizi nereden bileyim demiş. Yani temiz insan, hiç hiç dürüstlüğünden hiç mi hiç taviz vermedi. Canına Allah rahmet eylesin diyelim. Yani iyi insanı bizi iyi insan olarak anıyoruz. İyi arkadaşlık yaptık. İyi masa arkadaşlığı yaptık, iyi cemiyetçilik yaptık, iyi sohbet ettik. Yani kötü bir anımız olmadı hiç.

Öyle bir hayat dolu insandı. 1 gününe valla kitap yazardınız sabah 6 da diyelim dükkanı açtı, 10-11 de kapatacak bu sade bir kitaba sığdırılırdı. Öyle bir hayat dolu insandı.

Muhittin Özyurt

İyi bir insandı ve Fatsa'ya büyük hizmetleri olmuştur. Tabi ki her başkanın olmuştur da onun kendine has yani açtığı yollarla bilmem sempatiyle insanlara yardım severliğiyle büyük hizmeti olmuştur.

Naci Sönmez

Çok farklı bir insan yani beni çok etkileyen bir kişilik, bugün bendeki devrimci inancı en çok besleyen sanki siyasal mücadeleden koptuğum anda bir saygısızlık olacağını düşündüğüm noktada bir hayranlık. Yani bu nasıl bir duygudur tam ifade edemiyorum ama yani sanki bugün Fikri Sönmez'in oğlu olarak siyasal bir mücadelenin içerisinde olmamam halinde aslında bu bir Fikri Sönmez başarısızlığı olacakmış gibi bir duygu yaşatıyor bana Şimdi bu duyguyu yaşatmasının nedeni bütün her şeye rağmen, aile düzeninc, gelecek kaygısı bir yana, her şey bir yana çok özverili, çok fedakar, gecesini gündüzünü devrimci mücadeleye adamış bir insan ve bu anlamda babalık vaziyeti de bugünkü tanımlara sığmıyor çok. Yani nasıl diyeyim, çok babacan diyebilirim, çok sevgi dolu, çocuklarına karşı çok ölçülü, hassas, kaba konuşmayan biri ama aynı zamanda benim hayranlığımın nedeni özel baba-oğul ilişkisinden kaynaklanmıyor yani özellikle onu ifade etmek istiyorum. Biraz o Can Yücel'in duygularını yaşıyorum o anlamda mesela Can Yücel hani onu bir Lenin gibi tarif ediyor yani bir başkadır ha Can Yücel'i etkileyebilmiş bir adam mesela. O gün gelen yazarları çizerleri o küçük kentte bir haftalık bir beraberlik içerisinde onları fethetmiş biri yani bu çok önemli bir şey diye düşünüyorum

Çok farklı bir kişilik ve çok fazla çıkmıyor bu tür insanlar. O doğallıkta, o süreçte, o hayatın içerisinde biraz kendine ait meziyetler oluşturmuş, bunu başarmış biri ve şansı o günkü siyasi hareketin böyle birinin devrimci yol gibi siyasi hareket içerisinde yer almış olması. Çünkü 12 Mart sonrası çok savrulan insanlar oldu. Mesela orda, orada da farklı bir kararlılık var kendisinde. Mesela kendisinden daha önde olanlara rağmen, karşın o daha inatçı o konuda, o siyasal mücadelenin çizgisini takip etme noktasında ısrarlı. İşte o anlamda kendisine bu devrimci fikirleri ilk veren Ziya Yılmaz ve sürecini de gözden geçirecek olursak tüm bunlar bir anlamda onun fotoğrafını bize veriyor bugün.

Ahmet Özdemir

Çok yoğun yaşadığımız bir insan oldu Fikri Sönmez. Ta 72'lerde terzi dükkanı varken hemen onun dükkanına ek olan bir dükkanda kadın terziliği yaptı benim eşim. Onun ötesinde o süreçten yani 72 sürecinden nerdeyse 80 yakalanma hatta bırak 80 yakalanmasını 1985 ölümüne kadar geçen süreç Fikri Sönmez'le çok yakın ilişkiyi gerektiren bir süreçti benim açımdan. O yüzden o gerek insan olma açısından mükemmel birisi idi. Olabildiğince insandı, olabildiğince siyasi bir insandı. Kendi içinde disiplini olan birisiydi. Teorik düzeyi öyle çok yüksek birisi değildi ama tam bir halk önderiydi. Biz bütün halkla ilişkilerinde, halka ilişkilerde kendimizi düzenlemede onu örnek aldık. Bizim dışımızdaki insanlarda Fikri Sönmez'i örnek aldı. Çok iyi bir hatipti denilebilir, çok iyi bir konuşmacıydı. Biz yazar verirdik eline, birtakım metinleri kendisine yazdırırdık. Yazdıklarını okumazdı, okuyamazdı, o akar giderdi. Konuşmaya başlayınca akar giderdi. Sorgu sırasında da aynı şeyler olmuştu zaten sorgu sırasında sorgusunu hazırladı ama sorgusunu okuyamadı zaten. O bir başladı devam etti. Müthiş bir saygınlığı oluştu böyle olunca sadece saygınlığı Fatsa'da yaşayan insanlar üzerinde oluşmadı. Fikri Sönmez'in cezaevi sürecinde, mahkemeler sürecinde de belli bir saygınlık oluştu. Hatta ona saygı duyan insanlar ona karşı olan insanlardı bir bakıma. Biz o tefeci tüccarların daha önce Fikri Sönmez aleyhine öyle ya da böyle bizler aleyhine bir dizi şey anlatan insanların önce yakasını ilikleyip mahkeme başkanına selam vermeyin önce selamı Fikri Sönmez'e verdiklerini gördük orada. Saygınlık o ölçüdeydi onun saygınlığı. Çok abartıp bir kişiyi mit yapma düşüncesine de katılmıyorum. Bu yanıyla da Fikri Sönmez böyle değerlendirilmemeli. Kendi içinde eksiklikleri de olan bir insandı. Zaafları olan bir insandı. Çünkü hepimizin bir geçmişi vardı. O geçmişimizden öyle yaşadığımız siyasal süreçte bütünüyle arınma şansımız yoktu. Tamam içki alışkanlıklarımız, kumar alışkanlıklarımız, kötü alışkanlıklarımız yoktu ama bölc bizde onlar potansiyel olarak duruyordu yani bir biçimde. Yapmıştık çünkü yani 2 ay öncesinden, 5 ay öncesinden yaptığımız şeylerdi. Hemen onu biz reddetmekle, yaşamamakla onu beynimizden,

bilincimizden, alışkanlıklarımızdan silemezdik. Fikri Sönmez'de bu tür alışkanlıkların içerisinde olumlu bir yığın alışkanlıkların içerisinde olumsuz alışkanlıklarda barındıranda bir arkadaşımızdı. Ama o onun çok hafif bir yanıydı, geçilebilir yanlarıydı. Aramızdan ayrılan bir kişinin ardından söylenen sözler olarak değil de, şu anda yaşamış olsaydı da gene söylenen sözler olarak aynı değeri, aynı saygınlığı görür diye düşünüyorum.

Yaşar Durmuş

Fikri Abiyı bizim cezaevindeki o dönem tek tip elbise direnişlerinde Fikri Abinin direnişini kırarsak diğerleri de kırılır gibi ham düşünceyle Fikri abiye çok eziyet de ettiler. Suluova et balıkta günlerce götürülüp getirdi. Günlerce psikolojik işkenceye tabi tutuldu. O dönemin Fitos diye bilinen bir yüzbaşısı tarafından. Et balık kurumuna götürüldü. Soğuk hava depolarına atıldı ve Fikri abi hiçbir zaman boyun eğmedi hep dik yaşadı. Hatta biz hastalandığını duyduğumuzda ben başka müşadiyede kalıyordum o zaman çıktık dışarı yanındaki jandarmayı veriyorlar. Bizi biz görevli arkadaş verdik götürecek hastaneye diye. Kalp ağrıları başlamışken jandarmaya bırak oğlum sen girme koluma diyebilecek kadar da yarın ne denir hesabını yapabilen her konuştuğunun hesabını yapabilen bir insandı. Gerçekten o, davranışıyla hal ve hareketiyle herkese örnek olabilecek bir insandı. Düşmanına da saygı uyandıran, düşmanı için bile saygı uyandırabilecek bir insandı. Fikri Abi böyle bir insandı.

Mehmet Gümüş

Fikri Abi bir kere çok dürüst bir insandı. Çok inançlı bir insandı iki. Her şeyini, geleceğini tüm çalışmalarını inandığı yaşam tarzının hayata geçirilmesine adamıştı. Dürüstlüğü, yiğitliği, mertliği, çalışkanlığı halk üzerindeki çok önemli etkisi, yani bir halk önderiydi Fikri Sönmez

Ali Yorulmaz

Fikri Sönmez'in varlığı birebir Fatsa'da bir etken değil. Fikri Sönmez başta da ifade ettiğim gibi kendi gibi düşünen insanların içinde bir tanesiydi. Yani bu Fikri Sönmez olmazdı da bir başkası da olurdu. Yani Fikri Sönmez'i öyle abartılacak bir kimliğe sahip ya da işte ulaşılmaz bir insan falan değildi. Yani sıradan daha önce terzilik yapan bir esnaftı. Yani halk için çalışan insanlara değer veren, insanların fikrine değer veren, bir şeyler yapmak isteyen Fatsa için bir şeyler yapmak isteyen Fatsa için bir şey yapmak isteyen bir insandı

Sedat G çmen;

Fikri Sönmez, inatçı, kararlı, güvenilir bir adamdı. Fikri Sönmez gerçek bir halk önderiydi. Çok iyi bir hatipti. İnatla fikirlerini savunan, kolektif hayata hep

uyan, gerçek bir halk önderiydi. Halk önderi, onu ifade edebilecek en güzel sözcüktür diye düşünüyorum.

Gürsel Altaç

Yaşamını hep demokrat olarak yaşamış, hep olumsuzluklara karşı çıkan bir insan olarak yaşamış yani bu daha önce sanıyorum ta 70'lerden beri belki 68'lerden beri bildiğimiz kadarıyla o süreci yaşamış ama daha sonra bu işte 70, 12 Mart sonrası 75'lere kadar 76'lara kadar orada bir boşluk herhalde yani toplumsal mücadeledeki o süreçte bir boşluk yaşanmış zaten, yaşandı. Ondan sonra yaşamı içerisinde bizzat yaşamı içinde görüyoruz. Ama tabi tek başına işte Fikri Sönmez olarak da almamak gerekiyor. O bir düşüncenin insanı olarak almak bence daha doğru ama elbette ki Fikir Sönmez'in ayarı bir yeri vardı orada. Yani mücadele kararlılığı açısından.

Pertev Aksakal

Fikri sönmez, gerçek bir halk önderiydi. Kuşkusuz o da bir insandı. Eksikleri , yanlışları, zaafları bir insan olarak taşıyordu ama sonuç olarak halk içerisin de saygın bir yeri vardı. Seçimler belki başka bir aday da olsa alınabilirdi. Yani öyle durumdaydı Fatsa ama belki o kadar fazla oy almasının nedenlerinin biri de Fikri Sönmez'dir. Fikri Sönmez o zaman devrimci hareketle özdeşleşmiş bir yanı vardı.

Nurettin Demirbaş

Fikri Sönmez'in bir sözüyle bu işi noktalamak istiyorum. Ben ne yaptımsa halkımla beraber halkım için yaptım sözü Fikri Sönmez'den sonra yazılmış bir söz değildi. Fikri Sönmez'in hayat felsefesidir. Başardığı için azda olsa belki mutludur diye düşünüyorum, anısı mücadelemize ışık olsun.

<u>Fatsa üzerine değerlendirmeler:</u>

İsmet Hoşaflıoğlu

Ben şimdi hatalı bir şey görmedim ama hatalı diyen de olabiliyor.

Nurten Demirbaş

O günlere geri dönmek çok zor.

Valla ben kendi adıma konuşursam, o günkü dönemin olmasını şu andaki bütün varlığımı verip o günlerin dönmesini isterim tabi. Fatsa yok edilemez, nasıl yok edilsin.

Oğuzhan Müftüoğlu

12 Eylül'den önce Türkiye bir sürü olumsuzluğun yaşandığı bir dönemdeydi. O günlerde bir sürü katliamlar, acı olaylar, güzel insanların öldürülmesi, 12 Eylül işkenceleri, sonraki kötü günler kaldı. Ama tabi bütün bunların yanı sıra 12 Eylül öncesindeki Her şey bundan ibaret değildi. 12 Eylül öncesinde bütün bu kötülüklerin, karanlığın, dehşet ortamının, baskının, faşizmin yanı sıra, geleceğe umutla bakmamızı sağlayan güzel şeylerde vardı. 12 Eylül'den önce Türkiye'de ilk defa belki, yukarıdan aşağıya değil de tabandan halkın içinden gelişen bir hareket söz konusuydu. Bu hareket, kendi geleceğinin kurma, kendi geleceği hakkında karar verme ifadesini gösteren bir güzellik ifade ediyordu. Fatsa bunun bir simgesi olmuştu. 12 Eylül'ün asıl yok edip ezdiği şey budur. Fatsa'dan ve 12 Eylül öncesinden bugüne kalan bir güzelliktir. Bunun anlamı nedir? Bunun anlamı şu! Bize deniyor ki bugünkü düzenden başka türlü bir düzen mümkün değil, birileri bizi tepeden idare edecekler. Ve bundan başka bir yol yok. İşte bu çok bilenlerin, zenginlerin, iktidar güçlerine sahip olanların karar verdiği, yönettiği Türkiye işte bugünkü Türkiye'dir. Fatsa'da yok edilen şey bunun karşıtıdır. Fatsa'da biz bugünkü gibi olmayan bir şekilde yaşanabileceğini halkın denetimi altında, onun katılımıyla şeffaf bir şekilde, halkın kendi kendisini idare etmesinin mümkün olduğu ve bunun bugünkü düzenden hiçte kötü olmayacağı, aksine çok daha güzel olacağı fikridir. Fatsa'dan arta kalan şey budur. Dünya'da sosyalizm düşüncesinin iflas ettiği, yenildiği söyleniyor. Fatsa'nın sonrasının 1980 sonrasının dünyadaki sosyalizm mücadelesinin geldiği nokta, Sovyetler Birliğinde bürokratik bir parti ile, her şeye, parti bürokratlarının, devlet iktidarını elinde tutanların karar verdiği bir sosyalizm modeliydi. Soyvetler Birliği öyle gelişmişti ve bunun iflas ettiği doğrudur. Demek ki Fatsa'dan geri kalan şey Sosyalizm açısından da, sosyalizmin önümüzdeki dönemde yönelmesi gereken yön açısından da bir mana ifade etmesidir. Dünyada da sosyalizmin, halk yığınlarının, emekçi kitlelerin kendi iradeleriyle katılabildiği bir sosyalizm sürecinin, bundan sonraki çağımızda geliştirilmesi gereken sosyalizm anlayışına tekamül etmesi gerektiği

Fatsa'nın bize anlattığı bana göre, bugünkünden farklı bir şekilde yaşamanın mümkün olduğu fikrinden ibarettir. Bugün yaşadığımız sorunlar biliniyor. Bugünkü düzen aslında işte hergün TV'lerde gördüğümüz yolsuzluk, yoksulluk, kayırmacılık, spekülasyonlar ve her türlü sahtekarlıklarla dolu bir düzendir. Halkın siyasal partilere karşı siyasete karşı soğuması söz konusu. Fatsa örneği bunun tam zıddıdır. Onun ispatladığı şey de , bugünkü gibi bir siyasal düzenden farklı bir düzen geliştirmek, halkın katılımıyla, halkın kendi geleceği hakkında doğrudan karar sahibi olduğu süreçlerin egemen olduğu yönetim anlayışının bir düzeni, bir hayatı gerçekleştirmek mümkündür. Fatsa'dan kalan bana göre en özlü şey budur.

Fatsa'yı ayrı bir devlet, Fatsa Cumhuriyeti, Halk iktidarı gibi niteleyen biraz abartılı değerlendirmeler var. Aslına bakacak olursanız 75-80 döneminde, özellikle 1979-80 yılına doğru, o yıllara doğru Türkiye'de mevcut ortam, çatışma ortamı ve politikleşme, halk kitlelerindeki politikleşme, devlet iktidarının parçalanmasını belirli ölçüde zayıflamasını ve bu zayıfladığı yerlerde, "devlet güçlerinin otoritesi" diye ifade ettiklerinin kendilerinin, bu otoritenin zayıfladığı yerde, farklı iktidar bünyelerinin ya da iktidar boşluklarının bütün Türkiye çapında pek çok yerde doğup geliştiğini görmek mümkün. Bunu, sağlı sollu kurtarılmış bölgeleri diye, biraz çarpıtılmış bir ifadeyle tanımlıyorlardı. Fatsa'da farklı olan aslında bu değil, Türkiye'nin hemen hemen her tarafında bu tür olaylar yaşanıyordu. Ama Fatsa'da farklı olan, ilk kez solun önüne, hakimiyetin sola geçtiği, solun bir tür iktidar gibi göründüğü bir durumda, gerçekten solun ideallerine, amaçlarına hedeflerine uygun bir düzenlemenin ilk denemesi olmasıdır. Solun değişik gruplarının var olduğu ve solun hakim olduğu başka bölgelerde iç çatışmalar, sürtüşmeler, bu sefer sol içi sürtüşmeler şeklinde, bu sefer sol içi rekabet şeklinde başka yerlerde de sürüyordu. Bir olumsuzluk örneği olarak aslında gelişiyordu. Sol açısından da umut kırıcı bir şeydi. Yani solcular da hakim olsa değişen hiçbir şey olmuyordu ve bir tür eylem rekabeti hakimiyet kurma rekabeti orada da sürüyordu. Hayat orada da diğer yerlerde de güzel, yaşanılır değildi.
Mesela Tunceli bunlardan birisidir. Sağın hemen hemen hiç olmadığı yerlerden bir tanesidir. Ama çok farklı grupların, farklı anlayışların, farklı sol anlayışların yorumlayışlarının bir çatışma halinde bulunmuş olması Tunceli'yi, bir Maraş gibi olmasa da çekilmez, yaşanmaz bir hale sürüklemişti. Fatsa burada şu şekilde ayrılıyor. Aslında ilk kez devrimciler orada sağ güçlerin faşist güçlerin etkinliğinin kırıldığı ve solun hakimiyetinin sağlanabildiği bir yerde daha iyi daha yaşanır bir hayat idealinin, hayata geçirilmesi için bir projenin ortaya koyulduğu bir yer olmasıdır. Fatsa'yı ayırt eden şey orasıdır. Ve bugünkü, demin de söylediğim o dönemde var olan düzenden farklı bir hayatın ilk örneklerinin, nüvelerinin o dönemde halkın katılımıyla, halkın benimsemesiyle, desteğiyle gerçekleştirilmiş olmasıdır. Fatsa'yı özgün kılan ve farklı kılan esas olarak buydu bence.

Solun bütünü açısından bakıldığı zaman, Fatsa'nın öneminin genel olarak doğru kavranıldığının söylenmesinin mümkün olmadığını düşünüyorum. Sol o dönemde maalesef, rekabetçi birbirine karşı kıskanç, grupçu ve bu tür deneyler karşısında da negatif tavırlar sergiliyordu. Solun bir kesimini, işçi partisi ve çevrenin Fatsa ile ilgili değerlendirmesi aslında sağcıların değerlendirmesinden, ya da devletin değerlendirmesinden çok farklı değildi. Onlar Fatsa'da bir terör ve anarşi yuvası olduğunu, zorbaların halkı baskı altında tuttuğunu ve benzeri şekillerde bir propaganda yürütüyorlardı. Aydın çevresinin tavrı böyleydi. Diğer

çevreden ise hem Fatsa hem Fatsa özelliğindeki anlayışa, hem de direniş komiteleri, halk komiteleri bağlamında geliştirilen düşünceye yani solun bugünden gelecek toplumun nüvelerini oluşturma çabası içinde olması ve halk katılımını, taban inisiyatifini önemseyen, doğrudan demokrasi anlamında bir yönetim anlayışının, bir demokrasi anlayışının, geliştirilmesini benimseyen ideolojiye karşı son derece negatif bir düşünce sergiliyordu. Buna karşı eleştirel bir tavır alıyorlardı. Bunun marksizmin, sosyalizmin ve reddi gibi görüyorlardı. O konuda da olumsuz bir tavır içindeydiler. Sovyetler Birliğinin çözülmesinden sonra solun genişçe bir kesimi, bu anlayışın anlamı ve doğruluğu daha iyi değerlendirilebilirdi. Sovyetler Birliğinde iflas eden şey aslında halk katılımını halkın karar verme süreçlerinde doğrudan yer aldığı bir yönetim anlayışını benimsemeyen onu reddeden, bürokratik bir merkez ve tepeden yönetim anlayışına dayanan sosyalizm anlayışının olumsuzluğunu ifade eden bir gelişmeydi, Sovyetler Birliğinin çözülmesi. Bu daha iyi anlaşılır oldu diye düşünüyorum bu dönemden sonra. Bir tür geri dönüşle, halk komitelerine karşı, Fatsa örneğine karşı takılmış olan bir önyargıda değerlendirmeden, solun genişçe bir kesimini uzaklaştığını ve hatta Fatsa örneğinin, solun yerel yönetim anlayışının temel çıkış noktası olarak benimsendiğini gözlemek mümkün olmuştur. Yaygın bir şekilde bu düşüncelere yer verilmiştir. Bunun başa gelen bir beladan sonra olması tabii ki olumsuz bir şey. Yine de bir yanlıştan kurtuluşu olma bakımından önemli olduğunu düşünüyorum. Ama Fatsa deneyinin yeterince daha sonraki dönemlerde kavrandığını söylemek mümkün değildir. Sadece olumlu yanları ön plana çıkarılıyor. Aslında Fatsa ne ona karşı çıkanların kötülemek istedikleri gibi bir örnek; ne de bizim çoğu zaman abartarak bir idol bir şey haline, bir ideal haline getirdiğimiz gibi kusursuz bir uygulamadır. Fatsa süreci olumlu yanları olduğu kadar başarısızlıkları olumsuzluklarıyla da incelenmesi, sol tarafından, devrimciler tarafından incelenmesi gereken bir örnektir. Bu yönleri irdelenmiş, tartışılmış da değildir yapıcı bir anlayışla. Devrimcilerin yaptıkları oradaki hatalar, varsa bu dönem içerisinde nelerdir? Bunların ortaya çıkarılmış olduğunu söylemek mümkün değildir. Pek çok insan, bu Fatsa deneyi içinde rol almış, şu veya bu şekilde orada görev almış insanlar bugün, pek çoğu yaşıyor. Bir kısmı yurtdışında yaşıyor, bir kısmı Türkiye'de yaşıyor ama bunların yaşadıkları olayları değerlendiren bir çalışma da yapılmış değildir. Bu da bir ihtiyaç bana göre.

Yusuf Sönmez

Babam hatırlıyorum işte o dönemde yani bu işin sonunda işte o zaman hortumcu yoktu, faizci tefeci deniyordu şimdi hortumcular türedi.

Fatsa'da büyük bir kesim bu işten memnundur ama memnun olmayan kesimde vardır.

Ben babamı övme konusunda demiyorum da ona babama intikal eden olaylarda kesinlikle solcusunun sağcısının fazla bir değişimi olmazdı. İyi bir devrimciydi ama sonuçta insan ayrımı yapmazdı onu hatırlıyorum. Biliyorum.

Muhittin Özyurt

Fatsa'da söylemek istediğimiz bir tarihtir yani bunu kitaplar almaz, sığmaz. Hele vali operasyonundan sonraki olanların. Bunu gelse de iyi bir kalem tutan şair veyahut da romancı yazsa, dünyalar kitap doldurur.
İllaki isteriz yani Fatsa'lar çok olsun.
Memnunum, gururluyum, Fatsa'yı seviyorum.

Naci Sönmez

Fatsa'daki yaşamı teorize etmek gerekiyor. Kurulan devrimci tarzı teorize etmek gerekiyor. Örneğin çok kullandığımız işte şimdi benim de içinde siyaset yaptığım Özgürlükçü Dayanışma Partisinde de sık sık dile getirilen işte doğrudan demokrasi halkın yönetime katılması, yaşam alanlarında örgütlenme işte halk sarmaşığı tarzı örgütlenme bir anlamda o geçmiş reel sosyalizm dönemine ilişkin eleştiriler bürokratik parti anlayışına bugünden bir eleştiri tüm bunlara baktığımızda 0 dokuz aylık kısa dönemin belki el yordamıyla belki o günkü siyasi hareketin dergilerine bile yansımamış düzeyde hayata karşılık oluşturan o küçük deneyin bu anlamda teorize edilmeye ihtiyacı var. Mesela nedir bu. İşte halkın doğrudan demokrasisi nasıl olabilir işte belki fazla abartıyorum ama o Fatsa'da başlayan süreçtir. İşte halkın bir kabuk problemini bile dağıtımını bile kendi eliyle yürütmesi işte bütün sürece sosyal sürece aktiviteye katılımın yolu açılması yöneten ve yönetilen ilişkisinin ayrımının en az noktaya indirildiği bir süreçti o. Şimdi işte o sürecin kendisini bugün bütün yaşam alanlarımızda bütün örgütsel hayatımızda tesis edebildiğimiz ölçüde işte bir sosyalizm eleştirisini de böyle pratik olarak kurmuş olabileceğiz. Çok fazla işi kitabi teorize etmekten öte günlük hayatımızda bu modelleri gerçekleştirerek teorize etmesini sağlayabilirsek o anlamda bir geçmişten kalan önemli bir deney olarak düşünüyorum. bir yakası bu, ikinci yakası burada bir ayırım noktası da şu. Böyle halka yakın karizmatik devrimcilerin ortaya çıkması gerekiyor. Aynı zamanda bu işlerin şey olabilmesi için bu dönem bu anlamda da üretimsiz bir dönem işte belki böyle bir anlayışı yeniden var edebildiğimiz ölçüde böyle karizmatik arkadaşlarımızın çıkması yerellerde, ilçelerde, yaşam alanlarında mümkün olabilir ama bir o kadar da bu karizmatik arkadaşların bir yönetim erkinin elinde bulundurmasının getirdiği ayrıcalıklı bir nokta da değil tam da Fikri Sönmez gibi. Doğal haliyle mesela bir kahve sohbetinde arkadaşlarla konuşurken şey demişti. Mesela Fikri çok önde olmakta istemiyordu aynı zamanda. Yani o onun bilinçli tercihi değil ya bir

anlamda onda ki meziyet ondaki şeyi halk ona hani sen bizi temsil et noktasına getiriyordu. Bir bilinçli tercih vardır yani yönetme isteği çok ağır basar mesela Fatsa bu anlamda da yönetme tercihinin ağır bastığı bir karizmatik lider değil hani mümkün olduğu kadar sadece benim üzerime kurmayın bu işi sizinle birlikte yapabileceğiz diyebilen ve onu gerçekten hayata geçirebilecek anlayışa sahip bir karizmatik lider yaratmıştır. İşte bizim bugün böyle devrimci önderlere, bu anlayışa sahip devrimci önderlere ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. yani sürekli onlara yöneten onları idare eden ve kendisinin olmadığı zaman onların yapamayacağına ilişkin kendi altındakinin yapamayacağını inançsızlıkla değil o inancı baştan kabul eden ve o noktaya gelmek için bir çaba sarf eden ve devrimciliğinde biraz oradan çıkacağını düşünen gerçek hayatında oradan kurulacağını düşünen bir anlayışa hakim. Fatsa bu anlamda da aslında bir deney olarak incelediğimizde görmemiz gereken bazı nüanslar gösteriyor bize ama ben üzülerek de söyleyeyim çok biz bu yanını incelemedik yani tama farklı bir hayat olduğunu kabul ediyoruz. Farklı bir şey olduğunu kabul edebiliyoruz. Halkla bütünleştiğimizi kabul ediyoruz ama yanlışa nerede düştüğümüzü ve doğru nerede saklı onları çok ayırt etmiş değiliz. Biraz tarihimizi yazmakta ve tarihimizi bugüne aktarmakta da problemimiz olduğunu düşünüyorum o anlamda.

Naci Sönmez

Bugünden geriye baktığımızda her şeye rağmen, bir Fikri Sönmez gerçeği kaldı, bir yerel yönetimin deneyi kaldı. İşte bu küçük kent dünyaya tanıtıldı yani. Bizim mareşal diye hitap ettiğimiz bir abimiz var, dedi ki ya Fikri, baban dedi Fatsa'yı dünyaya tanıttı dedi. Kim bilirdi Fatsa'yı haritada gösteremezlerdi dedi. Şimdi insanlarda böyle bir şey var mesela. Geriye bunlar kaldı diye düşünüyorum iki babamın mahkemede söylediği bir şey vardı. Bunun çok önemli olduğunu düşündüm, demişti ki mahkeme heyetine benim suçum bugün 146 ya 1 den idam talebiyle yargılanmamın sebebi savunduğumuz anlayışın, yönetim anlayışının, yönetim anlayışı ise bu 20 sene sonra, 25 sen sonra belki bu ülkenin parlamentosunda, belki bu ülkenin sistemi, siyasetçileri tarafından Türkiye'deki demokrasi problemleri, sistemin rejimi problemlerini çözme noktasında çözüm şeyi olarak tartışılacak. Ben bundan eminim dedi. Sadece benim suçum bugün yargılanıyor olmam, bunu 20-25 sene önce küçük bir kentte hayata geçiriyor olmamdan kaynaklandı bir belediye başkanı olarak. Çünkü şeyde de T.C. parlamentosunda da daha önce toprak reformunu savunanlar vatan hainliğiyle suçlanmışlardı ama daha sonraki yıllarda herkes gördü ki kısmi reformları yine o ülkenin parlamentosu yasal düzenlemeleri çıkarttı. Şimdi bu nedir, bir halkın yönetime katılması, tıkanan şeylerin ortadan kaldırılması için yapılmış şeylerdir. Sonuç itibariyle bugün gerçekten 25 sene bile geçmedi hatta 17-18 sene üzerinden geçtikten sonra merkeziyetçilik tartışmaları işte yerel yönetim yasa tasarısına

sokulmak isteneler, Özal'ın eyalet sistemi vs şu bu. İşte Fazilet partililerin zaman zaman savundukları şeylere bakarsak biraz o günkü hayatta bizim gerçekleştirdiğimiz şeylerin kötü benzetmeleri de olsa bir anda insanların toplumsal mücadeledeki arayışlarındaki kullandıkları argümanlardan biri haline geldi.

Yani daha dorusu insanların doğru bir şekilde yaşayabilmeleri , bir hayat kurabilmelerinin yolu sistemin akıbeti açısından da böyle bir hayatın kurulmasını dayatıyor bugün. Mesela bugün açısından baktığımızda savunulan şeyler öyle çok topluma yabancı şeyler değildi. Mesela bizim kimi platformlarda 'ya çok uzaklara gitmeye gerek yok, dönün yüzünüzü geçmiş Fatsa'ya bakın' diyecek rahatlığa sahip olmayı bıraktı. İşte bugün Fatsa'da da değişik platformlarda, siyasal platformlarda işte söz söyleme hakkımız oluştuğu zeminlerde bunları da rahatlıkla ifade edebiliyoruz çağrışımlar yapabiliyoruz. Yaşadığımız kentte yaşanmış deneyim gözden kaçırılmaması gerektiğini rahatlıkla ifade edebiliyoruz. Bunlar kaldı çünkü pratik bir deney o, söylem düzeyinden daha çok ideolojik bir argümandan daha çok pratik gösterge. Şöyle şöyle yapılmıştı, iş böyle olunca şöyle olmuştu dedirtebileceğimiz bir şey. O anlamda ciddi bir deney olarak bugünden geriye baktığımızda ortaya farklı bir hayat, farklı bir yaşama biçimi bıraktığını düşünüyorum.

Naci Sönmez

Şimdi 20 yıl, 21 yıl geçmiş olmasına rağmen insanlarda işte 12 Eylülün pompaladığı öcü, öcü başınıza ne geldiyse işte böyle bir şey kurduğunuz için, böyle bir şeye destek verdiğiniz için geldi dedirten olayın iki yanı var. Hem olumlu hem olumsuz. Bir toplum hala kabuğunu kırabilmiş değil o günü yaşayanlar , hatta bugün gençlere bile sirayet etmiş durumda. Yani sakın ha yani böyle şeyler olursa hayatınız kararacak yeniden ve bu psikoloji hakim kılınmış ama bir o kadarda solun gelişmesi için zemin hala mevcut. Yani böyle de bir çelişkili durum. Çünkü bir yerden bir yarılırsa yeni ve insanlar o psikolojik şeyi atmosferi bir yırtarlarsa yine en iyi gelişecek kenttir, çünkü böyle bir deneye sahip olması, böyle bir birikime sahip olması ve o günü yaşayan insanların var olması. Daha akıllı ve aklı başında bu işleri yapabilecek durumdaydık bugün mesela ben kendi açımdan öyle düşünüyorum. o günkü o devrimci kadrolardan çok daha yeterli olduğumuz düşünüyorum bugünden.

Bugün eğer Fatsa'ya çıktığımızda sokağa işte o günü sorduğumuzda söylenecek şeylerle, Fikri Sönmez'e sorduğumuzda söylenecek şeyler arasında olumlu ve olumsuz yanlarıyla farklı bir ayırım varsa halk nezdinde bunu doğru incelemekte fayda var. Yani elbette Fikri Sönmez o siyasi hareketin fikirleriyle hareket eden biri ama aynı zamanda o siyasi harekete çok güç vermiş biri yaşadığı

coğrafyada o anlamda o günkü hataları ve şeyleri biraz bu eksende değerlendirmek lazım. Fikri Sönmez'le devrimcileri bugün toplum farklı gözle değerlendiriyorsa bunu bizim bir ders olarak çıkartmamız lazım. Yani o günkü siyasal hatamızdır ama şöyle de düşünüyorum tabi o günkü siyasi hareketin çok genç oluşu, genç kadrolardan kurulu oluşu, yetersizliklerde göz önünde bulundurulduğunda bunlarında normal olduğunu düşünüyorum ama bunu görmezlikten gelmemek gerektiğini düşünüyorum. Yani bugün bir siyaset kuracaksak yeniden böyle bir noktayı da küçük bir anekdot olarak düşünmekte fayda görüyorum

Mehmet Gümüş

Fatsa'da o yaşananlar bundan sonraki sosyalist deneylerde her zaman incelenmesi, araştırılması, örnek alınması gereken bir tarzdır, bir anlayıştır. Bir demokrasi anlayışıdır. Söz,yetki, karar, iktidar halka, bu çok önemli bir slogandır. Bunu birçokları kullanır. O hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Fatsa, örnek olmaya başlamıştır, benzerleri denenmek istemiştir. Biz zaten onun yıkılacağını da biliyorduk. Bir gün birilerini rahatsız edeceğini de biliyorduk ama onu önlemenin iki yolu vardı. Halkla daha fazla bütünleşmek, süreci olabildiğince uzatmak. Uzatırken de benzerlerini yaratmak. Onunda benzerlerini yaratarak kitlelerle daha geniş ilişkiler kurarak o çaba içerisine girdik ama 10 ay sürdü yani olay, 10 ay sürdü, 10 ay sonrada tankla, topla, karayerle, dozerle, üzerimize Fatsa'nın üzerine gelinmiştir. Yaşananları tekrar şöyle özetleyeyim. Halkın yönetime katıldığı, halkın kendi iktidarını hayata geçirmek noktasında bir deney, bir prova yaptı. Bu provanın altı çizilmesi gereken bugüne, geleceğe taşınması gereken çok önemli yanları olduğu, özlenen devrimcilerin özlediği, hayata geçirmek istediği bir yaşam tarzının örnekleri arasında sayılıp, örnek gösterilmesi gereken bir laboratuar olduğunu söyleyebilirim.

Devrimcilerin yaptıkları bir çok şey karalanmaya çalışıldı bir. İkincisi devrimcilerin kimi hataları sürekli vurgulandı. Özellikle devrimciler dendi ki çocukları öldürdüler. Dendi köyde şu insanı öldürdüler. Bak işte devrimciler topraktan ceset çıkarttılar dendi. Keşke diyorum da o tür şeyler keşke olmasaydı. Ama yani devrimci mücadele tarihide bu mücadeleyi başarıya ulaştıran bir yığın ülkelerde bir çok hatalar yapmışlardır. Ama onlar bir noktadan sonra başarıya ulaştıkları için kendilerini kanıtlamışlardır. Şimdi biz bir noktadan sonra yenilgi olduğu için, yenilgide bizim o güzel şeylerimizi savunacak, onu kitleler nezdinde diri tutacak bir gücümüz yoktu. Onu yaşatamadık

Fatsa belediyesi yolsuzluklar anlamında çok mercek altına alındı, rüşvet, iltimas anlamında çok mercek altına alındı. Hiçbir hata bulunamadı. Yoktu çünkü. Daha önce yapılamayan yani 10 yıllarca yapılamayan şeyler 10 ayda yapıldı. Bunu devrimcilerle birlikte Fikri Sönmez yaptı dendi ama devrimciler sürekli kötü

karalandığı için iş şu noktaya getirildi yani devrimci Fikri Sönmez çok iyiydi, çok güzel şeyler yaptı ama hiç kimseyi karıştırmasaydı, tek başına yapsaydı keşke, devrimcilerle hiç ortaklık yapmasaydı.

Fikri Sönmez çevresiyle, arkadaşlarıyla ve halkla birlikte yapmıştır ama bugün o üst noktaya gelinceye kadar büyük güzellikler yaşanmıştır, önemli mücadeleler yaşanmıştır. Büyük devrimci deneyimler, devrimci bir süreçten geçilmiştir. O süreç çok önemlidir. İsterdim ki o süreç bugün dillendirilsin.

Mehmet Gümüş

Bence Fatsa'nın sola kazandırdığı, en önemli şey, halkın yönetime katılması olayı. Orada bir deney yaşanmıştır. Mahalle komiteleri, Fatsa belediyesi, özellikle belediye başkanlığını aldığımız sonra yaşananlar bence yaşananların özeti sola kazandırılan şeydir. O da söz,yetki, karar halk iktidara bu yüzde yüz hayata geçirildiğini söylemek mümkün değil tabi ama böyle bir deney yaşanmıştır. İkincisi biraz önce anlattığımız bu olay gerek sola, gerek geleceğe kazandırılan çok önemli bir laboratuardır. Bundan sonraki sosyalist mücadele tarihinde, devrimci mücadele tarihinde yeni şekillenmelere gidilirken bu laboratuara mutlaka bakılacağını tahmin ediyorum ben.

Sedat Göçmen

Biz orada bir demokrasi uyguladık, gerçekten bir Atina demokrasisi gibi doğrudan bir demokrasi. Atina demokrasisine katılım açısından benziyor. Orada vatandaşlar oy kullanıyordu, köleler ve diğerleri kullanamıyordu. Bizde de faşistler haricinde herkes oyunu kullanabiliyordu. Böyle bir şeyi vardı, demokrasi kısmı vardı ve doğrudan bir yönetime katılım söz konusuydu. Bu hem Türkiye için her taraf için nasıl geçerli. Formüle edilebilir mi? Onu bilemiyorum. Ama 'biz orada uygulayabiliriz'i gördük ve uyguladık. Bundan daha güzel bir şeyi düşünemiyorum. Bir başka şey, beni içimden çarpan, sol genel olarak iktidarsızdır. Türkiye'deki sol hiçbir zaman iktidar olmamıştır. Sosyal demokratlar dahi doğru dürüst iktidar olmamıştır ve iktidar olmadan korkan bir solumuz vardır. Sosyalist kesim açısından da yani bir fırsat geçtiği zaman laf olarak kullanılır bunu, eleştiri olarak kullanılır o biliyordur tabi laf olarak eleştirmek hoştur ama biz bunu yaparız güzelini yaparız, biz yaparız. Bu iddiaya sahip olmamıştır. Fatsa o açıdan da solun geleneksel durumunu inkardır. Güzelliği vardır. Fikri Sönmez'in o çamura son kampanyasında dozerlerin açtığı yollardan böyle bir bakışı vardır. O mutluluğu yaşamış adam çok azdır Türkiye solunda. Fikri Sönmez işte o mutluluğu en başta yaşayan adamlardan birisidir. Ahmet Özdemir de öyle, ben de öyle. Ve bir payımız vardır orada ve şeydir. Bu iktidardan korkan, kaçan, kendine güvenemeyen yani.

Hep iktidarı sağa bırakan sosyal demokratlar bile doğru dürüst iktidar olmayan bir ülkede yani en iyi bir fırsatı değerlendirme noktasıdır. Yani iktidar öyle ya da böyle hedefleme solu açısından bir güzelliği vardır. Onu yapmanın güzelliği vardır. Halkı hakikaten güdülen, ezilen sömürülen olmaktan çıkartmanın güzelliği vardır. O gücü görmüştük kendimizde diye düşünüyorum.

Fatsa'daki gerçekleştirdiğimiz olay direniş komiteleri anlayışının geliştirilmiş bir halidir. Demokrasi kısmıdır. Ama Sovyetler Birliğinden ya da herhangi bir ülkeden alınmış bir örnek olarak yapmadık bunu. Ben daha çok biraz daha Atina demokrasisine benzetiyorum onu. Atina demokrasisi de çok tarihi bir olay ama. Ama gerçekleştirilebilecek yerde doğrudan varken temsiliye gerek olmadığını düşünüyorum. Bir yerde Fatsa temsili demokrasiden çok doğrudan bir demokrasinin bir şeyidir diye düşünüyorum. Bu anlayışta bizim anlayışımıza ters bir anlayış değil. İç içe olduğunu düşünüyorum. Ama İstanbul'da bu doğrudan demokrasiyi nasıl yaparsın derse bende formül yok.

Ahmet Özdemir

Ben 11 yıl cezaevinden sonra Fatsa'ya ilk gittiğimde gördüğüm şuydu; iyi olan şeyleri insanlar unutmuşlar. İyi yaptıklarını bir dönem için az bir süre de olsa iyilerin üzerine yaşadıklarını unutmuşlar konuşmaya konuşmaya, yaşamaya yaşamaya unutmuşlar.

Çünkü bunları anlatmak konuşmak propaganda içerdiği için o 11 yıllık süre içerisinde risk taşıdığı için bizim ufak tefek küçük olumsuz yanlarımızı konuşarak o yanları büyütmüşler. Çoğu şeyi belleklerden yavaş yavaş silinmiş ama iz kalan şeyler var bir dizi tabi. Mesela çamura son kampanyası gibi şeyler bunlar orda izi olan şeylerdi

Fatsa'daki yaşananlara tanık olanların potansiyel varlığı duruyor. Bunun yaşamla ne kadar örtüştüğü belki tartışılabilir. Fatsa süreci 14 Ekim seçimiyle başlayan bir süreç olduğu için bunun içerisinde ne kadar insan yer almışsa ve oradaki yapılmak istenenleri biraz yaşamsal sürece taşıyabilmişse insanların artıları olarak Fatsa'daki kalan iz olarak söylenebilecek şeyler bunlar olabilir diye düşünüyorum. Bir kez böyle bir insan potansiyeli durmaktadır. İkincisi etkileşim süreci Fatsa'yla sınırlı kalmayan bir süreçti bu. Fatsa kendi dışındaki olanlara da yoğun bir moral, güç, güven aktarımı oldu. Örnek bir ilçeydi, örnek işlerin yapıldığı bir alandı. Örnek bir laboratuardı ama şunları söyleyebiliriz. Fatsa'da bizlerin yaptığı, yeni bir yaşamı örmek, yeni bir yaşamı herkesin paylaşabildiği, herkesin birlikte üretebildiği, ürettiğinden zevk alabildiği bir sürece dönüştürmek projesi açısından bir ön bir deneyimdi denilebilir. Belki bir çıraklığı ağır olan bir deneyimdi denilebilir. Çokça insanlarımızın o ilişki içerisinde ustalaştığını söylemek mümkün değil. Belki kimi insanlarımız ustalaştı, kendi işlerinde

ustalaştılar. Bu yaşamı örmek, örgütlemek, bu yaşamı kendi yaşamsal ilişkilerine dönüştürmek, örtüştürmek açısından ama bir anlamda Fatsa'ların çoğalmaması için yürütülen kampanyada orada bir bükülmenin bir kesintiye uğramanın durumu Fatsa gibi yerlerin çoğalmamasından kaynaklı bir şeydir.

1994'teki ilk Fatsa şenliği Fatsa'da yapıldı. Orada hem merak ettiğim bir şeydi. Hem de doğrudan gözlediğim bir şeydi. İnsanların korkularını özellikle 12 Eylül gibi dönemlerde çok fazla öne çıktığı için olumlu yanlar daralmaya başlar. Olumlu gözlemler, olumlu birikmişlikler yavaş yavaş hapsolmaya başlar böyle bir süreci yaşadı Fatsa. Fatsa'daki bu ilişkileri taşıyan, yaşayan, yaşatan insanların büyük bir bölümünün şu anda Fatsa'da yaşamadığını biliyorum ben. Bende onlardan bir tanesiyim. İstemez miyim, isterim ama yaşadığımız koşullar bir anlamda bize 90'lardan sonra 91'lerden sonra yeni mekanlar gerektirdi. Bu yeni mekanlar içerisinde herkes bulunduğu yerden doğru kendini konumlamaya, var etmeye çalıştı ama o günden bugüne baktığında Fatsa'daki o dayanışma ilişkileri hala diri durmaktadır. Yani şu anda Fatsa'ya, Fatsa'da herhangi bir şey yapılacaksa buradan Fatsa'ya giden insanları gene o potansiyel diye ifade ettiğim insanlar olacaklar, kendi evlerinde konuk edecekler, onlarla Fatsa konuşacaklar, başka Fatsa'ları konuşacaklar, onlarla başka dünyalardaki başka Fatsa'ları konuşacaklar. Böyle bir potansiyel durmaktadır diye düşünüyorum. bunun ötesinde kısa bir ek şu noktada ne yapabilirim. Biraz yaşadığımız süreç çıraklık süreciydi sözcüğünün ötesiyle bağlantılı bir şeyi. Bu da kırsal alanla ilgili bir tanımlamadır. Yani hazır olmadığımız koşullarda gerçekten kırsal alana 12 Eylül'ün bize 11 Temmuz'da 2 ay önce gelmesinin sıkıntılarını çok çok yaşadık. Belki ön görülerimiz belki değil o dönemdeki ön görülerimiz zayıftı. Fatsa'daki, Fatsa hareketi içerisindeki yer alan insanların eksikliklerinin en önemlisi de bence onların ön görülerini güçlendiren, ideolojik yanlarının eksikliğinde yatmaktadır diye söyleyebilirim.

Yani biz Fatsa deneyimini yaşayan, yaratan insanlar, sürecin yoğunluğu içerisinde kendilerini yetkinleştirmeye, ideolojik olarak yetkinleştirmeye fazla zaman bulamadılar. Fatsa'da tam bu yanıyla da tam bir pratik süreçtir. Pratik süreç içerisinde yaşanılarak elde edilen yeni yeni deneyimlerdir. O yanıyla bunun zararlarını biz nerede gördük. Kırsal alana çıkıp tek başına kaldığımızda gördük. Daha sonraki süreçlerde de yakıcı olarak gördük.

Fatsa olgusu anlatılırken böyle güzel anlatıyoruz da bazı bölümlerini de abartarak anlatabiliyoruz. Örneğin kumar alışkanlığının giderilmesi pek kolay bir şey değildi. İnsanlar kumar oynayamıyorlardı da belki oyun oynuyorlardı. Köylerde örneğin, paralı kumar oynayamıyorlardı. Çünkü kolektif bir denetim ilişkisi vardı. İçki mesela o dönemde insanlar özellikle devrimci insanlar içki içmiyorlardı. Şimdi bugünden baktığımda devrimci insanlar içki içmemeli mi gibi

bir soru yöneltilebilir. Ya da bu çok muhafazakar bir tutum değil midir diye bir soru yöneltilebilir. Ya da insanlar o dönemde gençler böyle aşklarını çok özgürce yaşayamıyorlardı. Kadın erkek ilişkileri, arkadaşlık ilişkileri o dönemde biraz gericiliğe yaklaşmış ilişkilerdi. Şimdi bugünden de bu olaya baktığında gene aynı durum. Böyle sanki bir dönem için devrimciler kendi böyle insani yanlarını, doğal ihtiyaçlarını böyle hapseden işte biraz muhafazakar bir yerde kalmış insanlar gibi görünebilir ama bence o dönemin bu anlayışı kendi yaşadığı koşullar içerisinde değerlendirilmelidir. Oradan baktığımda bu tür kararların doğru alınmış kararlar olduğunu görebiliyorum. Yani insanlar orada bir dizi işe koşturacaklar, arkadaşlık ilişkileri de gevşetici bir ilişkiyi gerektirdiği için böyle bir çatışma onların yapacakları işleri çok kısa süre içerisinde bir dizi yapacakları işi erteleyebilirdi, gevşetebilirdi ama anlayış olarak böyle bir yerde durmadık hiçbir zaman. Yani insanlar bu ilişkilere kesinlikle geçici bir süre olarak baktılar, yaklaştılar. Alınan içki, erkek-kadın ilişkileri veya benzeri ilişkilerde de alınan tavır bunu içeriyordu. Faizcilik konusunda tefeciliğin ortadan kaldırılması, etkisizleştirilmesi konusundaki yüklenlemeler de böyle çok fazla abartılı oluyor zaman zaman. Bence faizcilik devam ediyordu içten içe. Tefecilik içten içe devam ediyordu, görmeden devam ediyordu ama açık olarak yapılamıyordu hepsi bu. Karaborsa devam ediyordu açık olarak yapılamıyordu. Bunlar kaldırıldı tarzında tanımlamalar kullanılıyor bunların abartıldığını düşünüyorum.

Yaşar Durmuş

Bütün Fatsa halkı için, köyleri için belki farklı tanımlamalar yapılabilir ama ben şöyle diyorum. İşte yaşanılması gereken yaşandı, işte onurluca, işte insanca yaşandı. İşte bende bu toplumun bir bireyi, ferdiyim, kendimi ifade ediyorum. Ülkem için, geleceğim için bende varım, bende bir şeyler üretiyorum diyebilen insanların oluşturduğu bir yaşam, özlenen yaşam.

Pertev Aksakal

Kenan Evrenin, Fatsa'da yaptığı konuşmada Fikri Sönmez'in düzeni mi iyi bizim düzen mi iyi demesi aslında boşuna değil. Bunun yaşanmışlıktan da öte, ideolojik bir şey olduğunu düşünüyorum. Çünkü Fatsa'daki o yaşanan süreci topladığın zaman seçimlerden beri alırsanız Fatsa Belediyesi 8, 8,5 aydır, devrimcilerin diyelim etkinliği ne kadardır 2 yıldır 2,5 yıldır. Bu kadar sistemi niye çok rahatsız ediyor. Fatsa, sosyalist anlayışla kapitalist anlayışın kapıştığı bir yerdi. Ve ne söylenirse söylensin sonuçta kapitalizmin kaybettiği bir yerdir. İdeolojik anlamda kapitalizmin kaybettiği yerdir. Bunu hazmedemiyorlar. Fatsa'nın çok rahatsız eden bir seçim sürecide izlemesi bir demokratik dolayımdan geçip gelmesi diye bir şey var. İkincisi hakikaten böylesi kendi kendine yerel yönetim doğrudan doğruya bütün ilçede oluşmasıdır ve bu yönetime, bu işleyişe doğrudan doğruya

dört beş bin insan aktif olarak katılıyordu. Fatsa merkezi açısından baktığın zaman, köylere baktığın zaman % 50 - % 60 civarında buna katılıyordu.

Fatsa'da, insan yarın ne yapacağım, neyin nasıl yapılacağını, neyi nasıl götürüleceğine, küçüktür büyüktür önemli değil bu. Önemli olan böyle bir şeye karar verilmesidir, karar verdik sonra bunu yapabilmesidir, hep birlikte yapabilmesi, kardeşçe yapabilmesidir. Birbirine düşmanca bakmadan dostça, kardeşçe yapabilmeleridir, kolektifçe yapabilmelidir. Sonuçta eşitlik, özgürlük, kardeşlik idealinin hiçbir zaman sönmeyeceği ve her zaman yaşayabileceği noktasında Fatsa bir yıldız yani parlayan bir yıldız, yaşayan bir yıldız olması noktasında önemlidir.

Kapitalizm anlayışıyla siyasal demokrasi ve siyasal anlayışıyla işte sosyalist bir siyasal demokratik anlayışı arasındaki yan yana getirdiğiniz zaman kapitalistlerin bir yenilgisi olarak da görülebilir. Öylede zaten ama nihai olarak bir şey söylemiyorum.

Fatsa'da diyelim o dönemde yaşamış sağcısına solcusuna kadar sor hiç kimse Fikri Sönmez kötüdür, kötü şeyler yaptı diyen bulamazsın. 1994 seçim döneminde Fatsa'ya gittim o zaman Refah partililer, biz Fikri Sönmez gibi yapacağız diye seçim propagandası yapıyordu. Dolayısıyla da söz yetki kararın halkta olduğu bu anlayış o kadar kök salmış ki sağdaki de reddedemiyor. Bu gerçekliği bu doğruluğu bu iyi güzel olan şeyi soldaki de reddedemiyor.

Fatsa deyince birincisi, Fatsa'da bir demokrasi anlayışı gelişmişti hakikaten. Fatsa'nın o gelişmelerini değerlendirirken, tarihsel olarak önemli özelliklerin altının çizilmesi gerekir. Bir sosyalizmin gelişmesi açısından, doğu bloku ülkelerini ele alırsak doğu ülkelerindeki yerel yönetimlerin işleyişi ve kurumsallaşması açısından baktığın zaman doğrudan doğruya iktidar organları olarak kurulmuşlardır yerel yönetimler. Bunların uzun dönemde de devletin sönümlenmesi anlayışına bağlı olarak sönümlenmesi öngörülmüştür. Giderayak ve herkesin katıldığı işte burada karar verildiği,uygulandığı bir kurumlar olarak öngörülmüştür. Bu başlangıç itibariyle de böyle bir, bu şekilde oluşmuştur söylenebilir. Fakat daha sonra bunlar bürokratlaşan dolayısıyla da yerel alanda iktidar odağı olmakla birlikte demokratik mekanizması olmayan merkeze bağlı bir oluşum haline geldi. Batıya baktığın zaman, burjuva anlamında bir demokratik kurumlar olmakla birlikte, iktidar organı olmaktan uzaklar, doğrudan doğruya merkezin yerele tanıdığı işte yetki devretmesi ve özerk babında uygulamalar şeklindeydi. Fatsa biraz bu ikisinin karışımıydı diye düşünüyorum. Yani bir Fatsa hem demokratikti, iki iktidar organları biçiminde görev alıyordu.

Fatsa, birçoğunun ifade ettiği gibi kurtarılmış bölge, ayrı bir sosyalist ilçe vs. değildi. Fatsa'da ikili bir iktidar olduğu söylenebilir. Çünkü bir yanda devletin organları çalışıyor, kimse bunu engellemiyor ama bir yandan da halkın aldığı,

uyguladığı karar yerleri var yani belediyeden halk komitelerine, halk komitelerinden köy komitelerine ve mahalle komitelerine kadar mekanizmalar var. Kararlar alıp uygulayan işte okulunu yapan, yolunu yapan, suyunu yapan, sorunlarını çözen, siyasal sorunları tartışan işte mitinglere katılan orada ne talep edeceğini tartışan hem yerel düzlemdeki sorunları tartışan Türkiye çapındaki sorunları tartışan ve bu konularda fikir yürüten hem de kendi sorunlarını çözen bir organlar biçiminde gelişmiş. Dolayısıyla Fatsa'daki konum gelişme hakikaten ne batı Avrupa'daki yerel yönetimdeki o işleyişe ne doğu Avrupa'ya benziyor. Kendine özgünlüğü var. Hem son derece demokratik gelişmeler var bir yandan da hakikaten iktidar organlığı vasfı var. Bu ikisi birleştiği zaman kendine uygun bir model oluyor. Yerel yönetim uzmanlarının Fatsa'yı bir model olarak göstermeleri herhalde bundan olsa gerek. Devrimci bir adayın kazanması sorun olsaydı Diyarbakır'da bir model olabilirdi. İkinci bir yanı Fatsa halkı biraz kendi gücüne de güvenmiştir. Siyasal hareketin kendi anlayışının yansıması da katkıları da büyük ama Fatsa'yı boğmak için bir çok gelişme vardı. Bir kere Fatsa'da dövülmüyor sövülmüyor. Ekonomide abluka altında, devletin dağıttığı şeyler var. Fatsa'ya gelince dağıtmıyor. Şimdi ekonomiyi ablukaya almış, işte Fatsa bütün bunları aşıyor. Bu elbette ki kendine özgüvenin bir sonucudur. İkinci altı çizilmesi gereken yer kendine özgüven olayıdır. Halkın hakikaten kendi yaratıcı gücüyle, çözülemeyecek bir sorun olmadığı anlayışının geliştiği güçlendiği bir yer olarak da söylenebilir. Üçüncü olarak da bütün bu içinde yaşadığımız koşullarda reel politikaların sonucu insanların bireysel anlayışlarının geliştiği, köşe dönücülüklerin egemen olduğu egoizmin egemen olduğu hortumcuların çoğaldığı, yayıldığı sonuçta her türlü hırsızlığın baş gösterdiği bir sistemde bunun alternatifi yok diye sunuluyor bize. Diyor ki dünyada en iyi sistem liberal sistemdir. İdeolojik olarak bunu korkunç bir boyutta insanlara vuruyor bütün insanların bugün çok umutsuz olmasının geleceği düşünememesinin geleceği programlamayışından bütün bunlar bu ideolojik saldırıların etkisi vardır. Fatsa bize, hayır bir başka bir yaşamında olabileceği kurulabileceği görülebileceği yaşanabileceğini de öğretiyor.

75-80 döneminde Türkiye'de göreceli bir iç savaş yaşandığı biliniyor. Bu dönemde silahlı faşist güçler halka saldırmışlar genel olarak bireysel öldürmeler yerini kitlesel katliamlara bırakmıştı ve giderekte bu kronik bir hal almıştı. Bu dönede temel görev faşist saldırılar karşısında bir aktif bir savunma çizgisi izlemekti ve faşistlerin bu saldırılarını püskürtmekti ve Fatsa'daki bu gelişmelerde bu yönde bu paralellikte izledi. Sonuçta faşist güçlerin etkinliğinin kırıldığı can ve mal güvenliğinin bir ölçüde sağlandığı bir yerde biz, nasıl bir yaşam örgütlenmesi noktasındaki bir anlayış etrafında direniş komitelerinin bir anlayışıyla ortaya konuldu. Bu devrimci hareket içerisinde çok yazıldı, çizildi, ama sonuçta Fatsa'daki belediye seçimleri ile birlikte ortaya konulan olgular o zamanki düşünce tamamen halkın kendi sorunlarını kendisi çözme noktasında bir geleneğin bir

anlayışın geliştirilmesiydi. Sonuçta da zaten komitelerin, mali komitelerin, köy komitelerinin oluşturulması, burada bir yeni büyük demokratik anlayışın geliştirilmesi olgusu yeni bir yaşam tarzının oluşması anlamına da geliyordu. Nitekim sonuçta da Fatsa'daki bu gelişmeler neticesinde tabi ki söz, yetki, karar halkta olması kendi sorunlarını kendilerinin çözmesi, karar veren uygulayıcıların kendileri olması noktasında sistemden de bir kopuşu sağlamıştı bu kopuş mevcut yaşam tarzına alternatif yeni bir yaşam tarzını ifade ediyordu.

Ali Yorulmaz

Geçmişimde keşke olmasaydı dediğim o hat içinde hiç öyle bir şey yok. Ufak tefek olumsuzluk günlük hayatımızda çoluk çocukla da oluyor. ben memnunum ben. İlişkiler. Bana göre ilişkiler daha sıcak daha içten daha yapıcıydı. Fatsa'dan o günden geriye kalan nostalji başka bir şey yok bana göre.

Gürsel Altaç

Fatsa deneyi devam ettirilmesi gerekiyor, yaşanması gerekiyor. Yani Türkiye genelinde birçok insanın, birçok belediyelerin, birçok yerel yönetimlerin ki büyük şehir belediyeler içerisinde geçerli bu. Yaşanması gerekiyor bu deney. Çünkü Türkiye'deki sorunları çözecek başka bir merci olarak görmüyorum, başka merci yok. Halk kendisi çözecek bunu, kendi sorunlarına sahip çıktığı oranda çözecek ve bu sorunlar başka türlü çözülme imkanı yok

O düşünceyi Türkiye genelinde yaşatmak gerekiyor, yaşaması gerekiyor. Yani o insanların sıcaklığını ben her zaman gözümün önünde getiriyorum. Yani bugün insanlar bireyciliği öğrendi Türkiye'de. O zaman toplumsal yaşamayı seçiyorlardı, toplumsal yaşamayı öğrenmeye çalışıyorlardı. Bir kısmında öğrendiğini sanıyorum. Çünkü hala arkadaşlarımızla konuştuğumuzda o özlemi her zaman içlerinde saklıyorlar.

Yani yanlışlar mutlaka vardır. Ufak tefek yanlışlar ama şimdi somut olarak şu, şu diyemiyorum. Çünkü dediğim gibi süreç çok kısaydı. Türkiye'deki gelişmelerde çok hızlı bir şekilde devam ediyordu. O süre içerisinde mutlaka yapılan yanlışlıklar yapılan eksiklikler vardır. Yanlışlıklardan çok bence eksikler, yapılmayanlar vardır.

İkrami Çelebi

Fatsa unutulmaz, unutulmaz. Nasıl unutulsun çok diyoruz Avrupa'dan mesajların geldiği binlerce insanın ODTÜ'den Ankara'dan, İstanbul'dan, İzmir'den, Tariş'ten, Erzincan'dan o dönemde binlerce insanın misafir edildiği bir Fatsa sanmıyorum unutulacağını.

Benim de kendime göre özel değer verdiğim konular var yani bunun şeyi kişiliğin o dönemde oluşturmaya çalıştığın kişiliğine değer verme bu bence en kutsal değerdir o süreç içerisinde aldığımız, onun bozulmaması için uğraşıyoruz.

Eksik olarak gördüğüm şey lise öğrencilerinin birazcık daha eğitime dikkat etmeleri gerekiyordu. Gerek o dönem eğitimcilerimizin, öğretmenlerimizin gerekse bizlerin birazcık daha dikkat etseydik, eğitimin önemini birazcık daha kavratmış olsalardı iyi olurdu diye düşünüyorum. çünkü o dönemde Fatsa lisesinden bir iki tane öğrenci ancak 2 yıllık eğitim enstitülerine girebildi.79-80 mezunlarından.

Fatsa, halkın kendi kendini yönetebilmesinin demokratik en güzel örneğidir bence, en güzel örneğidir.

Onu özlemle arıyoruz. Yani özlemle o günleri belki de o bizi mutlu ediyor yer yer o günlerimizle avutuyoruz kendimizi.

Nurettin Demirbaş

Belki biz göremeyeceğiz ama bunu deneyecekler Türkiye'de. Ben ona inanıyorum çünkü en doğrusu bu.

Şimdi birçok şeylerin yapıldığı yerde yanlışlar mutlaka olur. Şimdi ben belediyenin yaptığı uygulamalarda belki birilerinin şikayeti vardır. Gözden kaçmıştır ama belediye şöyle bir haksız uygulama yapıyor diye duymadım.

Bu günün belediye başkanı, "Ben Fikri Sönmez'in rekorunu egale edeceğim" diyorsa Fikri Sönmez 9 ayda bir rekor kırmış demektir ama 8 senede o rekora ulaşamadı henüz nasıl kıracaksa bilmiyorum.

Fatsa yaşanacak yerdi. Yani yaşanmaz hale getirildi ayrı konu. Tabi ki Fatsa her zaman yaşanacak yer. Halkın iktidara geldiğinde ne olabileceğinin göstergesidir zaten. Devam etmiş olsaydı ki devam etmemesini sağlayanlar bugünkü Türkiye'yi yaratanlar diyelim.

Akademik Bir Değerlendirme;

DEMOKRAT- 6 Eylül 1980, Dr. CAN HAMAMCI – SBF Sehircilik Asistanı-
BELEDİYE ÖZEKLİĞİ ve FATSA DENEYİMİ ÜZERİNE

FATSA'DAKİ GİRİŞİM, GELENEKSEL BELEDİYECİLİĞE ALTARNATİF YARATMA ÇABASI NİTELİĞİNDEYDİ

Halkı yönetimde söz sahibi yapmanın temel amacı olduğunu söyleyen belediye başkanı mahalle komitelerinin dışında da halkla bütünleşme kararları birlikte alma yöntemlerine başvurmuştu...Kentteki tüm esnaf gruplarıyla ayrı ayrı yapılan toplantılarla rayiç ve satış ilkeleri saptamak buna örnek olarak gösterilebilir.

Bunun dışında Fatsa'da halkın geniş ölçüde katıldığı bir başka olaya tanık oluyoruz: Çamurdan geçilmeyen sokakları çakıllama kampanyası. Gerekli araç ve gereçlerin belediyeden, hatta komşu belediyelerden sağlandığı halkın iş gücüyle gönüllü olarak katıldığı bir çalışma. Kısa sürede sürüncemede kalan bir işi bitirip, çamura batmadan Fatsa sokaklarında yürüyebilmenin gururu ise bunu yapan halka ait. Önemli olan halkı örgütleyebilmek. Uzun yıllar kalkınma planlarımızda yer alan toplum kalkınmasının güzel bir uygulaması da diyebiliriz. Halkın ve kent yönetiminin gönüllü işbirliğiyle elde edilen sonuç ancak başarı olarak nitelenebilir.

Halkla bütünleşme girişimlerinin yanı sıra belediyenin geleneksel görevlerini de unutmadığı bir gerçek. İmar Planını uygulama, Kent imarıyla ilgili işlerde kentin nüfuzlarına ödün vermeme halkta belediyeye olan güven duygusunu pekiştiriyor. Karaborsanın önlenebilmesi de kuşkusuz her belediyenin kolayca başaramayacağı bir iş

Kent yönetimi aslında yerel çıkarları da düzenleyen bir yönetim olduğundan yansız olamaz Yerel siyasetin odak noktası belediye iktidarı olmaktadır. İmar planlarının uygulanmasından tarife düzenlemeye değin belediyenin her görevi belli bir tercih sonucu gerçekleştirilebilecektir. Bu tercihin kimden yana olacağını ise belediye iktidarı belirler.

Fatsa'da belediye iktidarı tek bir siyasal görüşün elinde değildi. 1977 yerel seçimlerinde oluşan Belediye Meclisindeki 26 üyeliğin 16'sı CHP, 8'AP, 1'i MSP, 1'i de DP arasında bölüşülmüş. CHP Belediye Başkanının ölümü üzerine boşalan başkanlık için yapılan seçimi sol bir siyasetin temsilcisi bağımsız aday kazanmış. Durum hayli ilginç:Mecliste çoğunluğu değil yandaşı bile olmayan bir belediye başkanı olağan belediye işlerini yürütmenin dışında yeni bir kent yönetimi anlayışı geliştirmek istiyor. Burada tek dayanağı seçimlerde bu siyasal partiler karşısında oylarının çoğunu aldığı kent halkı. Bu nedenle pek çok belediye başkanının yaptığı gibi Belediye Meclisi toplantıları, kentin bazı yerlerinden izlenebilecek biçimde hoparlörlerle halka açılıyor. Bu ise halka temsilcisinin onu nasıl temsil ettiğini göstermek ve giderek halka temsilcisini denetlemek olanağı sağlamak açısından gerekli bir yöntem...

Kısaca özetlediğimiz bu yapı içinde Fatsa Belediyesi çalışıyor. Hem de Meclisle Başkan arasında kamuoyuna yansıyan bir anlaşmazlık olmaksızın. Ancak bu belediye organları göz önünde tutularak izlenmiş yüzeysel bir görünüm. Oysa sosyo-ekonomik yapının belirlediği gerçek iktidar sahiplerinin bu gelişmeye sevinmedikleri de açık. Her ne kadar Belediye Meclisindeki temsilcileri açıkça tavır almamışsalar da bunda halkın baskısından, kamuoyundan çekinmiş olmalarının da rolü olabilir.

Belediye, aracı, tefeci ve karaborsacıya karşı kesin tavır almış. Belediyeye ait memba suyunu işleten ve sözleşmeye aykırı haksız kazanç elde eden müstecirden işletme hakkını alarak belediyenin işletmeci olması, taksi-minibüs durağı işletmeciliğinin kaldırılarak hem şoförleri durak sahibine pay ödemekten kurtarması hem de belediyeye yeni gelirler sağlaması belediye başkanının siyasetinin örnekleri. Ancak bu ufak örnekler çoğaltıldığında mali kriz içinde bocalayan belediyelerimiz için üzerine eğilinmesi gereken bir durum ortaya çıkıyor.

Fatsa operasyonu, Türkiye'de merkezi yönetimin yerel yönetimin özerkliğine ne kadar saygılı olabileceğini gösterdi.

(7 Eylül 1980- DEMOKRAT -Dr. Can Hamamcı- 6 Eylül deki yazının devamı)

Fatsa Belediyesi, Seçimden sonra kurulan iktidar döneminde merkezden mali yardım alamamasına karşın, para sıkıntısında olmayan kendi yağıyla kavrulan bir belediye. Merkez yardımı kesildiği için geleneksel festivallerini yapamayacak duruma düşen belediyelerin yanı sıra, bu yıl ilk kez Fatsa'da bir halk şenliğinin de düzenlendiğini belirtmek gerekir.

Fatsa'daki belediyecilik girişimi kuşkusuz yapısal değişikliklere yol açacak nitelikte değil. Ayrıca belediyeler aracılığıyla bunu sağlamak da olanaksız. Yalnızca geleneksel belediyeciliğe bir alternatif yaratma çabası, yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesinde bir adım oluyordu. Ancak bu boyutlar içinde bile egemen güçlerin tepkisi şaşılacak biçimde sert oldu. Bu arada Batılı demokrasilerin yerel yönetimleri demokrasinin beşiği sayan, halkın yerel, güncel sorunlarını çözümleyerek, kendi kendilerini yönetme alışkanlığı kazanacağı, demokrasinin gelişmesine katkıda bulunacağı siyasal varsayımda unutuluverdi.
Fatsa Belediyesi yukarıda sıraladığımız uygulamaları ve kullandığı yöntemleriyle yasa dışına çıkmamıştır. Yasal yollardan ilçe halkını belediye yönetiminde söz sahibi yapmak yöntemleri geliştirmiştir. Kuşkusuz uygulamanın ne kadar başarılı veya başarısız olduğu ayrıca tartışılabilir. Ancak yapılmak istenen, Türkiye'de bazılarına ters gelse bile, parçası olduğumuz sık sık yinelenen "özgürlükçü demokrasi"lerdeki belediyelerde uzun süredir uygulanan bir yönetim anlayışıdır.
Fatsa operasyonu Türkiye'de merkezi yönetimin yerel yönetimin özerkliğine hangi sınırlar içinde ne kadar saygılı olabileceğini açıkça gösterdi. Merkezi yönetimin onaylamayacağı bir siyasal görüşün bir yerel yönetim biriminde uygulamaya konmasına izin verilmeyecek. Hem de kendi dayanağı da olan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve yasalarını da çiğnemek pahasına.

Burada değinilmesi gereken bir nokta da belediyelerin niteliği. Fatsa deneyim de göstermiştir ki, özünde belediyeler içinde bulunduğumuz sistem gereği yerel halkın kendini geliştirebileceği, alternatif ideoloji yaratabilen,

yönetsel açıdan özerk kuruluşlar değillerdir. Devlet işlerinin yürütülmesin de ara kademe yönetim birimleri olmakta, egemen ideolojinin dışına çıkınca zor bile kullanılarak yerleri hatırlatılmaktadır.

Aslında Fatsa'da cezalandırılan, merkezi yönetimin hoşuna gitmeyen siyasal görüşü belediye başkanlığına getiren Fatsalılardır. Bu nedenledir ki, tüm kent, temel hak ve özgürlükleri hiçe sayılarak operasyona hedef olmuştur. Konut dokunulmazlığının hiçe sayılması, usulsüz üst ve eşya araması, uzun süreli gözaltında tutma, sokağa çıkma yasağı uygulamalarıyla hukuka saygısızlığın en büyük örneği verilmiştir. İl İdaresi Yasası valilere sokağa çıkma yasağı koyma yetkisi verebilir. Ancak bu kişiyi özgürlüğünden yoksun bırakan ağır bir işlemdir ve Anayasa'da yer alan temel hak ve özgürlüklerle bağdaşabilmesi oldukça zordur. Zaman zaman Anayasa gereğini öne sürerek baskı yasaları çıkarmak isteyenlerin, Anayasa gereğini yerine getirmek için 20 yılı bulan süre içinde 1961'den önce çıkarılmış yasalardaki Anayasayla bağdaşmaz anti-demokratik hükümleri temizleme yasaları Anayasa'ya uygun biçimde demokratikleştirme çalışmalarına da eğilmeleri gerekirdi.

Merkezi yönetimin Fatsa'ya tepkisi ne denli şiddetli olduysa, hükümetin bu uygulamasına karşı çıkması gereken diğer özerk kurumların da tepkisi, o denli silik oldu veya hiç olmadı. Son yıllarda yeni bir belediyecilik anlayışı yerleştirmek isteyen çevreler, belediyelerin , içinde bulunduğu yapıyı kırmasını, daha demokratikleşmesini savunanlar, özellikle belediye birlikleri ve diğer belediyeler, bu hareketi kendilerine karşı bir darbe sayabilirler, demokratik , özerk belediye davalarında aşılması gereken bir engel olarak görebilirlerdi. Belki de Fatsa Belediye Başkanını siyasal görüşlerine katılmadıkları için kendilerini olayın dışında tutmayı yeğlediler. Eğer böyleyse Rahip Martin Niemüller'i anımsamakta yarar var, şöyle diyordu;

"Almanya'da naziler
komünistleri içeri attı.
Sesimi çıkarmadım
Çünkü komünist değildim.
Sonra Yahudileri içeri tıktılar
Bu kez de sesimi
çıkarmadım.
Çünkü Yahudi de değildim.
Derken
Sıra sendikacılara geldi.
Hala susuyordum.
Çünkü sendikacı da değildim.

Sonunda
Beni de götürdüler.
Ve
Kimse sesini çıkarmadı
Çünkü ses çıkaracak kimse
Kalmamıştı."

SBF Şehircilik Asistanı Dr Can Hamamcı, Fatsa üzerine farklı bir açıdan değerlendirme yapıyor. Fatsa'daki belediyenin tümüyle anayasa ve yasalar içinde kalan uygulamalarına merkezi yapının esas olarak siyasal görüşlerine karşı olduğu için gerektiğinde zor kullanarak engellediğini belirtiyor.

Bir önemli saptamada günümüzde bir çok kesim Fatsa'daki yerel yönetim anlayışını kabullenmiş görünürken o günlerde Fatsa'ya sadece Fatsalılar, devrimciler ve demokrat-aydın bazı çevreler sahip çıkmıştı.

1999 YILINDA YAYINLANAN BİR ÇALIŞMADA FATSA ÜZERİNE YER ALAN BAZI DEĞERLENDİRMELER

Yrd. Doç. Dr. Metin Erten -Mart 1999, Anahtar Kitaplar'dan - "Nasıl Bir Yerel Yönetim?" adıyla yayınladığı çalışmasında, Fatsa üzerine şu değerlendirmeleri yapıyor:

"Doğu Karadeniz kıyısındaki bu ilçede, 14 Ekim 1979 ile 11 Temmuz 1980 tarihleri arasında farklı, o güne dek ülkemizde hiç görülmeyen bir belediyecilik uygulaması yaşanmıştır. Bu uygulama daha sonraları kısmen ya da tümüyle başka belediyelere de örnek olmuş, ancak başka hiçbir belediyede Fatsa örneğindeki kadar yaygın, düzenli, toplumu kucaklayan bir biçime dönüşmemiştir. Özetle, Fatsa'nın kopyaları, hiçbir zaman Fatsa'nın kendisi kadar olamamıştır.

Doğu Karadeniz'deki küçük bir ilçenin belediyecilik uygulamasının bu denli etki yapması, elbette farklılığında, geleneksel yapının dışında olmasında, yeni açılımlar getirmesinde ve her şeyden de önemlisi olayları ve belediyeciliğe bakış açısında aranmalıdır. Belediyeciliğindeki bu farklı bakış açısı da, kenti başkanın ya da meclisin yönetmesi değil, tüm halkın birlikte yönetmesinin sağlanmasıdır.

Fatsa'nın sonuçları ve tartışmaları:

Ülkemizde ilk kez burada-Fatsa'da-geleneksel belediyecilik anlayışının dışına çıkılmış. Bu dışına çıkış, kısmen değil neredeyse bütünüyle bir çıkış anlamındadır.

Yöre yaşayanlarının belediye yönetimine yalnızca 5 yılda bir kez etkide bulunmaları değil, tüm süreç boyunca belediyeyi etkilemenin de ötesinde, doğrudan yönetimin içinde olmaları, karar alma sürecinin tam içinde olmaları ve kararı kendilerinin almalarının sağlanmış olmasıdır. Ülkemiz tarihinde doğrudan demokrasiye bu denli yaklaşılabilen bir başka yerel yönetim çalışma ya da deneyimi yoktur.

Siyasi nedenlerle Fatsa belediyesinin tasfiye edilmesinin ardından gerek belediyede kadrolu olarak çalışanlar ve gerekse de gönüllü olarak çalışanların neredeyse tümünün cezaevine girmelerine karşın, insanların o döneme ilişkin duygu ve davranışlarının, saygılarının eksilmemesidir. Yöre yaşayanları, mahkemelerde bile belediyede yapılanlara ve bu çalışmaları yürütenlere saygı göstermişlerdir. Siyasal anlamdaki diğer partililer de dahil olmak üzere.

Aradan çok zaman ve siyasal değişimler geçmesine karşın, Fatsa halkının o döneme ilişkin düşünceleri, çoğunlukla dönemi saygı ile anmak biçimindedir. Bunun da nedeni, o günlerdeki çalışmaların içinde büyük ölçüde kendilerinin de olmasında ve yapılan işlerin doğruluğuna olan inançtan gelmektedir.

Ülkemizde Fatsa deneyiminin bir çok yerde kopya edilmesi düşünülmesine karşın, bunun başarılamamış olmasıdır. Özetle Fatsa henüz aşılamamıştır."

EVET "FATSA HENÜZ AŞILAMAMIŞTIR". FATSA OLGUSUNU DAHA ÇOK TARTIŞACAGIZ. NOKTA ;FATSA'YA DEĞİL, BAŞKA ŞEYLERE KONMALIYDI !!!

SONSÖZ YERİNE:

Fatsa'da yaşananları bir ölçüde açığa çıkarmaya çalıştık. Belgeselimizin tüm yönleriyle yeterli olduğunu söyleyemeyiz ama geçmişin önemli bir olgusunu bir ölçüde de olsa ortaya çıkardığımızı düşünüyoruz. Çalışmamız, başka araştırmalara yol açarsa, başka çalışmaları kışkırtırsa önemli bir işlevi yerine getirmiş olur.

Fatsa günümüzün sorunları açısından daha çok tartışılması gerekiyor. Küreselleşmenin karşısında sol-toplumsal bir duruşun nasıl oluşturulacağı? Küreselleşmenin daha açık bir ifadeyle sermayenin sınırsız egemenliği karşısında yerel-genel bir toplumsal muhalefet ne kadar mümkün! Sol yerel alanlardan kendini ifade edebilir mi? vb. sorulara yanıt ararken Fatsa'yı tartışmak, değerlendirmek durumundayız!

-Küreselleşmeye karşı sınırlı da olsa yerel-toplumsal güçler, bir anlamda toplumsal yapılar olarak kendini ifade eden Zapatista ve benzeri hareketler muhalefet yürütüyor. Fatsa'yı bu anlamda da değerlendirmek gerekmez mi?

Tarihte tekrar etme yoktur, tekrar çabaları karikatür bile olamaz. Sorun Fatsa'yı da tekrar etmek değil, günümüz nesnelliği içinde toplumsal bir hareketin oluşumu, solun kendini ifade etme çabasında değerlendirme olmalıdır.

Basit de olsa 'Doğrudan Demokrasinin, Toplumsal Bir İktidarın' küçük bir kasabada nüvelerinin-öncüllerinin oluşması sistemi korkutmuştu. Sol kendini toplumsal olarak ifade etmenin arayışını kendi geçmişi içinden değerleri de açığa çıkararak oluşturmayı önemsemeli.

Fikri Sönmez'in yaşamı Fatsa olgusuyla bütünleşmiş. Fatsa'yla Fikri'yi ayrı düşünmek zor. Fikri Sönmez sadece politik alanda kendini ifade eden bir kişi değil, yaşamın genelinde olumlu ve canlı. Bulunduğu her ortamda daha insani-sosyal bir yaşam içinde. Terzilik yaparken , kahvede konken oynarken, Esnaf Spor Futbol Kulübünü kurarken, arkadaşlarıyla içki muhabbetinde de ve politik alanda da Fikri Sönmez aynı insandır. Fikri Sönmez'in yaşamı, bir insanın toplumu içinden tüm yönleriyle nasıl olumlu anlamda etkileyebileceğini, dönüştürebileceğini göstermiştir. Bu gün toplumdan kopuk, bir tür yığıntı durumunda ki sol çevrelerin Fikri Sönmez'in yaşamını bir ölçüde değerlendirmeleri ve farklı bir dünya anlayışı taşıyan insanın bu farkı yaşamında nasıl hayata geçirdiğini görmeli!

Fatsa'yı ve yakın tarihimizi henüz köklü olarak tartışmış değiliz. Geçmiş, giderek 'bir tür askerlik anısı anlatmaya ve rivayetlere' dönüşmeye yüz tutmuş... Geçmiş eskilerin anlattığı, gençlerin dinlediği mistik öyküler halini alıyor. Geçmişi ne bir tür belirsizleşen rivayetlerle ne de kaba yergilerle açıklayamayız. Kendi tarihselliğimizi tartışmak bütün sorunları çözmez ama kendimizi tartışmadan da solu ifade edemeyiz. Elbette günümüzde sol sadece geçmişiyle kendini ifade edemez ama geçmişini atlayarak, unutarak hiç ifade edemez.

AB'ye evet-hayır, demokratikleşme, insan haklarında standart, Kopenhag kriterleri vb bir çok konuda tartışma yürütürken; neden kendi "Özgür ve Demokratik" bir toplum tasarımımızı kendi yakın tarihimizin değerlerini açığa çıkararak belirlemiyoruz? "Özgür ve Demokratik Bir Türkiye" için neden "Fatsa Deneyiminin"kriterlerini belirlemiyoruz? Geçmişimiz o kadar da kötü değil!

Emek verdiğimiz, bedel ödediğimiz kendi toplumsal değerlerimizin kıymetini bilmezsek başka kriterlerin hiçbir anlamı olmaz!

Geçmişi genel de "terör" olarak suçlamak kanıksanmış gibi. Yıllardır yukardan yürütülen tek taraflı kampanyalarla bir yandan suçlanan bir yandan da unutturulan bir geçmişimiz var. Belleklerimizi zorlayıp, geçmişi daha soğukkanlı olarak tartışıp yaratılan yanılsamaları ve gerçekleri açığa çıkarma zamanı çoktan geldi! Toplumun umudu nasıl yok edildi? 1 Mayıs Katliamı'nın hesabı toplumsal olarak sorulmayınca ...Maraş Katliamı da yaşandı.. Kimler, niçin bu katliamları yaptı? Toplumsal devinimi kırmak için neler yapıldı? İlan edilmemiş bir savaşı kimler nasıl gündeme getirdi? ..vb.. Artık geçmişimizi tartışalım, tartışalım ki bu günümüz ve geleceğimiz başka bir şey, özgür ve demokratik bir yaşam olsun...

-Bugün yaşanan, toplumsal dağınıklık, edilgenlik, duyarsızlık vb durumun kısa zamanda aşılamayacağı görülüyor. 1945'lerden sonra yavaş yavaş biriken ve 1960'larda yükselen toplumsal dalga 12 Mart süreciyle engellenmeye çalışılmış ama devrimci örgütlenmeler dağıtılıp önderleri yok edilse bile toplumsal dalganın seyri düşmemiş. 1973-74'ler sonrası egemen güçler faşist terörü her alana yayarak bir iç savaş yürütmüşlerdir. Bu süreçte devrimciler-sol, toplumsal dalgayı bir ölçüde yakalamış olmasına rağmen faşist terörü aşacak mücadeleyi oluşturamadı. Faşist terörün yarattığı kaos ve karamsarlık havası aşılamadı. İşte bu ortamda 12 Eylül gerçekleştirildi. 12 Eylül 'sağa da sol da karşı olduğunu' iddia ederek geldi ve tümüyle sola karşı, tümüyle toplumsal devinime karşı faşist bir darbe dönemi yaşandı. Arkasından Özal'ın her türlü toplumsal değeri çürüttüğü dönem yaşandı. sonrası dünyadaki gelişmeler Bu gün toplumun içinde bulunduğu durumu aşmak için olmazsa olmazlardan biri yakın tarihimizi ve toplumsal dalganın nasıl biriktiğini, nasıl yükseldiğini, nelerin yaşandığını ve toplumsal dalganın nasıl kırıldığını bütün açıklığıyla ortaya koymamız, tartışmamız gerekmez mi? Tartışalım ki içinde bulunduğumuz durumu aşma arayışını güçlendirelim, yeni sürecin yavaşta olsa düşünsel, toplumsal birikimini oluşturmaya çalışalım.

Fatsa, çalışmamızda açığa çıkarmaya çalıştığımızın çok ötesinde zengin bir deney. Çalışmamızda bu birikimin belki de çok azını açığa çıkarabildik. Devamı yeni çalışmalar içinde.

RÖPORTAJDA YER ALANLAR (Konuşmaların yapıldığı tarihlerde)
Ahmet Özdemir: Toplumsal Araştırmalar Vakfı –İstanbul Merkezinde çalışıyor. Fatsa belediyesi Halkla İlişkiler'de yer alıyordu.
Pertev Aksakal: İstanbul'da yaşıyor. Sigortacılık vb. işler yapıyor ve ÖDP içinde.
Nurten Sönmez: Fikri Sağlar'ın eşi Fatsa'da yaşıyor
Naci Sönmez: Fatsa'da yaşıyor. Büfe de çalışıyor, ÖDP de yer alıyor.
Yusuf Sönmez: Fatsa'da yaşıyor, serbest iş yapıyor.
Gürsel Altaç: Fatsa'da çayevi işletiyor.
İkrami Çelebi: Fatsa'da yaşıyor. Dedeler mahallesinde çifçi. Fatsa çocuk korosunda flüt çalıyordu.
Nurettin Demirbaş: Fatsa'da yaşıyor serbest iş yapıyor.
Nurten Demirbaş: Fatsa'da yaşıyor ev kadını.
Sedat Göçmen: İstanbul'da yaşıyor, sigortacılık vb. işler yapıyor, ÖDP' de yer alıyor.
Oğuzhan Müftüoğlu: Toplumsal Araştırmalar Vakfı-Ankara ve ÖDP içinde yer alıyor.
Yaşar Durmuş: İstanbul'da yaşıyor. Bir özel şirkette muhasebecilik yapıyor.
Mehmet Gümüş: İstanbul'da yaşıyor. Sanatçı olan Mehmet Gümüş beste, kaset, konser çalışmaları içinde.
İsmet Hoşaflıoğlu: Emekli Banka memuru. Fatsa'da yaşıyor. Fikri Sönmez'in arkadaşlarından biri.
Muhittin Özyurt: Fatsa' da yaşıyor. Fikri Sönmez' in arkadaşlarından. Fikri Sönmez' in
başkan olduğu seçimde sandık başkanıydı.
Fazlı Hayta: Fatsa'da yaşıyor. Fikri Sönmez' in arkadaşlarından.
Mustafa Altaç: Fatsa'da yaşıyor. Geçmişte mahalle muhtarı ve kahve işletiyordu.
Ali Yorulmaz: Fikri Sönmez' in döneminde belediyede çalışıyordu. Mandıra Mahallesi Komitesi üyesi idi. Fatsa'da yaşıyor. Çifçilik yapıyor.
M.M. Uyan: Ankara' da yaşıyor, bir kafeteryada çalışıyor.